

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

T 100 F 100 p. 100
OK 100 p. 100
OL-3

— OOST ENDE WEST-INDISCHE SPIEGEL Der 2. leste
Navigatiën/ ghedaen inden Jaeren 1614. 15. 16. 17. ende 18. daer in
vertoont woort/ in wat gestalt Ioris van Speilbergen door de
Magellanes de werelt rontom geseylt heeft/ met eenighe Battalien so
te water als te lant/ ende 2 Historien de een van Oost ende de ander
van West-Indien/ het ghetal der forten/ soldaten/ schepen/ ende gheschut.
Met de Australische Navigatiën, van Jacob le Maire, die int suyden
door een nieuwe Straet ghepasseert is, met veel wonders so Landen,
Volcken, ende Natien, haer ontmoet zijn, in 26 coperen platen afghe-
beelt. Tot Leyden, By Nicolaes van Geelkercken, Anno 1619. Av. grav.
sur le titre et 25 cartes et planches. in-4 obl. vlin. — f 400.—

Edition originale néerlandaise rarissime du célèbre Journal du voyage
autour du monde de Joris van Spilbergen, suivi du voyage de J. Le Maire. Parmi
les cartes la Mappemonde avec carte spéciale de la Nouvelle Guinée; la carte
du Détroit de Magellan; celle du Détroit de Manille et celle de l'Archipel malais
av. carte spéciale du Détroit de Botton sont d'un intérêt spécial. On y trouve
une description de la Nouvelle Guinée, des îles Philippines, des îles
Moluques etc.

Exemplaire bien complet dans un très bon état.

E. J. BRILL, Leyde.

Golf ende Welt-Indische

S P I E G H E L

Jaer in Beschreven werden de tweelaetste Ra-
vigatten / ghedaen inde Jaeren 1614. 1615. 1616. 1617. ende 1618. De
eene door den vermaerden Zee-Heldt IORIS van SPILBERGEN dooz de
Straet van MAGELLANES, ende soo rondt om den gantschen Aerd-
Cloot / met alle de Bataellien soo te Water als te Lande gheschiet.

Hiersyn mede by ghevocht tvvec Historien, de eene vande OOST ende de andere vande WEST-
INDIEN, met het ghetal der Schepen, Forten, Soldaten ende Gheschut.

De andere ghedaen by IACOB LE MAIRE, De welche int Zuyden
de Straet MAGELLANES, een nieuwe Straet ontdeckt heeft / met de Beschrijvinghe
aller Landen, Volcken ende Nationen. Alles vertoert met schoone Caerten
ende Figueren hier toe dienstelijck.

't AMSTELREDAM,

Op Jan Jansz/ Boeckvercooper op't Water inde Pas-Caert,

1610. M. D. C. XXI.

M 70-1428

Aende

E. Hoogh-Vermoghende Heeren

M Y N H E E R E N

Die Staten Generael der A^erye Ver-eenichde N E D E R L A N D E N .

Ende den Doozluchtichsten Heere.

MAVRITS, door de gracie Godes, Prince van Orangien, Grave van Nassau, Catzenelleboghen, Vianden, Diets, Lingen, Muers, Bueren, Leerdam, Marquis vander Vere ende Vlissinghen, Heere ende Baron tot Breda, de stadt Grave ende Landen van Cuyck, Diest, Grimberghen, Arlay, Noseroij, S. Vit, Daes borch. Erf-Burchgraef tot Antvverpen en Bezançon, Gouverneur ende Capiteyn Generael over de Ver-eenichde Nederlandische Provincien. Admirael Generael vande Zee, &c.

Hoogh-vermoghende Heeren ende Doozluchtichste Prince

De aengenaembeyt die ick gheffpeurt hebbe in het ontdecken ende beschryven van myne voor-gedaene woyagien, heeft my gherdient tot eene spoore, ende verwecke, om in myne leſt-volbrachte reyse, met ses Schepen door de Magellanes, lancx de cuften van Chili, Peru, Nova Hispania, ende California,

A ij

fornia, de Manilles, Molucques ende andere Oost-Indische Custen, niets ghedenckens weerdich in vergeten-
heyt te laten, maer alles wat de dagelycxche gelegenheit ende besoeckinge van plaatzen onse oogen voorwierp
neerstichlyc te doen observeeren ende aen-teeken en; Te meer alsoo ick achtede't sel've mynes amptes te wesen,
de wyle ick de eere hadde op de sel've reyse ge-employeert te worden als Commandeur Generael, met Com-
missie van uwe E. Ho. Mo. ende Pr. Excell. Versoecke daeromme dat de sel've ghelyce het sel've werck
met alsulcke benevolentie t' accepteren, ghelyc't sel've met goeden yver ende inclinatie uwe Hoogh: Mog.
ende Pr. Excell. werdt ghededeerte ende op-gheoffert, door hunnen oy:moedichsten ende ghetrouwven Dienaar

I ORIS VAN SPILBERGEN.

TOT DEN LE SER.

Goegunstige Leser, naer dat ick voorgenomen heb V.E. vvat sonderlings als in eenen Spiegel te vertoonen vvat ons de konst der Zee-vaert is voort-brengende, die in dese onse tyden
seer vermaerd is, ons oock veel Landen ontdeckt heeft, daer van *Strabo, Ptolomeæ* gantsch
gheen mentie af en maecken, te vveren, als datter eenighe Landen souden zijn, buyten de Rijcken
van *Asia, Africa* ende *Europa*, daer vvy in corte jaren, soo door ervarentheyt als door levendighe
getuygen genoechsaem verseeckert zijn, van diversche Nieuwve gevonden Landen, die door onse
Nederlandtsche Zee-vaert ontdeckt sijn, ende noch daghelycks ondecct vyorden. Daerom soo
heeft my goet gedocht V.E. die tvvee alderleste ende tresselijckste Navigatien, soo in gheschrift,
als in Kopere Platen voor te beelden, om alsoo den lof der zee-varende Mannen te verheffen tot
inden hoochsten graet, 't vvelck haer ende haere Bewint-hebberen voor haer ende haeren ghedaen-
nen cost, arbeydt, perijskel ende moeyte, ende nevens de rijcke vvinst eenen loslijcken Laurier-
krans sijn ende blyven sal totten eynde des Werelts, ende voor den Leser een groot vermaeck, om
alles

alles seer pertinent te vernemen, sonder in peryckel hares levens dese vremdicheden te ondersoeken, ende seer goede kennisse van alle vreemde Landen, Volcken, Natien ende handel te cryghen ghelyc of zy't selve in eygener personen besocht hadden. Soo ist dat ick V. E. hier voor oogen stelle in vvat ghestalt de E. Hoog. Mog. H. Staten ende sijn Pr. Excellentie M. de Nassau, ende de Heeren Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie, onder het beleyst van Ioris van Speilbergen toegherust hebben een Vloot van ses Schepen, om door de straat Magelanes, ende de Zuydt-zee naer Indië te zeylen. Soo ist dat desen voorsz. Speilbergen, door Gods genaden, naer het uytzeylen deser ver-eenichde Nederlanden gepasseert is d'Eylanden Canaries, de Cape Verde ofte soute Eylanden, de linie *Æquinoctiael*, ende de *Tropicus Capricornus*, gecomen zynde op de coste van Brasilien, in St. Vincent, tot de Capo Vergine, ende so voorts de straat Magelanes, de custe van Schily, het aendoen van't Eyland la Mocbe, St. Maria, de Conception, Quintera, Valparisa, Arica, de Reescontre oft Battaille by nacht eerst, en daeghs daer naer voor Canjette in Peru, tegens de Armade uyt Lima ghevaren onder het beleyst van Don Rodrigo de Mendoza, de vermaerde zee-haven van Lima, genaemt Caljou, de haven van Guerme, het innemen der stadt Peýta, ende alsoo voorts vervolghende de Custe van Nova Hispania, Aquapolco, Selages, St. Iago, Natividad, tot d'opdoeninge vande Californis, ende eenighe Eylanden daer ontrent, ende soo voorts onsen cours settende naer d'Eylanden Ladrones, ofte Islas de Velos, naer de Capa Spirite Santor, de straat Maneljos, 't Eylandt Capul Mendura, met meer andere Eylanden tot inde bay vande stadt Manilja, oock de voorder passeringe langs Mendura parza, Cadera, Midena, de straat Tagima Sanguine, tot de vermaerde rijke Eylanden Moluques, met de voorsz. Armade van 6. Schepen geankert voor de stadt Maleyen, in Ternaten, ende de vorde reyse na Iava ende tot dese Landen. Tot meerder verclaringhe van dit naervolghende lournael, ende geschiedenissem, soo hebben vvy met groote neersticheydt, kost, ende moeyre hier by ghevougt alle de affreeckeningen der voorgemelde plaeften, om den goetvwilligen Leser hier door te beter onderricht te doen, mits verhael vande gantsche voyagie, met de beschrijvinghe van de cloecke

neersticheyt, sorgdraghende Overicheyt, ende alle andere in dese Vloote , die tot allen plaetsen
hun trouvv ende mannelick bethoont hebbent, tot dienst ende eere onses lieuen Vaderlants.

Ten andren, vvert in dit naer-volgende *Journael* mentie ghemaeckt van eenen nieuvven *Duer-ganck* ofte *Passagie*, in't Zuyden, daer van vvy seeckerheyt gecregen hebben, door den seer vermaer-den *Jacob le Maire*, vviens Reysc hier achter by ghevoegt is, door reden, dat hy voorsz. in het vve-der-om-keeren op den voorsz. *Speilbergens* Schip overleden is, ende oock om dat dese tvve *Navi-gatien* op eenen tyt ghebeurt zyn, ende oock seer vermaeckelijck afghebeelt met zyne Kaerten en-de Figueren, ghelyck de *Australische Navigatie* van *Jacob le Maire* begost ende vol-endt is.

E E R - D I C H T

Op de teghenwoordighe Nieuwe Navigatien.

Als Ceres thoochijn quamp/ gecroont niet rype arey/
En vruchten veelderley de schuer gaf te bewaren/
Als noch Autummus stondt besmeurt vaa't druppben
treken/
En met zyn liefljick sap verheughen deed elck een/
D'armaed was toegehurst om des Meys blauwe baren
Te gaen doosnijden en de aerde om baren:
Obergroot begin / o triumphante daedt /
Die so een langen wech so vzoom betreden gaet /
Om's Werelt's hoecken al tot Godts eer te aenshouwen/
Hoe wonder ist om sien d'aerdhobedems schoon Laadouwen?
Derciere met vruchten soet/ghedierten veelderhant/
Met berghen/bosch en dal so ongelijck beplant/

Die de Natuer constrijck verscheden doet voortcomen:
Siet d' Magalaensche stract/miens dooz ganck is te schromen/
Maer menuch heeft ghesneet/haer bedrechlycke Shee
En wech vol van ghevaer/die ons oock schicken dee,
Waltigt dytende eaud/ quamp onse hupt doorkruinen/
Maer dooz vroomheids ghedier so can ment al verwinnen.
Barbarisch Kreusen wrect/ upspringen quamen hier/
Die hadden niet menschlycke/ dan een ghedaente fier.
Gheraes van wint en storm/en swaer tempeesten mede
In d'incompst van dees stract ons groot belet aen dede.
Om ons te rooven d'eer/maer de minst met den meest
Heer kloeck en mannelijk baer teghen is gheweest:
Soo dat wj haest haer dooz passeerden met Godts gracie

tot

Tot grooten eer en looff van ons' Heerlandtsche natiē!
Wijne zelden de Zuyt-Zee daet ons den Spaengaert sach/
Die s' Coninx armeid heeft seer haest ghebracht aen dach.
Van ammonitie sterck, van Donnen en Coquellen/
Soidaten toeherust/haer piecken sachmen vellen/
Om van haer custen ons te weerent en te slaen,
Maer groote macht en cond' haer baten yet daer aen.
Hy gaen seer blyd'lyk t'scheep het Sacrament ontfangen
Om met victori ons te slaen en op te hangen;
Maer d'yd'len hoop haer dooz eenen dommen sin;
Die voor, een ander graest een put/valt selfs daer in.
Doent nu op aerden al sich tot rust hadd' begeven/
Wiert des nachts dupsterhept dooz't geschutgs licht verdreven.
Midt's dat den Generael Rodrigo de Mendoza
Den selven nacht te slaen niet wilden laten nae:
Daer wj den hoochmoet troet hem deedien haest verkeren
Dooz't schieten inden geont, dyp vpfstich Cavailleren.
Cwelck ginck so gruwelijck aen/dat dooz sulck helsch geschal
De Elementen haer t'ontsetten schenen al.
Geen manhaft noch hert stout ontbrack aen bepde 'yden/
Eick ginck seer dapper om de victori strijden.
Als des nachts donckerhept dooz Auroors glans verdween
Maer woedende als opt met hupl/gecrisjch geween
Ginck aē t'gevecht/ met schand' haest weeckē de Spaengiaerde;
Daer bleef haer meestke macht en ryckdom groot van waerden.
De Schepen diemen won/de Steden plaetsen al/
Land-tochten diemen deed'/ ick niet verhaeten sal.
Casteel Acapulco ons tol en cyngs betaeldien.
Daer sp t'ghemeiste Dee en vjuchten rhy ons haeldien.
Dora hebben wj met vreught ons zeplen toerust/
Den ouws ghenomen lanc de Californi cust.
Godt gaf ons weer en wint/dat wj niet condien seplen
D'Epland den Ladronis in corze te beseplen.
Men b'zechronshier aē boort veel frupts/maeri med' ter stont
Ons sieckenzyn verguickt ghewoorden en ghesont.

Tent Eplant Capul (t'welck subject is t' Spaengs geslacht)
Der versing ten behoef ons elck in woonder bracht.
Doorsz syn wj gepasseert met spoet d' Manilla stract
Ghecomen inde baep triumphlyck t'onser baet
Oftsingen den tribuit der Spaengiaerts/ons versaden
De Joncken/Champans met goed' vierves wel getaden:
Daer mede was de Vloot veel maenden bet doossien.
Te Mindenao wj kenquamen/ waer de llen
De Spaengiaert spandt zyn:maer van ons seer begeerden
Guns/vrientschap en fabeur/die wj haer oock niet weerdien/
Der versingh brochten sp/van hoenders ende frupt;
Als wj ontrent t'vermael thies maenden waren upt
Gheweest, zyn epndelijck in Ternaten naer verlanghen
Heer blijdelijck te saem en vriendelijck ontfangen.
Ons welcom bood' als vriende d' Heer Gouverneur Reael
In Maleye de stadt/Godt los die ons dit mael
Tot hier toe heest bewaert/die ons niet meer vercleynde:
Maer ons genadich heest gebracht tot een goet epnde/
Met wonder bonden ons en waren seer verblpt/
Te sien een vloot aldaer dooz Magalaen soo wjt.
In Juli kreech den last Speilbergh den Commandeur
Te gaen naer lava dooz Reael den Gouverneur.
Is alsoo met het Schip Zeelandt en Amsterdam
Ghecomen voort Iapar, Iacatra en Bantam.
Hoe upt ons' landen daer veel schepen quamen aen
Met volck en ryckdom groot/t' Journael sal doen t'vermaen.
Van Sumatra, Japan, Arabia en landen
Van Indien, met Wurst en Schat/tot g'vpanct schande
Dooz Iacatra, Bantam dyp maenden meer of min
Daer dat wj laeghen stil/ons lading cregen in/
Haer wencht ons ancker in december wj opwonden
En seitien seplen by: op dat ter goeder stonden
Wj sagen t' Vaderlandt/t'welck ons heeft Godt de Heer
Ghehaedelijck vergunt/hem sp los/prys en eer.

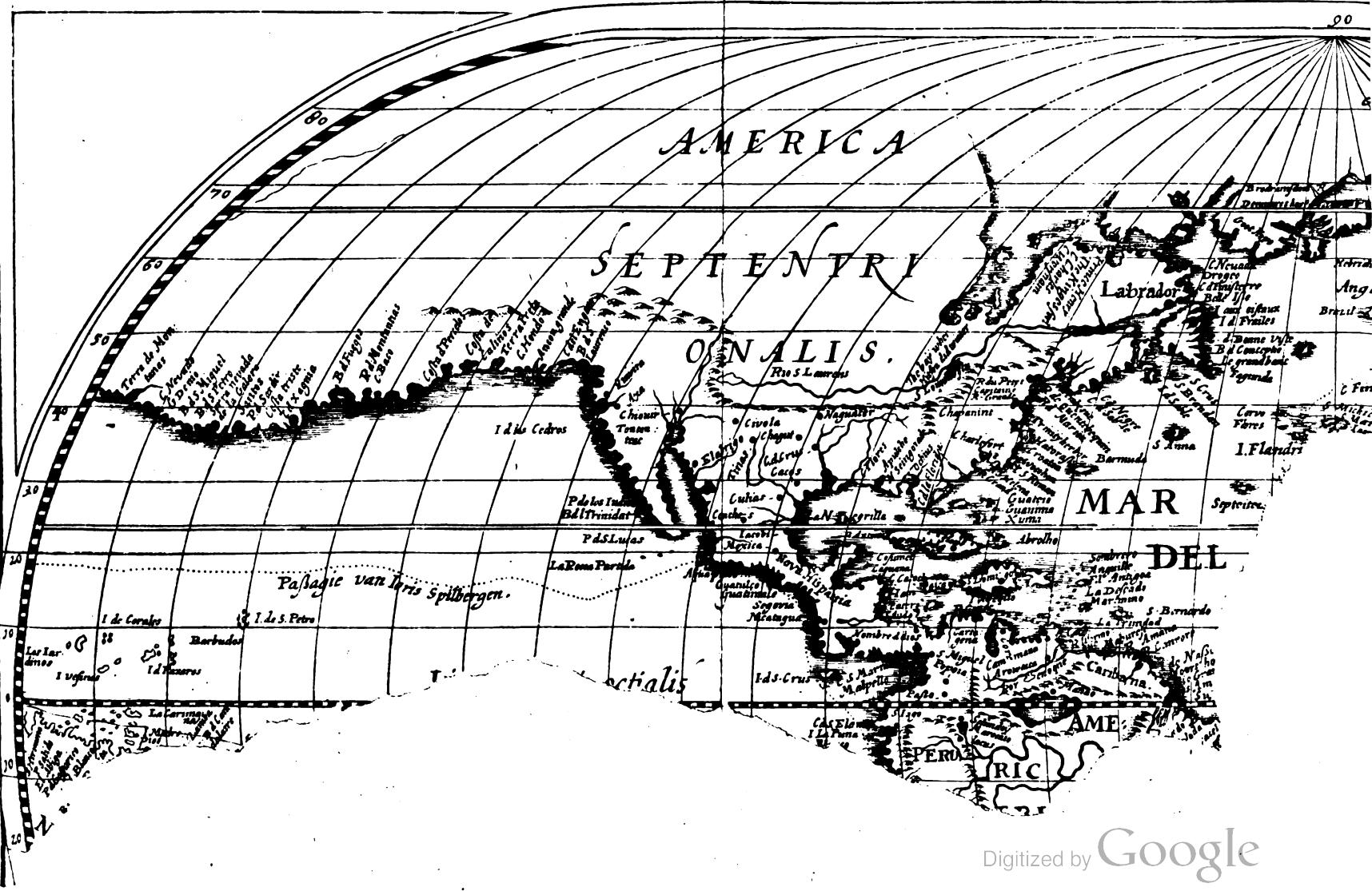
A. L. Z.

VOOR DEN BOECK-BINDER.

Bit is die Ørder / om te weten aen wat Fol. de platen staen moeten.

Num.	1.	Is de V Verekt-Kaert.	Fol.	8.
Num:	2.	Is S. Vincent.	Fol.	22.
Num.	3.	Is de Straet Magelanes.	Fol.	36.
Num.	4.	Is 't Eylant La Mocha.	Fol.	44.
Num.	5.	St. Maria.	Fol.	48.
Num.	6.	Is de Conception.	Fol.	54.
Num.	7.	Is Val Parysa.	Fol.	56.
Num.	8.	Is de Baey Quintero.	Fol.	58.
Num.	9.	Is de Battaly by nacht.	Fol.	64.
Num.	10.	Is die Battaly by daegh.	Fol.	68.
Num.	11.	Is Caljou de Lima.	Fol.	72.
Num.	12.	Is 't vleck Guarne.	Fol.	74.
Num.	13.	Is her in nemen van Payta.	Fol.	78.
Num.	14.	Is 't Casteel Aquapolque.	Fol.	94.
Num.	15.	Is St. Iago, Selagues ende Natividaer.	Fol.	98.
Num.	16.	Syn de Eylanden Ladrones.	Fol.	102.
Num.	17.	Is de stract Manila.	Fol.	105.
Num.	18.	Is de Bay de Manila.	Fol.	108.
Num.	19.	Is de Kaert van Indien.	Fol.	114.
Num.	20.	Is Macjan ende Bacjan.	Fol.	118.
Num.	21.	Is Amboyna en Solor.	Fol.	141.
Num.	22.	Is Port Desire.	Fol.	156.
Num.	23.	Is le Mairs Straet.	Fol.	160.
Num.	24.	Is Cocos Eylant.	Fol.	172.
Num.	25.	Is 't Hoornische Eylant.	Fol.	176.

NOVA TOTIUS ORBIS

Historisch Journael vande Voyagie ghedaen met ses Schepen / uytghereedt zynde door de vermaerde Heeren Be- wint-hebberen vande Ost-Indische Compagnie uyt de Vereenichde Nederlanden te weten de groote Sonne, de groote Mane, den Iagher, de Iacht, de Meeuwe van Amsterdam, den Aelous van Zeeland, de Morgenster van Rotterdam.

Omme te waren

Door de Strate Magallanes naer de Moluc-

ques, met Commissie der Hoogh Moghende Heeren Staten Generael ende zijne
Princeelijcke Excellentie. Onder 'tghebiedt vanden Heere Ioris van Spil-
berghen, als Commandeur Generael over de Vlote.

Den achsten Augulxi des Jaers sessien-hondert ende heer-
chien/zyn wp met Godes hulpe met vier Schepen gheloopen uyt Texel, den wint
zynde vanden Suyd-Oosten: deselue Godt wil ons op dese reysle geluck ende vooy-
spoer verleenen. Amen.

Den 9. ditto is den wint ghekeert na den Suyd-Westen.

Den 10. zyn de Iacht ende de Meeuwe door quade wache van ons afgedwaelt.

Den 12. isser ordre gheschtelt int updeelen vant broot ende gheordeneert vier-
d'half pont voor peider man ter weecke.

Allsoo Seplende tot den 16. des s'nachts / hebben alsoen een van onse Schepen den Aelous van
Ollinghen ten Ancker sien leggen onder de Zingels, waeromme/met consent van den Admiraal / by
Schippers ende Siuer-lieden goet is ghebonden naer de Duyms te loopen/het welcke also geschiede.

B

Den

Den eersten September is de Jacht wederomme by ons ghecomen / hebbende soo lange geleghen in Plejd mypen/waer van den Schipper geene excuse en wist voort te brenghen.

Den 2 s'morg'hens / hadden wy eenen contrarie wint ofte bpleggher / ende den Æolus commende naer den Admirael, heeft te kennen ghegeven dat hy seer leck was/ waerdome wy met alle de Scheppen/ende noch twee Coop-Vaerders gelopen zijn naer het Eplant van Dicht/ ende hebbent opden avont ghestelt inde Roep voor het Castlel.

Aldaar hebben weenigh daghen ghetardeert/ ende op den 12 is oydornantie gestelt op het bier/ ende voor peder man gheordonneert een flap canne des daechs.

Op den 15 heeft den Admirael eene gheeneraete monsteringe ghedaen over de gheheele Vlote.

Den 16 dico hebbende den Admirael doen schieten eenen schoot tot teecken van Seplie maekken/ hebben alsoo lamentlyk Ancker ghelycht ende ons t' See waerts begheven.

Den 17 den wint wapende up den Westen/ hadden wy een harde coelte.

Den 18. is den wint heel naer het Noorden gelopen en wy stelden onsen cours Noord ten Westen aen/ende zyn alsoo eenigh daghen voorspoedelijck gheavanceert.

Den 27. den wint wederomme zyn de Supt West/ende onsen cours strecketide Supt Supt Ost / hebben noch tamelijken gevorderd / ende op den middach hadden wy de hoochte van 18. graden.

Op den na middach saghen wy drijven eenen mast die doox onweder ghecorven was/ ende eenigh van onse Scheppen daer by comende / sagen rontomme den selven mast groote meniche van Ditsche/ vande welche wy so veel vingen/ dat twee hondert mannen hun daer mede versadichden. Tegens den avont hebben wy den selven mast overghehijscht/die ons seer wel te passe quam tot eenige repa-
ratien.

Alsoo voort Seplende tot den 3. Octobris/ hadden alsdoen de hoochte van het Eplant van Madera.

Op den 6 heeft den Admirael by hem ontboden de twee Schippers vande Coopvaerdijc Schepe/ die in onse Compagnie waren/ ende naer vrundelijck af schepden / zyn aende selve gelevert vele brie-
ven/omme naer t' Vaderlandt te beschicken.

Den selven nacht heeft het een top Sepl ghewaert up den Oosten/ onsen cours streckende/ Supt West ten Sypden.

Den 9. dico hebben wy ghesien het hooghe lant van Canaria, ende cors daer nae het lant Gerensyc-
que,

que, daer den Pick-bergh seer hoogh op verheven staet.

Den 17. naer middach/hebben wy stierhoorts hals coegeset/ende West/daer na West ten Supden aengheseplt.

Ende inden avont heeft den Admirael de Meeuwe voor uyt gesonden/met last omme eenen schoot geschaten/soo haest zp lant ghemaeer werde.

Op den 18. conincuerende de selve koelte ende voorspoet / hadden wy op den middach de hoogheit van 18.graden/ende des s' nachts zpn den Jager ende de Meeuwe voor uytgeheven.

Den 19. des s'morgens en sagen wy gheen lant: Doch is Job Cornelissen Schipper op den Eolus seer ernstelick naer den Admirael toegesomen/verclarende dat de Eplanden achter lant laghen:waec omme den Admirael latende den wimpel waepen heeft den breden Raet doen vergaderen/ende door ordonnantie handen seluen/hebben wy teghens den avont de hassen toe ghelystendt naer den Oost Supt Oosten.

Den 23. hebben wy gheleiche gehadet het Eplant van Ile de Brave,ende daer na Ile de Fogue,het welcke seer hoge lach. Alsdoen meroevanden Admirael last gegeben/dat den Jager ende de Meeuwe voor uyt souden loopen ende gaen leggen dicht onder het Eplant de Brave,omme eene goede Reede aldaer te soeken/ende door de Vlagghe ende eenen schoot/teecken daer van te geven.

Op den middagh hadden wy de hoogte van 15 graden ende 30 minuten/ende also zpn wy gebaren voorby de Soute Eplanden/de welcke inde Caerten niet en zpn gestelt op hun behoorlycke graden/ghelyck waren dese selue by Capteyn Vincent hant gelept op 17 graden.

Den 24 dito/en waren wy niet verre van het lant ende Seplden alle ghelyck daer nae toe/doch de Jager ende de Meeuwe was voor uyt loopende dicht onder de walle:Doch bevindende datter gheen Ancker gront en was voor de groote Schepen/so zpn wy wederomme 't Zee-waerts gegaeen/neuenende onsen lauts ten Dint Supt Oosten.

Den 25. alsoerna ghedurighen regghen viel/hebben wy veel waters vergaderd/in slaep-haekens/haecken/penden ende andere dinghen/ende het was den gheheelen dach seer kille.

Naer ghehoudene deliberatie/wert by den breden Raet geresolteert alle devoir te doen / omme de Caep de Frio te bezeplen/ende so naer l'Ile grande,op de kuste van Brasil/omme provisie te doen van hout ende water,

25 ij

Den

Den 26. heestmen ordre ghestelt op de updeplinge van water ende wpn/ende gheordonneert voor peder man daeghs twaelf muddekins water ende twee muddens met Fransche wpn. Den selven middach hadden wy de hoogte van 13 graden 34 minuten/ende wy zeplden den geheelen nacht Suyt ten Oosten aen.

Den 28. des s'morgens vroech in het dach quartier hadden wy eene Traversse/met reghen/blixem ende grooten windt / comende uyt den Oost Zuyt Oosten/ende onsen cours strekende Zuyt ende Zuyt ten Oosten.

Vanden 30 Octobris tot den 17 Novembris hadden wy ghedurichlijck groote stilte/veel reghens ende variabele winden/gelyck 'tselve onder dat Climaet veel ghebeurt.

Den 22 Novembris dede den Admirael alle het volc bobencomen/de selve met goede redenen aenghende/dat peder mans g'daeghs niet meer en souden moghen hebben als acht muddekins water behalven hunnen ordinarielen wpn.

Op den selven middach hadden wy de hoogte van twee graden acht minuten / ende seplden met eenen Suyt-Oosten wint/onzen cours zynde ten Suyden ten West ende Suyt Suyt West.

Den 9 Decembris; naer dat doo; de geheele Vlore de Vlaggen waren laten blygen / isser een ghemeyn ghebedt ghedaen/ende wy Loofden t'samentlijck Godt Almachtich / dat hy ons soo voorspoedelijck hadde laten passeeren de periculeuse drooghten bande Abroles , die haer seer wijdt in d' Zee strecken.

Op den selven avont kregen wy aen elcken back/boven ons ordinariis/een kanne met Spaenschen Wpn.

Op den elfden/den wint waepende uptoen Noorden/zeplden wy met een topleyl/West ten Suyden aen/omme het landt te ontdecken.

Den 13 s'morgens met den dage hebben wy int ghesicht ghekregen het lant van Brasilia, ende de Stier-keden meynden/na de hooghe die sy des s'nachts gehadet hadden/ ende na de opdoeninghe van het lant dat wy sagen/dat het Sintie Clara, ende de Cape Santhome was. Naer gissinge waren wy noch van de wal ontrent vier mylen/ ende aldus wierpen wy het loodt op ses-en-twintich vade.

Het lant van Brasilia was hooghachtich / vol heuvelen/ sommighe heel spits / ende andere groote ende

ende dick zynnde doch aen den Gever was het leechachtich. Tegens den abont is goet gebonden ende besloten dat wpt wederomme t' See waerdtz souden loopen / ende des s'middernachts wederomme wenden naer de wal toe / gelijck geschiede. Maer bevindende aldaer eene groote drooghe / so heeft het Schip de Grootte Son een schoot gedaen / omme de andere Schepen te adverteeren / dat zijt alsnoch t' See waerdtz souden houden.

Ontrent twee upren voorz den daghe hebben wpt wederomme gewent / ende zyn aengeslept Supt Supt West / loopende lancr heenen de wal.

Den 14. zeplden wpt meest den geheelen dach langs de wal / ende naer den middach is het heel stille geworden.

Teghens den abont creghen wpt eene stercke bupe die seer lanck duerde met ghastadighen reghen / also dat wpt alle zeplen moesten innemen. Op den abont wierpen wpt het Ancker op veerthien vademen.

Den 15. s'morghens dede den Admiraal de witte vlagge vliegen / ende corts daer na den Raet vergaderen.

Teghens den abont zyn wpt t'sepl ghegaen met eenen Supt Oosten windt ; nemende onsen cours Supt Supt West / alsept langs de wal / tot inder nacht ontrent twee upren naer t'stellen vande wacht ; alsoeden kregen wpt sulcken variabelen wind dat wpt gheenen vasten cours conden stellen.

Op den 19 sepplden wpt West en de Noorden aen / met eene mope coelte upp den Oosten / en goeden voorspoer / naerderende hoe langshoe meer de wal. Het lant was hier hoochachtich en punrich / waeromme de Stuer lieuen meynden dat daer Cape de Frio was / maer de Meeuwe by ons comende / die den heelen nacht voor upp hadde geslept / bracht ons voor tijdinghe / dat Rio Iavero voor upp lach / ende dat voor de Riviere drie Eplandekens laghen / hoopende dat wpt den selven dach noch Iles Grandes int ghesicht souden crighen / waeromme de Meeuwe belast wierde wederomme voor upp te baren.

Den 20 des s'morghens vonden wpt ons dicht by les Iles Grandes , ende liepen recht naer de Keede toe / alwaer wpt gheset hebben tuschen twee groote Eplanden vol van gheboomte / op derthien vademen / aldaer dede hem den Admiraal aen t' landt settet / om de plaeise te beschijtigen.

B iii

Den

Den 21 zijn wþ met de gheheele Vlore versept naer een ander Eplandt/ontrent een halff myle van daer ende hebbent gheset op vþf vademen.

Op dese plaesen vonden wþ grote quantitept van Villchen/met de seeghe ende andersincs/ende onder deselue waren Crocodillen van eenes Hans lenghte.

Den 22 zyn verschepden boots afgeveerdicht/peder op eene besondere passagie / omme de diepten te peplen/ende betere Reede te soeken.

Den 23 heeft den Admiracl een wimpel doen waepen/ende alle de Schippers ende Stier lopden/aen haort ghecomen zmidde/is gheresolueert geweest dat wþ alsnoch met onse Schepen sonden verseplen/het welcke gheschiede ende zyn ghelopen dicht achter een ander Eplandt onder de wal op vþf vademen/alwaer wþ aan't Landt twee huickeks vonden/met veel Menschen heenderen/leggende onder eene steenclippe.

Den 24 inden morgestont/is den Admiracl met den Capitepn Willem van Ansten/ende de Timmerlieden/aen lant ghebarren / omme aldaer de Tenten op te staen voor siecke Persoenen/ende teghens den avont syn deselue van alle de Schepen ghestelt gheweest/ende zyn des nachts bewaert ghworzen met drie Corporaelschappen Soldaten.

Den 28 ditto/heeft den Admiracl de witte vlagge op ghestecken/ende den breeden Kaedt aen zyn haort doen commen/bþ den welcken gheresolueert is/datmen den lager soude seppden na eene Rive/re/leggende twee mylen vande Vlore/omme de boots te bevrþden/die aldaer water sonden halen/het welcke also geschiede/ende den lager t' Sepl gaende heeft zyn Ancker laten vallen ontrent anderhalf myl vande Vlore/also dat hy met zyn Canon het landt nauwlynck en conde beschieten/gaende alsoe hupten zyne ordre/dwelcke was/dat hy dicht onder t lant soude anckeren/ tot volkommen bevrþnghe van onse boots.

Den 29 'smorgens ontrent twee upren voor den dage zyn de boot endeschuyten vonden Admiracl om water ghevaren. Mede is eene partpe gesonden omme brant-houdt te houwen op het Eplandt/daer wþ onder lagen. Ende also 't selpe boot ende schuyten des s'middachs wederomme aenbaordt quamien/zyn deselue/soo haest hy ghelost hadden/wederomme upghebarren / om meerder provisie te doen.

Des s'nachtes haer water wederomme geladen hebbende/meenden aen haort te comen: ~~Maer also~~

sow zy te vast op de grond saten/ en costen niet afgeracken/ ende moesten des s' nachts aldaer vertoeven/ tot dat de Vloet aan quam/ ende also sy daer vernacht hadden in een hutte / d'welcke die van de Jacht daer ghebouw't hadden/ quamens des s' morgens met den Vloet aan boort/ ons verclarende dat sy eenich rumoer van volck in het Bosch ghehoort hadden.

Den 30^e syn wederomme eenighe boots om water ghelsonden/ eene van de Mane/ vande Morghensterre ende van den Jager/ niet negen ofte chien Soldaten/ onder de welcke was Franschoys duChesne Lieutenant van Capiteyn Roelant Philipsen/ synde de restte vande Boots-ghesellen/ teghens d'ordre die haer lieden ghegebeven was/ sonder hun geweer.

Ontrent der Sonnen opgauck lagen wp dat den Jager seer schoot met Canon naer het lant toe/ in 'welcke also hy coni inuerde/ wepnden wp wel datter eenich onraedt was: Waeromme wp nietter haest dus booten wel ghemanct elide gemonieert derwaert sonden/ de welcke commende aen den Jager/ verfonden hoe dat vpf Canoys ('t welche is een specie van schupten) soo met Portugiesen / als Mestiche gheweest waren ende hebbent onse drie boots met gewelt genomen/ ende alle ons volck gemassacreert/ en dat de Jager synne epgē boot maer een Musquet schoot van syn boort genome waer.

De onse met d'voorscheven drie boots siende de plaeple daer de Canoys noch laghen/ syn daer nae terghelopen/ 'welcke de andere siende/namen den blucht: De onse haer vervolgende wonnense in/ hand over hand/ maer comende om eenen hoec/dicht onder eene Clippe/ openbaerden haer twee Fra- gatzen/ tot hulpe der vbanden; waeromme d' onse merckende hunne desavantagie/ syn niet dese droeg- vige twinge wederomme aen boort ghecomen.

Op den eersten Iannuarij des s' morgens/ heeft den Admiraal de witte blagge doen opsteeken/ ende den dienden Raedt vergaderi synde/ syn aen boort vanden Admiraal gebangen gebracht vier Boots- ghesellen/ de welcke beticht wierden van verraderpe/ namentlick vande Heeuwe niet de Jacht af te loopen/ ewe te vermeesteren/ ende daer mede hun prooffte te doen. De selve wierden seer nauw' ende elck appart verwaest/ ende wp vernamen dat de Complicen waren verthien in ghetale.

Den 2^e diec/ is alle het volck vande Heeuwe inde andere Schepen verdeelt/ om het verraet/ ende is nieuw' volck daer op ghestelt gheworden.

Swoe also wp noch ons voleommen water niet en hadden/ is den Jager wederomme ontrent een myle weeghs vande Vloet gesonden/ omme aldaer dicht onder lant te leggen/ tot bevpinge vande boots end

ende is de Jacht dooz de groote stilte/met vier boots daer na toe gebouchseert/ende d'selue hier boot/hare ladinghe inghenomen hebbende/zijn wederomme een boort ghecomen/vindende onder wegen drijven het Lichaem vanden Schiman vande Jacht/hebbende noch eenighe pijlen door het lyf het welcke sp aen lant begroeuen.

Ten 3 zijn de gehanghens gheexamineert/ende is informatie vande saecke ghenomen.

Ten 4 is wederomme by den Raet examinatie gedaen. Ten selven daghe is niet ghemepte ordre den Nieuwe gesonden omme te leggen tusschen den Jager ende het lant tot meerder beweringe van onse boots in het water halen.

Inder nacht zynde wilden onse Jacht met twee Canoys commen besichtighen.

Ten 5 dito heeft den Admirael den bredē Raet doen vergaderē/de welcke by Sententie twee vande gehanghens gecondemneert hebben/als begaen hebbende Crimen læze Majestatis , ende daer over verbeurt lijf ende goet/waeromme peder aen eenen Rock vande Kee soude opgehangen worden /ende dat zp int ophusken van ses Musquettiers door schoten souden worden /ende dat op t'selue Schip daer op zp ghedient hadden.

Des na middachs is den Fiscael Christiaen Stulinck met den Voorleser gecommitteert/omme de misdadigen de Sententie des doots aen te dienen/t'welck geschiede/ende bleven den geheelen nacht byde selue/omme haer te vermaenen tot boetveerdicheyt ende leetwesen van hunne sonden.

Ten 6 heeft den Admirael laten vliegen de bloet-blagge vande Compagnie / ende in den top de Orangie/ghelyck mede alle de andere Schepen gedaen hebben : Ende naer den ontbijt/alle de Soldaten inde wapenen zynde/heeft den Fiscael de Sententie openlyck gelezen/ende naedat den Admirael/met den coopman Cornelis de Vianen ende Capteyn Willem van Asten/voor henen gevaren waren/zijn de Provoosten met de misdadigers gevolgt/en is terstonts de executie volbracht/werden de de Lichamen op het lant begraven. De namen vande geexecuteerde ware Hieronimus Hendricksen van Hamburch /out ontrent vier en twintich Jaren /ende Jan Hendricksen van Enckhupsen /out ontrent vijf en twintich Jaren/zynde hunne examinatie/bekentenisse ende Sententie geregistreert in het resolutie-boeck.

Ten 8 ditto cregen wy ons leste water in/ende des abonts zijn bepde de Schepen wederomme by de Vloot ghecomen.

Voor

Voor het vertreken vpt Ile grande, is den breeden Raedt vergadert/ende is by den selven geresolueert op't vertreken/mitsgaders op den Rendevous, inde Straet van Magellanes , oft ghelschiede dat eenige vande Schepen door storm oft andersint's quamen te verdwalen/waer toe geordonneert werde Cordes Bay, ende voortz alle andere Bayen ende Eplanden daer ontrent/op de welcke men/int passeren/soude stellen eenen staek/daer aen elck Schip soude hanghen eenen Hoep oft Keep/ met eenich ander bescheede/ op dat de naercomende mochten weten welcke daer ghepasserdt waeren/ ende dat de staken souden gestelt worden inde lichtbaerste plaatse ende daer men ghemeenlyck Anckert. Daer werde mede ordre gestelt op den tydt datmen malcanderen inde Bay soude verwachten/ 'welck was tegoste seven daghen. Ende naer dien tydt mochte een peder zyne reps voorzderen naer Ile Lamochie inde Supt Zee/onwne aldaer te verwachten naerderen last.

Den 11. den Raet wederomme vergadert zynde/is gheproponeert. (Alsoo hier ghene noodighe verversinghe en was/ende dat de siecken noch seer swack waeren /) te loopen naer de Baye van Sinc Vincent, het welcke den Admiraal seer noodich vondt/ voorhoudende aen alle die van den Raedt hoe grootelijc de ververschinge vereplscht wierde/overnuts de sieckte/ende voornementlijc het Scheurduynck dagehuyt toenam/ende dat naer Menschen Oordeel/ het niet moghelyck en was sulcke sware Schepen/die men met over grooten arbept moet wenden/ keeren ende dickmaels ten Ancker te stelen/door de Straet Magellanes te brenghen/sonder eerstmael ghesont ende arbendant volck te hebben. Enighe proponeerden daerentegen/ datmen de repse soude vervoorzeren/sonder al eer eenighe verversinghe te soeken : Doch den Admirael, Vice-Admirael ende 't meerderdeel van den Raedt hebben goet gevonden haben al naer verversinghe te soeken/ ghelyck 'selve hlyckt by't resolutie-boek/ende waer vpt ghevolght is so groote deught ende nuttichept tot preservatie vande onse/waer voorzeneen pege luck ghenoegh dorzaetke hadde Gode te dancken.

Raer genomenre resolutie/ hebben wy ten selven daghe alle de Tenten af gebjoocken/ende de goederen t' Schepe ghebracht.

Aent selve lant hebben wy niewe boots getimmert in plaatse vande gene die ons ontnomen waren. Ende also hebben wy des 'nachts ons Ancker ghelicht ende zyn t' zepl ghegaen : Maer om moeghedenkondt verschynende / hebben wy dooz de over groote stilte wederomme Ancker moeten werpen.

Op den 14. heeft den Admiraal de witte Vlagge doen vlieghen / ende den breden Raet vergadert zynde hebben de Provoosten de gevangenen ende mede Complicen vant verraet aan boort gebracht; doch alle de Officiers hebben voor de selve eenen voet-val ghedaen ende om vergiffenis ghebeden / 'welck by den Raet vergunt wierde; ende zijn de ghevangens onder handtastinge los ghelaten ende op andere Schepen verdeelt gheworden.

Den selven dach was het soo seer stille dat de Schepen dreven / sonder windt/d'een hier/d'ander daer.

Den 15. heeft den Admiraal eene generale Monsteringe ghedaen over de gheheele Vlote.

Dess'nachts t' Sepl gaende / namen onsen cours Noort-West / ten Noorden naer het Landt toe.

Den 17 sagen wy op het Lant eenen grooten roock op-gaen/waeromme den Jager ende Meeuwe voor upp spin ghesonden/bolgende d'andere Schepen achter aen.

Op den avont de Meeuwe wederom comende naer de Vlote/heeft den Admiraal zyne Boot daer na toe gesonden ende Balten Stevens van Ullingen/Commanderende over de Meeuwe/ welke meer mael daer te Lande geweest waer/ verclaerde dat hy dit Lant niet en kende ende dat wy veel te leeghe moesten verballen wesen. Hier op den breden Raet vergaderende is gheresolveert dat de Boot van den Admiraal/ghemonsteert met twee Steen-stucken/selthien Soldaten ende thien Matrooslen onder righebiet van den Lieutenant Coignet/twee upren voor den daghe soude baren naer de plaese daer wy het vier ghesien hadden/mede nemende een Manne met Corael ende andere snupsteringhe/ omme te sien of sy met Vrientschap condem in onderhandelinge comen/ 'welck gheschiede / doch sonder eenich effect.

Aldaer hebben wy het Ancker gheworpen/ontrent een myl van het Landt op selthien vademen.

Den 18. is de Meeuwe naer 't Landt toe ghelopen latende een wit Vaenken achter af vliegen/ aldaer comende/saghen sy veel volcr/so aen het strand als in het Bosch: Ende naer dat zy noch naerder by den anderen waren ghecomen/riepen de Portugelen dat wy een Man alleen souden upp maeken ende dat wy met gheene Boots 't Landt souden ghenaecken/waer op Jan Hendrixsz. onder Stier-Man op de Mane naeckt inde Zee ghespzonghen ende naer haer toe is gheswommen. De Portugelen ende Wilden stonden met groote meniche op den Gever met Pplen en Bogen/waeromme onsen

Stier-

Htier-Man staende op een clip/ riep dat zp hare pypen af souden leggen ende dat een met hem soude spreken; 'welc geschiede/ en een van haer voorts comende/doende de andere reireren/vraechde onsen Htier-man waer wp van daen quamen/wat wp daer lochten ende waer wp heenen wilden; waerop hy antwoorden: Dat wp quamen upto Vlaenderen/dat wp aldaer lochten verversinge voor gelt ende goede woordden ende dat wp wilden naer Rio de Plata. Hy repliceerde / dat wp wel wisten dat sy om het verbodt des Conincx met ons niet en mochten handelen ; maer hy so verre wp beloftten wouden doen vant selve secreet te houden/en niet te baren naer Sint Vincent, omme 'selve aldaer te ontdecken dat zp ons des anderen deagh's genoech souden bestellen.

Op den middach is de groote Boot vanden Admirael ghemonceert met twee Steen stukken ende vertich wel-ghewapende Mannen ghesonden aende Meeuwe/ met last dat zp voort upto soude loopen om de Bay te soecken/ende die ghebonden hebbende eenich teecken te doen met schieten: 'welc gedaen zpnde/zpn de vier Schepen daer na toe gheloopen ; blvende den Jager legghen daer wp te vooren mette Portugysen gesprocken hadden/ tot naerder ordze.

Den 19. s'morghens met den daghe-raet saghen wpjom den hoeck van de Riviere twee Canoys, de welcke terstont wederom te rugge liepen: waer op den Admirael de Meeuwe met twee Boots inde Riviere heeft ghesonden omme aldaer de diepte te peplen: Maer seer haest daer na saken wp van de Stadt Sanctus, aldaer leggende / eene Canoy comen met veel volx aen het Strant/hebbende een wit Baentken inde hant/de welcke wp ten lesten alsoo naerderden dat wp met de selve conden spreken ; ende also wp haer verhaelden d'oorlase van onse compste aldaer / seyden zp dat wp eenen Brieft souden schryven aen haren Gouverneur/ende den selven stellen op een stocken aen het Strant ende dat zp ons daer op beschept souden brengen. Onder anderen waer schouw'den zp ons dat wp ons sonden wachten voor de Wilden die hun onthielden ontrent Sint Vincent. Coets daer nae heeft de Meeuwe/voort upto inde Riviere geloopen zijnde eenen schoot gedaen/ waeromme onse Schepen ancor ghelicht hebben ende zpn de Riviere in gheloopen.

Des naermiddachs hebben wp eenen brieft aen Lant ghebracht ende op een stocken ghestelt.

Den 20 heeft den Admirael de witte Vlagge af doen nemen ende inde plaatse doen waepen Oranje / soo mette wimpel als anderslants ; heeft mede de Merle ende Voorden vande Schepen niet Schans-kleederen doen bekleeden. Daer naer zpn eenighe Boots ghesonden ter plaatse daer wp

s' daechs te vooren den brief ghescheldt hadden; aldaer comende zyn tot d' onse ghecomen twee Canoys met Portugysen/leverende aan de onse eenen brief/dewelcke by den Admirael ende den Raet geopenet ende ghelesen zynde / ende niet besonders inhoudende/ is goet ghevonden noch een mael te schryven: Waeromme eenighe boots daer wederom na toe zyn ghevaren / mede nemende twee fleschen met Spaenschen Wijn/twee Kalen ende een deel Messen/met eenich Corael/ het welcke by de Portugysen/daer aan lant staende hebben vereert.

Ten selven tyde saghen wy aan het strandt van Sint Vicent, zunde de plaatse / daer ons die van Sanctus verboden hadden niet te garn/veel volcr hebbende een wit vaenken, waeromme terstond vier van onse boots derwaerts zyn ghelopen/de welche by de Wilden comende/sepden de selve, met ons niet te moghen handelen/sonder consent des Gouverneurs/also dat wy strax weder van daer schepden/ende sepden/dat wy van het Eplande daer nae by legghende enighe fructen souden halen / het welcke zy noch conseenteerden/noch weypgherden.

Tegens den abont zyn vanden Jager ghecomen twee van onse boots/ inne hebbende/ Appelen/ Linoenen ende een weynich Bleesch.

Den 21 is Capiteyn Willem van Anssen , met syn Vaendragher ende Lientenant Ruffijn, met drie boots vol ghewapende Mannen aent Lant ghevaren/omme enighe seeckerhept te vernemen. Aent Lant comende/is haer eenen brief behandicht/zynde gheschr even uptoen name van den Gouverneur/ doch van niemant ondercepckt. Sy brachten mede een boort twee Portugysen / een Mestische ende een Bresiliaen zynde haer slave ende piloot/ in plaatse vande welche in Osttagie aen Lant gheleven waren/ den Lientenant Ruffyn/Dirck Voedt Vaendragher ende een assistent vande Moegensterre.

Dese Persoonen aen boort comende/zyn vanden Admirael heerlyck ontfangen geweest / ende men toonden haer alle de ghelegenhept des Schips/ de Bevelhebberen van d'andere Schepen quamen haer mede besoecken/ ende also maeckten zy den gheheelen dach goeden tiere.

Teghens den abont/also zy wederomme van boordt schepden/ heeft den Admirael haer een weynich gheconboerec/haer voerende om de Hane ende Sonne/die zy niet groote verwonderinge aenschouden, ende soo haest zy daer een Musquet-schoot af waren/wierden van elck vande bepde Schepen drie Ger-schoten ghedaen/ende also zyn zynnaer het Landt ghevaren.

Onse

Onse Officieren naer Lant zynde verslochten aende Portugysen de Stadt Sanctus te mogen besien; maer haer wiert ghsantwoort dat zp daer toe geen en last en hadden/ ende also zpn zp met onse boots wedercomme aen boort ghecomen.

Den 22. is den Jager wederomme by de Vlote gecommen, ende den Admirael kende dat der Portugysen handel niet anders als bedroch was/ ende dat zp niet en sochten als ons te trapueren ende tyde te doen versupmen/die ons seer kostelick was/heeft alle de Cooplueden/Capiteynen ende Schippers by hem ontboden/omme hier op het best te adviseren.

Seduerende desen tpt cregen wp vande Portugysen met stille onder handelinge diversche frupten Verckens/Hoenders/Hupcker ende eenige conserven.

Den 23. is moegheus int aenbreecken banden daghe-raet / zijn seven boots met ghewapent volck afgesonden naer Sint Vincent, daer na volchde den Jager en de Meeuwe/daer seer veel volck op was/ zynde den Admirael ende alle de Crachs-Oversten daer selfs present. Aen t Lant comende zpn ditz personen voorwp getreden met een Vrede-Vane / stellende een brief op een stocckende een wit Daenken daer by: Maer t welcke strax een Portugijs voorwp comende heeft den brief genomen/ en dien ghelesen hebbende toonde dat t selve hem niet en behachde; waer over hp de onse qualic beje- genende/ zpn de Vreed'. Vanen ingenomen ende d' Orangie inde plaets gestelt. Toorts daer na zpn wp opwaerts geroep in de Riviere / alwaer wp vonden eene Ingenie in de welcke zp altemael met hare Heubelen geblycht waren; zynde deselue Ingenie groot/sterck / wel ghebouwt ende bewoont; hebbende eene kercke genaemt Signora de Negues; wp verstanden bande Portugijsen datse gebouwt was van een seecker gheslacht van Antwerpen genaemt de Schotzen; hier ontrent was het seer plap- lant ende de plaets rontomme was rick van Hupckerriet.

Op pluckien alhier eenige quantiteyt van frupten / de welcke geladen hebbende in eene Canoy, die wp daerbonden/ende voorts in onse boots/zpn alsoo t'samencluck aen boort gebaren.

Den 24 is den Admirael met den Jager en de Meeuwe/met vijf oft ses boots geloopē/de Riviere in naer Sanctus, om te sien oft wp daer wat besonders uprichten conden: Maer also het seer regende/ende gheen volck en vernamen/zyn weder te rugge ghekeert.

Den 25 is den Admirael wederomme met ses boots wel gemandt / ende met de Meeuwe geloopen naer de plaets/daer wp den 23 geweest warē: Maer alsoo de Meeuwe wat achter was (om die in te

C ij wach-

wachten/sliepen naer een Sandt-baep/daer een vervallē Hups stondt/schijnde een redoute te zijn/ alwaer w̄p eenighe frupten behonden: Ende alsoo w̄p doende waren met plucken/hebben de Portu- giſen ende Wilden staende achter het Hups) seer met pijlen geschooten/maer niemand en wierde ge- quest/daer op ons Musquettiers oock seer dapperlick hebben gheschooten/met haer Musquettiers/ende haer alsoo verjaecht/int af schepden heeft den Admirael belast dat dertich Musquettiers haer verborghen souden houden int t'selue Hups/ende de boots met het ander volck souden een weynich van Lant houden/om te zien ofte sy nae hare oude maniere ende ghewoonte ons met meniche soud- comen na roepen: Maer sy achter dencken hebbende/ sonden een Verspieder onrent het Hups/de welcke ons volck ghewaer worden/heeft het haer veradverteert/loo zyn de boots weder aen het Lant ghebaren/ende hebben de Musquettiers inghenomen/ende alsoo het seer reghende/zyn w̄p aē boort ghevaren/met meniche van Oranghe Appelen.

Den 26 iſſer resolutie genomen (alsoo dien tijt seer verloopen was) noch eenen tocht te doen/en all- dan met eenen goeden wint zypl te maecken/achter volgende t'welcke zyn drie boots aen een Eplan- deken gebaren om frupten te plucken/maer sooo haest zp aen quamen hebben sy een zepl vernomen/loopende recht na de Bay toe/met welcke t'dinge zp metter haest wederomme inde Vlote sijn geco- men/den Admirael daer af inform rende/waer op datelijck vier boots met gewapende mannen voor upp sijn gesonden/daer naer veichde den Admirael ende Vice-Admirael gescheept zynde in den Ja- ger/ende terstont daer na de Meeuwe. Soo haest en waren w̄p niet op de baert/ofte w̄p saghen het Scheepken comen/het welcke merckende onse aencomste/wende het t'See-waerts/Maer alsoo het geheel stille was/waer dooz het niet en conde ontcomen/heeft het sonder eenighe resistencie/sich in onsen handen gegeven/ende is Maerten Pietersen Schipper van de Morgen-sterre met syn volck verft overgetreden/ende is den Admirael ende Vice-Admirael hem terstont gevolcht.

Nomber 2. is de

Af-beeldinghe van Capo de Sint Vincent in Brasilien aldaer onſe Schepen
ververschen, met Letteren aengheweſen als volcht.

- A. Sijn ses boots oft Sloupen, Waer met het volck aen B. Sijn onſe Soldaten die in slach-orden staen, om dat W̄p
t'Lant ghebracht Werden. dest'e vryer onſe verversinghe mochten becomen,

I, een

No. 2.

- C. Is een Kerckken Sint Maria de Negre genaemt, met een ingeenei oft Suycker-Huys, naer dat vvy alle avontuer daer uyt hadden, is verbrant om reen, als ghy lesen meucht.
- D. Is een van onse Schepen, leggende op de vvacht.
- E. Syn een deel ghevvapende Portugyzen ende Wilden, die haer op't strant vertoonen.
- F. Is de ghedaente vande Stadt Sint Vincent.
- G. Is de ghedaeute vande Stadt Sanctus.
- H. Is het Casteel 'tvvelcke leght te Lant-vvaert in aen die Rivier.
- I. Syn vier van onse boots-de-vvelcke de Riviere op voeren om eenighe ververschinghs.
- K. Is een van onse Schepen op de vvacht, om tefien vvat onse boots vveder varen mocht.
- L. Sijn noch een hoop Portugyzen ende Wilden, de vvelcke haer op strant vertoonden.
- M. Een Portugys Scheepken 't vvelcke vvy te buyt ghekregen hadden.
- N. Is eene Schare-mutsinge daer vier Man doot bleven.
- O. Is onse gheheele Vloot.
- P. Ghelyck het Portegys' Scheepken verbrant vvert.
- Q. Der Bresilianen manier van cleydinghe, soo vvel Man als Vrou.
- R. Is ghelyck sommighe in een net tusschen boomen vast ghe Maeckt daer in slap.n.

Het voorgaende Scheepkē was van satsoen als een Fransc^e, Schip / groot 3pnde ontrent l's-en dertich lasten / quam van Lisbona op Rio de Iavero, ende hoorde alhier te Hups / hadde op achttien Portugijsen/soo Matroosen als Passagiers / twee gotelinghen ende eene partie van Musquetten ende halve Lancien. Sijne ladinge en was niet veel besonders / anders als een weynich Vser/Carcoen/Olie/Sout ende dierghelucke. Soo haest wⁱp overtraden / leyden de Portugijsen: (Wooz haer leven vreesende:) Datter noch thien ofte twaelf van ons volck te Rio Iavero ghehangē waren / onder de welcke was den Lieutenant Franchoys du Chesne, die geuest hadde geweest met eenen pijl in 3pn borst / maer was wederom geneſē ende gheologieert by den Gouverneur vant t Lant aldaer.

Tegens den abont is een vande gebangens / met eenen brieft / die de Portugijsen onder malcanderen geschreven ende ondertepckent hadden/aen Lant ghesonden/inde Canoy, die wⁱp op den 23.ghe nomien hadden/ omme te versaucken/oft men de gebangens tegen malcanderen conde los maken/ ofte dat eenighe teghens fructen ofte Dee wilden verwisselen.

Den 27 hebbē wⁱp aen t Lant eene Vres-Vaen ghesien/alwaer den fiscael met twee boots naer toe is ghevaren / de welche aen t Lant comende vondē eenen brieft staende op een Stockken / die hy aenden Admirael heeft behandicht,

Desen

Wesen briesmaecten gheheel naeden Spaenschen aerri ende humerien: Want den inhout was dat zp niets/vant gheene verlocht was en wilden accorderen / jae en wouden teghens menichte van Portugijsen niet eenen flanimengo relaxeren / Dan soo wv pers begheerden / dat wv t'selue niet het punt vane Kappier souden halen/ende dat wv buben dien souden maecken te vertreken.

Op den 28. heeft den Admiraal / beweicht zijnde door mede doogenthept / al hoe wel hy regouren selijck teghens de ghevangens wel hadde moghen procederen/ende trachrende tot verlossinge van de zyne/noch een mael willē versoecken/okmen tot eenich accoojt conde comen: Waeromme hy de gehangenen belaste eenighe brieven soo haer: Vrienden als aende Gheestelijckheit te schrijven / met de welche hy een ghevanghen/met twee kinderkens afgheveerdicht heeft naer Sint Vincent. Dest aen t' Landt comende/zijn gelevert aan eenen Portugijs/de welche beloofde/die te bestellen /ende des ander daechs daer bescheet op te brenghen.

Des naer middachs hebben wv het genomen Schip oncladen en de goederē overgenomen / waerinne waren ernige Plunderagiē met sommige kisten wel voor sien / waer mede wv ons naeckte vol verslagen. Mede vonden wv daerinne vele Reliquien / Cruncen / Brieven van afaet / indulgentien/ ende dierghelycke beuselingen/ daer en buben eenighe seer schoone gheschreven boeken/ in hondende materien van Theologie ende van Rechtē/ een koffer vol frape Printē ende Schilderijen/ ee Silvere vergulde Croone / mitsgaders eenich ander Silber werck. Goch vonden wv daerinne twee slaben ende eenighe andere goederen toeromende de Societeit vande regeerende Jesuiten. Allen t'welcke/ met Schip ende volck hun by onsen Admiraal gepresenteert wierde wederomme te geven/ indien men onse gevangenen daer voor hadde connen weder cringen: Dan t'was alle te vergheefs. Alsoo dat men merckte dat sp liever hadden het bloet en lebe van een Nederlants Matroos / als vele goederen De welche hy andersints soo superstitionelick lief hebben.

Op handelden met de Portugijsen in alle Courtaisie/schreven seer beleefdijck / jae de gevangens selfschreven met allen erink / zynde in groote bangichept ende in vreese dat wvse over boort souden smitten / aende Paters ende Gheestelijckheit versoeckende relatatie van onse ghevangens / dan daer en was gheene compassie/jae selfs niet met haere epghen mede borgers.

Den 29. hebben wv wederomme eenen tochegedaen met seven boots/na de plaetse/daer wv s' daegs te vooren geweest waren/ende aen Landt comende/met een Breed'-Baen / zijn ons vande Portugijsen eeni-

sen eenige brieven ter hande ghestelt / sijnde van in hout / als de voorgaende : Waeromme wþ voorz trocken naer het gebouw / ende plucken daer rontomme Grangie Appelen. ende Limoenē / soo vele wþ laden condē / ende int af schepden staeken wþ den brant in het ghtbouw / inde kercke ende alle t' geene daer ontrent was / uyt oorsaecke dat de Portugijsen niet anders als met ons waren spotēde / ende te horen met d'onse leeuw Tyrannichlick gheleest haden. Int af schepden zyn naer ons eenighe pijlen gheschoten uyt het Bosch / doch en is niemant gheraect gheweest.

Den 30 is het ghenomen Schip / met ghemeen advijs / in brant ghescrecken.

Wþ de brieven / daerinne ghevonden sijnde / merckten wþ / hoe dat se niet alleene hier / maar op alle andere plaetsen / lange te voozens verwitticht ware van onse comste: Also dat waerachtich moet sijn / dat in ons Landt eenighe verraders moeten wesen / die den Corinck van Spaaignen advertentie doē van alle t' geene datter gheschiet.

Den 31s' morghens twee uppen voor dach / deden wþ wederomme eenen Tocht met vier Bootſ op eenen plaetſe / daer wþ te voozens niet gheweest en hadden: Dan alsoo wþ aldaer het gheberchte leeuw rouw / ende scherp vonden / sijnde rontsomme beset met volck / keerden wþ wederomme / sonder pcts uyt te rechten.

Den wint daerentusſchen naer het Roorden loopende / is van den Admirael een schoot gedaen / tot tecken van Septe maecken: Daer soo haest en hadde wþ het Ancker niet gelicht oft moesten t'selvē weder inde gront worpen / door dien den wint om liep / ende het leeuw clam was.

Terstond daer naer zijn twee Bootſ een vande Admirael en een vanden Jager / met vijf Musquettiers naer het Lant gevarē / om noch eenich water te halde: Dan terwijl zy beslich waren met hunne waten te vullen / sijn de Wilden met groote menichte uyt het Bosch ghevallen / schietende met Pijlen / soo dicht of het ghehaglet hadde / de Portugijsen hielden haer achter / ende drieben de andere met stokken aen / ende naer dat de onse eenige schooten ghedaen hadden / namen zy den vlucht naer de Bootſ / maer werden soo dapper achtervolcht / dat des Jagers Boot haer met ghewelt ontnomen wierde. De onse hun beghevende in d'andere Boot / roepden van Lant af / ende bejeghende vier van onse andere Bootſ / die hem na ghevolcht waren / aende selve haer ongeluck verhalende / voeren t'samenender handt naer de plaetſe toe / aldaer comende / schooten de Wilden wederomme dapper met Pijlen / doch alsoo ds onse begosten te chargheren met Musquettien / namen zy de vlucht / ende de onse zyn niet des Jagers Boot /

Boode / die inden grondt gheboordt lach wederomme aen boordt ghecomen.

Op desen Tocht verlooren wþ vier Mannen ende alle de andere / drie alleen uyt ghenomeu / waren zwaerlijck verwont.

Dit ongheluck ghebeurde dooþ faute van de Schippers / dat zþ niet en passen op gheghebene ordre / ende dat zþ lichtveerdich de Boots aen t' Lant lepinden / sonder dat d'een den anderen inwacht.

Maent Februarij.

Op den 2. heeft den Admiraal vier vande ghevanghene Portugiesen los ende bþn aen Lant doen setten / behoudende de andere ten dienste vande Vlote.

Onder dese vier was Pedro Alveres Schipper de welcke scheen met onse Marie welghehandelt te hebben / dede groote belofte van onse ghevanghenen te doen relaxeren; doch / sonder dat wþ de beloften veel achten / werde hy los ghelaten / als hebbende Drouwe ende kinderkens / ghelyck oock d'andere hadden / ende ten regarde van dat hy zþn Schip ende vracht verlooren hadde. Den Admiraal gaf hem noch eenich gelt mede / voor welche weldaet zþ betoonden vele danck-legginghen ende danckbaerheden / ghelyck t'selve by de Portugiesen een ghemeyne conditie is.

Den derden / upzen voor den daghe heeft den Admiraal doen schieten / tot teken om te zepte gaen; maer de groote hitte dwong ons tegens den middach de Anckers weder te late halen. Int opeind den brack den Admirrel van Ancker. Soo haest wijs geset hadden / quam ons een Canon aen boord / met een Portugys / brengende een Papegaep / een deel Hoenderen ende wat Appelen / de selue presenteerende / versocht met eenen aendé Admiraal dat hem geliefde zþn zwager by ons gebangé zþnde los te laten / ende om dat de selue een Drouwe en kinderkens hadde / presenteerde hy selfs / noch een Jonck man zþnade / in zþn zwagers plaatse te blippen / hetwelcke hem geweegert wierde / ende alsoo is hy niet degheschrencken / die den Admiraal weder in zþn Canon dede brengen / welch gebaren.

Den 4. voorsz den Dagheraet / hebben wþ voor de vierde maal Ancker ghelycht / maer ontent der Sonnen opganck / door calaire weheromme gheset.

Naer den vroech tot / comende eene mope coelte / zþn wþ in Zee gheraecht.

Naer dat den Raet vrgadert hadde gewest / is geoðonneert dat peder Persoon maer een Mudden Wijs s' daechs / ende drie pont Woot ter wecke soude hebben.

Den 16. Zepilden wþ al Suyt West ten Supden aen / den wint comonde uytten Noort Oosten ter oorlaecke

opglaecke dacter geresolweere was/ dat/ soo haest w^p de hoochte hadden van Rio De Plate/ den Admiraal een teeken sonden door de Princen Vlagghe/ende dat w^p alsdan onsen cours meer na de wal hadden serten. Alwaer hadden w^p de hoochte van 3°. graden 46. minuten.

Op continuuerden inden selven cours ende selven wint tot den eersten Maer/ alsdoen hadden w^p des middachs de hoochte van 46. graden 46. minuten. Maent Maert.

Den 2. was het heel mislich/ also dat de Schepen al te mets een schoot schot om niet van malcam- der te verdwale: Maer so haest het wederomme helder was gewordē/ merckē w^p dat r^tdeē van onse Schepen/ de Mane en Heerre achter ware gebleben/ watromme w^p kruykende/ wachte de selvige in.

Hier hadden w^p de hoochte van seuen-en peertich gradē 17. minuten/ ende sevencich bademē diep- te/ comende den vane upen Noort Oosten ende zinde onsen cours West ten Supden.

Den 3. des Sworghens Seplden w^p Supdt West aen met eenen soort Westen wint/ hadden goeden voorspoedt/ tot op den middach toe dat den wint hem keerde na den Noorden/ alsdoen hadden w^p de hoochte van 50. graden.

Op den avont zan w^p sooc naer by t Lant ghecomen/ dat w^p perfeckelick den roock saghen op- gaen/ stende onsen cours na den Supdt Westen/ Seplden lancx de wal/ alwaer het Lant heel diech/ sonder Berghen scheen te wesen.

Den 7. was het heel claeer ende helder weer/ende hadden op den middach de hoochte van 52. gradē ses minuten.

Alwaer merckten w^p dat w^p maer ontrent twee mijlen van Landt waren/ oock saghen w^p voort uyt somich Landt/ende daer op staende neghe Bergen/ zinde gheheel ghelyckformich Duyf-Landt. Aldaer saeghen w^p eenen roock op trecken/ en alsoo Zeplden w^p voorts lancx de wal met eenen Noorden Noort Oosten wint/ tot dat w^p merckten dat het de Riviere van Rio Galeges was/ zinde eene krappe ende wiede Riviere maer seer ondiepe.

In't oockdeken van dit Landt meynden eenighe dat het de Serate van Magellanes was/ waer inne zp harr abusserden/ nae de masl de selve Serate gheleggen is op 52. graden ende dertich minuten.

Mous isde Meenwe ende Heerre voort uyt ghesonden om dat den Schipper Maerten Piererssen meer maels alhier ghetwest was.

Op den avont hebben w^p alle het schip geworpe op vijetien bademē/ en dat maer een halve myle

van t' Landt/bij eenen seer uyt stereckenden hoeck / den welcken op Gordeelden te wesen de Cape Virginia.

Ontrent den midder-nacht is des Admirael's Cabel in stukē ghesprongen/alsoo dat hy zijn Ancker verloor/waeromme hy eenē schoot dede ende maeckte twee huyzen/niet ge-raet-samer bindende/ als met weynich Sepels naer de Zee te houden.

Ten lesten verhief hem het onweder hoe lancx hoe meer/alsoo dat wyp alle van malcanderen verstecken wierden.

Den 8 inden morghenstandt nam het tempeest seer toe/alsoo dat de Meeraue alleen haer bindende by den Admirael/ende d'andere Schepen hier ende daer : Wyp laveerden ghestadich / al te-mets Zee-waerdt/s daer na te Lande waerdt/s toe settende/met ghestadich werpe met het diep loodt/binnde eerst chien/daer na viifthien/seventhien/twintich/ daer na viijf-en-twintich bademen/ ende ten lesten gheenen gront niet allen.

Alsdoen begonde het weder wat af te nemē/c'welcke seer weynich gheduynde:Want coets daer na nam den storm seer weder toe/dat wyp niet sonder groot perickel waren/ende laveerden alsoo door de droochten/werpende ghestadich het loot uyt/om de diepte te becomen. Aldaer is de Meeraue van de andere verdreven gheworden.

Wysaghen oock een seer hooch Landt/legghende van ons Huyt Huyt Ost ende Huyt Ost/het welcke wyp Gordeelde Terre de Fogue te zijn. Alsdoen waren wyp niet meer als vier mijlen vande Cape de Virginie, legghende van ons Noort Noort West. Haer naer alle apparetie souden wyp ghe-loopen hebbē recht op la Terre de Fogue, sonder dat Godt dooz ghenade ons eenen Westen wind hadde verleent/metten welcken wyp recht Noort aen Sepilden / comende alsoo hoe lancx hoe dieper inde Zee/om de droochcen te ontvliden.

Den 8 alle onse Schepen wederomme bij malcanderē zindē/ende na dat den Admirael teken hadde ghedaen met eenen schoot ende Blagge/is den bzeeden Raet vergadert / ende gheresolvert/dat wyp ghelycke portie van Wijn ende Broot souden hebben/als wyp te bozen plachten te hebben.

Op den avondt Sepilden wyp Noort Noort West aen / ende icr midder nacht/den windt keerende ten Westē/heeft de Yachē/de welcke woynt Seplende die daer het liche droech/eē schoot geschoten/naer c'welcke wyp alle onse Seplen wenden/nemende den cours van Noort en Noordzen ten Oosten.

Den

Den 10 het onweder afnemende/ was het seer schoon weder/ende niet eenen Noort Westen winde onsen cours zynnde Noordt Oost / zijn wy den heelen nacht Noordt Oost ten Noorden aenghegaen.

Den 11 op den middach hadden wy eenen graedt te rugghe ghezeplt: Want den Stier-lteden en bevonden niet meer als 51. graden 30. minuten. Den heelen nacht heeft het seer hardt ghewaerdt uyt den West Supt Westen.

Den 12 s'morghens/den windt West Supt West/onse cours Noordt West/ hebben wijt gewent, zinde het onweder toe nemende/moesten alleen met het Schover Sepl by houden.

Den 13 op den middach hadden wy de hoochte van vijftich graden twintich minuten/zynnde schoon weder. Teghens den avondt den wind loopende naert Noorden/ginghen wy over nacht Supt ende Supt ten Westen aer.

Den 14 s'morghens/de halken toe lettende zijn wy naer de wal toe geloopt. Op den middach hadden wy wederomme de hoochte van 51. graden ende 26. minuten. Teghen den nacht is den windt meer ontsteecken/waeromme wy met eenen Supt Westen windt / den heelen nacht Noort West aen ginghen.

Van den 14 tot den twintichsten hebben wy veel storm ende onweer ghehadt / met seer variabel winden: Alsoo dat wy met veel moeptens ende laveren by't Landt quamen/ ter plaatse daer wy den sevensten geweest waren/namentlick op de hoochte van 52. graden.

Inder nacht teghens den Daghe-raedt is de Jacht ende de Meeuwe weder by ons ghetomen/die zedert den achsten van ons hadden verdwaelt gheweest/hebbende gheweest tot in de Strate/alwaer zp de Morghen sterte-ghelaten hadden/ leggende by de Eplanden Puguinen.

Den 21 heeft den Admiraal/ omme beter informatie te hebben/ naer dese Schepen ghesonden den Schipper Blauwen Willem/de welcke verstandt/dat zp eenighen thdt gheleden door den storm van ons ghedreven zynnde ghecomen waren tot aen de Cape Virginia, alwaer zp gheanckert hadden/ om beter weder te verwachten: Ende dat zp op den 17. Maart gecomen waren tot de Piguines Eplanden/alwaer zp weder op Ancker hadden gheleghen/twee mijlen van malcanderen. Aldaer was op gherelen in de Meeuwe eene groote cumulte/ alsoo dat de Marwole haer Meesters maeckende vant Schip/hebben t' gheweet in haer ghemomen/ende den Schipper ende Commis ghepowen-

ghen te doen t'gheene sy begheerde/mackende van den Commis hanté Cock/ende soude hem oock
inde Capite vermoort hebbé/ten ware den Schipper daer voer ghebede/haar voortwendende
dat zijn door hunlieder niet helpen en conde/het welcke haer eenichsint te breden stelden: Maer den
lesten alsoo sy droncken ende vol waren; sijn twee van hunlieden opghespronghen/van syne elck met
eené Sabel aen den arm hangende inde Capite ghecomen/synne den Commis om t'leven te bringen.
Dese twee waren Jonghe Maets/den eené ghenaemt Warnaert van Vriesslant/niet meer hebbende
al schipwach Jacob/ den anderen van Doat in Hallant/ een deughemiet/die al over langhe opgetrouwpt
soude hebben gheweest/ten ware zijn Vader voer hem gracie hadds verwerken. Doat in harre doosa
hept voort gaende/wilden den Sabel afhouwen/het welcke wederomme door den Schipper belet
wiert/alsoo dat sy/haer Ancker ghelycht zynde inde Straet drafen.

Den moet-wil van dese rumoer maeckers wat ghetempert zynde/iller questieghewalts wie dat als
pitpen sonde west. Ende dese on-eenicheye gaff so/saecke ende contagie aen den Schipper/den Bar-
bier/ende enighe andere die vant verraeft niet en wisten/ elck met eené Sabel inde Capite te sprin-
ghen/ende aen ee talien dese twee principaelste Munt maeckers/de selve seer quesende/maar dooc syn
met meerder hulpe ende toe val van andere onschuldighe/haar Meester maeckten van alle andate/de
welcke lichtelijck obedeerende/excuseerden haer/ghebende alle de schult op de twee voorghe-
noemde.

Dit ghedaet zynde/is met ghemeene toestemminghe goet ghebondt/dat men dese twee over hooydt.
sonde weppen/ het welcke oock daterijck alsoo gheschiede/ende sijn attestatiën ghopasseert van alle
t'gena daer gheschiet was.

Het dese droebige tijdinge is de Heeuwe by ons gecomen / waeromme den Admiraal den Vice-
Admiraal gesonden hoeft/synne naerder informatie van alles te nemē. Den Admiraal heeft mede sy
hem ontbooden den Commis en Schipper/synne alles mondelinge van hun te verstaen/ende presen-
teerden haer sa sy eenich veerder misvertrouwen op haer batch hadden/de selue op andere Schepen/
ende andere inde plaatse te stellen/waer op sy antwoorden/uen/ en dat sy haer epgen batch genoegh
hertroude waeromme den Raet goet bent de selue wederomme te schinden/ en den Vice-Admiraal te
belassen acht te nemen dat alles niet goede ordre toeginghe.

Den 25. des s'morgens/naer veel moepten/so/mende contrarie vinden/hebben by de Cape Vir-
ginia

gina int gesicht gherreghen / ende daer nae toe loopende / quamen daer ontrent den middach / ende beten Ancker ballen : Haer niet reghestaende wpt drie Anckers wierpen d'een naer d'ander / soo en vanden dese niet houwen / om de lachichept vande gront / waer dooz den geheelen naer-middach dooz liep / met de selue c'elker reysse weder op te winden : Ende op den avone heeft den Admiraal dooz tress schooten teeken gedaen / om wederom Hepl te maecten / nemende zynen cours West Noort West / maet en is van gheen vande andere Schepen ghevolcht ghevorden.

Den 26. heeft den Admiraal over ende weder gelaveert / tot dat hy ten lesten ghecomen is by het Landt vanne neghen Bergen / alsoer niet meer bindende als chien vademen waters heeft wederom t' See waerts ghewent.

Den 27. den wint loopende na den Westen / is den Admiraal weder geloopen na de Cape Virginia / varendt akijts lancet het Landt / t' welck was leech ende effen / seer ghelyck synde de Dopers in Enghelande. Op de selue plaets vernoemden den Admiraal het Schip de Meeuwe / het welcke dooz eenen schoot teeken dede dattet pericoloos was soo naer het Landt te loopen / waeromme den Admiraal noch maer t' See waerts heeft ghewent / al waer hy / naer veel laberens bondt de drie andere Schepen / te weten / de Mane / den Neolas ende den Jager / dewelcke t' lamentlyck gheanckert hebben by la Terre de Fogue. De Meeuwe wierp Ancker wat veerder op eene andere plaets / waeromme zy des g'nachts / door den stercken wint / verre te rugge waren gedreven.

Ghedurende dese conterarie winden / ende ter wyl wpt alsoo lagen en zwermiden om de Straet in te comen / is onder vele mompelinge ghecomen / dat wpt qualijck de Straet / met sulcke groote Schepen / soudan connen passeren : Enighe lypzaeken van te gaen verwinteren in Porto Desirado / daer Candis ende Olivier van Noort geweest waren / andere seyden dat het beter waer by tijcs onsen cours te setten naer Cape de Bonne Esperance / ende soo naer Oost-Indien / ende dierghelycke opinien meer.

Wach is by den Admiraal inde Caijpte gecomen Pieter Baers Coopman / en verclaerde inde presencie van vele andere / dat hy en zynen Schipper / geerne wilde weten / waer dat zy soude heene waren by aldien dat ly quaen te verleeken / en men de Straet niet conde dooz come / wat op den Admiraal antwoorde / Wop hebben ordre en last om dooz de Magellanes te bark / ick en weet u geene andere wach te wachten / pat u best te doen / en by ons te blyven. Voor dese prompte ende resolute antwoerde hiel de mompelinge op en ek veder dede syn devoit om dese soergelijcke Straet te passere.

Den

Den 28 naer midder-nacht heeft den Admirael een schoot ghedaen/tot teeken ont' Hepl te gaet: Ende den dach ghecomen zynde/en hebben wþ de Nieuwe n̄rghens/noch voor/noch achter vermoē/waer van wþ niet wepnich verwondert waerē/en in opinie/dat sy voor seker was door gegae/om de ewee Matroosen/die over baort ghesmeten waren: Alsoo dat wþ met ons vier Schepen de Straet innwaerts zyn ghelaveert/met schoon weder/den wint zynde West ende West ten Supden.

Op den avont sijn wþ ten Ancker ghecomen op 28 ende 30, vademen/wþ het Noorder Lant t'naest settende.

Den 29 sijnde den windt West ende West ten Supden/met schoon weder/viel den stroom met sulcken gheweldt up de Straet / dat wþ ghenooot-sacckt waren den gheheele dach op Ancker te blijven. Maer op den avont is een hardt weder op ghecomen/alsoo dat den Cabel van des Admirael's Schip in't ooch van deu Ancker door is ghelslipt / ende alsoo wþ beslich waren het loose touw in te vanden/ zyn wþ over eene droochte ghedreven / daer niet meer als selthien ofte leventhien vademen diepte en was/maer coets daer na meerder diepte bindende/lietent den heelen nacht de Straet up dryven.

Den 30 drieben wþ sonder Hepl/tot op den middach toe/alsdoen hebben wþ het Schover-Heplen en de Fock by gheset/Heplende Noort ten Westen aen met eenē Westen wint/welverstaende den Admirael alleen/zijnde van de andere Schepen versteeken.

Maent April.

Den eersten zynde schoon weder / setten wþ Herle-Heplen by / nemende onsen cours Supden-West aen/met eenen Noort Noort-Gosten wint.

Den 2 is den wint Noort West geloopē met doncker weder/t'welck niet langh en duerde/want haest keerdē hy ten Oost Supdē-Ooste met schoon weder: Alsoo dat wþ ontrent den middach weder, om de Straet inghezeplt zyn/eerst nemende onsen cours ten Zupt.-Oost ten Supdē/ende allenskens wat Westelicker/om de opper-wal ten Hoorden te crijgen: Daer naer hebben wi recht West Noort West aengeseplt/en wierpen ghestadich het loot up/tot dat het eerste quartier up was/alsdoen hebben wþ het Ancker laten vallen / op 25 ende 30 vademen / tot ons groot gheluck; want soo haest wi g'morghens t'Ancker lichten/bonden wþ allomme meerder droochte.

Den 3 hadden wþ eene mope coelte up den Noort Noort-Gosten/ende namen onsen cours al lancē de Noort-cust/ten Noort West ende Noort West te Westen aen: Ende alsoo wþ in de engte quamen / bonden

vonden wþ een riss een vierendeel myls breet zynde/ alwaer wþ bebonden eerst 98 daer na 76. ende ten lesten maer wþf bademen waters: Toch daer na begon het weder te diepen / ende alsdoen sagen wþ eerst het gadt van de eerste engte t' welck boven een half myle niet breet en was/ ende aldaer crijgen-de stutte/dreven met eenen vloet het gat in/ werpende het loot op 40. bademen/ doch sonder eenighen gront/bequaem om te Anckeren.

Op sagen alhier aen het Lant van Terre de Fogue een Mensche seer groot van posture zynde/die hem tot verschepden reysen vertoonde/somtijds climmende op eenich heubel oft Berckens/om ons te moghen sien.

dit Lant van Terre de Fogue was hier inde eerste engte seer doz ende Dupn.achtich/niet ongelijst zynde de Dupnen van Zeeland.

Allsoo de stutte continueerde/hebbē wþ onse Boot uitgheset/ ende zyn ghebouchseert doz de derste engte/werpende op den middach ons Ancker op seitien bademen tusschen d'eerste ende tweede engte/ dankende Godt dat wþ alsoo / niet sonder groote moepte / ende perijkel / ghepasseeerde waren.

Den 4. ontrent middach zyn wþ weder t' Sepl gegaen/ mer eenen Noort Asdt Westen wint/on-sen cours streckende West ten Supden/ ende dat met moe coelte ende goedt weder/ tot teghens den avondt/dat wþ doz contrarie windt moesten Anckeren op 16. bademen onder den hoeck vande tweede engte aen de Moorde wal.

Den 5. den windt West ten Supden/ met schoon weder/ zyn wþ naer-middach wedet onder Sepl ghegaen ende voorts innewaerdts ghelaveerde: Maer en costen met dit ghetijc niet veel voordeels doen/doz den stercken windt / waeromme wþ weder Ancker wierpen op vier-en-twintich bademen.

Den 6. s'morghens begon het seer sterck te waepen/ soo dat teghens den middach / den eenen arm van ons Ancker breeckende/ende naer leegher wal drphende/settien wþ de Fock bp/ ende liepen naer de plaatse/daer wþ den 4. vernacht hadden/ latende aldaer t' Ancker vallen achter eenen hoeck op 25. bademen.

Den 7. s'morghens den Coopman Cornelis de Vianen aen Lant barende/ende den Admiraal hem volghende/om de gheleghentheydt te besichtigen/ en vonden gheene levendiche Personen/maer sa-

E

ghen

ghen wel twee Vogel Strypssen de welcke soo hardt liepen / datmense qualijck met een Paert soude hebben connen volgen. Aldaer vonden sy eene Riebiere van versch water/ seer groot ende heet zyn-de/ daeromme wassende kleyne Boomkens met zwarte besien; die van goede smaecke waren. Maer den middach zyn wp wederomme onder Hepl ghegaen met eenen Noort Westen wind ende schoon weder, maer alsoo het stille wiert / Anckerden wp wederomme tot inder nacht / alsdoen zeplden wp voorts/ doch met wepnich voortganck.

De Cape van dit Landt is bp de onse den naem ghegeven van Vianen.

Den 8. naer middach zyn wp weder t' Hepl ghegaen / nemende den cours naer den Supt Westen/ tot aen den hoeck van de tweede engte / alwaer wp Supt Supt West aengingen. Eene upre ofte twee inden avont quamen wp ontrent de Piguines Eplanden/ de welcke drie zynnde / ende cregen van ons de namen: Te weten/ dat naer t' Supden leeft/ de groote wal/ het middelste / wesende het grootste Patagones oft Keulen Eplant/ ende het Noordeliijcke/ zynnde het kleinste/ het Crupcks Eplant.

Den 9. s'morgens met den daghe/ sonde den Admirael den Fiscael/ met eenighe Soldaten naer het Eplant de Grootte Wal/ om te sien oft hy daer gheen reekens en soude vinden van eenighe van onse Schepen/die aldaer souden moghen geweest hebben: Ende aen Landt comende/heeft hy ghevonden eenen Staect/daer aen hanghende eenen hoep/ met eenen brief/ die de Morgen-sterre daer gelacen hadde/ zynnde op den 25. Maert van daer vercrocken ter Straet waert in.

Dese tijdinge verstaen hebbende/werdt misghelycx ghesonden naer het Crupcks Eplant/daer sy wel eenen Staect met eenen Hoep/maer gheenen brief en vonden/waer upt wp presumeerden/ dat de Morghen-sterre t'selue oock ghedaen hadde.

Daer naer is den Admirael in Persoonne ghebarren naer t' Grootte Wals-Eplant/ aldaer vindens de twee Goode Persoonen/ die op hunne wylle begraven waren / hebbende een wepnich Aerde op't lijk/ rontomme besteecken niet Pijlen ende Boghen. De Lichaemen waren bevonden in Pughewijns Dellen/ zynnde t'eene ontrent van onse gemeene lengte/ het ander niet langher als der d'halff voedt / hebbende om den hals eenen Paternoster seer subtielijck ghemaecte van kleyne Kinck Hoozentkens/die soo claer bloncken als eenighe Peerlen. Den Admirael belaste datmense weder in de Aerde soude streecken / t'welcke gheschiede/ ende zijn alsoo wederomme na hoordt ghekeert. Maer den middach zijn wp t' Zepel ghegaen / houdende altijds de Noort wal / tot op den abondt datwp

dat wy ten Ancker quaemen / op twee-en twintich bademen dicht onder hee Landt.

Op dese Eplanden en vonden wy gansch geene lijt cochte / want het Lant schee seer onvruchtbaer te zijn / alsoo daer niet groepde ala eenich gras / dooz-vroet zynde van de Piguines , ghelyck de dupnen in Hollandt vande Conijnen zyn.

Den 10. metten Daghe-raet zyn wy t' Sepl ghegaen / met schoon weder ende eene Noort Oosten wint. Onrent den middach quaemen wy onrent een seer schoone Sant-Baep/ daer de Spaniaer-den eerlijdes eene Stade hadden ghemaeckt ghenaeamt zynde Philippus , maer was heel verballen. Aldaer lieten wy het Ancker valen in goeden grond / op 15. bademen. Alsdoen heeft het geheel hart beginnen te waepen / alsoo dat wy de stenghen moesten daorschieten / doch het en duerde niet langhe / want het coets daer aen seer schoon weder wiert.

Den 11. April seer stil weder zynde / is den Admirael met twee Bosdts wel ghemandt ende ghemonteerd zynde / naer Landt ghevaeren; doch en heeft aldaer niet besonders ghevonden / dan een plaatse daer schoon versch water was / ende daer rontomme eenighe voer-stappen van Beesten / waer up t' presumeerden dat de selve aldaer quaemen drincken. Daer by stonden oock die huitten / daerinne alsoo't scheen in langheren tyde gheen volck en hadden gheweest.

Op den middach gingen wy wederomme t' Sepl met eenen Noort Noosten wint / houdende sluydes den Noort wal alwaer t' Landt vol geboomte was / ende op sommighe plaatzen gehele lesschen / alsoo dat het scheen dat de Spaingaerden t' selve eerlijcs tot Zaerlande ghebrupckt hadden. Het was lancx de knie seet diep / alsoo datmen gheen Ancker gront en can krijggen al eer men heel dicht by het Landt is.

Op den abont hebben wy gheankert op 30. bademen / sood naer by t' Landt alsmen met een Musquet wel soude overschieten.

Op verwonderds ons alhier op de Haupt-ypde zien seer schoone en groene Bollagien en vele Papegaepen / zynde alsdoen op de hoochte van 54. graden. Mede saghen wy hier met groote verwonderinghe een doorgaende gadt oft passagie / daer door wy de rupsen See conden zien / en indien wy de Zachte by ons hadden gehad / den Admirael soude de selve daer naer toe hebben gesonden / want / naer onse opinie / soude men daer dooz seer haest in de Sileesche See hebben connen.

Eij

connen comen/maer alsoo de selve van ons was gedwaelt vvoz de eerste engte / en conde het niet gheschieden.

Den 12. s'morghens broech gingen wþ weder t' Supt ende Supt ten Oosten aen tot dat wþ quamen op eenen groten hoeck/daer achter eenen grooten inwijk was/ schijnende eene goede Reede te zyn. Alhier begon het Landt dick ende dobbel te wesen/daer den sneeuw soo wit op het ghebergh te lach/als of het midden in den winter hadde gheweest.

Alsoo zun wþ Supt West aen ghezeplt naer de derde engte; doch alsoo den wint seer variabel was/ zijn wþ teghens den avondt een Ancker ghecomen op twee-en-heertich vademen/recht vvoz de derde engte.

Nomber 3. is de Caerte

**Van de Straet Maggellanes, ghelyckse den Admirael Ioris Spilberghen met zyn
Vloot de selve beseylt heeft, hier volcht de verclaringhe van dien,
met A.B.C.aen ghewezen.**

- A. Is een van onse Schepen die door verraderije van sommige Matroosen is vermeestert, ende ten lesten zijn daer mede wech ghevaren.
- B. Sijn die vijf andere Schepen die met goeden voorspoet de Straet in Zeylen.
- C. Is een Mensch die hem dickmaels vertoonden aen de Suyt-zijdt.
- D. Vertoondt hoe die Wilden met knodsen onse Maects verrasschen ende doot slaen.
- E. Sijn een deel Wilden die op het Strant by ons vwaren, ende met eenighe van ons volck spraecken in een vreemde tael,
- F. Beteykent hoe dat de Wilden den Spaenschen Wijn gheschoncken vvert, met andere dinghen die haer ghegeven vvert, bevvesen met teyckens dat haer wel behaechden ende zenghenaem was.
- G. Sijn eenighe roode besien seer goet van smaek die daer vvasen in overvloet.
- H. Is een Puiguin die daer by menichts te sien zijn.
- I. Sijn eenighe Matroosen, die op het Landt Vogelschieten.
- K. Is het fatsoen van haer Canoys of Schuyten.

DEn 13.s'morghens heeft den Admirael de kleynste Boot ghesonden/naer eenen groten inwijk alwaer wþ meynden dat de Mossel baep was. Soc is de Admirael selfs/met vele andere te Lant ghegaen

Digitized by Google

ghegaen alwaer wþ niet vonden als versch water. Op t'selue plaetse waren Boomen van de welcke de basten alsoo sterck waren als Peper waeromme wþ t'selue den naem hebben ghegeven vande Peperbaep/al-hoe wel-dierghelycke Women mede op ander plaetsen stonden. Seer haest daer na zyn wþ waeromme t'Scheep ghegaen ende hebben Seplghemaect doch gheen voordeel gedaen mact drieben veel eer te rugghe door de variabele winden de welcke over het hooge Landt quamen valken alsoo dat wþ weder ten Ancker moesten comen.

Ten veerthienden ende vþftiende heeft het seer sterck ghewaeft alsoo dat wþ ten Ancker moesten blyven.

Ten 16. twee oft drie upzen voor den daghe is den windt naert Oosten gheslagen waer mede wþ t'Sepl ginghen gaende voor eerst Hupt ten Oosten darr naer Hupten ende eyntelick Hupt No: aen om dat het Landt alhier soo Westelick was strekende ja heel tot het Noort Westen toe. Als o zeplden wþ de Massel-Baep voor bp alwaer bespden een kleyn Eilandeken lept. Het Landt was hier heel hooch dobbetende ghecartelt met sneeuw. Teghens den avondt liet den Admiraal een schoot schieten / om onse Schepen / indien daer eenighe ontrent waren / t'selue te doort hoozen.

Ontrent den avont hebben wþ eenen roock op sien gaen waeromme wþ noch eenen Canoy schaot deden ende coets daer na saghen wþ een Boot comen aen roepen de welcke ons tydinghe bracht dat onse vier Schepen in Cordes baey laghen zynnde aldaer eerst den selven dach ghearryveert ende noch deslich omme te Anckeren. Spnids een wondere ghenade van Godt dat soo groote Schepen met sea veel moecken contrarie winden ende stormen door so enghe passagien diversche sterckinghen ende vele mael stroomen op eenen tijt ende dach op hun bestemde Rendevous zijn gecomen darr sy noch tans van malcanderen ghescheden / ende in besonderen tijdt de eerste engte ghepastreerde waren.

Teghens den avondt hebben wþ het Ancker geworpen op 17. bademen ende coets darr na zyn den Vice Admiraal met de Coop-lieden Capiteynen ende Schipper den Admrael comé wellecom heeten een neder verhaelde t' gheene hem weder varen was ende danckende Godt voor sulcken ghelukkighen bp een complete.

Op den voorleden dach waren aende Strandt vele Wilden met hunne vrouwen ende kinderen /
Eij met de

met de welcke Maerten Pieterse Crupck Schipper op de Morghen sterre/ ende eenige andere/me-
de ghelyckeden hadden/hun toonende alle Vrientchap ende hun ghevende eenige Messen/met an-
dere Waren/ en hun schenckende Spaenschen Wijn/waer dooz yn teeken deden dat t selve haer wel
lmaecten. Voor t selve gaben yn de onse seeckere Peerlen Hoozentkens aen maleanderen ghesnoert/
seer subcijl ghemaecte zynnde. Maer dese Wilden en quamen niet weder soos langh wyp daer laghen/
waer van wyp achte de oorsaecke te zijn/dat sy verbaert waren van t schieten/alsoo wyp dagelijcx ghe-
wapent aen Lant ginghen om Gansen/Eynden ende andere Doghels te schieten.

Den 17. was het soos stille/dat wyp moesten boechleeren/omme ons inde Baep by d'andere Schepen
te verboeghen/ alwaer wyp den Ancker wierpen op 13 vademen.

Den 18. is den breeden Raedt vergadert/by den welcke geresolueerde werdt/ aldaer noch acht da-
ghen te verbepden/ende ons dact en tusschen te versien van water/ branc hout ende andere nootwē-
dicheden.

Ten selven daghe is den Jager dooz de Hoodes ghetrocken tot achter een Eplandeken/ dat in de
Baep lach/ende is aldaer schoon ghemaect gheworden.

In dese acht dagen zim alle de Schepen wel voorzien/van alle t geene nootwendich was/ het volc
wel verberghet met Mosselen / die daer seer groot ende goedt zyn/ als mede eene soorze diemen clip-
coulen noemt / de Geesters in lmaect ende deucht te boven gaen; daer was oock menicht van water-
korss/Petercelie/Macedonie ende vele roode besien.

Dooz blijschap van onse weder t samē comple / heeft den Admirael alle de principaelke Officiers
binnen zijn boordt te gast ghenoodicht / die aldaer seer wel ghetrackteert wierden/met heele versche
Spise van Verckens/ Vleesch/ Hoenderen/ Orangie Appelen/ Limoenen/ Sucaden/ Marmeladen/
die wyp meest in Sint Vincent becomen hadden / als oock met Olijven/Cappers/goeden Spaenschen/
ende Franschen Wijn/Hollants Bier/ende vele andere dinghen/die te langhe soude vallen alhier te
verhaelen/ende boven dien hadden wyp daer een schoon accoorz van veelderleyn instrumenten/ en Mu-
sicque van vele stemmen.

Den 24. voor den daghe zyn wyp wederomme t Sepl ghegaen/den wint zimde Noordt ten Westen/
ende laveerden alsoo tot boven eenen hoeck. Wyp saghen aende andere zyde teghen over/ veel volcx/
die aldaer een vier hadden ghetoockt/by haer hebbende leggen eenige Canops/ vande welcke een op
een stuck

ken stück weechs na by ons t'cypde/ ons wenckende met een roep spaen/maer en dorste niet aen boorc
romen. Op den abont zijn w^p ten Ancker ghecomen op 16. vademen/onder een klepn Eplandeken/
alwaer noch wel seuen oft acht Eplandekens by laghen/de welcke de namen ghegeven zijn/ ghelyck
men inde Caerte van de Magellanische Straet sien mach.

Den 25. heeft den Admirael drie Woorts afghelonden / d'erie herwaerts d'andere terwaers / om
naer eene goede Reede ende bequamen Ancker grondt te soecken/de welcke epntelijck gebonden heb-
ben eene schoone Baep/legghende ontrent anderhalff myl van ons/ hebbende goede Ancker grondt/
op leghien/achteren ende twintich vademen / daer w^p des middachs naer toe zijn gheslept/met eenen
Supt-Oosten windt / de welcke korts daer na omliep / alsoo dat w^p de Baep niet en konden krij-
ghen / maer moesten het Ancker werpen een wepnich by Oosten op drie en twintich vad-
emen.

Den 26. metten daghe hebben w^p wederomme Ancker ghelycht ende S^eplghemaeckt mit eenen
Oost Noort Ooste wint/zeplende een wepnich voorts: Maer den wint keerende haestelijck naer den
Noorden/met eenen stercken storm / werden w^p ghedwonghen te Ancker achter een Eplandt/ naer
het Supden/op 25. vademen:

Op dese plaetsen hebben w^p een passagie ende deurganck ghezien in de Supt-S^ee / ende vert.
Admirael / ende vele andere / aent Landt gaende / kloommen op de Bergchen / van waer zp Ooz-
deelden / dat het eenen rechten doorganck was / ghelyck w^p t'selbe mede op andere plaetsen ver-
haelt hebben / ende namentlijck in den Artijckel van den 11. April : Maer onse ordre ende in-
structie was altijdt de Straet van Magellanes te volghen / sonder eenighe andere passagie te
versoecken.

W^p waren ghendechlaem gheinkoemert dattet passagien by Supden zijn/ghelyckmen lesen kan
in het Historiael van d'Oost-Indien/beschreven door Le Padro Iosephus de Coste in de Spaensche tale/
ende daer naer overghesedt door Jan Huyghens van Lind-schoten / ende anderen in't epnde
van zijn thiede Capitel/alwaer h^p schrijft/dat Don Gaua Mendoza Gouverneur van Chili, hebben-
de gesonden den Capiteyn Ladrillero, omme met twee Schepen de passagie by Supden de Magella-
nes te soecken / dat de selve die gebonden heeft/ ende inde Zee is ghecomen/zeplende van den Noor-
den af naer den Supden/sonder de voorbeschreven Straet te verbolghen;

Mede

Mede zijn alle ander Historie-Schrifvers vande selve opinie/ ende houden voor seecker datter indē Magellanes eene passagie is beziden / om in de volle See/ ende in corter tijt in de Sileesche See te comen comen.

Den 21. des middachs is de Morgen-sterre geloopē inde Baep die w̄p op den vijs-en-twintichsten ghevonden hadden/ aldaer t' Ancker werpende op vijs-en-twintich bademen. Dese Baep was seer schoon/hebbende goeden Ancker gront/ daer by seer veele roode ende blauwe besien stonden/ die van seer goeden smaeck waren. Mede was daer by gheleghen eene versche Riviere/die van t'gheberchte door het Bosch in de Zee was loopende. Daer boven waer hier abondantie van Mosselen/ clip coulin ende andere dierghelycke/waeromme den Admiraal dese Baep naer zynen naem liet noemen/te weten Spilberghen.

Den 30. zyn de andere Scopen inde Baep ghecomen ende hebben alle t'samen by malcanderen gheankert.

Maent Mey.

Op den eersten/heeft den Admiraal Maerren Pieterssen Schipper op de Morgen-sterre/ met den Opper Stier Man Hendrick Repers / met eene Boott uitghesonden om de rechte passagie te soeken.

De selve niet verre van ons afghebaeren zinde/ saghen eenige schoone Vogelen op het Landt sitten/waeromme vier bande Galten verlofft verlocht ende ghecreghen hebben/ omme aen Landt te gaen ende na de Voghels te schieten. De selve aen Landt zinde/zyn de Wilden/ elck met een knodse haer haestich op 't luff ghecomen/maeckende groot gherier /ende hebben twee van des Morghen-sterrens Matroosen doot gheslagen/ te weten een Bulschietter met den Cajupt-wachter/ ende de twee andere zyn noch ontloopen; het welcke den Admiraal gheboordschapt zynde / heeft niet wel te vreden gheweest dat men t' volck toeghelaten hadde aen Landt te gaen/door dien hunnen last t' selve niet mede en brocht.

Den 2. zyn daer nieuwe Officiers ghekooren in plaets vande gheene/ die in Ilo grande bleven ende op den wech ghestorven waren.

Onrent den middach zyn w̄p wederom t' Sepl ghegaen met eenen Oost Hupt Oosten wint ende schoon weder / ende Seplden tot des avonts toe / dat w̄p ten Ancker quaemen op thien vader
men

men in een seer schoone Baep/daer by eene versche Riviere was.

Den 3.inder nacht is een van des Admirael's Dienaers/ghenaemt Abraham Pietersen van Middelburgh, ghestorven / den welcken w^p des s^r morghens begroeven op een Eplandt dicht aen de Riviere/ waeromme w^p de selve den naem gaven van Abrahams Riviere.

Naer den middach heeft den Admiraal de Boot van den Aeolus voor uytgesondē om den gront te peplen/ende goede Reede te soeken.

Daer en tusschen is den Admiraal ende Vice-Admiraal met drie Boots wel ghemanet ende gemonsteert zynde de Riviere in ghebarēn/omme t^e selbe te besichtighen: Daer soo haest ly daerinne waren/ bevonden zy dat de stroom haer niet sulck ghewelt was indzijvende/dat zy ghenoegh is doen hadden elck Boot met acht Riemen weder uyt te roepen.

Lancer dese Riviere lagen w^p veel huttekens staen/daer inne de Wilden huy onthouden hadden/ ende nu daer uyt ghevlucht waren. Int innocomen vande Riviere stonden vele staken/eene Billcherrige ghelyck zynde.

Alsoo is den Admiraal weder aen booyt gecome/ verwachtende na de uytgesonden Boot/de welcke eerst in den nacht weder quam/sonder eenige bequame Reede ghevonden te hebben/ door dien het alomme soo diep was / dat het minste dat zy ghevonden hadden was van hondert dertich vademē.

Den 4. heeft den Admiraal alle de Stupy-lieden aen zyn booyt ontboden/omme huy lieder advijs te hoozen/ofte het ghe-raet-saem was om t^e Sepl te gaen/ofte niet by de welcke gheresolueert is/wederomme twee Boots voor uyt te zepnden/ om de diepten te gronden: Hetwelcke gedaen zynde/ende de windt op den middach loopende naer den Oosten/hebben w^p Sepl ghemaeckt/ende onsen cours gestelt ten West Noort Westen.

Aende Noort wal hebben w^p een groote Canael ghesien/by na soo wye zynde als de Strate selfs/ daer den Vloet met groot ghewelt in liep.

Aldus Seplende/belaste den Admiraal somtijde eenē schoot te schieten/ om de booyen uytgebaerne Boots te verwittighen dat w^p onder Sepl waren.

Op den avondt zyn de twee Boots aen booyt ghecomen/ leggende dat het gat West Noort West/recht voor uyt was strekende/ waeromme zy ghe-raet-saem vonden/ dewijle ons windt ende stroen dienden

Dinden / datment den geheelen nacht soude laten voortgaen. Hier teghens oppolderden haer sommige leggende dat het beter was Ancker te werpen / ende den dach te verwachten/ een welcken epnede Maerten Pietersen / Schipper van de Morghen sterre / de Supt beden van de Shane / van den Aeolus ende meer andere/aen den Admiraelis boordt waren / om ten Ancker te comen / te meer alsdoe wp met stilte tusschen de hooghe Landen waren by Cape Maurity. Doch terwijlen men daer mede beslich was / verhief hem den windt alsoo tot onsen voordeel / dat wijs / met ghemeepn advijs van allen / den selven nacht lieten Straete-waerdts uitgaen. Maerten Pietersen zeplden niet de Jacht wat voor uyt : Ende het was seer vreeslyck ende schroomelick te aanschouwen / niet soo groote Schepen tusschen soo hooghe Landen / sonder Ancker gronde te zeplien / ende dat by nachte.

Den 5. begost het gadt allenskens wijder te worden / alsoo dat wp recht voor uyt in Zee soudent zien/ende also het seer stille wiert/dreef des Admiraelis Schip naer de Supt-wal/waermome hy eenen schoot dede/tot teeken dat de Woodts van de andere Schepen / hem soudent te hulp komen om van de leegher wal te trecken; maer soo haest en waren de Woodts niet aan bosz / ofte den windt en beterden : Alsoo dat wp den heelen dach ende nacht Noort West ten Westen aenzepilden / niet goed voortganck.

Den 6.s morghens met den daghe hadden wp stercken windt niet moeterich weder. Al doet hebben wp den Supt-hoek ghesien/die heelsteplende kenbaer is / hebbende eenighe spitsen/ als oft het Coorenckens waren.

Aldus zyn wp de Zuyt wal uitgheseplt/ door dien teghens de Noort-wal veel Clippen ende Eplandekens laghen/die seer sochelpck waren. Ende zyn den selven dach / dooz Godes hulpe / in de Supt-See ghecomen/waer van hy inder ewichept moet ghelooft wesen.

Op den middach/den windt seer toenemende/trachten wp de Woodts in te halen/ om de selve binnen boort te setten: Maer de baren deden allulcke ghewelt / dat des Admiraelis grote Boode insteken brack ende heenen dreef / ende kreghen de andere niet nauwernoot noch op / niet sonder groote perijkel van volck te verliesen. De Schepen selfs en waren in gheen minder ghevaer/ uyt oorsaecke vande Eplanden / die inde lje van ons laghen / ende daer wp dooz den harden windt vreesden op ghedreven te werden.

Van

Den gheheelen nacht nam den windt seer toe/met gheladighen Reghen ende Haghet.

Den Eplandekens/ legghende in de Supt-See ten eynde van de Magellanische Straet / hebben wir den naem ghegeven van Sorlinges, om dat sy de Sorlinges hupten de Canael van Enghelandt niet onghelyck en waren.

Die Straet van Magellanex roont haer inden upgang seer vrelijck ende danghereux / om de meniche van de Eplandekens ende Clippen / seer hooch verheven legghende / sonder datter eenighe apparentie is / om by tyde van noot / eenich Ancker te worpen / oft berch plaece te soecken.

De Supt Caep/zijnde genaemt de Caep Desirado; is van een seer selt-saem satsoen/ gelijckmen by de Caerte can zien / ende soo haekmen de selve ghepasseert is / soo verheft hem ordinaris het weder/ ende de See wort onstuyplich : Alsoo dat boven het prijckel vande Straet te passeren/ men alhier noch moet upstaen verschepden extremiteyten ende zwaricheden/ghelyck daer af ghetuigenisse gheven de historien ende Journalen der gheener die te vooren hier ghepasseert hebben.

Den 7. op den abondt / den windt heel sterck waepende / is naer den Noorden gheloopen/ alsoo dat wy de Merl-Spleyn innamen ende den heelen nacht laveerden / ghelastadich over ende waer wendende.

Den 8. r'selue weder continueringe / maer op den negensten afnemende/ende laverende/hebben op den middach ghehade de hoochte van 50.graden.

Den 10. is onsen Vice-Admiraal/ die op den 8. dooz onweder van ons ghedwale was / weder by ons gekomen. Aldogen hebben wy onsen cours ten Westen ghestelt/ den windt zijnde Noort Noort West/ende over nacht seer toe nemende/met Reghen ende Mist,

Alsoo zeplende/hebben wy den 11. het Landt Chili in't ghesicht ghekreghen/ waeromme wy wederomme t' See-waerdts wendende/ten West Noorde Westen/ hebben op die zyde een Eplandt zien ligghen/ het Welcke wy voordeelden te wesen La Mooha : Ende int Loot te werpen vonden wy 38 vademaren/seer schoone zande gront. Den gheheelen naermiddach hadden wy onstuypnügen wint upach Noort Noort Oosten/met mossich weder.

Den 22. s'morghens r'selue weder continueringe/ met veel Reghens / is op den middach stil ghemalden/den wint loopende ten Westen/ende namen onsen cours ten Noort Oosten.

Den 23. seer vroech saghen wþ beschepdelyck het Eylandt De la Mocha, waeromme wþ niet volle
Seplen/den wint comende uft den Supden/zyn Ostelijck aenghesepl/tot den miadach toe/dat wþ
door calmte geen meer voortganck conden doen. Alsdoen heeft den Admirael/narr voort gaende tece-
ken van een Canon-schoot/den Breeden Raet doen vergaderen. Ende op den avont/namen wþ de
Merl Seplen in / om minder voortganck te maken/werpende het loot op 60. ende 70. bademen/tot
op de nacht dat het gheheel stil wiert.

Nomber 4. is het

Eylandt la Mocha, met de verclaringhe met A. B. C. aengheyvesen.

- A. Sijn onse boots daer mede vyy een Landt gheyaren zyn om met haer te handelen,
- B. Is die manier ghelyck vvy niet die vanla Mocha handelen, alsoo met bylen en Messen, tegen Schapen, Hoenderen ende Fruyten.
- C. Is haer manier van zitten met de beenen cruyss-ghevvys over den anderen, ghelyck die Kleer-Maeckers in Ridder Landt zitten.
- D. Is die manier gheleich onse Trompetters ende andere Musyckanten op stranteen schoon accoort hielden.
- E. Syn die la Mochyanen dij dit spelen met een groodt vermaek aen hoorden.
- F. Sijn haer huysen ofte Hutten daer se onse Maets niet in en vvilden hebben.
- G. Is de manier hoe sy haer Schapen ende ander vvaren aen brengen om te verhandelen.
- H. Was onse Iacht die onder het Landt op de vvacht lach.
- I. Sijn onse vier ander Schepen daer de Boots ghestadich aen en af varen.
- K. Is haer maniere van habituatie ofte kleydinghe.
- L. Is een vreemt satsoen van eenige haerder Schapen die een bult op den rugh hadden ghelyck een kouel,

Den 24. s'morghens voort den daghe creghen wþ den wint van den Noort ten Oosten/met eené fraepe koelte/nemende onsen cours Ost ten Noorden/alsod dat wþ niet den daghe dwers van het Landt op twee ofte drie mylen waren/werpende het Aucker op 18. bademen in leert goeden ende bequamen grondt.

Alsoe

Nº 4.

la Mocha

Alsoo wþ/ door de tegenhept des wnts aent Eplandt niet en conden geraecken/ soo laheerden wþ den gheheelen dach/ tot op den avondt dat wþ den Ancker wierpen op 17. bademen ontrent een myle van het Eplandt. Sijnde aldaer/ aende Noort zpde lœch ende zeer breet Landt/ ende aen het Sup- den veele Korsen/teghens de welcke de Zee niet groot ghedruug op heep.

Den 25. des s'morgens hebbē wþ wederomme Sepl gemaeckt trachende met laveren op de Kee- de te komen/maer en hebben den gheheelen dach gheene voorderinge kunnen doen/tot op den avont dat wþ Anckerden eene halve myle vant Landt op 13. bademen / alwaer den Admiraal den bzeeden Raede dede vergaderen.

Den 26. int op-gaen van den daghe/dede den Admiraal wederomme den Raet vergaderen/bp den welcken bestoren wiert / datmen te Lande waerts soude zeynden vier Boots wel gewapent ende ge- mant zinde/met eenighe koop-men-schap. Waeromme zijn coets daer naer den Admiraal selfs ende veels andere vanden Raet derwaerts ghebaren. Aent Landt com. nde/hebben de Inwoonders met menichte op den Gever ghevonden/hebbende veelderley verversinghe/ als Schapen/Hoenderen en anderē ghevogelē/soo ghecockt: als rauw' ende alle de selvighē ons presenterende / hebben ons welle- com gheheeten/ons toonende alle vruntschap ende goede gheneghenthept.

Op den middach/ is den Admiraal met alle de verversinghe i' Scheep ghecomen/mede brenghende den Oversten van het Eplant ende zynen Sone / de welcke van den Admiraal en andere Officieren seer wel ontfanghen ende ghetracteert wierden. Naer den eten/dede den Admiraal de selve leyden roncomme het Schip/haer toonende/alle de stucken met gheleghenthept van dien/ hun wijsende niet teckenen/ dat wþ quaem om den Spaignaert daer mede te bevechten / het welcke zp toonde haer aenghenaem te zijn/ als Opanden van de selve wesende. Hy bleven den gheheelen nacht bp den Ad- mirael/ende hun wiert van ghelycken des avonts goede ciere aenghedaen.

Den 27. dede den Admiraal alle zyn Cruchs-Wolck op het Schip in wapenen ende in ordre staen/ het welcke dese Chilesen seer wel behaechde.

Naer dē vroegh-tost/zijn dese twee naer Lant gheaccompaigneert met meest alle den adel van on- se Vlote/ende wierden ver-eert met eenighe Canon schoten.

Aent Landt komende hebbē wþ wederomme vermanghelt/eenighe Bylen/Corael ende andere snupsteringhe teghens een groot deel Schapen. Hy gaven ons voor eene amunitie vijf twee vette

Schapen / ende onckinghen ons met alle immelijckhept / doch en lieten niet toe dat vremande van de onse quam tot hunne hupsen oft by hare vrouwen maer brochten selfs alle dingen tot aen de voets loe. Ten lesten deden zp ons reecken met hunne handen dat wyp in onse Boodcs souden gaen / ende vertrekken / het welcke door last des Admiraelcs / datelijck gheschiedt is / ende hebbit ter selver instantie Ancker ghewonden ende zepl ghemaect met eenen Supden windt / onsen cours stellende ten Noorden.

In dese leste reple die wyp te Lande ghedaen hadden / hebben wyp een Schaep niede aen boort ghebrocht van een heel wonder satsoen zynnde / hebbende den hals gheheel lanck / met eenen borcht als eert. Cameel eenen Hase mont / met seer langhe beenen. Met dese Schapen bouwen zp haer Landt / de selde ghebruckende in plaetse van Esels ofte Paerden.

Van andere Schapen kreghen wyp hier over de hondert; die seer groot ende vet waren / hebbende Witte Wolle gelijk in onse Landen / daer-en-boven noch groote quantiteyt van Hoenderen ende andere gheboghelt / waer door ons volck seer ververscht wierden; voor t'welcke den Admirael hun gaff eenighe Wijlen / Wessen / Hemden / Hoeden ende andere dierghelycke / alsoo dat wyp met groote vrient-schap van malcanderen scheypden.

Dese Chilenoisen waren van goede maniere / seer beleest ende vriendelijck / ende in hun eten ende drincken seer ordentelijck / in goede zeden / den Christenen by nae ghelyck zynnde. Ende indien den Admirael langher daer hadde willen tarderen / zp en souden hem niet ghewegert hebben meerder Schapen ende andere dinghen te bestellen: Haer de resolutie was ghenomen onse reple / in Godes name te bevoorderen.

Den 28. des s'morg'hens / hadden wyp eenen goeden windt uyt den Supden / gaende Noort Noort Oost aen / alsoo dat wyp op den middach het vaste Landt in'tghesicht hadden / het welcke wyp niepnde Sancta Maria te wesen. Ondercusschen dede den Admiraelden Raedt vergaderen / omme veerdeare resolutie te nemen ; t'welck gheschiedende / is den Jager onsen Admirael voor op zynen hoech ghezepte / greate schade doende / breeckende de blinde / Kee / ende eenighe Seplen in stuc-ken scheurende / alsoo dat zp aen malcanderen vast zynde / ten lesten met groote moepten los gemaect wierden.

Teghens den avondt waren wyp dicht onder de wal / daer by een Eilandt lach / dat wyp te vooren s voor

voor Sancta Maria aenghelien hadde / zynde een Eplant seer rouw ende roncom met Clippen beset.
Waeromme w^p weder t Zee-waerts gewent / ende den heelen nacht af ende aen gehouwen hebben
om den dach te verwachten.

Den 29. alsoo w^p niet verre van t Lant waren / setten w^p alle Zeplen by / varende lancx de wal soo
langhe tot dat w^p het rechte Eplant van Sancta Maria saghen / alwaert w^p naer den middach op de
Reede quamen / Anckerende op o. vadenien.

Cors daer aenvertoonden haer alhier vijf-en-twintich / ofte ses-en-twintich Mannen te Paerde/
hebbende elck eene Lancie in de hant / rijdende gants ende weder waeromme naer voorgaede ceecke/
is den Raet vergadert / by den welcken goet ghebonden wiert / dat den Fiscael sonde aen Lant ghe-
sonden worden met vier Boot^s wel gemaent ende gequipeert / omme te verneuⁿ ofc men met vrient-
schap met dese Indianen soude kunnen handelen. Hct welcke gheschiede / ende den Fiscael strax we-
deromme komende / bracht eenen Spaignaert ende eenen Indias mede / voor de welche hy eene Her-
geant in Ostagie hadde ghelaten.

Dese twee Ostagiers bleven den gheheelen nacht binnen boort.

In ons eerste asncompte aen dit Eplant / saghen w^p een barcke leggen / om den hoek / de welche/
soo haest zp ons merckte / Sepl hadde gemaecte ende ghevlucht was.

Op de Noort Noort Oost zpde van dit Eplant lach een Riff / t welck hem wel drie mijlen lanck
in See streckte.

Den 30. des g^r moergens dede den Admiraal alle het volck van zijn Schip in wapeten ende slach
orden stellen / die vertoonende den Spaignaert / die daer seer nauw'acht op nam.

Daer naer wert hy ghevoert in des Vice-Admiraels Schip / alwaer van gelijcken de Crijchf luy-
den in hun gheweerdonden / ende wert van den Admiraal ver-eert mit een Canon-schoot / ende van
den Vice Admiraal mit eene Sergie van Musquitten.

Den Spaignaert hebbende den Vice Admiraal en eenige andere op't middach-mael genooddicht /
sijn lamentinek naer Lant gebare / te weten den Vice-Admiraal / eenige Coop-lieden en den Capiteyn.
Hoo haest en woren zp niet aen Lant ende nach niet ter Tafelen geseten zpnde / ofte de Boot van-
den Jagher is in alder haest na hun lieden toe gheroepdc / haer verclarende dat hun volck / npt de
Persse ghehen hadde eenen Compagnie zpnde Mannen / mercher inde recht naer de plaetse daer
hy souden

Spouden gaen eten twelcke verstaen hebbende/zijnz met alder haest van Landt Ghesteekken / acij
booyx comende met den Spaignaert/die zp ghevanghen mede brachten.

Nomber 5. is het

Eylandt van Sancta Maria, met bevijs aller dinghen, in die Plaet aenghewesen, als volcht.

- A. Is het vaste Landt van Chili ghaemt Calo de la Vapij.
- B. Sijn een deel Spaensche Ruyters die haer op de ver- sche plaetsen vertoonden met veel braverens.
- C. Sijn onse Soldaten met een deel Matroosen in flach- orden staende.
- D. Is het Stedeken van Sancta Maria, dat vverdt ver- brandt.
- E. Sijn eenighe Scher-mutsinghen tegen die Spaignaerts,
- F. Isde plaets daer ons volck aen Landt ende met Scha- pen ende ververschinghe veder af ghevaren zijn.
- G. Sijn onse Boots die over ende veder Roeyen met het gheon dat zy tot haerder moest-durft bekomen had- den.
- H. Is een van onse Schepen dicht onder het Landt op Schilt-vvacht.
- I. Is de rest van onse Vloot;

DEn : i. met den daghe-raedt / is den Admirael aen Landt ghebarren / met drie Compagnien Soldaten ende eenighe Woodts-ghesellen/die hy aldaer in ordre stelde : Maer soo haest sy aen t' Landt quamem/soo zyn de Spaignaerts / na dat sy hunne Kercke in brandt hadden gesteek- ken vandaer ghevlucht.
 Onse Trouppen zijn alsoo voorts ghемarcheert tot in hatme quartieren/ aldaer kriggende groote quantiteyt van Schapen/Hoenderen ende andere nootwendiche verversinghen.
 Inde Scher-mutsinghe en zyn naer twee vande onse ghequest gheworden / vter van den Opant doot ghebleven / want alsoo de selve te Paerde water / en conden wpt die / naer onsen wille niet in- volghen.
 Int af schepden hebben wpt alle hun wooningen/ sene wel van alderley Lijf-Tocht voorzien zynnde/ inden

Santo Maria.

Nº 5.

Cabo de la
Copia

A

G

H

F

E

inden brandt gescrecken / de welcke seer licht ende klaer branden alsoo de selve van Spaens-Riet gemaecte ende ghedeckte waren.

Op den abont zijn wþ met onsen bupt aen boort ghebarren.

Dit Eplant van Sancta Maria is seer goet / vruchtbaer ende ghesont / dan en heeft geen Gout ofte Silver Mijnen / maer abundancie van Tarwe / Gerste / Boonen / Schapen / Hoenderen ende dierghen hicken / waer van wþ in desen lesten Tocht wel vijf hondert Schapen / ende vele andere dingen mede brochten.

ORDRE

Van dese teghenvvoordighe Vloote in de Suyt - See , Zijnde ontrent
de 37. graden, Zuyder Poles hoochte.

 Ole Capeteyne ofte Schippers / over hust Schepest en Scheepsvalck / sullen ghehouden wesen / in alle deligentie promptelick te doen volghen dese naer beschreven Ordre.

De Constabel / zijn Maet ende Busschieters sullen zien dat alle het gheschut / klaer en de veerdich zþ / elck op syn behoorliche ende bequame plaetse / als oock de steen-stucken ende anders / daer by bekent ende erbaren volck / om alles met Ordre te gaen.

De kougels / Crups-Wallen / Lancarens / ende anders / moeten by elck stück ghereedt ende klaer zijn.

Tot elck stück moeten wesen / ten minsten 10. Cardousen / op datmen in alle maniere int slaen / ofte vechten / inde Crupt Camer niet en behoeft te gaen.

De Cardousen moeten beneden int rupm staen / om soo veel als moghelyck is / van alle ongheluck bevrijt

G

bevrijt te zijn/ende int slaen ofte vechten/ dat daer lieden van verstant by zijn / om de selue op te lam-
ghen/sulcks als gheheyft sal worden.

De Scheeps Capetynen/ofte Schippers/sullen besorgen/ dat met alle ordre / hum Scheeps volc/
elck op zyn gheweerd past/ soo by het gheschut / eenighe op Deppen passen / andre tot delftentie ende
offentien/met haer gheweerd ghereet te zijn.

De Timmer-Lieden sullen ghehouden zijn/alle ghereetschap by de werck te hebbien/ ofte noodich
vede/eenighe lecken/ofteschoote/door het Schip gheschooten/datelicke te versien/ ende op alle plae-
sen/nauw' ende gauw' te lapteteren/int slaen ofte vechten/waer eenighe koughels / onder ofte boven
water/soude moghen in comen.

De voorschreven Capetynen ofte Schippers / sullen betrachten / hunne andre Officiers van
Schipps volck/te belasten / acht te nemen / dat alle Scheeps wandt in ordre zy/ alle Reeden wel ghe-
hanghen met Kettens/de Schepen met hare Schans kleederen wel versien / als oock in de Merassen/
om die so veel als moghelyck is / voor een Musquet bevrijt te zijn / alsoo men meest noodich vindt/
daer volck in te settien/om alle offentien ende delftentien te daen/met Musquetten/Dier-Walke / Gre-
natiens/ende anders.

De Stier-lieden sullen sonderlingh voor de hant zijn/ende toesicht hebbē / dese ordre wel gebolcht
te worden/wel acht nemende op het aen ende af legghen / tot meeste ende bequaemste voordeel / naer
tijt ende gheleghenthept.

De langhe ende halve Pijcken / soo Waet speeten/ende meer anders/moet veerdich ende gereet by
de handt zijn.

Alle Quartiers by hare bestemde werck/met hare Quartiers volck/naer dat de gelegenhept hem
sal presenteeren/veerdich by haer wapenen. Bylen ende anders voor de hande/om af te houwen ee-
nighe Touwen/Reeden ende anders/ tot onser bewaringhe/ende verhinderinge van de Spaede.

De Quartiermeesters sullen besorgen / dat allomme op den over-lidop / besonder Goedzucht voor
ende achter int Schip gereet sullen staen / diversche Walien met waters met hare Leeren pimvers
daer by / off erghengs een brandt quame (dat Godt verhoede) t'selue te lissen / ende int slaen zinde/
dient c' Schip met water besproeft voor spullen van eenich Crupt/paer door haestichept / by onghe-
val/wel mochte eenighe Lonten in vallen-

Alsoo

Alsoo wy verstaen hebbet in Sint Maria ; dat aldaer in April vóórgaen souden gheweest zyn / twee groot Galioens met een Potazie / op hebbende t'samen 1000 Mannen / al Spaingaerden ende beva- ren Scheeps volck ghemonstert / met meer als 40. Met alle stücke het groote Schip / d'andere naer ad- venant / welcke voorschreden Galioens uyt ghemaect / ende ghebaaren zyn om ons te soeken ende gaen vinden / zynde over veel Maenden van onse complete gheadveteert / als de naerder verklaringe ende bekentenis van den ghevanghen Spaingaert mede brengt.

Dit dus verstaen hebbende is gheresolteert / de voorschreven Galioens mede te gaersorcken.

Eerst in Baey de Conception, ende voorts in Valparese, van daer langhs de kust tot Arica, alwaer sy souden t'selue in nemen / om naer Panvanra te baren / boven dese Galioens naert segghen van den Spaingaert / zynde in Lima noch meer diergelycke Galioens veerdich / ende op ons wachten / waer toe veel volks ghetreut is / hebbende ooc Ouptsche Constabels ende andere / doch alsoo wy verhoopen d'eerste Galioens te binden / soo werde dese naer volghende ordre gestelt.

Boven de voorgaende ordre / van de Scheeps Capiteynen ofte Schippers / sal hem den Capiteyn / ofte andere Officier van de Soldaten ghereet houde / op sulcken Schip / als loutde moghen wesen / Mannetjcken en kloekelijcken / zyn volck voor te brenghen / om haer devoor te doen / tot offentie vaa- den Opende / ende bewaringhe van onse Vloot.

Den voorschreven Capiteyn / Luptenant oft andere Officier / sal hem voegen / en hijs volck stelle / ter plaatse daer den Admiraal Vice-Admiraal sal ordoneren / daer den voorschreven Admiraal niet en is / sal het geschiede door de Scheeps Capiteyn ofte Schipper / de welcke de gelegenheit van Scheeps ordre bechten / ende slaen / behoort bekent te zyn / op dat de Soldaten ende Matroolen / niet in disordie onder malcanderen en loopen / blijvende d' Authoriteyt van de opper Coop liegen in zyn gheheel / mes- wiens kennisse alles sal moeten gheschieden.

Int slaen ofte bechten zynde / sal gheen Soldaat ofte Matroos / vermogen van zyn bestemde plaet- se te wijcken / dan by ordre van zijn Capiteyn / ofte andere Officier.

Den gheenen die ghequerst komt te worden / sal by andere daer toe gheordineert / wech ghebrocht worden.

Het slaen ofte schut gheveert langhe duerende / dat de maten ledich mochten worden / sal niemande / vermogen uyt zyn plaetse te gaen / maer sal zynen Bandelier overlanghen / aen den gheenen daer

wij

toe ghe-

toe gheordineert/diese date lijk sal versien/van Polver/Coeghels ende anders.

Op aldien de Galioens hooger ofte grooter bevonden worden als onse Schepen/ende ons sochte
aenboort te clampen/ende met veel volcks te enteren/sal elck Commandeur/Capeteyn ofte Schip-
per de ghelegenheit aensien/ende sulcke voorzichtige ordre stellen op dat onse Soldaten ende Maet-
troosken/niet ghespilt en worden/daer sy geen voordeel kunnen doen/maer de selve onder t' Bouvenet
voor ende achter brennen ter bequamer plaets/om de ge-enterde te vernielen/met de alder bequaem-
ste middelen/waer toe elck Schip wel versien is van Steen-stucken ende anders.

Worder de Galioens aen boort leggende/ende hen volck oversmitende sal de Constabel/zijn Maet
ende Busschieters/sorge dragen/in alle diligentie/soo veel stukken te dompe/ende het Galioen waert
moghelyck is onder water te schieten/ende int aflegghen wanneer t' Galioen zyn volck over ghesedt
heeft/moet wel gheleidt worden met ons ghelschut/soo Redderloos te schieten/als moghe-
lijck is.

Op aldien de Galioens ons van boort blijven ende hunne over gesmeten volck vernielt hebbende/
als dan soo sullen wy ons devoor doen/met ons ghelschut als vooren/hen soo onbeqaem ende Redde-
loos maecken alst moghelyck is/ende zien oft geraden ende voordeel sp hen selfs te enteren/doch niet
sonder merckelijck voordeel.

Moerten altijt acht nemen/ende dencke dat wy voorder repse te doen hebben/als onse particuliere
instructie vermeld/wel wetende van t' geene wy gefwacht worden/weprich ofte geen middel is voor
ons te redresseeren/3pnde langhe gheleidt/rondt somme in onse Vpanden ende verde van onse
Vrienden,

Oft ghebiel dat dese twee Galioens ende Pattazis ons ghemoeten/sal den Admiraal het Schip de
Sonne ende den Eolus/met den Spaenschen Admiraal te laen/schut gheweer te doen/aen boort te
klampen/ende anders als sulcks den tijt ende gheleghenhept sal mede brenghen.

Den Vice Admiraal/het Schip de Mane/met het Schip de Morgen Star/sullen van gelijken doe/
aen den Spaenschen Vice-Admiraal/doch den Jager sal hem voegen met 3pn ghelschut/de Pattazie
Redde-loos te maecken/want doenelijck is/ende in alle manieren af te wenden ende devoor te doen/
van niet te klampen aen boort ofte enteren/alles op de voorgaenden ordre hier vooren.

Dese ordre is alleene/ostemmen de Galioens in See vonde. Op eenighe Reeden/Porten ofte Baper
vindende/

dindende/salmense aentastē in forme als vlocht. Dicht by hem settende ist mogelic/dwingende met ons gesluit/ende naer gelegenheit ziede voordel mogē aen boort comen/om de selve te vermeeste-ten in brandt ofte grondt te brenghen/alles naer gheleghenheit/ons den goede God sal verleenen.

Het mochte gebeuren/dat ons in See rescomteerden 6.7. ofte 8. Galioens/die wy achten ten alder hoochsten ende meeste ghetal kan zyn/dat se in de Supt See souden moghen by een brengen.

Soo sullen wy onsen cours gaen aen den wint/ē streeck ofte twee alijts minder dicht houdende by den anderen/doch in maniere om bequame licken met hunneschutgeweer rehouden/eenighe van de Galioens beter by zepl zynde als d' ander/door hun gewoonelijcke vermetenheit/pewande van de onsen aen boort wilden comen soo moermē trachten/met alle neerticheit dat Galioen so te ontmoetē/dat het aen gheen van onse Compagnie beschadicht.

Dese Galioens niet kommende met schutgeweer van ons boort houden/komē ons aen boort gelijk hen couragie ende hoochmoet groot is/ende hebbende de ghelegenheit van de menichtē van't volck/soo sullen wy nochtans op Godt daft vertrouwen/onse halper sal hy wesen. Ende de Galioens soeken te beschadighen/met in den grondt te schieten ofte in den brandt te brenghen.

Doende soo alle devoort tot dessentie ende offentie/ geen Schepeh over te geben op geenderley conditien/als alleene ons over ghevende aen Godt den Heer/tot diens Eere wp beloven/met Schip/goet ende Persoonen alle totter Boot te bechten/waer toe ons Godt helpe.

Wat belangt eenige Galioens geladen met Coopmanschappen/ende andere perticuliere Schepe in de Zuyt Zee ende elders/daer inne salmen handelen ten besten ende bequaemsten gelegenheit/die by daghe ofte by nachte eenighe ghewaer wort sal alle teeken doen van schieten/vier ende anders op streeken/ende sulck Galioen/Schip ofte Barck ende anders zien te beseplen.

Omme dese voorschreven ordre ten besten naer te komē/sullen alle Oberste besonder Scheeps Capeteynen ende Schippers/alle hyen volck/Officieren ende andere neerticheit te vermanen/om hunne Eere te betrachten/sonder alle Stier-kieden/Onder-stier-kieden ende Quartiers bewaerders/neerticheit op te waekken ende toesicht te nemen/dat wp niet by quade toesicht/on-achtsamenheit/d' een ofte d' ander van de Vloote ts gheraucken.

Op alle de voorgaende ordre ende Seeden/dient wel ghelet/ende oock op de genue diemen noch nooitich soudē moghen vindē/ende ordeneeren ts volghen.

Gij

Op den

20 den eersten Junij naer middach sijn op wederomme t' seyl gegaen/ seyende osten Cones eerst

naer het vaste landt toe/ en de daer naer N. Oost den tot op den abondt dat op een ancker quaemen op
25 Vademien/ tot spide van het grote Riff/ daer te vooren van ghesproochen hebben.

Des nachts is den wine naardelick gheworden/ alsoo dat op ghedwonghen waren daer te hou-
nen legghen.

Hier waeren op vier myl van Autoca/ zynnde een stedeken/ daer wel viss hondert Spaignaers o-
binneris in Garnison legghen/ wordende daerhelyckr bevochte vande Chileoisen. Op dit oort
herft den Spaingaer syn nieeste macht/ maer den gheladighen Godotk trekt hem dat hy daer niet
gheheelick meester over het lant en can worden.

Nomber 6. is Conception.

Met haere verclaringhe met A. B. C. aenghevvesen

ghelyck hier naer volcht.

- A. Is die ghedaente van de Bay van Conception op de gaerts in vvaeren.
hoochteen van 36. Graeden 40. minuten.
- B. Is het Eylant Quiri quyna daer op eenige stroyen huys-
kemhonden devuelke in brande ghiesken zijn.
- C. Is het Stedeken van de Conception daer veel Spai-
- D. Is onsevloot leggende op 26. Vademien.
- E. Sijn eenighe vville parden die daer in menichts zijn.
- F. Is hier manier van klytinghe.

Dus des l'morgens merden daer gezaet syn op wederomme t' seyl gegaen/ seyende met ee-
ren. Soedert wat landt de walle/ tot naer den middach dat op ons vondt hy een Eylant niet
verr van het vaste landt ghehaemt synde Quiri quyna/ achter t'welcke op om zijn geseylt naer
een stedeken t'welcke ghehoemt is de Conception/ uit t'welcke/ also op batousen ghehanghen ver-
sontwaart so Spaingaerden inaelaegten/ behalven drie Indianen. Doch alsoo de witt niet rypna
ghenoech en was om t' stedeken te beseplen/ wierpen op het ancker op 26. vademien,

In

No 6.

Conception.

In dese quartieren gheleghen op de hoochte van 3. Graden 23. Minuten bleven wþ tot den elfden dicto sonder ondercusschen pcts wt te recheen. Ten selben daghe is den Viceadmirael ghecomen by den Admirael ende is hy hun geresolveert geworden onse Cours recht naer het landt te nemen / het welcke geschiede ende quaemē aen hy eenen hoeck leggende by eene vallepe aloanende vande hoochte van't gheberchte / het welcke wþ meynde te wesen de reede van Val-Parijsa ; Maer bevonden daer naer het contrarie / daeromme zyn wþ voorts ghebarren tot der Sonnen onderganck toe / ende als doen wierpen wþ t'ancker op veertich vademen dicht by eenen anderen hoeck / den voorgaende vergelyck ende eene schoone plaetse ende landouwe zynde. Soo haest wþ ten Ancker waeren is den raet vergaderd omme op alles te resolveeren / t'welck gheduyrende is Maerten Pietersen Schipper vande morgen sterre aen voort ghecommen / verclarende aen landt eenen horen gehoorct ende mede een vier gheliën te hebben; Daeromme heeft den Admirael inder haest dyp boots aen landt gesonden welghemontereert zynde met ghewapende mannen : Dewelcke aen t'lant comiende en bonden niet dan eenige personen van het gheberchte nederwaerts commende / ende aen het strandt saegen sy eenige heest / naer t'gheberchte saeghen sy eenige huyf kens daer niemans na toe ghinck / alsoo de oþre banden Admirael t'selue niet toe en liet ende zyn alsoo weder aen voort ghecomen.

Den 12. met den daghe zyn wþ wedetomme t'seyl ghegaen met eenen Sappden windt / houdende altijc laner de wal. Ontrint de middach zyn wþ ghecomen inde baep Val-Parijsi hier vorzen gezaempt/daer eene goede Reede was voor veele Schepen.

Aenden oever sagen wþ dyp huyfelen ende voor de selbe een Schip op ancker leggende/maer die van het Schip en hadde ons so haest niet vernomen / oft lieten hun coorde glippe / steeckende den brant in het Schip / harende alsoo al brandende tot binnen in eene clepne inwijck / gelegen tusschen twa cluppen: Het welcke wþ merkende / sonden eenighe booten wt niet gewapende mannen / omme t'selue Schip te neyen : Maer sy en condon daer niet wel hy covien dooy dien veel Spaaignaerden leggende achter de cluppen seer op de onse schoten met musquetten / maer ten lesten voerens sy noch niet ghewely voorts toe aen t'voort-schip int welcke het vier alreede alsoo onsteecken waer / dat her niet mogelick was t'selue te salveeren / ende quamen alsoo weder aen onse Schepen / die geanchert laegē rechte voor de voort-huyfelen / zynnde den Jaeger alleen blijven leggen by het brandende Schip.

In dese gelegenheit / den raet vergaderd geweest zynnde / is den Admirael / Viceadmirael ende beele andere

and're te lande ghogaen met ontrent 200. Soldaten de welcke aen lant comende / hadden de Spaing-
naertg alreede het vier inde voort-hupsen gestreecken / haer daerenboven in slach-o rde settende soo te
voet als te paerde/sonder nochtans eenichs lints te derhe appzacherē seer vreesende ons Canon/t'welc
ghestadich op hym was spelende.

Nomber 7. is Valparijse.

d'vvelcke is de Haven, van die Stadt van St. Iago het vvelcke vvel 18. Mylen int
Lant gheleghen is: Voorder die verclaringhe is niet een
alfabeet aengheweſen,

- A. Is de Haven van Val-Parije ghelyckē haer vertoont.
- B. Is onse Armade op het lant in slach-orden staende
om den Spaingnaert slach te leveren.
- C. Is een Spaings Schip het welck tusschen die clippen
verbranden.
- D. Is onse vloot die somtijts een schoot onder de Spai-
guerts deden.
- E. Zijna diversche troupes Spaensche Ruyters mit
lancien.
- F. Sijn onse Musquettiers de vvelcke eenighe schaermut-
singhe teghen den Spaingnaert doden.
- G. Zijn eenighe huysen die in Brandt ghesteeken zyn.
- H. Is de plaets daer ons volck met haer Bootszen ends
affvoeren.
- I. Is die ghestaltenisse van hare Nation aldact.

TEn leſten/alsoo spaniet upt en richtedē/maer hoe w̄ meer naerderdē/hoe de selve meer afwee-
ken/ende dat boven dien den avondt op handen was/is by den Admirael goet ghebonden de
retraicte te doen slaen/ende alsoo is een peder weder aen boort ghecomen/ende hebben ooc ter-
kont Ancker gelicht/ende zpn met volle Heplen t'Zeewaerts in ghevaeren.
Des midder-nachtes hebben w̄ Zepl gestreecken/door vrees dat w̄ de Haven van Quintero sou-
den voor bp passeren.

In alle dese Quarrieren/ sooo van Val-Parije als St. Iago ende Sancta Maria hadden spal langhe te
vooren

Val Parysa.

N. 7.

voorzens van onse comp̄te veradverteert gheweest/ghelick w̄ oock verſtonden van Iosephi Cornelio onſen ghevangen Spaignaert/de welcke ons verclaerde dat Rodrigo de Mendoza had al over d̄p maenden geweest om ons te soeken/ soo in Baldavia, als eenighe andere plaetſen inde Supder-See, met twee Salepen ende eene Pataſche.

Hier vozen hebben w̄ mede mentie gemaect vande brieven van Rio Gevera geschreven in Bresiliē, up de welcke w̄ mede merckten/ dat s̄p al langhe te wozen condt ſchap hadden ghehadt van ons ende onſe comp̄te.

De boven gemelde plaetſe vā Val-Parijs is de Baep-otſte Haben van St. Iago, achtien Mylen in het landt gheleghen zynde.

Den 13. was het ſeer Calm/alsoo dat w̄ alle devoir deden om het landt weder te crīghen.

Op den middach hadden w̄ de hſoches van tweentacht Graden ± 3. Minuten.

Naer den middach zyn w̄ gecomen inde Baep vā Quintero, zynnde eene ſchoone Platſante plaetſe/inde welcke de Schepen in ſulcke verſekertheit legghen/ dat grene winden ter werelt hun eenich hinder ſouden conuen aen doen/ aldaer Anckerden w̄ op 20. D ademen.

Daerbelven afwag is den Admiraal met d̄p Booten vol ghewapent volk aen lant ghevaeren/eens deels om de gheleghenheit ende ſituatie aldaer te erkennen/ als oock om naer versch waeter te ſien van t welcke w̄ alreede groot ghebreck hadden.

In dit Lant hebben w̄ van verre vele Beesten gesien/de welcke w̄ int beginſel oor deelden Coeyen ende Schapen te zyn: Haer ten leste mercken w̄ dat het wilde Paerde waren/welcke contende aldaer drincken wt eene cleyne Riviere/waermee het Verſeh waeter liep wt de Hoochte van het geberchte. Dese Paerden en hadden ons ſoo haest niet vernomen/oft vluchtien met groote ſnelicheit/ ſonder opt weder te comen/ ſoo langhe w̄ daer laghen.

Tes anderē daerhs den 14. jpn den Admiraal/Viceadmiraal en eenige Capiteynen met een groot deel soldaten/wedercomme aen lant gebaerē/ omme het waterke te bevpden/op dat de Maatvoer ſond eerich gebaer hunne proviſie mochten inne halte. Den Admiraal dede dicht w̄ het waterken een halve Maen op merpen/omme inde ſelue/indien den vpant ons overviele/ onſe retraite te hebben.

Den vpant verth ondē hun met eenige trouppē te Paerde waer/ alhōwel w̄ de ſelue aenloctē/en dorsten ons nopt aentasten/t s̄p dooz vreese van ons Gross-geschut/ oft om andere redenen/ en hielden

H

haer

Nieuwe Oost ende West

haer haft in eenen vallepe aenden hoek van een bosch den 16. 3pn los ende aen landt ghesonden twe
Portugysen die wip van S. Vincent gevoert hadde en de eenoudt Chilenois van S. Maria, de welcke
ten hoochsten verblift waren om dese hunne onverwachte verlossinghe waer hoorzen sy mede den Ad-
mael ende den gantschen raedt met alle nedreichept bedankten.

Nomber 8. is Quintero,

Met haere verclaringhe alles vvel aen ghevvesen als volght.

- A. Is die Bay van Quintero seer bequaem, sy is gelegen op 18. Graden.
- B. Is Crevecuer, een halff-maen vande onse ghenaemt tot bevrydinghe om vvaeter te haefien.
- C. Is onse gheheele vloot ghelyckie op Ancker legghen.
- D. Syn onse Soldaeten die den Spaignaert soeken wyt te locken.
- E. Zyn een deel Spaignische Ruyters die ons alle daghen

- F. Zyn een deel van onse Soldaren om aen de West syde het vvaeter haelon te bevryden.
- G. Zyn onse Boots die het volck aen en aff voeren.
- H. Zyn een menichte van vvilde Paerdēn.
- I. Is haer manier van kleydinghe ghelyck daer ghebruycklyck is.

De Baep van Quintero is schoon ende plaisantich hebbende eene wel ghelegene reede ende daerenboven en soudmen geen betere gelegenheit ter werelt conne hebben om water te haelen zynnde t'selue clae ende soet van smake.

Op dese plaetsel dede S. Candus mit de zyne provisie van water, doch met verlies van veel volcr. Soo veel als ons aengaet en hebben gheen ee. ich mensche verloren noch en is niemant beschadicht gheworden.

De halve maene die wip opgheworpen hadde was sterck ende genoech defensibel daeromme hebben wip de selue Crevecœur ghenampt.

Op dese plaetsel vondē wip mede noch eene andere Riviere inde welcke wip groote menichte van al- verlep versche visschen vonghen.

Daerenboven

Daer en boven was daer goede ghelegenheit om hont op te doen; Also dat dese plaetse moet ghehouwen worden onder alle andere de bequaemste om hem te ververschen ende noodige provisie te doen

Den 17. Alle onse Provisie gheschept hebbende hebben wy Sepl gemaecte ende voeren met voorspoedigen wint tot diep in Se: toe met welcke vaert wy de rest van dese maent continuierden sonder eenighe rencontre.

Den eersten Iulij voeren wy lancer hen den wal tot op den abone toe / dat wy by hielden / omme het Stedeken Aricqua niet voorby te p. ker en.

Den 2. zijn wy met voorspoedi jhen windt t' ghens den avont ghecomen voor het voorz. Stedeken Aricqua gh. leghen op 18. Graden ende 40. Minuten.

Op d'ene spde van die stedekelie men eenen hooch verheven berch/ende op den af hanck vanden selven een breit dorp beset zynde mee vele huusen ende op d'andere spde eene groene Plaisance plae se beplante zynde met alderley foorten van Boommen/als onder anderen van Citroenen ende Orangie Appelen.

In dese plaetse van Aricqua wordt ghebracht alle het Silber van gheheel Potosia, ende wordt van daer weder overgheschept naer Panama, ende daer naer ghevoert te lande nae Porta Vela, oft wort anderslants wederomme geschept ende recht naer Spaignien ghevoert.

Ende alsoos wy alsdoen gheene Schrypen noch Galioenen en vanden om Silber te laeden soo hebhen wy seppl ghemaecke/ende t' Seewaert in ghegaen-

Den 10. was het seer stil ende Morterich weder hetwelcke ons dede verwonderen/ door dien den ghevangen Spaingaert ons verclaerde / dat het hier alkydt schoon weder was ende datmen in vele Jaeren hier van gheenen reghen gheweten en hadde.

Dea Vice-Admiraal doende hem settē aen't boort vande Admiraet sepde van derre een Schip gesien te hebben; daeromme zyn strax twee Boots wel ghenaemt uyt ghesonden omme tijdinge daer af te vernemen: De selue Booten eenen eijt langh gheroept hebbende en bernamen gheen Schip/ als alleen een cleyn seplken/met dese tijdinghe zyn so teghen den avondt weder aen boort ghecomen: Wy oorzeelden dat t'selue cleyn seplken moest eenich bespieder wesen / omme van dese comste allent halven den weet te doen/hetwelcke wy naer der hant bevonden warachtich te wesen: Want inde Hoofdstadt Lima hadde sp elcken dach ende elcke uppe tydings gehad van't ghene wy deden ende op-wae plaetse wy waeren.

ij

Den

Den 11. waren wij op 12. Ghaden ende dertich Minuten.

Naer den middach is t' voorz. zenken ons wederom erschenen/ naer t' welcke de jacht zyne Zepli
wenden/mynende selve in te halen/ maer t' was te vergeefs/ also het seer suliijck voorz roepde.

Op den avont ist gheheel stille gheworden/ alsoo dat wij niers en voorderden.

Den 12. hebbē wyt recht naer t' lant geset/ alwaer wij op de avont geankert hebbē op 50. vademe.

Den 13. maeckten wij Zepl/maer dooz de groote calmte moesten wij t' Ancker weder laten vallen/
sonder eenich voordeel te doen.

Den 14. heeft den Admiraal twee Chalouppen met soldaten aan Lant gesonden mede nemende ee-
nige Coopmenschappen/ om te sien oftmen dooz vrientchap met de Indianen conde handelen.

Doo haest ons volck onterene t' Lant quaemen/ saegen sy vele hupsen en tummeragien/ also dat het
scheen eene Stadt oft stercke plaets te wesen/ en noch naerder comende saggen wij twee gebouwen/ in
maniere als eenich Clooster oft Castleel/ voor de welche stont eenē hoogē mypz diende tot een beschut-
sel/ de welche leere veroudert ende verballen was. Achter den selven mypz hielen haer eenen trouw ge-
wapende mannen soo te voet als te paerde schietende dapper op de onse met Musquettē/ om haer to-
beletten aen t' Lant te comen; ooc en was hunne ordre niet om in sulcke rencontre op het lant te gaen
ende slach te leveren,

Dese Ruyteren/doende gestadich de Trommel blaen/quamen tot verschepden repē tot op den eant
bande See toe gints en weder rydende met groote Brabade/ vande welcke dyf ofte vier dooz Mus-
quet schoten/ vande onse int Sant werden gesneten/ het welcke haer dwong wederomme achter den
mypz te loopen/ sonder daer nae weder te comen. Also dat alle ons volc weder quam/ sonder peimant
beschadicht ofte verloren was.

Naer den middach lichtē wij Ancker/seplende lancx henen de Wal/ t' welcke niet langh en dupz der
want eene subte stilheyt bedwong ons weder ten Ancker te comen.

Den 16. van dese Maent July 1615. des smorgens met het criecken vanden daeghe saegen wij een
Schip in volle See/ naer t' welcke den Admiraal eerst ont vier Booten met gewapende manne geson-
den heeft/ de welcke soo haest by t' selve Schip niet gecomen en waeren/oft t' selve is hun/ sonder weder-
lant in handen ghegeven. Den Schipper met t' meerendel der Matrooslen meyden haer te salverē
met de Chalouppē/ maer werden haest vande onse achterhaelt/ ende alle gelick inde Vloote gebracht.
Op

Hy waren in alles neghentien persoonen / ende onder de selve eenighe passagiers. Den last die sy in hadden was van cleyne importancie/ als onder andere eenighe Olvenende diergelijcken. Ooc was daerinne een goede somme van penninghen / waer van het meeste deel onder de Soldaten ende Ma- troosken versteekken ende gheheelt wierde.

Den Schipper genaemt Ian Baptiste Gonsales was een seer goet ende sedich man / quam vā Aripica, om te gaen naer Caliou de Lima.

Soo hast wy e' Schip oncladen hadden wert het dooz boort ende verzoncken.

Den selven avont sagen wy in Zee acht Zeplen / en naer dat scheen/van wonderbare grootheet/ om bande welcke gheinformeert te zyn/ heeft den Admirael onse Spaignaerden gebraecht wat hun bande selve Schepen doch/ende oft sy niet wisten waer die van daen/ ende met wat intentie gecomen waren? Waer op sy antwoorden/ende besonderlick Ian Baptista, dat sy voor lecker bewust ware dat hei de Vloote was over lange vanden Coninck van Spaignien toegerust zynnde erpesselyck om ons te verwachten/ende dat sy/sonder twijfels/ons souden aen rantsen. Gelijck sy oock deden / alhoe wel. Wy naerderhand door de gebangens verstandon dat den grootē Raet van Peru daer seer hadden tegē geweest / alleguerende dat het onbehoorlijck was dat eene Conincklike Vloote haer uyt zyn voor-deel ende stercke soude begeven/ ende dat het behoorlijck hadde geweest onse compleet / daer van sy verlekerd waren/in Caliou te verwachten / en darmen/om met meerder voordeel te vechten/aen lancēnige stukken geschuts behoorde te planten/omme onder der selver bescherminge/alle onse Schepen te vermaesteren. Tegens welcke Propositie hen gestelt hadde Don Rodrigo de Mendoza Comandan-deur Generael van dese Vloote/zynnde Cousijn vanden Marquiss Montes Claros en Viceroy vande Conincrijcken ende Provincien van Peru ende Chilli, de welcke replicqueerde/ (zynnde meer ghedreven door eene lichtveerdige Imaginatie ende jonge dertelheit / als door eenige experientie inden Oorloghe) dat twee van zyne Schepen machtich gedech waren om geheel Engelant te bedwingen / hoe veel te meer ons/die hy maer voor kypckens ofte hennen en achtede.

Onder anderen wierp hy oock voort/ dat de langhe repse/die wy ghedaen hadden ons alsoo moesten geswackt ende vermoeft hebben/dat apparentelick/een grote quantiteit vande onse/ moesten alree-de dooz/ liek/ ofte ten minsten willeloos wesen.

Dat onse amonitie ende victualie seer moesten verminderen wesen,

Eynelijck verclaerden hy aenden Raet van Peru wel versteekert te zijn / dat w^p zijne aencompte niet en sauden derken verwachten / ende dat w^p i^r zijnder eerster aentastinge ons lichtelijck in zyne handen souden gheven/gelyck hy sepde/ dat vele andere hier bevoorens gedaen hadden.

Het selve gehoorzt zijnde banden Vice-Roy aldaer / de welcke niet minder / dooz Ambitie / als desen Rodrigo, opgeblasen was sepde hy : gaet dan hen/ghp en heb: anders niet te doen als handen ende voeten te binden ende hier te voeren. Het welcke desen Mendoza noch meer animerende / dede hem eenen Eedit ende belochte doen van nimmermeer wederom te come / voorz al eere hy ons geslagen / ote ten minsten eenige van onse Schepen inde haben van Cailiou gebracht te hebben ; nemende op dese conditie het Sacrament.

Dese Propositiën han d'ene ende d'andere syde gedaen zijnde/wiert hy den Raede gedoodeelt / dat Rodrigo de Mendoza goede redenen hadde/ende dat het gene hy geallegueert hadde niet sonder vast fondament en was.

En alsoo hy zyne ordre ontfangē hadde / heeft hy met dese Conincklike Armade Zeyl gemaect / waerende uyt de Habē van Cailiou op den elfden vande Maent Julio / met acht groote Gallioenen.

Bolgen de naemen van des vryants schepen ende de Cir-constanſien van dien/ waer van w^p naer-derhant volcomen descriptie hebben gegehen/door den gevangen Capiteyn Casper Caldron.

Het schip vanden Admiraal Iesu Maria genaempt hadde op vier en-twintich grote Metale stukke/ was na advenant wel voorſien van alle Amonitien ende Materiale van oorloghe / hadde op dy^p hon-dert mannen/soo Marroſen als soldaten ende Busschutters / ende onder anderen twee Capiteynen/ een Sergaint Majoor/een opper Vendrech ende daerenboven vier-en-twintich gereformeerde Ven-drechsen/ende Sergianten elck met hunne Pagien ende Lacquaien / uyt genomēden persoon van Rodrigo de Mendoza, de welcke daerenboven geaccompagniert was met vele Dons ende Cavalleros, monterende alle tot vier honderd ende ſestich personen.

Dit schip hadde den Coninck gecolt honderd ende vijftich duplent Ducaten.

Het tweede/genaempt zijnde St. Anna, hadde op veerhien groote Metale stukken / behalven vele: zylen Metale Ituykens.

Op'tselve comandeerden den Admiraal Pedro Alvares de Piger , zijnde gerenommeert een vande boste ende Valianste Soldaten die ope in dese Quartieren gesonden waerengeweest / zynde de Selve die/

die eenighe jaeren gheleden/een Engelsch Schip in dese Sund-See ghenoten hadde.

Hij hadde tot 3pnen Secondt Casper Caldon, dewelcke hij zyne alijvichept in zyne placte moeste succederen.

Hadde twee hondert mannen loo Matroosen/ Soldaten/ als Muschieters/ ende daerensoven een Capteyn over de Soldaten/ een Vendrech/ eenen Sergiant/ ende veele andere Volontarisen met hunne Pagien ende Lacquapen/ zynde in alles in ghetale 300, mannen.

Dit was het sterckste ende schoonste Schip dat ooit in Indien gheweest hadde/ hebbende den Coninck ghecoft hondert vijftich dupsent Dukaten.

Het derde was mede een marchich en schoon Schip/ genaempt zynde de Carmér, waerop Capiteyn was Le Maistre del Campe Don Diego de Strabis, voorsien zynde met acht groote Metalen stukken/ twee hondert mannen / loo Matroosen als Soldaten / behalven alle de Officieren / supten ende anderen aenhangh.

Het vierde niet namen St. Diego, was van ghelycke groote ende sterckte / mede op hebbende acht Metalen stukken/ met ontrent twee hondert loo Soldaten als Matroose behalve noch ses Capiteynen van Chilli en andere gereformeerde Officieren naer Adverant met hun ghevolcht/ over dewelcke int besonder Commandeerde Le Maistre del Campo Ieronimo Peraca.

Het vijfde hebbende de naem Le Rosatio, waer over Commandeerde Don Mingo de Apala, was gemontereert met vier groote Metalen stukken ende ontrent honderd ende vijftich mannen.

Het seeste/ met naemen St. Francisco, wierdt gecommandeert dooz den Capiteyn St. Lowys Albedin, ende was gheequipeert met leventich Musquettiers ende twintich Matroose, sonder eenich geschut/ welck Schip s' nacht/ op d'eerste rencontre inden grondt geshoten wierdt/ ghelyck hier naer ghesene sal werden.

Het sevenste/ hebbende den naem van St. Andries hadde voor Commandeur den Capiteyn Don Ian de Nagen ghebooren in Dupt landt/ was ghemonteert met tachtentich Musquettiers/ vpf-en-twintich Matroosen ende veele andere Officiers/ maer mede sonder eenich gross geschut.

Het achste was een Schip / i'welk den Viceroy / noch naer t' verreck vande andere / ghesonden hadde omme hun bystant te doen indien het van nooden waere / maer hoe t'selue ghemonteert waer/ ofte hoe veel volcx het op hadde en wisten die vande Ploote selver niet,

Nomber

Number 9. is die Battaly by nacht.

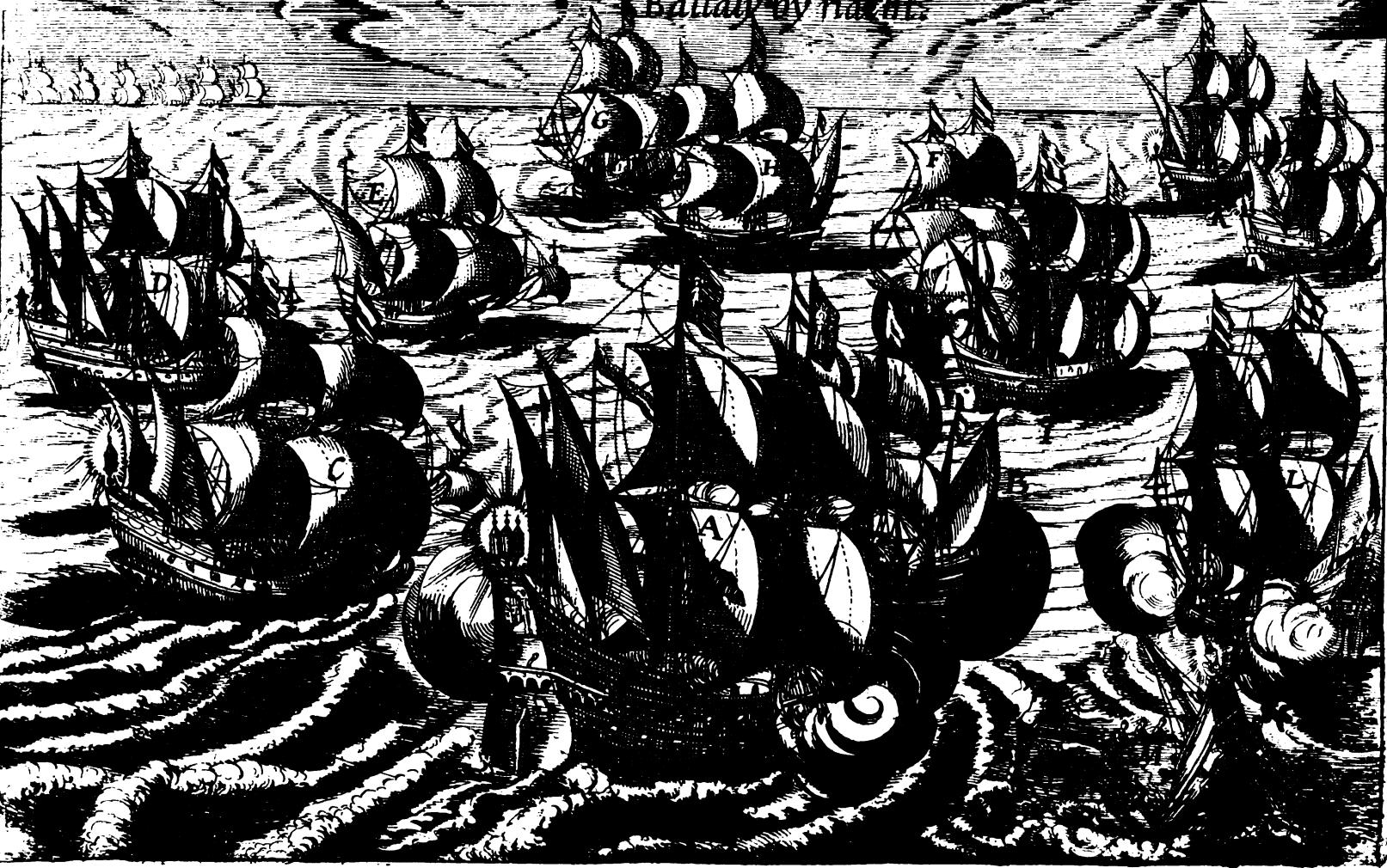
Met zyne Afbeeldinge ende verclaringhe in vvat ghestalt ons de Spaignaerts aen quamen, ende in wat manieren vvy teghens haer gheslaghen hebben,
alles met A. B. C. aengheweſen.

- A. Is den Spaenschen Admirael, t'schip vvas ghenaempt Iefu Maria, alvvaer op vvas D. Rodrigo de Mendoſe.
- B. Is den Admirael Ioris Spil-berghen, die inder nacht dapper tegen den Spaenschen Admirael slaet.
- C. Is den spaenschen Vijs-Admirael, t'schip vvas St. Anne ghenaempt, alvvaer den Admirant op vvas, ghenaempt St. Pedro Alvares de Piegaer.
- D. Is den spaenschen schut by nachte.
- E. Was een ander spaensch schip ghelyck in het Ioernael verhaelt vvert.
- F. Is onſen Vijs-Admirael den Hovelingh ghenaemt,
- G. Is die Morghen-sterre.
- H. Is den AEolus die door stilte defen nacht den spaignaert niet vvel by en mocht.
- I. Is een spaensch Schip dat teghen onſen Vijs-Admirael slaghes vvas.
- K. Zyn tvvee Spaensche scheepen die ſomtis een schoot deden.
- L. Is den Iagher die een Spaens-schip in den gront schoot.
- M. Is een Spaensch-schip, het vwelcke naer veel doorichdens ſinckt.

Maent July:

DEs anderen daechs den xvij. Iuly begoste de selbe Armade nae ons toe te comen/ghelyck wyr van ghelycken deden / alsoo dat op den abont hepde Vloten niet verre van malcanderen waeren/ het welcke ghemerckt zynde by den Admirant / zynde een ſtadt erharen Cryſt-man / als ghesepdt is/oordeelde de selbe dat het niet en conde dienen tot heuren voordeele / waer dat het veel eer ſene vermetenthept was/ inder nacht hem soo dicht by zynen vpant te begeven: Daeromme heeft hy inder haest een viſſchers ſchip-ken/die ſy ordinaris by hun hadde/naer den Admirael Rodrigo toe geſonden/omme den ſelven te vermaenen dat hy ons gheensins by nachte en loude aentallen/of anderſintſ/indien hy t'contrarie dede/dat hy protesteerde ba zyne onſchult/hem hondende gedechargeert van alle

NOCTURNUM PRÆLIMUM.
Batally by night.

van alle schaeden ende quaet/dat daer uyt soude moghen ontstaen.

Sit alles niet tegenstaende/is Doa Rodrigo met alle opgeblasen hept ontrent ten thien upzen inde nacht gecomen aen onse groote Sonne/waer inne onsen Admirael was/ende naer eenige Propooste/ten weder spden gehouden / hebben sy op malcanderen ghechagheert eerst met eene salbe Musquettiers/ende daet nae het Canon/het welcke niet alleen wonder/maer leert affgrijselijckscheen by rijsde vande nacht. Maer dat onsen Admirael met goede ordre alle synne Musquettiers hadde doen lossen/Chocqueerdē hy niet sult gewelt met syn Canon op de voorz. Mendoza, dat deselve by alle middel sochte van't spel ontlagen te zijn; Maer de groote calmie veroorzaekte dat dese twee Admiraelen in langen tijt niet van malcanderen en quaemen/daerentusschen niet doende als gestadich van bepde spden Chargeren met Canon ende Musquetten/met een continueel slaen van Trommelen/gelupde van Trompetten ende daer onder een ongelooftick gehuyl ende gecrijt der Spaignaerden.

Den Spaenschen Admirael nu verby gepasseert zynnde/volchde een ander Schip / het welcke wat rasscher int seplen zynnde/ontquam't met meerder geluck/sonder veele schade te crijgen.

Volchde het derde genaemt St. Francisco, hebbende voor Capiteyn St. Lovis Albedien; Het welcke door de stilte gedreven wiert spde tegens spde van onsen Admirael/het welcke hy alsoo door voordē met gewelt vant canon/dat het scheen strax te moeten te gronde sincken : maer t'selue Schip quam noch al drijvende tot by onse Jacht/op de welcke een charge van musquetten gelost hebende/hebben die geclampt/in inepnunge die wel licht te vermeesteren: Maer die bande Jacht/dreven haet met gewelt ende groote couragie te rugge/also/dat hun Schip te gronde sinckende/Wierde t' meestendeel der Spaignaerts vande onse ver slagten/tot groot geluc vande Jacht/doordien de Spaenschen Admirael geduyzende dese batalie/ oock daer hy was gedreven / beginnende dapper op de Jacht te schietē/waer van sy wel haest/de batalie van't ander schip volbrocht zynnde/rebengie nam; maer soude evenwel noch ten lesten/doordē de stercke der Spaignaerden den quaersten cans gehadt hebben/het welcke de Admirael merckende/sonde haet tot hulpe eene boot vol wel gewapende mannen/commanderende den Vice-Admirael van gelijcken te doen/t'welcke geschiede:maer soo haest onse voorz. Admirael's Boot ontrent onse Jacht quam/die de selve niet en bekende/niet tegenstaende sy tot verscheypden replē riepen Orange/Orange/soo heeft de Jacht daer op een cans schoot gelost/de welcke alsoo trekte/dat de Boot strax te gronde ginck/ende de menschen wierden gesalveert inde Jacht/wtgenomen een man

de welcke verdronck. Hierentusschen quam de Boot vanden Vice-Admiraal aen/de welcke de Zacht ontsette/alsoo dat sy Eschappeerde/sonder groote schade te lyden.

Op den selven avondt rachten eenighe Spaensche Schepen mede onsen Vice-Admiraal aen/maer wierden van hem alsoo ghegroet / dat sy gheenen lust en hadden des anderens daechs weder te keeren.

Vanden gheheelen nacht en conden wy nerghens den Admirant oft Spaenschen Vice-Admiraal/vergheselschap met noch eenighe andere Schepen/vernemmen/waeromme wy van opinie waren dat de selve moesten doende zyn met onse Schepen den Aeolus ende Morgē-Sterre / de welcke / met de groote calmte alsoo van ons ghedreven waren/dat wy/door de duysterheit des nachts geene tijdinge vande selve en conden hebben.

Dese stilicheyt den gheheelen nacht continueerende/ en lieten den Aeolus ende Morgē-Sterre niet toe hun by de Vloote te vervoegen/ende daeromme/den dach aencomende zynne den 18. Iuly/zijn de selve onse Schepen aengetast door den Spaensche Admiraal selfs./ de welcke verhooppe aldaer beter canse te hebben/dan wiert met alsulcke viilencie gerescontreert/dat hy niet en socht als allen middel onnie t'Eschapperen.

Den wint daerentusschen hem verheffende/hebben vijsf van des vpants Schepē hun te samē gebocht seyndende tot verschepden repsen hunne Chalouppen aen haeren Admiraal/hem verclarēde dat sy geresolveert waeren by allen middel haer van ons te ontfarn / gelijk wy naerderhant t'selue verstaen hebben door onse gevangens ende onder anderen door eenen Capiteyn/ende den oppersten Piloot; Oock waeren de selve Schepen des nachts alsoo aengetast ende ontramponeert/dat alle den lust heur vergaen was om des daechs pets te herbatten.

Twelck hy onsen Admiraal ende Vice-Admiraal ghemerkt zynne/hebbent recht op den Spaenschen Admirael Rodrigo/ende zynen Vice-Admiraal den Admirant / met hun bepden vande andere Schepen afgesondert zynne/aengheset/de welcke dit siende hebben den blucht ghenomen/maer Rodrigo merckende dat zynen Admirant hem niet en conde volgen / heeft met gestreecken seplen hem in gewacht. Alsoo dat onsen Vice-Admiraal d'selue eerst ingehaelt hebbende / met grootē furie begolt te Chargeeren/tot dat hy door t'by commen vanden Admiraal gescondeert wierde / waer door eene seer heftige Batalie tusschen dese vier Schepen onstaen is / d'een den anderen seer dooz-naepēde met t'geschut

t' Geschut ende met Musquetten. Ten lesten is onsen Adolus daermede hy gecomet / lossende zijn geschut op de Spaignaerden / der welcker bepde Schepen ten lesten dwers tegens malcanderen spede tegen spde d'reven / t'welck d'onse een groot voordeel gaff om van allen kanten die te connen aen raffen. Het welcke hun dock in sulcke staet brochte / dat de een hem sochte te salveere binnent het boort vanden anderera. Alsoo dat een groote quantiteyt vanden Vice-Admiraal hun geworpen hebben in hun Admirael Schip / door vrees dat het andere / geheel door boort zynnde / haest soude te grode gaen: Maer de selve in des Admirael's Schip comende en vonden daerinne niet meer als 40. oft 50. levensdige mannen / de welcke hun mit voorste van't Schip t'samen ghevocht hadden / ghelyck wpt t'selue naerderhant vpt hunne epgene verclaringe verstaen hebben.

Daereuenschchen hebben sy u vt gestecken een witte vlagge / tot teecken van vrede / welcke vlagge tot verschepden maelē door eenige Caballiers weder innegenomen wierde / alsoo de selve liever hadden te sterben als haer in onse handen te begeben. Daeromme en lieten wpt niet af gestadich op haer te Chargeren / t'welcke de overgeclonimene vande Vice Admirael siente / zyn sy weder in hun voorste Schip gevallen / ende hebben / geanimeert zynnde met nieuwe couragie / de Bataillie hervat: Ten lesten is onsen Vice-Admiraal door de baeren geworpen tusschen bepden in van des vpants Schepen / de welcke van bepde syden ster op hem schoten / sonder dat hy daeromme liet zyne rebengie ten wederhiden te nemen.

Maer alsoo hy hem ten lesten heel nae by den Spaenschen Admirael vondt / hebben de vyanden hem mit eenen groaten hoop geentert / dewelcke de onse van onderen door het hoeven net / mit halve piecken / steen stucrkens ende andere wapenen alsoo weder stonden dat het meestendeel aldaer doot bleef.

Daerentusschen en lieten wpt niet met het grof geschut ons beste te doen / alsoo dat de twee vpants Schepen allenksens begoden van malcanderen te scheppen / en den Spaenschen Admirael de vlucht te neimen / maer wiert van onsen Admirael alijts vervolcht / ende met geschut gechargeert / tot op de avont dat de dunsternisse hem d'selue vpt het ghesicht nam / nae welcken tijt wpt hem nopt meer en vernamen. Ende naer alle apparencie en conde hy dien nacht soo verre van ons niet comen oft souden hem des anderen daechs / ghelyck wpt d'andere Schepen deden / noch wel ghessien hebben / t'meer alsoo het dien nacht geheel stille was / waeromme wpt oordeeldē / dat hy denselven gang gegae

hadde die te vooren s' Schip St. Francisco gegaen was/ van gelijcken mede den Admirant/waer van hier naer sal gesproken worden, Selyck w^p van't selbige hierna^e volcomene advertentie cregen van den Indianen in Guiarme ende Peyta.

W^p hebben mede expresse tijdinghe ghecreghen/ dat het Schip St. Maria te gronde was ghegaen/ ghelyck w^p met eghene ooghen oock ghelen hadden dat t' selvighe allenskens begonckte te sincken,

Nomber 10. is die Battaly by daegh.

Met hevvijs hoe die Spaingaerts de vlucht nemen naer dat eenighe haere
Schepen in dcn grondt gheschooten zyn, alles ordent-
lijck aen ghevvesen.

A. Vertoont ghelyck de Halve-Maen door stilte tus-
schen 2. Spaensche Galioens geraekten, ende hoe man-
lyck sy hen vveerden.

B. Zyn die 2. Galioens die de Maen bevechten.

C. Syn tvvee Boots die de Maen tot assistentie vworden
ghesonden.

D. Is de Morghen-Ster devwelcke door stilte van tvvee
Boots voort gheroeyt moest vworden.

E. Is den Admirael Ioris Spil-berghen.

F. Is den spaenschen Admirael die gheveldigh door

schooten vvas.

G. Zyn tvvee van onse Schepen die den Spaingaert noch
vervolgden

H. Is een Spaensch schip , dat in het sincken veel vier
maeckten ende 't volck seer jammerlyck kretien.

I. Is een ander spaens schip , het vvelckenaer veel door-
schietens oock te gront ghegaen is.

K. Syn die over ghebleven Spaensche schepen , die de
vlucht nemen.

L. Is het derde spaensche schip , in het vluchten ghesonden

Oksen Vice-Admirael ende den Aeolus verholchden gestadichlyck den Spaenschen Admirant/
den selven also door-boozende/dat hem geenen middel van Eschapade overgebleve was/maer
dat hy elcke ooghenblieck scheen den gront te soeken. Daeromme heeft hy ten lesten de witte
vlagghe w^p ghesreecken/tot teecken van vrede/presenterende ons alles in onse handen te willen ge-
ven indien w^p hun^t leven laeten wilde; C'welcke hy onsen Vice-Admirael gemerkt zynde/sonde hy
twee

hadde die te boozens t' sel
hier naer sal gesproken wo
den Indianen in Guiarme i
Wp hebben mede expesi
ghelyck wp met ephene si

**Met hevvijs hi
Sci**

- A Vertoont ghelyck de Halve
schen 2. Spaensche Galioens ges
lyck sy hen vveerden.
- B. Zyn die 2. Galioens die de A
- C. Syn tvvee Boots die de Mae
ghefonden.
- D. Is de Morghen-Ster devvelc
Boots voort gheroeyt moest vve
- E. Is den Admirael Ioris Spil-be
- F. Is den spaenschen Admirael

Onsen Vice-Admirae
den selven also dooz
dat hpeelcke ooghera
vlagghe uyt gheteeken/c
ven indien wp hant'leven l

twee Booten met Crijch-s volck aen zyn boord ghevende last aen eenighe Cappiteynen / dat sy den Spaenschen Admirant selfs in persoon souden mede brengen. Maer alsoo de selve aen boord quamē ende den inhout van haeren last verclaerden / en woude den Admirant t'selbe niet toestaen / maer verclaerde dien nacht noch in zijn Schip te willen blijven / ten waere dat eenighen Cap. in zijn plaatsein Ostagie daer wilde blijven / het welcke hem afgeslagen wierde. Daeromme hebben de onse hem nochmael vermaent dat sy hem niet langer soude betrouwē in een Schip t'welck van upre tot upre scheen den gront te soeken. Maer dit alles niet teghenstaende bleef sy opiniaterende / segghende ten lesten mede te sullen gaen / indien hem onsen Vice-Admiraal selfs in persoon wilde comen haelen / oft andersints dat sy liever met eere hadde te sterven inden staet ende Schip daer sy in was / tot dienst van zynen Coninck ende Vaderlant. Gheduerende dese onderhandelinge is een vande Matrosen van onsen Aeolus naer boven geclommen ende heeft des Admirants vlagge afgehaelt / ende alsoo zijn onse Booten / siende datter gheen ander middel van aaccoort en was weder aen boord gheromen / achter latende thien oft twaelf vande onse / de welcke teghens ordre hun in des Admirants Schip hadden gheworpen op hope vande eerste aen'tplunderen te zijn.

Den nacht gecommen zynde / hebben de Spaingaerden / met hulp van onse Matrosen / die daer gebleven waeren / met pompen / ende andersints getracht hun Schip boven water te houden / maer siende dat alle t'selbe hun niet en hielp / ende dat sy niet anders als de doot en haddē te verwachten hebbē sy veele lichten ende tooxsen aenghesteecken / ende met groot gecrijt / schreeuwen en kermen / omme te beweghen die t'selbe souden moghen hoozen / zyn ten lesten / in onse presentie / met Schip ende goet / te gronde ghesoncken.

Maent July.

Des anderen daechs zynnde de 19. July / heeft onsen Admiraal vier Boots ghesonden ter plaatse daer den Spaenschen Admirant ghesoncken was / omme te vernemen oft denselven Admirant oft eenich ander Officier / sich niet en hadde ghebercht op eenighe plancken / masten / of dierghelycken.

Dese Boots ter selver plaatse commende hebben ontrent 60. oft 70. Persoonen gebonden drijvende op plancken / sprietien ende andere dinghen / de welcke int aencomen vande onse / meynende dat het Spaingaerts waeren / riepen niet anders als om hulpe ende bystande / waer siende dat het

Lij

upanden

vpanden waeren/riepen alle Misericorde, Misericorde.

Alsoo onse Woest den Persoon vande Admirant niet en vondē de welcke sy leydē dat des Snachts verdoncken was/ hebbende daerenboven twee wonden inde leste Batalie ontfangen/hebben sy ghesalveert den Oppē-Pplot ende zyn maect/mei noch eenen Capiteyn met weynige Solvaten/laeten-de de teste inde ghenaede vande Zee-baren. Alhoewel dat sommighe van onse Matroosen / teghens hunne gheghevene ordre/renighe Spaignaeris doot sloeghen.

Hiert daer den wtganck van dese Batalie/waer door Godt inder eeuwichept moet gelooft ende gedankt zyn/voor de victorie ende gracie ons alhier verleent: Alsoo de macht der Spaignaerden / door t' verlies van dese dyp Schepen ten alderhoochsten gheswackt was.

Wat aengaet onse dooden ende gheuesten / de selue waren / Godt loff / noch van cleynen ghetaele / waer van de meestre waeren op de Horghen sterre onsen Vice-Admirael / zynde in alles sestien dooden ende tusschen de derlich ende veertich gheueste / het welcke meest ghecommen was ten tijde den Vice-Admirael tusschen de twee Spaensche Schepen inne gheworpen wierde.

De geheele rest van alle de andere Schepen en waren niet meer als vier-en twintich dooden ende sestien oft achttien verwonden.

Ten selven daeghe seylden wp recht naer het Eplant Caliau De Lima; Maer also het heel stille was on conden wp niet veel voorderen.

Den 20. den wint/voorderlyk zynde/ hebben wp t'voorsz. Eplandt voorby ghepasseeert ende zyn recht nae de Haeven geseylt/daer wp onrent veertien Schepen saegen van alderley soort/ die haeren handel dreyen op Peru, gaende ende commende alrijt slancer de wal henen; welcke d'oorzaecke was dat wp daer niet en conden bp comen / om datter gheene diepte ghenoech voor ons / soo naer bp't Landt en was.

Daeromme naemen wp voor ons erste voornemen te vervolgen ende te gaen anckerē op de Reede van Caliau de Lima, omme te vernemen oft bp Hasardt den Spaenschen Admirael niet en mochte gheeschappeert wesen: Maer de selue daer niet vindende / hielden wp voorseecker dat hp moeste ghesoncken wesen; waer van wp volcomen verseeckerhept creghen in Gwarne ende Peyta, als hier naer gheseyt sal worden.

Alsoo

Alsoo wy nu naerder Lima de Caliou gecomen waeren/heeft onsen Admiraal voor d'andere wt baerde / 3pm Ancker gheworpen op neghen oft chien Vaedemen / ende dat dicht onder t'landt. Maer soo haest en hadde hy't niet gheset/oftc de vpanden/hebbende op'e Landt gheplante een stuk schietende sesendertich pondt Pusers / met noch eenige andere cleynne stukkens schooten veele schoten naer hem / sonder nochtans hem eenichsints te beschadighen. Onsen Jagher hem besyden vanden Admiraal aff mede anckerende/heeft eenen schoot van't voorz. stuk dwersch deur gecregen/alsoo dat het niet veel en scheelden/oft soude hem te gronde gheholpen hebben.

Daerentusschen/alsoo wy op den oever een groot gheval van Crisj-volck laghen / alwaer gelijck wy daer nae verstonden den Dicerop selfs present was gheaccompaigneert met acht Compagnien te peerde ende vier dupsent man te voet / ende dat wy daerenboven verstonden dat de Schepen / aen den oever legghende mede Crisj-volck ende noodighe defencie inne hadden / als mede dat wy ondeworpen waeren / dooz het schieten van't Landt / masten oft coorden te verliesen / het welcke onse repse hadde moghen verachteren/ende dat wy hier gheen voordeel voor ons en saeghen; Soo is/ met riipe deliberatie by den Admiraal ende alle de Officieren geresolueert gheweest eene myle ofte tweeweder achter-waert te loopen / het welck datelick gheschiede / ghelyck als t'selue is blijkende hy de resolutie vanden Gheneralen Raede : Alsoo dat wy onsen ancker wierpen aenden inganck vande Haven van Caliou de Lima, alwaer wy stil laghen tot op den 25. Van dese maende July/ doende daerentusschen alle devoor om reuighe van honne Schepen te attraperen : Maer t'selue was te vorgheefs alsoo de selve Schepen gaende ende commende lancer de wal heel rascher int zeplen waeren alg de onse / waer dooz wy gheen profijt en deden / als dat onse Booten naemen ende in onse Vloote brachten een cleyn Schipken / vycans van gheender weerd 3pnde.

Den 26. hebben wy wederomme zepl ghemaeckt onse repse te voorderen/seplende soo nae lant de wal als het mogelick was/tot des naer-middachs dat wy geheel onder t'lant een Scheepken saegen/ naer t'welcke onsen Admiraal dyp wel gemande Booten sone omme t'selue te nemen/sonder dat onse Vloote eenichsints daer naer verwachte/maer ginck alijt voorts/tot op dē avont dat wy't ancker wierpen op 15. Vaedemen. T'welcke gheschiet 3pnde / 3pn onse Booten weder aen voort ghecomen/ mede baerende het voorsepde Schipken / t'welck gheladen was met soudt/ende ontrent tachtentich tonnen

commen Sirope, t'welcke een paerlijck onder ons ghedept wierde.

Int aencomen vande onse hadden de Spaignaerts op het Scheepken de vlucht genomen/laades waerts in/met allen t'ghene sp hadden moghen mede dragen.

Den Admirael goet bindende dit Schipken by onse Vloote te behouden/ heeft daer op gestelt Jan de Wit Capitepn met eenighe Matroosen/ om t'selue te voeren.

Nomber ii. is Caljou de Lima.

Een seer schoone Bay met zyn verclaringhe, met A.B.C. aengheyvesen.

- A. Is de Battery op't strandt niet eenighe Ruycken groff gheschut.
- B. Is een schoon ghebou in het stedeken.
- C. Is een Kerck daer sy haer serimony in doen.
- D. Zyn tvvee troupen Ruyters met lancien.
- E. Zyn tvvee Reghementen voet-volcx een beyde syden vande batteryen.
- F. Zyn tvvee troupen Spaignaerden, sooy te voet als te Peerde.
- G. Noch een deel Spaignaerden vertoonten haer op't
- H. Is een menichtre van spaensche Schepen, liggende op ancker.
- I. Is onse Admirael Ioris Spilberghen.
- K. Is den Iagher, die dicht by de schepen over en vveder onder seyl hielt.
- L. Is den AEolus, die met een groote viere door geraetke vviert.
- M. Is de Morgen-sterre;
- N. Is de Halve-Maan;

V O L E K T

Caljou de Lima.

N.W.

VOLCHT DE ORDRE.

Ese naer volghende Ordre ghemaect/salmen betrachten naer te comen soo ons de Arma-de van Pannama rescontreert.

De selve aentastende/ met alle onse macht van geschut/dat ons meeste gheveldt is/ende oock ons voordelijcke / om onse vrant te beschadighen. Ende van hun voort te blpven/ soo veel moghelyck is/als de reden vooren verhaelt.

Wp en mogent so desperaet niet aen stellen/als wel onse vranden: Dencke ende wel wetende / dat wp in een vreemde Zee zpn/ende rontsomme in onse vranden/ so dat wp eenighe hooge noot cregen/ daer Godt vooren behoede/gheen middelen hebben/van eenighe plaeften/om ons te redderen/vande schade die ons mochte gebeuren/als alleene t' geene wp by ons selven hebben/ oock bevinden de verre Repse/die wp noch te doen hebben. En den dienst die de Heeren van dese Vloote/inde Manillies ende andere plaeften/zpn verhoopende/waert toe dese Vloote meest wt gesonden is/ende also wp voorgaende slaechs zpn gheweest/met de Armade van Lima; ons groot achterdeel gedaen heeft/dat wp niet by den anderen en waeren/ende de stille ons verhinderde by den anderen te comen:soo is noodich/bp een te houden/soo verre/weer ende windt ons kan dienen.

Wp aldien God ons de genade dede dat wp eenige Scheepen onser vranden dwongen over te geben/ so wert expresselijken belast/alle Scheeps-Capiteynen/Schippers/ Hter-lieden/ende andere/hunne Scheepen te beware/als ooc de Capiteyns vande Holdaceen/niet vā hooge te gaen/aen eenige vrant-scheepen. Haer dwinghende / met hundae Woots selfs over te comen/op dat wp niet in de confusie en battaen/als lefft gebeurt is/gaende wt ons voordeel/zpnde oozlakte van ons volck te verliesen/doer on-doorschichticheit/ende onbeloeide Plunderage.

Wp aldien gheraden/ ende goet gebonden voort/eenige van onse Woots aen des vrant-scheepen te sermden/ sal geschieden dooz last handen Admiraal/in zpn absintie (ende naer gheleghenchedt) dooz den Vice-Admirael waer toe oock sullen gheordineert worden/ bequame persoonen/die de Spaensche tale

tale kunnen/ende niet voorsichtichept/verrechten. T'ghene hun sal belast worden.

Den 27. hebben wpi wederomme sepl ghemaect/ zynde den wint n. v. ten Noorden/met schoon weder.

Nomber 12. is Guarne.

Alvvaer onse Scheepen ververschten, ende met groote moeyten haer vvater met tonnen over het strandt brenghen.

- A. Is een ghebroocken Casteel, van ons volck beset.
- B. Is ghelyck ons volck water haelt.
- C. Is het Schip den jagher, dicht onder 't landt houende.
- D. Is een ghenomen spaens Schip.
- E. Is onse Vloote, daer de Booten aff en een vaeren.
- F. Zyn een deel van onse Soldaten die ververschinghe soecken.
- G. Is het dorp ofte vleck van Guarne, daer ons volck in trocken om eenige ververschinghe te vinden.
- H. Syn enighe spaensche Ruyters te Peerde, die de vluchte nemen.
- I. Is ghelyckly in het soet vvater vischken.

Den 28. zyn wpi ghecomen op de Reede van Guarne, gheleghen op de hoochte van thien Graden bezynden de Linie.

Dese plaatse van Guarne is leer schoon ende Plaisandt/ heeft eene groote ende wel gelegene Haven/daer men met vele schepen mach legghen.

Daer is dock eene staende Poel met versch water/daer wpi probisie deden.

Int eerste aen comen sonden den Admirael eenen trouw Soldaten aen't landt/ maer en bonden niet als paele wooningen/dooz sien d'inwoonders/ban onse compste verwitticht zyncls/inde boschen gevonden waeren/alsoo dat de onse wepnich bunts bequamen.

So langhe wpi hier stil laeghen/sondt den Admirael tot verschepden repsen aen't landt Ian Baptista Schipper van het Scheepken/dat wpi daechs voor de Batalie genomen hadden/omme alle de commoditeyten te dooz sien ende verherschinghe van virtualie te become. Maer/ nae dat de selbe alles dooz-

Guarmie.

doorlocht hadde hont int eynde eenighe Orangie-Appelen ende andere frupten.

De Matroosen vonden mede inde hupsen eenige Hoenders / Verckens ende Meel. Gock is wtgesonden een getrouw/ende discreet persoon/omme tijdinghe van Don Rodrigo ende zyne Vloote te bekommen/dewelcke in't eynde seeckerlijc vernam/dat bepde des Conincx Gaillioenen vergaen waren sonder eenich mensche t'leven ghebercht te hebben,

Maent Augustij.

Den 3. van Augusto heeft den Admiraal wyp ende los aen't lant gheset eenighe ghevangene Spaing-naerts/de welche den Admiraal met vele danck-leggingen hier voorz bejeghenden.

Naer den middach hebbē wyp onse zeple op gehpscht/ende zyn met leer schoon weder Noort-West aengegaen/aldus continuerende tot den lesten toe. Ten selven daeghe hebben wyp int gesicht gecregende op 6. Graden 40 Minuten/hebbende desen naem de Loubes van een soorte van visschen/waer af hier groot quantitept is.

Den 7. hielen wyp altijt onsen cours N. Noord-West/tot op den avont toe/dat wyp een breempt seyl saegen/het welcke wyp door de donckerheit des abonts up het ghelychte verlozen/sonder wypder vervolch te doen om onse repse niet te verachteren.

Den 8. teghens den avont hebben wyp t'ancker gheworpen in eene schone bequame Haeven/bij de Stadt Peyta.

Den 9. nae dat den breeden raedt vergadert hadde gheweest/zyn aen t'landt ghesonden acht Chalouppen met dyp hondert wel ghewapende mannen/de welche in goede ordre recht nae de Stadt Peyta Marcheerden; Maer alsoo sp den vpandi vonden rontom gherencheert zynde/ende dat sp. oor deelden / dat / sonder verlies van veel volck / sp den vpandi niet en souden connen verweldighen/ seo zyn sp alle / door last vanden Admiraal / de welcke speciale sorghē droech tot conservacie van zyn volck/wederomme t'scheep ghecomen/naer eenighe ghedaene schermutsinghe.

In dese schermutsinghe en verlozen wyp maer een man genaemt Pieter Evertsz/ende hadden maer dyp ofte vier gequetsten. Ende ter selver Instancie is den Neolus/de Morgen-sterre en de jacht gecommandeert zepte maecken ende hun te vervoegen tot dicht onder de Stadt Peyta/het welcke geschiede/ende belegherde de selve soo naer alst moghelyck was.

K 15

Haer

Haer den middach isser een visscher uyt de Zee gecomen/nae den welcken terstont Jan de Wit met zyn scheepken ghesonden is/de welcke op den avondt weder comende / heeft den selven visscher mede gebracht/hebbende een Schip ende seplen seer wonderbaerlyck ghemaect zynde/ende int selve ses Indianen/ al jonge/stercke enderobuste manne/ hebbende twee maenden lanck uyt visschen gewerft/ hadden groote quanticcept van gedroochde visschen/ van seer goeden smaeks zynde de welcke gelijck onder Vloote ghedeppt wierde.

Den 10. hebben wp wederom ons Crichs-bolck/doch met meerder macht als des daechs te vooren/ aen't lant ghesonden/ende onse dyp Schepen spoelen soo heftich met hun canon op de voorsz. Stadt dat het al besden datter onrent was/ t'selue gheduyrende / tot dat ons Crichs-bolck in goede ordre tot onder de Stadt March-eerden/de welcke vindende de selve Stadt alcede gheopent ende ledich/ zynde de inwoonderen alle gheblucht naer het gheberchte / mede draeghende alle t'ghene hun mogelyck was/ is bp den Admiraal belast t'vier daer mne ghestreken te worden / het welcke datelijck int werck ghestelt is / alsoo dat in coerten tijdt het meerendeel der voorsz. Stadt tot asschen is ghemaeckt

Op den avont is alle ons Crichs-bolck ende andere wederomme t'Scheep gecomen.

Op 12. heeft den Admiraal de Jacht ghesonden ander halff Myle van ons naer het zapden / om me aldaer te anckeren ende de wacht te houden. Waerentusschen hebben wp met de gheheele Vloote de Haeven van Payca verlaten / ende hebben alle ghelyck gheanckert aen eenen hoeck bp eenen inwijck/omme aldaer te verwachten de Schepen die van Panama souden comen / alwaer wp eenighen tijt stille laeghen.

Tic gheduyrende/heeft den Admiraal daegelycx Jan de Wit met zyn scheepken in See gesonden/ omme te sien naer de compste van eenige Schepen als mede om naer de Vloote van Panama te bernemen/ter wat plaetse sp haer mochten onthouden.

De selbe Jan de Wit quam peder avont weder bp onse Vloote.

Mede zyn aen't lant gesonden vijk van onse Indianen/soo om eenige vruchten te plocken/ als mede om naerder tijdinge handen Spaenschen Admiraal te bernemen/de welcke ons int leste voorz gewisse tijdinge vruchten dat de selve met Schip ende alles gesoncken was / upgenomen dat vijk oft ses personem miraculeuslyck het leven ghebercht hadden.

Datt

Daer was een onder dese selve onse Indianen/de welcke ons veele secreten ende saeck van Impoztancie ontdectte / het welcke wy te meer geloofs gaven / alsoo wy den selven bevonden een seer ghe vrouw ende discreet persoon te wesen. De Indianen brachten oock brieven geschreven by den Capiteyn Caspar Caldron à La Dona Paula Hupsbrouwe vande Commandeur van Peyta , de welcke haere retracie ghenomen hadde in de Stadt St. Michiel twaelf mylen int landt leggende/ op welcke hiebte sy wederomme antwoort brachten vande voorsz Dona , inne-houdende het groot mede-liden dat sy hadde met den voorsz. Capiteyn ende alle de andere ghevangens/verclarende / dat soo eenige impoztancie redenen niet weder houden en hadde / dat sy selfs in persoone by onsen Admiraal soude gecomen hebben/om voor de selve ghevangens te intercederen. Opsocht ons groote abondancie van Cistroenen/Orangie-Appelen/Coolen ende andere verpersingien/de welcke alle met goede oordze uytgegaen deelt wierden.

Dese Dona Paula is seer gerenommeert van weghen haere schoonheit/ goede gracie ende discretie/ hebbende groote auctoriteypdt door het gheheele landt van Peru. Sy dede groote intercessien ende supplication aenden Admiraal voor de ghevangens / dat sy eenighe der selver soude willen los laten / maer t'selue wiert haer courtoiselyck gheweghert / met dancklegginghe van haere ghedaene giften / haer assurerende / dat indien wy int beginsel van haere courtoisie ende benevolencie kennisse gehadte hadden/dat wy om haeren c'wille de Stadt Peyta verschoont souden hebben.

Dese Stadt was sterc en wel getrencheert / ende voornamentlijck op de spde vande Zee / alwaer men met al t'gewelt van canon gheene haelle soude hebben connen maecken.

Daer inne waeren gewest twee Kercken/ een Clooster/ende vele schoone andere gebouwen ende hupsnighen; mede hadde sy de beste haeven van het gheheele landt / alwaer aen comen ende wlossen alle de Schepen ende Armaaden / die na Pannama comen / nemende van hier huallen weg te lande naer Caliau de Lima als het bequaemste zynde / dooz de contrarieypdt vande gheschatighe stromen.

Den Vice-Kop hadde die vande Stadt geadviseert van onse compste/ende hun gesonden vele wapenen/Vendels ende diergelycke/omme resistencie te doen:maer/ niet tegenstaende sy den eerst dach mannelijck ghenoech wederstonden/gaben ten lesten allen den moet verlozen.

Klij

Gheduyjende

Geduyrende ons stille leggen/den Admirael siende dat onse virtuaillie seer begost te verminderen/heeft vier wel gemonterde Booten naer het voorsz. Eplant de Loubes ghesonden / omme van dese visschen Loubes genaempt te bangen/t'welcke sy de den/brengende eene groote quantiteyt / eenighe noch lebendich/andere door zynne / de welcke gecoocht zynnde goeden smaeck hadden en volcomen voetsel gaven : t'welcke ons middel gaff om onse andere virtuallie te menagheren. Tot dat eenighe twist-maeckers(gelyckmen gemeynlyck in sulcke extrenuteyten dusdanige vint) d'andere ophilst en ende hun daer tegens stelden/ voor werpende dat dese visschen geen eetbaere spijsen waeren / ende datse lichtelijck eenighe sieckten souden connen veroorsaeken/alsoo dat den Admirael / om meerder inconvenienten te schouwen / geene meer en dede bangen/alhoewel sy die dagelijcx in groote abundante aer brachten.

Nomb̄r 13. is Payta.

Ghelyck 'tselviche belegert , bestormt , ende inghenomen is , ende hoe die Spaignaerts vluchten ende eyndelijck de Stadt in brant gestecken wert , voorts met eenighe van haet Scheepen , met een wonderlijcken Voghel van onghelooflijcker grooten .

- A. Beteyckent ghelyck ons volck aer landt ghebracht vvert , ende in slach-orden die Stadt in trekken.
- B. Bevvijst , hoe de Spaignaerten de onse bevechten al vluchtende.
- C. zyn dry van onse Scheepen , te vveten , den Molus , die Sterre , ende de Iagher , die de Stadt beschieten .
- D. Is een van der Wilden scheepen Balsen ghecaemt , hier vaerense met visschen , sy coaren met dese scherp aer den Wint seyen .
- E. Is eenen cleynen Balsen sonder seyl .
- F. Zijn omse Son ende Maen , die op ancker ligghen .
- G. Is het ghenomen Spaensche scheepken .
- H. Is eenen Voghel , hy is 2. ellen hooch . 3. ellen breed , hy is ghevanghen op het sylant Loubes , by de Stadt Payta .

Indit Eplant hebben onse Matroosen mede twee Vogels/van wonderbare grootheyt/ gebanghen/ hebbende den Beck/vleugels ende Clauwtē in forme als eenē Arent / den hals als een schaep / en op het

Payta.

Nº 13.

het hoofd carmen gelyck de Hannen/zijnde gesormeert op een seer wonderlycke maniere.

Den Admirael siende dat t'meerendeel van onse gebangens seer in habiel ende omboquaem waren heeft een groot deel der selver vry aen het lant geset / ende wop behielen alleenlyck den opper pi- loot/den Capiteyn Casper Caldron ende ontrent derrich andere personen.

Mede zijn los gelaeten de voorsz. Indianen/ende hun is haer schip wederom gegeben.

Beschrijvinghe vande Regeringhe van Peru, ghestelt door eenen gebangen Spaingaert ge- naempt Pedro de Madriga geboren zynde tot Lima.

De Coninckrijcken dau Peru, Chili ende Terra Ferma wert tegenwoordich / gegouerneert by Don Ioan de Mendosa ende Lima , Marquis Montes Claros Viceroy , Stadt-houder ofte Luptenant / in plaetsel vanden Coninck van Spanjen / gelycke macht al hier als zynne Hapt.in Spanjen hebbende so van giften te geven ende Officien / d'welcken in dese Coninckrijcken Corigimentos ghenaempt werden wt te deelen der Indianen Renthen Administratiën ende Alcaldias welsende Meesters ofte regenten over de Mijne.

Dit voorsz. Officie van Viceropschap geeft den Coninc voor 6. ofte 8 Jaerē ofte voor so heel hem bekleft den geleden Vicerop daer s'jaer voor coleggende 40000. Ducatē/mitsgaders alle Kerl-dage drie Coningen ende noch 2. feesten als daer zijn vanden hepligen Gheest en Paesschen telcke repse 1000. Pesos Ensaiados elc Peso tot 12. Reale en ee half tistuc / overmits hy dā te gaste heeft alle de Raets-Heeren van Audiencia/ende boven dien alle jaer als de Vicerop gaet aende Have van Galao/omme te dispacieren de Armade Coninck silver/soo geeft hem den Coninc 2000. Pesos Ensaiados tot zijs oncostē verhal/ondermindert zijn boven verhaelde gagie/ de Vicerop wert gedient in zijn Pallays van pele Edele ende Crjichs-Heeren van alderley soorten en qualiteyt want Coninge beware het Officie vande Mapoor; Domo ofte Rent-meesters Mapstro de Sala Capiteyn bā zijn garde ofte wacht/ooc Camerlinck/sonder dese ooc groote menichte van Pagies die binnen en buptens s'hups/ die-nen ende

nen ende veel knechten die dese voorsz. Meesters dienē als hy upt gaet/werthyp vergeselschapt / van alle de Edelen banden staet / ende heeft 30. Soldaten/diemen hier heet Hallebaerdiers/ende soo hy haupten de Stadt gaet so gaen hondert Lanciers ende 50. Muskettiers met hem/ dit zijn Soldaten die hier genaemt werden de wacht/van't Coninckrijke/de Lanciers genieten s'jaers 800. ende de Muskettiers 400. Pesos Ensaia des voor haeren dienst ofte Salario van den Coninc / in dit Coninerijc zijn 4 Audienten/als een in Panama, een inde Provincie van Quito, een in Charlas en den vierden in Lima. Alhoewel nochtans het Coninckrijck van Chili mede/een Audientia heeft/sulckr dat zynē Maj. conuenielijk dit Coninckrijck met een Gouverneur versiet / den teghenwoordighen is ghenaempt Don Alonso de La Ribera, dese audientien zyn Raets-Heeren vanden Coninc/welcke alle pleydopen soo wel Civile als Crimenele decideren doch / ter tweeder instantie provisie van Appel gheobtinueert / ende t'selbe te doen intenteren hebbende / werden alle de civile saecken by opdores / t'welck zyn als Commisarien daer toe gecomiteert/ende de criminale by Alwadas van't hoff onweder-ronpelick/ghetermineert / dese al te samen gaen in een ghelycke cledinghe / elck daer voor jaerlyck/ghenietende 3000. Pesos Ensaia des tot 12. en een haelf Kpael/de Stadt daer de Wicerop hem hout / is ghenaempt Civitas de los Reyes ofte des Coninghen Stadt/sy is ghecondeert/een groote schoone Valaye, de Stadt is naer myn goet duncken inde lengte ander halff Myle/en heeft drie quartier myls heeft meer als 10000. Inwoonders / ende der halven de gene die aldaer met meniche dagelijck comē en gaen/haer Coopmanschappen drijven/dese Stadt heeft 4. plaeften ofte merckten/ de eerste is daer het Conincklike Raedt-hups staet / ende de Justicie vergadert en daer de Coop-leden vergaderk/ ende haer Contracten besluyten ende/in dese plaeften wort alle nootlijcke lijktocht ende Pictnaliē vercocht/in dese Stadt woonen veele Indianen Ambachts volck/ als snypders ende Schoen-makers ende die woonen / in een plaeftse genaempt Cercado/ het welcke dicht byde voorsz. Stadt ghelegen is /ende in dit pobel heeftmen veel arbeiders die met lant-werck haer generen / ende laepen vruchten gelick daer is. Arij/Cool/Salaet/Kadijs/Comcommers/Meloenen oock Maps Camotes / diemen in Spaenjen noemt Patates/ende al dit wort vercocht op de voorsz. groote plaeftse oft mercke/de Indianen die in dit Pobel Cercado woonen/zijn onrent 2000. weynich meer ofte min/ de andere is genaempt St. Anna, is mede seer groot/de derde is genaempt St. Diego , ende dese is wat cleynder/ende noch een plaeftse/is genaempt El. Sarq de Los Cavalles, want alhier dagelijck Peerden/Muplen/Ezelg ghecocht

ghesocht ende vercocht werden. In dese Stadt resideert den Aert-bisschop / genaempt Don Bertholom Lobo, Guerrero, d'welcke tot renten oft incomen heeft 50. ofte 60. Duplent Pesos naer dat de tienden haech ofte leegh loopen/ende soo den thienden hoogh loopen/ist omtrent 60000. Pesos/ en soo spy leegh zijn omtrent 50000. de groote Kerck heeft 24. Prebenden/een Aerchediacon / School-meesters/ Canoncken/Priesters oock Capilanen/die hebben 2000. Pesos ofte meer / naer dat hiende hoog zijn/ dese Kercke heeft 4. Pastoren ende elck heeft Renthien 1500. Pesos vanden Coninck tot onder-standt/ dese groote kercke is genaempt Don Iuan Evangeliste , sonder dese prochie / t'welck is de Metropoli, heeftmen andere 4. de een genaempt Sinto Marcelllo met 2. Pastoors/ elck heeft te renten 1000. Pesos/ Ian Sebastiaen met 2. Pastoors/ ende hebben de selve renten / noch een Santa Anna , met 2. Pastoors/ ende hebben de selve renten het ander is het Gast-hups vande Weel kinderen met ee Pastoor/welcke tot dienste is bande 4. Pastooren vande kathedraele kerck/ende die geest hem 500. Pesos tot gagie/dese Stadt heeft dese nabolghende Cloosters / van Monicken / als S. Fran^c. S. Domingo S. Augustin: ende een van Nuestra , de les Masedes , ende elck van dese heeft 2. Cloosteren S. Franc : die heeft 3. Cloosters. Als te weten haer Clooster Prinsipael / het andere vande barre-boets loopers / ende het derde van onse lieve Vrouwe van Guadelupe , sonder dese zijn daer 2. vande Jesuypken diemen in dit lant hiet Teatinos , men heeft in elck van dese principale Cloosters 250. Monicken / ende in het Clooster vande Minores , 20. behalven dese Cloosters zijn daer 5. van Baghynen/ het een heet La Incarnation , het ander La Conception, het derde de Santissima Trinedada, het 4. van St. Iosepho en noch een van St. Clara, behalven dese Cloosters / is daer een kerck van Nstra Montecorate ende Nstra Prado, en de Loretto. Hier zijn 4. Hospitales/het een ghenaempt St. Andries, daer om niet genese wert 'tarm volck/in dit Gasthups heeftmen ordinaries 400. siecke persoonen en meer. Noch een Gasthups genaempt St. Anna, daer de Indianen genesen worden/ daer is noch een genaempt St. Pedro , daer Priesters ende Papen ghenesen worden/ende noch een genaempt La caridade , daermien die arme Vrouwen gheneest:daer is noch een hups genaempt San. Lasaro, daermen Mannen Cureert van oude sieckten die geen Renthien en hebben/ daer is noch een genaempt El Spirito Santo , daer gheneestmen het varent volck/men heeft in dese Stadt meer als 6000. Dispapē/behalvē noch wel 1000 Studentē/ biden dese zijn hier drie Colegien van Studenten/het eerste is vande Coninck/daer zijn 24. Studenten/ende dese onderhout den Coninck van costen/clederen / ende wat sy sonderlinghe van doē hebbē:

L

het

het ander Colegie is ghenaemt naer de Aerst-Bisschop St. Torinio, daer oock 24. Studenten zijn / die den Bisschop onderhout/noch is daer noch een genaempt Ian Martin, alwaer meer zijn als 400. Studenten / die ele voor haer kosten en leerden moeten betalen 200. Pesos Enslaiados / de Univerciteit daer men alle vrye consten leert ende gecanoniseert wert heeft meer als 200. gepromoveerde Doctorzen / soo Theologijns / Juristen / inde Heilige Schriftuere oprechtelijck geleert / waer door den Professoer jaerlijck vanden Coninck geniet 1000. Pesos Enslaiados.

Daer naer zijn noch 2. Classen ofte Auditoria / vande welcke inde eene voormiddachs en in de andere nae middachs de Canones / wetten ofte rechten oprechtelijck ghelyert werden / daer zijn 2. Meesters / pder geniet 600. Pesos Enslaiados t'jaers / de Meesters vande vrye consten hebbē elck 400. Pesos Enslaiados t'jaers / gelijk oock doen diemen noempt de La Instituta , dese Doctorzen kiesen alle jaren eenen Koetoor die sy heeten Jues ofte rechter van alle de Studenten / in dese Stadt zijn soo binnen als bumpten haer mueren meer als 2000. Slaven / hier heefmen veel meer vrouwen als mannen / te weten Spaensche vrouwen: de Indianen van dit Lant zijn vry gelijk de Spanjaerden selfs / alleen dat sy gehouden zijn aenden Coninck te betalen / ofte die hy daer stelt alle 6. Maenden 2. Pesos Enslaiados ende een hoen dat ee Reael gelt / een Senega Maps / t'welc 8. Realen gelt / een halft stuck laken daer de Indianen haere clederen afmaecken ende by aldien de Indianen inde Vallepe olte int platte Lant woonen / soo moet het stof wesen van Cattoen / ende soo sy int geberghete woonen soo maecken sy dat van wolle / elck Indiaen is verbonden den Coninck te dienen 30. dagen int jaer / sy beginnen te dienen inde Mynen in Map / tot het leste van November / ende bumpten desen tijt niet / ende die naer hy de Mynen woonen dienen inde selue / ende die daer niet dicht by woonen moeten int Lant werc dienen / en den Meester die sy dienen is gehouden haer te betalen 2. Reale dachs boor dach loon / en haer te eeten geben / Broot / Bleps / Argen / Sout / sy moeten ooc dienen int Veldt / omme haer met beesten te geneeren / die hier met meniche zijn / want boven dat hier veel Spaensche Schapen zijn / soo zijn hier noch meniche van andere vant Lant / so groot als een halft wassē peert / hebbende het faet / soen niet onghelyck de Cameelen / ende dese heefmen van outz in dit Landt / ghebrupckt in plaerse van Peerdēn en Muplen / tot noch toe / maer Principael in Potosi, want op dese Schapen laden sy int gebergte het stof dat sy up de Mynen haelden / om beneden te brengen.

De Hoven van Arica tot Potosi, brengē Beestē Terwen-meel / Maps / Aricoca / het welcke is ee soortē van groen krupt dat de Indianen ordinates inden moet nemē / en wert seer by haer geacht / de Span-

jaerden voeren alle haet cooppmanschappen op dese Beesten/niet tegenstaende daer Peerdē en Hups-
len overvloedich genoech zpn / de Indianen maken hier te Lande van Maps een dranc die zp schica
hieten is gesont ende coel gedroncken/voorts dese stadt de Los Reyes, is overvloedich van Lptcoche/
Wroot/Vlepsch en Visch/van alle soorten/ 16.oncen Wroot cost eē Reael/oft de Terwe goet coop is oft
dier/de Terwe cost ordinares 3 Pesos/ alhoewel dat dese voorleden jaren de Terwe geweest heeft tot
10 en 12. stucken van Achter/ het Vlepsch gelt de Aroba 4 ende een half Realen/ooc 5 Realen naer den
omroepe inde stadt gedaen wort/ het pont versche Visch gelt 3.quart van eē Reael/mē heeft hier veel
Visch/upt de Zee en binnen Muren van veel verschepden soortē/bp dese stadtis Muren loopt een Re-
viere/d'welcke in tpt van regen ofte stortinge van water / d'welc seer geweldichlyc compt/want daer
een Brugge ober de selve Reviere/gemaect van upghehouwen steen/ met negen bogen/ en so sterck
alsmen soude mogen bedencken/is wech genomen door den stroom deser Reviere: heeft mede veele en
verschepden soorten van smaeckelycke Visschen/in dese stadt heeft mē een vergaderinge van 24 Raets-
heeren/daer is een Coninc hups/de Contractation met 4. Conincklycke Officieren/ als daer is den
Tresorier/Condador/Factor en Hedooy/in dit hups is het Tresoor en Renten banden Coninc hier
is ooc een Cribunal vande Inquisitie met 2. Inquifiteurs/hebben tot Renten 3000. Pesos ende hebbē
haer gebangen hups Apaert/ en haer Mapoz/ ende 2. Notarisen/ende elck heeft 1000. Pesos 's jaers
hier is mede een Cribunal van St. Crufada, met ass-lact ende Relequpen die de selve renten hebben/ in
dese stadt zpn 16. Companien Soldaten 8. te peert ende 8. te voet/ende is gelegen 2 Mylen vande Zee.

De Haben hier van is genaemt el Callao, alwaer woonen omtrent 800. Spanjaerden weynich meer
ofte min hier bp lept een cleyn Dorp van omtrent 200 Indianen/die altemael goet Spaansch spraken/
want zp onder de Spanjaerden meest opgevoet zpn/ en haer dienen/helpen haer het lant bouwen tot
Terwe en andere noodige dingen/ hoewel daer meniche van Terwe en wijn comt over Zee van Pisco,
Yca, en de La Nacha, van dese stadt werden naer Potosi gebracht alle Spaensche waren/ so van laec-
kenen en ander goet/tot cleedinge/en ooc van Inlansche waeren die omtrent Lima gemaect worden/
tot cleedinge van 't volc/dese plaatse van Potosi is genaemt La Valla Imperiael, heeft in haer begripp
eenen berch/seer hoogh/daer in zp het Metael vinden om silver te maken/het is een heele en bewon-
deringe in dese Mynen te comen/en gaen neer-waert inde aerde wel 400. trappen/ende alsmen daer in
gaen wilt/ist seer doncker/dat niemant sonder keurse can gaen/in dese Mynen werckē meer als 20000

Indianen die het Metael uyt graven/ende dan zijn daer andere die het Metael afbrengen naer de Reviere inde Molens/die wel 100. zijn omme te maelen/te superen/ende het silver daer uyt te trekken/ en als dit goet gemalen is tot polver/dan doen sy dat in een viercanten back met water /doe daer Sont en gebroken Terwe met seecker menichte van quicksilver by/het welcke is een materie omme dat silver vande aerde te doen scheppen/ende alsoo vande aerde gherenicht zynnde /vermenigt sich met het quicksilver/ en daer naer om dese 2. Materien silver en quicksilver vanden anderen te scheppen/hebben sy een Oven gemaecte gelyc de Coopergieters haer Metael smelten / uytghenomen dat hy boven is open ende wort dan onder als een pannel gheloocht / daer naer is een cappe ghemaect/van Clepe ofte Leem die hier boven over hangt los ende vry vande Oven/ende dooz de hitte van't vier wort het quicksilver ghedreven boven onder dese voorsz cappe die daer hangt/ en het silver blijft super op den Oven/het voorsch quicksilver wort wederom uyt de cappe vergadert ende ghebruyckt om te fineeren. Dese plarts is kout/so dat daer in 4. Mplen int ront gheen vruchten en wassen / dan een Crupt dat de Indianen heeten Pcho; alle de Dictalie van broode/wpn/blepsch ende mays en alle soorten van vruchten worden niet Carren ende beesten aldaer meest gebracht van Arica , 'welck : is de Haben van Potosi, is altemet wel dier/maer daer en ontbreekt niet / men heeft in dit Dorp omrent 6000 Mannen weynich meer ofte min/sonder noch wel 2000. die haer hier onder houden om haer winte te doen met Get-waren hier te brengen van Arica/ en ooc uyt sommige Dalepen omrent Potosi/elic na 3pm macht hengt wpn ende meel/den wpn van Peru cost 10. Realen van achten/ ende den wpn van Castilla 20. Realen/ende een Aroba-blepsch cost een Reael; het broot gelt het pont 2. Reaelen ende dickwils meer/ maer niet min/maer dese stadt is gelegen omrent 180. Spansche Mplen van 3pm Zee-haben Arica/ en onderwegen heeftmen veel Dorpen bewoont vande Indianen/alle 8. ofte 10. Mplen ende ooc veel die ghedestruert 3pm in dese stadt heeftmen een Corrigidor,die den Coninck stelt voor 6. ofte 8. Jaren soo het hem belieft/van dese plarts opwaerts int lant leeft de Stadt Chuquisacas, daer is een Audientie vanden Coninck/welcke heeft 4. Cepdores ende een Viscael/heeft oock een President die aldaer so veel is als den Vicerop in Lima , ende oock heeft hy de selbe macht aldaer int Lant/maer hy deelt geē Officieren uyt ofte Renten/maer bewaert alleenlyck de Justicie ende de Ordoros van dese Audiencia bedien den officieren vanden Alcaldes de Corte/ende hebben kennisse soo wel van Civile als Criminele sacken/dese Stadt is seer goet/hoewel niet seer groot/heeft mede een Bisshop/ die tot renten heeft 3000. Ducaten/

Ducaten/de groote kerck heeft mede haer Dabildo ofte vergaderinghe gelijck die van Lima, ende de selue Cloosters/ alhoewel de Monickē in sulcke meniche niet en zyn/ de inwoonders zyn hier tusschē 3000, ende 4000, ende soo hier eenich oproer int lant ofte Cusco van Peru quam/ so zyn de inwoonders verbonden af te comen tot Potosi, en van daer heel tot Arica, met de inwoonders van Potosi, men heeft inde Stadt van Potosi, omtrent 1500, leeg-gangers die geen Officie hebben/ dan trecken al te met naer Arica, ende dan weder naer Potosi, speelen met Caerten ende bedriegen het volck die comen handelen/ winnende also des vreemde Coopmans goederen: omtrent 70. Mplē aen d'een syde van dese plaetse is een ander daer Mynen zyn/diemen heet Oruro, daer veel silber valt/vande selfde Allop als Potosi, dese plaetse heeft omtrent 2000. Borgers en veel volck die comen handelen/bengende alle Eet-waren ende dranck. Noch wat voorder bei naer Lima, is noch een plaetse daer Mynen zyn/diemen hiet Choco-lochora: maer hier en wert soo veel silber niet getrocken als van Oruro ofte Potosi, daer zyn omtrent 500 Spanjaerden ende tusschen de 3000 ende 4000. Indianen/die daer werckē inde Mynen/de locht is hier Cout als in Potosi, noch meer na Lima, is een ander plaetse genaempt Castro, Vireyna, daer oock eenich silber gemunt wert/ende hier zyn mede omtrent 500. Spanjaerden/ende 5000. Indianen/dese plaetse worden onderhouden ende ghebictualleert van de Stadt Yla, d'welck is ghelegen inde Val- lepen/haer Zee haben is Pisco/van daer crijgen sp wpn/meel ende mays voor de Indianen/in pder bā dese plaetse is een Gouverneur die ghelykt worden vanden Vicerop/hebbende elck tot Salares 2000. Pesos Enslaiadas/van dese plaetsen 20. Mplē leeft een Stat genaempt Iuamabeluca, dat is een plaets van hupsen als Potosi, hoewel dat 2. Mplē van daer zyn vele beesten/ende wort vele boter ende kaas ghemaeckt van Pisco ende andere Vallepen werden dese plaetsen verliet van wpn en andere behoefticheden/oock van Iuamanga, bengemen Concerben/ gelijc dat een lant is daer veel suicker-riet walt van Potosi tot Cusco, is omtrent 150. Mplē/zyn alte mael slechte Vallepen genaempt Callao, ende is: over al met Dorpen der Indianen verliet/elck 10. ofte 12. Mplē vanden anderen/iae soo heel/datmen qualijc uppt het een Dorp can trecke of men siet het andere/in dese Landen zyn veel Cooplieden haeren handel drvhende/en ooc vele dobbelaers en speelders die trecken vande eene Tambos inde andere/ om het volck te bedriegen/dese Tambos zyn Harbarghen/diemen in Spaingien Ventas hiet/ende in ons landt als ghesepdc is. Cusco is een Stadt by na ghelyck Lima, want is seer groot/ dan is wat doore ende oneffen/doos oorsaek dat het gefondeert is aende voet van eenen grooten berg/ hier heeft men

men veel regen/ t' heeft omtrent 6000. Spaenschen Inwoonders/ende rontsom dese plattse zyn vele Dorpen der Indianen/die altesamen hebben omtrent 2000. Inwoonders/hier is een Corrigidor, ende Bischoop ende Monnicken-Cloosters als in Lima, en 2 Collegie van Studenten/zynde omtrent 600. Studenten int getal: den Bischoop heeft tot rente omtrent 30000. Ducate/ de groote Kerck heeft mede een Cabildo, hier is oock een Cabildo vande Stadt met haer Alcaldes, der Conincklijcken Officieren/ dit Lant heeft veel schoone Vallepen daer vergadert wordt menichte van Pictualie/ als Terre ende Pleysch/tot goede coop/dé wijn wert hier gebracht van Araquipa een Zee-Stadt/ en is gelegē omtrent 100. Mylen van Cusco, hier int Lant zyn vele Spanjaerdē die handel doen/ ende in dese Vallepe zyn veel Supcker Meullens/de frupten/als Appelen/Peeren/ etc. Quepeeren/noch ander frupt genaemt Terasno/Melocotones/dit wert hier geconsept omme na Potosi, ende alle andere Mynen te brengen/ dese Indianen hebben haer Commandeurs die sp kennen voor Heeren/ gestelt vanden Coninck/dese betalen hun schattingen soo vooren ghelept is/ Guamanga, ende Cusco, is van den anderen gescheden omtrent 60. ofce 70. Mylen/seer quaet ende steenich/dese stadt is heel groot/ende is mede een Bisdom/ den Bischoop is ghenaemt Don Fray. Augustijn de Arbatal, het Lant is hier niet rijk/om datmen hier dicht by gheen Mynen en heeft/ daerom gaet hier niet veel gelcs om / maer alle dinghen is hier goed coop/tot onderhout hier heeftmen veel Bouw-Landen van Terre/ende andere Inlantsche Crupderen/voor de Indianen:hier is oock grote menichte van Ollen ende Schapen/ men voet hier ooc veel grote ende schoone Peerden/die seer sterck worden ende veel na Lima, Chusco ende alle de Provincien door ghevoert werden/Iuancabelica, is een plattse soo ick ghelept hebbe daer het quicsilver gemaect wort/hier is mede een hoogen bergh als by Potosi, ooc so hol ende stepl met hoecken/want om banden top te comen/climmen sy af met Ladderen van touwen gemaect/ gelijck de geene daermen mede inde Maesten climpt/den bergh is geweldich diep/en op den top brengtmē de Specien up/ op de schouderen der Indianen:dese Specien zyn steenen daer wp dan het quicsilver af maken / en het is wel geschiet als de Indianen op ende af climmen/ ghelyck sy altemael after den anderen gaen / als een compt te vallen vā haer so moetē de andere die onder zyn en leeger ooc valle/ban boven benedē is tusschē, en 4 hondert treden. Dese plattse heeft een Riviere al dat daer in gedae wort verandert in steen/ en die van dit waeter drinckt soude sterven/van Iuancabelica, comptmen neerwaerts naer de Xaura,het welcke is gelegen 40. Mylen van Lima,hier is een Vallepe/goet ende overvloedich van veel liefljic-

lieftlijchēpt vant Lant ende gesonde locht/ooc werden daer veel Spaensche beesten gevoet/ en de Indianen vā dese Vallepe saven veel Terwe ende Maps/ en wert heel getrockē tot Iuancabelica, en veel Vercken-bleps wert geboert naer Lima en andere plaetsen/mē heeft in dese Vallepe meer als 40 Dorpen der Indianen/alwaer in zpn 1 0000. Indianen/onder dese woonen veel Spanjaerdē die rupullen alle Ces waren voor cammē/messen/naelden/cralen/oorhangers en andere dingen vā clepnder weerdē/ dit goet geven sy voor hoenderen/maps ende andere dingē/ en dit brengē dese Spanjaerts te coop tot Lima ende Iuancabelica, ende winnen haren cost ende oock rijkdom daer mede: van Valle de Xaura, is een ander genaempt de Quorogerij gelegen, oft 14. mylen van Lima, maer dit Lant is altesamen bewoont met Indianen/en daer woonen geē Spanjaerts onder dan hier ende daer en vā hier tot Caljou de Lima, zpn dese plaetsen Aburco, Pachacama, Chica Abia, ende dit zpn Dorpē der Indianen/wepnich bewoont ende seer arm, voorts ist slecht Lant tot Cannetto toe/ee Dorp bande Spanjaerdē bewoont/ zpn omrent 80. hupsgesinnen die maecken eenigen Wijn/saven Terwe/voeden veel Beesten/ te wetē kopen ende Ollen/ooc veet Merrpe/Peerdē/en Huplen / welcke sy te coop brengē tot Lima, voorts op dese Euste naer Arica, heeftmen in de wech veel Dorpē bewoont van Spanjaerts als daer is Pisco, daer menichte van wijn gemaect wort/ dit Dorp met de Vallepe heeft omrent 50.mannen. Nu volgt Yca, dat is vanden selbē handel/daer naer volgt La Nasca, daer ooc veel wijn valt/daer naer comptē in menichte Dorpen der Indianen/ en dan inde Stadt Ariquipa, het welck ee frape Stadt is ende heeft meer als 2000. Spanjaerden inwoonders/daer is ooc een Corrigidor/een Bisschop/ende Cabildo/vā alle hepde ende voort van hier tot Arica is de wech meest eenlijck/sonder heel volck/vorders hebbē wyp verstaen van eenige plaetsen beneden Lima, tot Chaucay, daer woonē onrent so veel Spanjaerden als tot Cannetto en daer rontsom woonē sommige Indianē/geneerende haer heel niet saven/en hys onder met beesten te voeden/ende Vercken-blepē te droogē/ooc veele spaensche Schapen en Cabritē/maer dese Eust heeft wepnich Indianē/ooc spreeckē sy seer goet Spaens/terftont vā hier neerwaerts conic Guara dat heeft omrent 80. Inwoonders wepnich meer/hier zijn wepnich Indianē/harē handel is met suncker/meel/ofte sproep/diemē van daer naer Lima voert:vā Guara guetmen naer Varancas, dat is een Dorp van Indianē/en heeft onrent 200. hupsgesinnē haer handel is met terwe en maps t'welck al gevoert wort nae Lima, vā hier volgt Guarmey en is vande selbē handel/maer in dese Dorpen en zpn sonderlinge geen Spanjaerdē/dan hier en daer een:vā Guarmey gartmen naer ee plaets genaemt Casmala, hooch Lant ende arm/wepnich volck/heel verdestrueert.

Van

Dan volgh Santa, is een Stedeken vande Spanjaerden en zyn wat meer als hondert hupselen
nen/ende weynich Indianen/hier naer volgt de Stadt van Truxillo, is een frape plaets ende daer is
nu een Bischoop gecomen/het is een arm lant/heeft omtrent 2000. Indianen/zyn haben is genaempt
Guanekaco,hier int lant zyn heel supcker molens/ende wort veel terwe gesaept:men maect hier veel
meel/t welck na Panama gevoert wort en te Land-waert in worden veel Spaensche Beesten gevoert
ende Meyzen ghehouden om Peerdien ende Huplen te voeden/vruchten ende Eet-waer is daer goet
coop/maer daer gaet weynich gelt om.

Daer heft ghy t' ghene wi van de gheleghenheit des lants door onsen gedangen Spaignaert
hebben connen verstaen/de welcke ons verclaerde daer aff goede kennisse ende wetenschap te hebbē/
te meer alsoo hy int selve landt ghebozen ende van zyne joneckheit opghevoet was.

VVy hebben mede noodich gheacht hier by te voeghen

t'ghene vvy verstaen hebben van't Coninckrijcke Chili ende
de Circonstantien van dien.

CDe principale Hoofd-Stadt van dit Coninckrijck is St. Iago , welcke bewoont wort dobz
de Indianen / in de selve Stadt is eene goudt Mynne / vande welcke den Coninck gheen
proffyt en heeft

De tweede Stadt is Coquinibo , seer abondant zynde van Coper / van't welcke in Peru
alle het ghelschut ende de clocken ghegoten zyn.

De derde is Waldavia , seer rijk zynde in gont; d' inwoonders van welcke hebben in't jaer 1599. de
Stadt gewonnen ende ingenomen/alle de Spaignaerts om t' leven gebracht ende alle der selver vrou-
wen behouden tot acht hondert toe/ vande welcke elck weder gecocht can werden voor ee paer spoorke-
renen toom/een rappier/oft een paer stijch-beugels:maer t' selve is by de Coninck expreßelijck verbo-
den om de Chilenoisen gheene wapenen inde hant te geven.

Hebbende de Stadt/als gheseyt is/in hun ghewelt ghercreghen ende alle restte vande Spangiaerts
wtgejaecht

wtgejaecht ende gedoodet/hebben sy den Gouverneur alleen ghehanghen ghenomen / den welcken sy gesmolten Goudt inden mont ende ooren goten/ makende daer nae van zyn beckeneel eenen drincbekker/ende van zyne schenckels oft beenen eene trompette/tot teeckē vande victorie die sy over hunnen vrant ghehadt hadden.

De vierde Stadt is Auraco , daerhetreffens de Spaingaerts een fort hebben / t'welck bewaert wort met eene Compagnie Soldaten/de welcke ter nauwer noot daer soo veel connen vindē om hun te voeden/ende souden dickmaels moeten vergaen/ ten waere dat sy vande Schepē gescheert wierden. Het is onrent anderhalf jaer geleden dat een Biscaops Capiteyn quam niet een Schipken met dertich mannen expresselyck om de selve t'assisteren met lijschochte ; maer hy wert vande stroom also verdreven/dat hy tegens zynen danck inde handen viel vāde inwoonders aldaet / dewelcke den Capiteyn ende alle d'andere doot-sloegen/uptgenomen den Trompetter alleen/ genaempt Laurens, geboren zijnde inde Stadt Bergien in Noorwegen van Nederlantsche ouderen.

Inde Stadt Conception, daer op hier te vozens af gesprocken hebben/ onthout hem een Spaenschen Gouverneur/de welcke ordinaerlyck geaccompaigneert wort van vier honderd Soldaten en in de Stadt zyn enige stukken geschuts tot zynner defencis/ niet tegenstaende dat het Landt in dese Concrep het alderbruchthaerste is van't gheheele Coninckryck: soo ist nochtans dat de Spaingaerden daer geen ghewas aff connen hebben/noch t'selue bouwen / om de groote uptropinghe ende verplesteringhe/die de wilden selfs voor haer vercreck aldaer gedaen hebben.

Chilue is eene Stadt op de uiterste paelen gelegen/mede onder t'gebied der Spaingaerde zijnde/ doch van cleyne importancie; Want een Capiteyn genaempt Anthoni Swart wt Nederlans heeft hier vozens met dertich mannen d'selue Stadt overweldicht ende ingenomen.

Een Schip mede de Trouwe genaempt voor de selue Stadt stil-leggende om het getpe te verwachten/soo hebben dertich Spaingaerden haer overgeghevēn in handen van die vant voorz. Schip / de welcke daer nae te lande geset zynde op Guayaquyl,wierden banden Viceroy van Peru geattrapeert ende wederomme naer Chili gesonden / alwaer sy mette voeten om hooch gehangen ende met pijlen doorschoten wierden.

Daer zijn in t'selue Coninckryck noch eenighe andere plaezen / doch sonder vele importancie/ ghelyck op alle 'selvighē condēn verstaen op een van onse ghevanghens, Ende hier van een epn-

de maectende/sullen onse Historie verfolgen.

Augusti.

Den 21. Angusti naer den middach hebben wþ wederomme zepl gemaect / nemende onsen cours naer t' Noorden t' Zeewaerts in/met een soet ende seer schoon weder.

Den 22. liepen wþ wederomme naer t' Lant toe alwaer wþ tegens den avont anckerdþ op 40. baedem. Zedert die tijt aff merckten wþ dat de stroom met sulck ghewelt ons tegen liep /dat het qua- lijk mogelijck was eenich voordeel te doen/ten waer niet seer voorspoedighen windt.

Den 23. den wint sterck ende tot onsen voordeel waepende/zpn wþt zepl gegaen /altijs vaerende lancx den wal henen /tot op den avont dat wþ ten ancker quamen recht voor de Riebiere genaempt Rio de Tomba, in welcke Riebiere men niet en can commen / om de groote droochte /als mede op de kerke stroom die daer npt bloept/jae selfs niet met eenige Booten.

Den 29. met den dageraet /hebben wþ t' ancker gelicht. Maer de stilte ende d'wersichept vande stroom bedwongh ons t' selue haest weder te laten ballen.

Op den 24. is den generalen Raet vergadert/bþ den welcken geresolueert wierde datmē den cours soude stellen recht naer het Eplant Coques gelegen op byff Graden naer den Zypden/door oorsaek dat t' selve Eplant seer Comodieuß ende bequaem was om te ververschen /gelyck eenige vā d'onse daer aff goede kennisse hadden; Also zpn wþ den wint /naer den middach naer t' Westen loopende/ t' zepl ghegaen onsen cours nemende ten Noort-Noort-Westen.

Den 27. hielen wþ noch al den selven cours / tot op den avont dat wþ voor ons wt een Schip saegen/waer door wþ allen middel aenwenden om t'selue t' achterhaelē;maer de duysterhept des nachts veroorsaekte dat wþ t' selve up t' ghelichte verloren / alsoo dat wþ onsen cours weder stelden als te vooren. Alhier waeren wþ ontrent den hoeck van Sancta Helena, op anderhalven graet besupden de Pool.

Allsoo hebben wþ gecontinueert den 28. 29. ende dertichsten / tot nae den middach dat wþ onsen cours Westelpcker stelden. In dese plaatse zpn wþ seer subiect geweest alderleij tempeste/ draepwin- den/regen/blixem ende die rgelijcke.

Septembriſ.

Den eersten dach van Septembriſ hadde wþ seer voorspoedighen windt / alsoo dat wþ des nachts

s' nachts wederomme de hoochten hadden van vier Graeden.

Den 2. den wint also continueerende hadden w^p de hoochte van 4. Graeden 30. Minuten en zedert den selven dach tot op den sevenden toe hebbē w^p alijts gesocht naer het voorsz. Eplant de Coques, maer en condēn t' selve niet binden wt oorsaecke vande ghestadighe tempeesten / reghen / donder ende diergelijken. Ten selven daghe heeft Ian de Witzijn Schipken moeten verlaeten / wt oorsaecke dat het ghelscheurt ende leck was door de stercke winden ende Seebaeren / ende soo haest en hadden w^p de provpanden ende t' volck niet overgeschepte oft t'selue is gesoncken.

Vanden 7. tot den derchienden en nam het onweder noch reghen / noch blixem niet aff / het welke onder ons allenrkens verschepden lieckten begon te veroorsaekken / ende te meer dooz dien w^p in so langen tijt gheen verbersinghe gecregen en hadden.

Den 14. was den eersten dach dat het tempeest afnam / met een seer schoon ende stil weder.

Hier hadden w^p de hoochte van acht Graeden ende chien Minuten.

Op den 15. zijnde claer ende helder weder / is w^p nachte dooz de Pyloten bevonden geweest dat w^p recht op de hoochte van chien Graeden waeren.

Den 16. verhieft hem den windt seer met ghestadighen reghen wt den Supd-Westen / onsen cours zijnde Noort-West.

Den 17. hadden w^p de hoochte van 12. Graeden ende 30. Minuten.

Den 18. des daerhs was het goet ende bequaem weder : maer des s' nachts is een onweder opghecomen met gestadigen reghen / het welke den windt ten Noorden dede keeren / waer dooz w^p onsen cours ten Westen naemen.

Den 20. hebben w^p int gesicht ghecreghen het Landt Nova Hispania genoempt / het welke int eerste gheheel leech scheen / doch beset met heubels ende bergen van wonderbaere hoochte.

Den 21. hadden w^p de hoochte van dertien Graeden ende 30. Minuten / en alldoen den wint naer zuiden loopende / stelden w^p onsen cours weder naer het Noorden tot op den middach dat het geheel stille is gheworden.

Den 22. dypde de selue stilte noch / sonder dat w^p veel voorderden / tot op den abbt / dat sulcke stercke storm ende draep-wint op gecomen is / dat de Schepen dooz malcanderen dreven / de jacht stoetende tegen des Admirael's Schip / hem breekende zynen boechspriet / met scheuringhe van vele zeplen en andere schaede.

De selve wint continueerde noch tot op den 23, des middachs/ hebbende alsdoen de hoochte van 14 Graeden ende vijftich Minuten.

Den 24. nam de wint seer aff/loopende naer het Oosten/daeromme naemen wp onsen Cours West ten Noorden.

Den 25. Is wederomme t' voorighc onweder opgeresen met sulcke subyce onstuypicheyd/ dat het schoover zepl vanden Admiraal in rucken scheurden/ also dat wp qualck t'selue conden behouden.

Ten selven tijt is den wint mede omgeloopen geheel teghens ons /waer dooz wp laboerden/ dan op d'ene dan op d'andere syde/tot op de middernacht dat het geheel stil wiert.

Den 26. is den wint wederom gekeert naer den Oosten/ waer dooz wp onsen Cours W. ten Noorden stelden/seplende met goeden voorspoet/ende hadde de hoochte van 14. Graeden ende 42. Minuten.

Den 27. Is ons d'selue voorspoet noch bp gebleven/tot op den avont dat het weder heel stil wierde/ het welcke den geheelen nacht ende den navolgenden dach continueerde.

Den 29. den wint zijnde als vooren/gingen wp West ten Noorden aen/sonder dat wp t'voorz Lant opt wt het gesicht verloren.

Op den middach hadde wp de hoochte van 15. Graeden en 30. Minuten.

Op den avont naerderden wp hoe lancer hoe meer de wal van t'voorz Lant ; maer den wint naer Westen loopende/gingen wp wederomme niet volle seplen t'Zeewaerts in.

Den 30. trachten wp wederom het Lant te gewinnen/maer alsoo wp/naer onsen wil niet en conde voorderen/gingen wp nochuael t'Zeewaerts.

October.

Den eersten dach van October hebben wp den geheelen dach ende nacht ghelaberte om t'Lant te gewinnen/alsoo dat wp/ met t'aencomen vanden dach ons seer nae bp de wal vonden.

Ten selven daeghe/zijnde den 2. saeghen wp op t'Lant in verschepden plaezen roock op gaen/ waeromme den Admiraal eenen Boott up t' sonde met gewapende mannen / omme nae tijdinghe te vernemen.

Mede is onse jacht voor wp ghesonden/omme alle sints den Grondt te peplen ende eene bequaeme ancker plaezel op te speuren/ de welcke ten lesten weder comende ons verclaerde dat ter nergens geeue bequaeme plaezel en was/noch gheene haben oft Keepe gevonden te hebben,

t'selue

Tselve gaf ons eenichkins verwonderinge/ tot op den abont dat onse Boot aen boort commende ons te kennen gaf/ een seer bequame baeppe dicht aen't Lant gebonden te hebben/ alwaermen met goede gelegenheyt conde anckeren op 15. ende 16. haedemen.

Mede verstanten wp dat de gene die inde Woodt waeren van verre met die van't Landt gesprooken hadden/ ende dat de selve hun belooft hadden alderley ververlingen/ indies ly maer de selve woudē comen haelen: doch also haere ordre daertoe niet en streckte/ en hadden ly t' selbe niet willē onderstaet.

Alsoo den wint onssoo seer tegen was dat wp van dien abont de reede niet en conden winnen/ zyn wp nochmael ghedwonghen t' Zeewaerts te keeren.

Dit Landt schreyt geheel schoon ende plapsantich/ beplandt zynde niet beelderlepe geboomten en groenicheden.

Den 3. hadden wp de hoochte van 16. Graeden ende 20 Minuten/ ende ten selven daege dedē wp noch alle devoyz om de reede te crighen ende te anckerē/ maer t' was te vergeefs/ ende in t' selve continueerden wp tot den 5. toe.

Tenselden daege saegen wp veele mastē vast aen maledanderen gebonden/ drijvende inde volle See/ het welcke wp int begin sel oordeelden eenich schip te zyn/ maer wiert ten leste bekent dooz eene Boot/ die wp tot dien epnde uptsonden.

Mede is eene andere Boot naer het Landt ghesonden omme de gheleghentheyt te besichtigen/ oft het moghelyck waer krichs volck aen t' Lant te settē/ ende provisie van ververlinge te doen/ t' welck wp ten hoochsten noodich hadden: maer wp creghen voor antwoort dat het niet moghelyck was/ door dien de baeren tegens den Zee-lant met sulcke onstupmicheyt hun verhiebē/ datse onse Woots lichtelyck inden gront souden hebben gheslaegen.

Ten selven dage hebben wp evenwel met de geheele vloote het ancker geworpen op ve' etich vademēn/ hebbende de hoochte van 16. Graeden ende 40. Minuten.

Den 6. Haer dat den breeden raet vergadert waren/ is besloten datmen dyf Booten aen Lant soude seyn/ omme eenig middel van ververlinge te ondersoeken; Haer deselve ontrent het Lant comende/ vonden gelijk gheseyt is/ de onstupmicheyt der See soodaich te zyn/ dat het onmoghelyck was te abborderen. Dy saeghen aen't Lant enige menschen staen/ de welcke haer wenchten datse ly hun souden comen maer t' selve was hun niet doenelyck/ mede saeghen ly verscheypden trouppen Beesten inde Wepde aldaer loopende.

¶ iii

Dei

Den 8. 3pn wederomme dyp Boots wtgesonden/omme alsnoch eenige advantagie te soecken/maer deden verlooren arbept/soo wel als de andere; als alleenlych dat eenige Marroosen hun ontcleedende inde See sprongen ende tot aen't Landt swoinnen / alwaer sp eenige Millioenen Reden ende Herten saegen/seer wilc 3pnde/de welcke/soo haest sy ons volck saeghen/met groote snellicheit deur liepen.

Den 9. 3pn wyp wederom voorts ghebaeren/altptg lanc henen de wal zeplende.

Tselve deden wyp oock op den thienden tot des avondts toe/ dat wyp ten ancker quaemen by eenen Hoeck van't Lant/achter den welcken gheleghen was de Stadt Aquapolque hebbende eene schoone ende wel gheleghene Haeven,

Nomber 14. is Aquapolque

Met zyn verclaeringhe in vvat manieren die ghevangen Spaignaerts geransonneert zyn.

- A. Is onse Vloot , bestaende in vijff Scheepen ende een Spaens Scheepken, het vvelck buyten de Bay op de vvacht lagh.
- B. Is die eerste by een comste, elck met een vvit vantgen in de hant, beteyckenende vrede.
- C. Sijn onse Boots met die ghevanghen Spaignaerts die vvederom losende vry ghelaten vvorden.
- D. Sijn een deel Esels vvaer met ons volck ververschinge van de Spaignaerts ghebracht vvert.
- E. Sijn een deel Schaepen ende Offen ende anders,
- F. Is het Casteel beset met Spaignaerden ende vvel verfien met groff gheschut,
- G. Is het Kerck ofte Clooster.
- H. Is die vleck oft Stadt Aquapolque.
- I. Is eenen wonderlijcken Vis die daer langhs die cost ghevanghen vvort.
- K. Sijn eenighe Ruyters die vvy saeghen met noch enighe viveres d'vvelck ons toe ghebrocht vvert.

Den 11. maectken wyp sepl/aenwendende allen middel om de Haben te ghevinnen/ inde welcke wyp/om de groote stilte/niet en quamē dan naer den middach/ende wierpen met alle onse Scheepen het ancker dicht by het Casteel van't welcke oncent tien Canon schoten naer ons gedaen wierden/sonder eenichs ons te beschadigen/omme t'welck te belette heeft den Admiraal een Boot dooz

Aquapolque.

No 14

voor wt gesonden mit eenne witte vlagge in teekken van vrede/het welcke de Spaingaerts mercken-de quamen onse Boot te gemoet/ons aenbiedende niet alleenlyk alle vrantschap/maer beloofde ons doc te geben alle wat sp condon tot onse hulp en assistencie. In conformatiept van't welcke zyn ter sel-verinstancie aan onses Admirael boort gecomen twee Spaingaertden/te weten Pedro Alveres Sergeant Majoor/en Francisco Menendus Vendrech/wel geperimenteert zynde inde Nederlantsche taele/ als vele jaeren aldaer verkeert ende ghedient hebbende. Dese gaeven aan onsen Admirael iteratryve beloften van hulp ende assistencie/ende zyn nae eenighe congratulatie weder inde Stadt ghekeert.

Dess' nachts hebben wp alle onse Schepen voort getrocken ende so dichte onder 't Caſteel gelepte/ dat wp bescheidelyk hun gheschut ende alle gheleghenhept sien condon.

Den 12 hadde wp opinie dat de Spaingaerts pers quaets met ons inde sin hadde/daeromme lepen den wp onse Schepen over zyde teghens 't Caſteel/ gereet maeckende het gheschat ende alles wat daer toe behoort; maer alsoo wp eene Boot uyt hadde ghesonden omme naer seckere tijdinghe te vernehmen/zyn de voorgenoemde personen wedersomme aen voort gecosten / presenteerende hun selven in pant ende ostage te stellen voor 't volbrynghen van't gene sy ons ghelooft hadde/ende naer vele ca-rellen is gheaccoerdeit gheweest/dat alle onse ghehangens los gelaeten ende in heure handen gestelc louden woorden/ende dat sy ons voor de selve louden leveren derich Oſſen/vijftich Schapen/met eenē quantitept van Hoenderen/Cool/Orangie-Appelen/Citroenen/ende diergelycke.

Soo haest dit contract gemaeckt was/zyn binn' ons boort ons comen besoecken vele andere Capiteynen ende Caballeros/ende onder anderē den Capiteyn Castilio, de welcke meer als twintich jaer int Nederland gedient hadde/alle de welcke ons groot e vrienschap ende courtoisie bewesen.

Ten selven daeghe hebben wp vele mannen aen Lant gesonden om provisie te doen so van versch water/als hout voor de keucken ende dierghelycken.

Den 13. hebben wp wederomme de voorzighē provisie ghedaen ende op den avont hebben de Spaingaerts eene roep-schuit aen ons gesonden/ doende beloven dat sy des anderen daechs ons de beloofde beesten ende vruchten louden zepnden.

Den 14. hebben die vande Stadt naer verscheden Canon schoten/ons tet eerst gedaen/ons de beloofde Oſſen/Schapen ende vruchten gebracht/het welcke onder de onse een ongelooftijcke blpschap ende veruersinge veroorsaecte.

Den

Den 15. is in onses Admirael Schip gecomen Don Melchior Harnando conſijn vande Vicerop de Nova Hispania, last hebbende om te ſien eene Vloote de welcke machtich was omme ſo eene Conincklijcke Armade als die van Don Rodrigo te overwinnen/de welcke by onſen Admiraal wel ontfangen ende getracteert wierden/doende alle ons criechs volck inde wapenen ende in oordre ſtelle/ omme hem de ſelvige te verthooonen.

Daerentuſſchen is onſes Admirael Soone metten Fiscael mede aen't Land gegaen/de welcke by den Gouverneur ſeer eerlijck ontfanghen ende ghetracteert wierden.

Op den avont 3pn van elck Schip dyp Canon Schooten ghedaen/ behalven eenighe Charghen van Musquetten.

Des anderen daechs 3pn alle onſe ghevanghene Spaingaerts los ghelaten/waer voor die hande ſtat ons ſeer bedankten/met belofte van gelijcken te doen/by aldien pemant vande onſe quame in hunne handen te vallen.

Gheduyzende dit ſtillegghen deden wy alle neerſichept om onſe probiſie van water/hout/ende dierghelycken in te criughen.

Dene verberinge was ons ooc ten hoochſten noodich/door dien de ſieckte daeghelycr ſeer toenam/ende voornemelijck in het Schip de Sonne/daer over de ſekich ſieckē in waren/wacromme wy ooc gereſolveert hadde/ indien de Spaingaerts ons met vrientſchap de verberinge niet hadde lachten volghen/c ſelue by middel van Waepenen te becomen/het welcke evenwel ons ſwaer ghenoeghoude hebben geballen/door dien ſy int Casteel Seuentie Metale ſtucken hadde/ behalven vele Musquettē ende andere Waepenen ende ammonien/ 3nde expreſſelick om onſen t'wille aldaer geſonden/door dien ſy wel meer als acht maenden van onſe compſte verwitticht waeren gheweest.

Den Gouverneur van deſe Stadt genaempt Don Gregorio de Porreo, hadde onder 3pn gebljet tot bewaeringe van het Casteel vier hondert mannen/ behalvē vele Edel-luydē ende volontueren/ daer hy te voorzens niet meer als veertich mannen ende dyp ſtucken gheschuts plach te hebben.

Dene Stadt Aquapolco en is niet overvloedich in lijf-tochte/alsoo ſy alles ſeer diep in't Land moetē haellen/ende mede door oorsaecke dat alle de Schepen van Manilles hier hunne ladingē en probiſie ne-uen/Waeromme wy verwondert waerē ſulcke vrientſchap en courtoisie vande Spaingaerts te ontfangen/tegens hunne gewoonlijck costuumne ende maniere:Want alhoewel wy met cracht vā Waepen

nen tegens hun aengegaen/ende al schoon overwonnen hadden/t selve en soudē ons niet geprofiteert hebben/ende en souden gheen bresken connen hebben ghetrijghen/door dien sy den middel hadden de Stadte ende alles te verlaeten/ende hun niet t'ghene sy wilden/inde Bosschen ende wildernisse te salveren.

Den 17. begonden wp gheretschap tot onse repse te maecken.

Den 18. zpn wp met voorspoedighen wint t' Zeewaerts in gheseplij/tot den avont dat het seer kils le is ghemoroden/de selve stille gheduyzende tot op den 20. ende 21. toe.

Banden 21. tot den 25. laveerdeden wp over ende weder sonder vele te boorderen/wt oorfaecke hande noch dnerende stilleheit/tot op den avont dat wp voor ons wt een Schip saeghen/t'welck wp verhoopten dien nacht wel in te haelen.

Des anderen daechs saeghen wp dat t'selue Schip gheanchert lacht dicht onder t' Landt/waernae wp den Admiraal vier wel ghemonteerde Booten ghesonden zpn omme t'selue te nemen. Haec soo haest die van het Schip de onse saeghen aencomen/hieuwen sy de Masten ende sprieten af/ende de selue t'samen bindende/swommen daer mede twaelf personen aan Landt ende salverden haer.

Int Schip waeren noch gebleven elf personen/ende onder de selue twee Hunnichen ende eenen Piboot/dewelcke hun niet en hadden derven op de voorsz. Masten vertrouwen: Int aencomen van onse Booten schoten sy enige Musquerschoten; maer daerom en lieten de onse niet de selue aen te tasten/te nemen ende met Schip niet al in onse Vloote te bringhen.

Wat Schip was alleentjick gheslaeden niet eenighe menbelen van clepine importancien/et niet eenighe lijk-tochte/t'welcke onder onse Schepen verdeckt wiert. Het hadde wt geweest om Peerlen te visschen/doch en hadde niet ghehanghen/was wel geequippeert/met vier metale ende twee steen stucckens/eenige haekken/ende andere Wapenen ende Ammonition/alsoo dat het schen veel eer den oorlogc als op de visscherpe waghemaectt te zpm.

Hier hadden wp de hoochte van 18. Graden ende tuschen de thien ende twaelf spijnten.

Den 27. is op t'selue Schip ghestelt Jan Spoudicke. Sierman vande Maen/met tweemilieue mannen/see Soldaten als Marroosen/om t'selue te bewaeren ende de Vloote te volghen.

November.

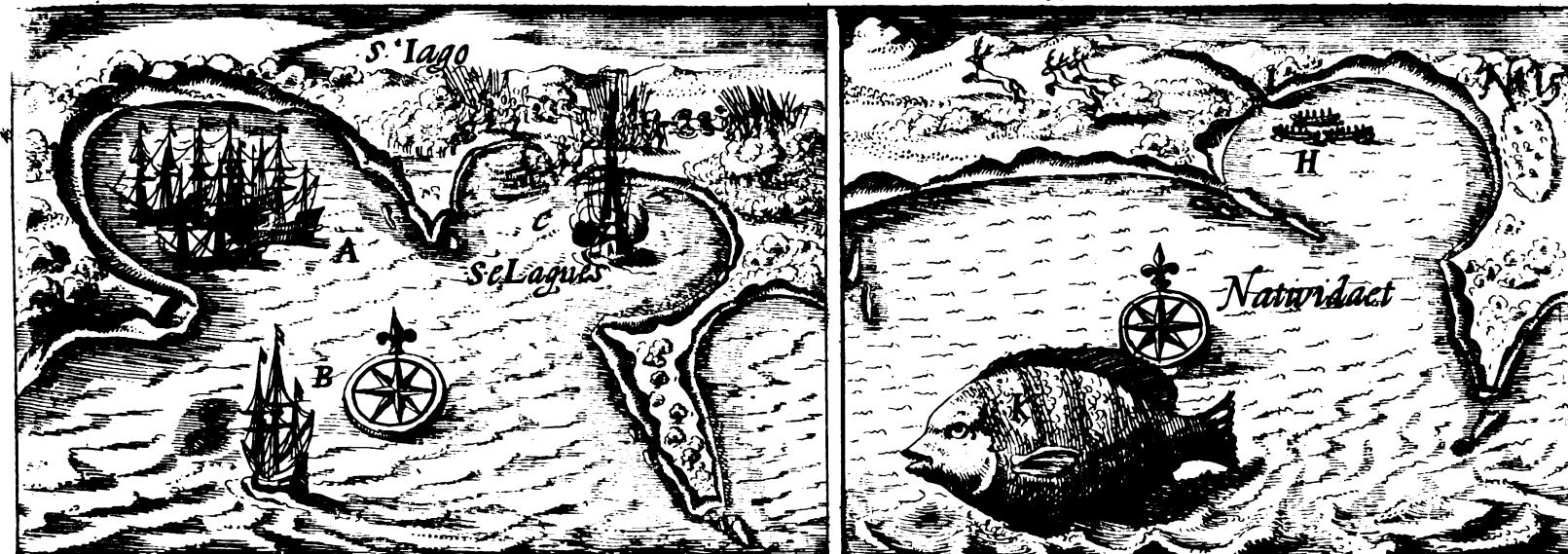
Ten eersten dach van November isser een voet ende gheheel stil weder opgeresen gheduyzende tot den thienden toe. Ten selvendaghe tegens den agont hebben wy t'ancker geworpen recht voor eenne Haben Selagues ghenaemt legghende op negentien Graden. Onse ghevangens verclaerden ons dat alhier eene Riviere was vol van alderleij versche visschen behalven veele Citroenen en andere vruchten ende dat twee implen van daer eene weypde was daer de Beesten hun wepdē omme welcke te veruinen zyn twee Boots met ghewapende mannen aen't Lant gesonden/ de welcke aen't Lant comende/ de boorsz. Rivieren ende vrucht-boomen bonden / maer saghen oock aen den oever de voetstappen van veele mannen/ die schoenen aen hadden/ daeromme en dorsten zp niet veerder gaen/maer quamen 't Scheep. Dit dede ons presumieren/ wt oorsaecke bande schoenen/ dat het de Spaignaerts van Aquapolco mosten wesen/ om dat onse ghevangens ons verseckerden dat hier ontrent in als maer twee oec dyp Spaignaerden en woonden/ ende dat het Lant bewoont was vande Indianen.

Nomaber 15. is S.Iago,Selagues ende Natividaet.

Seer neerstich aenghevvesen in vvat manieren de onse teghen de Spaignaerts flaghs vvaren.

A. Is de Bay van S.Iago daer onse Vloot lagh.	G. Zijn onse Matroosen die de Boots bevavan.
B. Is het Spaensche Scheepken op de vvacht legghende.	H. Is een plaets oft Bay vvat van daer gheleghen, vvert Natividaet ghenaemt.
C. Is de Bay Selagues daer den Lager lagh met die plaets
daer die Spaignaerts ons volck bespringhen.	I. Is een schoone Riyier met versch Water.
D. Is gelyc die Spanjaerts uyt het bosch quamen springen.	K. Is een ander manier van Visch die in dese contrey veel ghevangen vvert,
E. Is de Rivoortza aen d'ander zy.	
F. Zijn een deel dooden op de plaets ghebleven.	

On dese oorsake heeft den Admiraal door eenne Boot/ ten van onse gebangenen aen Landt gesonne den met eenen brieft/ door den welcken hy begeerde alleenlyc met vrantschap eenich toe en vruchten tot verversinghe van zyn volc te hebben/ maer also daer niemand en was/ is den brieft aen Landt acnden eick van eenen Boom ghehangen.

Ten 11.3pm wyl aen Landt gedaerden met twee honderd Soldaten settende voor op onse Booten teme-ge witte vlaggen/tot teeken van vrede; maer de Spaingaerden ter contrarie op den oever staende/ ligherden een blauw Vaendel ende thoonden dooz teekenen/ datter niet voor ons en was als den oorloch.

Doo haest wyl aen't Landt gecomen waeren/ is eenen grooden hoop Spaingaerts/int bosch verbo-
gen zynde/wtghesprongen/vallende met groot ghelschreeuw seer subptelijck op de onse/de welcke ter-
eerster instance verschrikkt waren/ende sonder de tegenwoordicheit van eenige onse Officieren/sou-
den den blucht genomen hebben:maer daer nae eenre couragie ghenomen hebbende/chargheerden si-
lustich op den vrant/alsoo dat hy coets daer naer hen op den blucht stelden sonder dat de onse wylde
vervolch deden/dooz kreese van andere Embuscade/maer zyn weder inde Boote gekeert/te meer also
het polver aen eenighe begonde te manqueren.

In dese rescontre bleven vanden vrant op de plaetse doot een Capiteyn / benevens vele andere
Spaingaerden/sonder noch de geuerste/ende vande onse waeren maer twee dooden ende ses oft le-
ven geuerst.

Ten 15. den wint ons dienende/hebben wyl ancker ghelycht ende zyn ghesept nae de HavenNativi-
daet genaemt/ de welcke maer dympelen van daer lach/ ende wyl maectken staet om aldaer provisie te
voen van versch water ende vjuchten/sonder eenich perijkel.

Also den wint seer stilden/zyn wyl eerst des anderen daechs inde selve Haven gecomen/ alwaer wyl te-
gens den avont ten ancker quamen op 20. Daedermen/ende onse jacht ginck ligghen maer eenen steen-
werp vanden mont van eene verschte Riviere/alsoo dat wyl onder haere bescherminghe genoech onse
provisie van water ronden inhaelen.

Ten 17. is den Admiraal met vele Soldaten ende Matroosen aen Landt gegaen/omme hem te meer
te verscekeren/ende toesicht te nemen op des vrants aenval/ en alsoo hy de plaetse overal wyl vond/
heeft hy de Booten wederomme ghesonden omme alle de ledige tonnen te halen / de welcke ter selver
wt met water ghevult wierden.

Ten selven daeghe heeft den Admiraal aen Landt ghesonden den ionckxten van onse Munici-
ken/naer eenighe huypl-kens vande Indianen / omme dooz vrientschap van hun eenighe verversinge
te bekommen.

Doboorz. Monnick bleef by de Indianen tot des anderen daegs toe/zynde den 18. ende alsdoren is hy naer den middach wederomme ghecomen met twee Peerdien geladen zynde met voenderen en be verscheden vruchten/met belofte ons des anderen daechs nochmael soo veel te bringen/ t'welcke hy oock ghetrouwelijck volbrochte.

Hy adverteerde ons mede dat alsdoen hier omtrent niet eenen Spaignaert en was / maer den trouw/die ons te vooren aengherant hadden/daer deur ghepassereit was om ons te soeken.

Geduyrende tover ende weder gaen van onsen Monnick / deden wy naer wenschen alle provisie op/soo van water/hout ende ander nootwendigheden/alsoo dat wy begosten gereetschap te maken tot ons vertreck.

Den 20. des nachts hebben wy zepl ghemaecte ende zyn wt de haeven in holle Zee ghesple/ ne-
mende onsen voortgauck tot den 24. toe/met eenen ramentlichen goeden wint.

Ten selven daeghe / zynde niet wylde vande Cape Correntien / hadde wy de hoochte van 20. Graden.

Den 25. is den breeden raet vergadert/ by den welken finalijck besloten is onsen cours te nemen/ naer de Baep van St. Lucas.

Den 26. hadde wy de hoochte van 20. Graden ende 26. Minuten.

Ende alsoo die vanden Raet oordeelden dat wy te veel verlupmden int verwachten van eenige Schepen oft Advisen vpt de Manilles/is geresloveit/ te zeplen recht naer de Ladrone Eplanden/toe-
pende Godt aen/dat hy ons hertoe zyne hulpe wilde verleenen

Decembar.

Den 1. van December stelden wy onsen cours W. Supt-West aen/met gordien voortgauck.

Den 3. saghen wy twee Eplanden het welke de sterlieden dede verwonderen/seer vreemde vindens
de datter Eplanden waeren soos verr van Lant inde holle Zee ghelegghen.

Den 4. int aeneomen vanden dach saghen wy van verre eene clippe/ d'welcke wy int eerste meym-
den een Schip te zyn/ tot contentement van ons allen/meynende dat ons alsdoen bepochende t'genue
wy so langen tpt verwacht haddeit/ te weten een Schip vpt de Manilles/maer naerder daerby coninc
de/bevonden wy dat wy bedroghen waeren.

Die vorste oft clippe was ghelegen op de hoochte van 19. Graden/ende meer als myndvastich app-
leg

ken in See van het walle Lant ghelegen/sonder eenich ander Lant daer by te hebben.

Den 6. des smiddachs hadden wy de hoochte van 18. Graden/ende 20. Minuten. Ten selven dage
is ons een ander Eplant verschenen/hebbende vijf heubelkens / vande welche elck een Eplandekon
appart scheen te zijn.

Januarij.

Vanden 6.tot den eersten dach van Januarij 1616. gingen wy met voorspoedigen wint altijt West
S. West aen. Daerentusschen isler aenden Admiraal clacht gedaen / dat de Officiers op het vreemt
Schip hunnen wijs overdaadelyk verdaen / ende simpel matrooslen in plaetse van dien maer water
gegevo en hadden; van't welcke den Raet naerder informatie hebbende doen nemē / is 't selve warach-
ich bevonden/want sp verdaen hadden tweederdeeleren van hun Capitaal / verdaen hebbende in
selen-dereich daeghen / soo veel daer sp nae de ghelyke Ordre / vier maenden mede hadden moeten
sco comen.

Niet tegenstaende den voorspoet ende goeden voortganck die wy in onse repse hadden / sa is eben-
wel de stecke op onse Bloote see vermeerdert/alsoo dat vele begonden te sterben / ende onder andes-
ten/den Opper-Constapels handen Admiraal ghenaempt Ian Otten d'Essen, Thomas Iansz. Ploofoost/
Ioris Iansz. van Medenblick onder lierman/ende vele andere vande welcke wy hier geen monie sul-
len maecten.

Den 23. regens den abont hebben wy het Lant / Ladrones int gesicht ghereghen / waer doos wy
en samentlyk Godt Almachteich dankten.

Dit Landt was seer leech en essen/daeromme/alsooden nacht aen quam/bresende naerder 't Lant
te zun als wy wel mepuden / hebben alle de zeplen ghestreecken/dippende den geheelen nacht/sonder
enigen voortganck.

Den 24. smoergens vonden wy ons dicht by het Lant / t'welck de Indianen van't Lant siende/qua-
men met hunne schapt-kens ropende rontomme ons Bloote / sonder gheheel nae by ons te comen.
Hieromme den breden Raet vergaderende / hebben goet gebonden met de geheele Bloot 't Landt te
slen/t'welcke datelijck geschiede/ende so haest wy aen Lant waeren/ handelden ende trafigeer-
den wy met de Indianen in alle vrientschap.

Den 25. op den middach heeft onsen Opper-Coopman van de Morgen-sterre Sybrant Cornelissen
aende

aende takel sittende wel gesont zijnde / seer subptelijck een swpmelinge gcregen / alsoo dat hy strack daet aff ghetozen is / tot groote verwonderinghe van alle die daet hy waren.

Nomber 16 zijn de Islas de Las Velas oft Ladrones.

Met zijn verclaringhe, soo van Scheepen, Menschen, ende aen cleven van dien.

A. Is onsen Admirael de Son.	F. Is het becomen Schip met ons volck beset.
B. Is onsen Vijs-Admirael de Maen.	G. Sijn haer Canoys die sy roeyen, ende die dinghendie aen de syden aen gemaect zijn , daer met houden sy t'selve mede in Balans.
C. Is de Morghen-Ster..	H. Sijn haer Scheepen oft Canoys daer sy met seylen,
D. Is den AEolus van Rotterdam.	I. Is der vvilden , oft Ladrones manier van gaen,
E. Is den Jagher , om dese Scheepen quamen de wilden met haer Canoys oft Scheepkens , in sulcker menichten svvermen oft Beyea ghevveest vvaeren.	

Tselve hy onsen Admirael verstaen zijnde / heeft hy den breeden Raet doen vergaderen / hy deit welcken geordineert is des abonts ancker te lichtten ende ons van Lant aff te houden / tot des anderen daechs toe welcke alsoo gheschiede: Daerentusschen endeden de Indianen niet als gaen ende commen / ons brengende alderley vruchten ende crupden / door de welcke onse siecken seer gelaest ende verquickt wierden.

Den 26. handelden wy den geheelen dach met de Indianen / waer door wy goede provisie deden van heel schoone vruchten ende andere verversinghe.

Ten selven dage hebben wy den Coopman begraben / schietende vele schooten van grof gheschut ende Musquetten / het welcke de Indianen alsoo verlaechde / niet tegenstaende sy te voorens verakeert waerent geweest door wat oorsaerke dat he geschieden soude / dat sy met hunne schuptyken van malcanderen verstropden / d'een hier / d'ander daer / en niet weder en dorsten comen / Daeromme hebben wy ten selven dage zeyl gehpscht / nemende onsen cours recht na de Manilles.

Nº 16

I. Ladrones

Maer alsoo het den gheheelen nacht seer stil was/en deden wy niet veel voordeel / alsoo dat wy des anderen daechs noch niet verre van't Lant en waeren / hetwelcke de Indianen liende / zijn sy met groote menicheit met hunne schuptkens wederom gecomen/ ons volgende tot seer diep inde See toe/ medebrengende alderley soorten van vruchten ende andere noodicheitden/tot dat den wint begon op te steecken/alsoo dat het hun niet mogelijck was langer te volgen.

Op dien dach is gestorven ende inde See geworpen Dirck Voet Daendrager op de Jacht/geboren tot Harderwijck.

Den geheelen volgenden nacht gingen wy met volle zeplij / alsoo dat wy des anderen daechs het Lant wt t'gesicht verlozen.

Dese Eplanden de Ladronez zijn eerst gebondē geweest int jaer 1519. door Ferdinandes Magellanes, die de selve de Velos noemde/om de groote menicheit schuptkens diemē daer liet niet hunne leplij /seer suberlijck gemaect zynde.

Dese Indianen en hebben heurs gelijken int geheele Lant niet inde conste van swemmen / want sy hun inde See begeven/gaende tot op den gront toe / hetwelcke wy tot verschepden maelen gesien hebben/inde See werpende eenige stukken vler/dewelcke sy wt den gront weder op haelden ende boven vrachten.

Sy zijn mede seer genegen tot dieverij / hetwelcke den voorgenoemden Magellanes wel besocht heeft/ende hircromme is hun den naem gegeven van Ladronez.

Sy zijn seer robust/soo Mannen als vrouwen / nochtrans seer dispoost ende in alle dingē subtēl/sy gaen geheel naeckt/wt genomen/dat enige hoeden dragen van stroop gemaect / ende dat de vrouwe hunne partpen bedecken met enige bladinge.

Dese Eplanden zijn mede seer abondant van goederen/ende ander gedoghelte /ende principalijck vol van visscherijen.

Aengaende hunne wetten ende Religie / daer aff en condēn wy niets vernemen / maer alleenlijck merckten wy dat sy Aſt-goden dienaers waeren ende de Weelden aanbaden.

Den 3. anderhalff ure voorden daghe is Job Willemſſen Propoort Generael over t' Crisichvolck sieck te bedde leggende heynelijck op gestaen / gaende beneden naer een vande Pooerten / hem gelæstende als oft sy zijn gevzech wilde doen; maer eer het pemant conde mercken / soo lach sy inde See

chide
v.v.

ende was verlopen/sonder dat wij wisten oft het met willes oft door ongeluck geschiet was.

Februarij.

Eenige achter een volgende dagen zeplden wij niet tamelijken voorspoet / tot op den negghenden Februarij int krieken vanden dage dat de Cape de Spirito Santo erschent is/ die welcke voorby zeplende/hadden wij den selven dach noch salcken voorspoet / dat wij des abones een ancker quamen inden Mont vande Cape des Manilles op 13. Nademey ende 15. Minnen/ zynde aldatt naer onse gissinge het Eplant de Capul.

Ten 10. zijn wij te Lande gegaen doende alle teekenen van vredes ende niet de Indianen spraet houdende sepeden sy ons dat het Eplant van Capul noch verder voor wi moest gelegen / ons t'selue choomende niet eenige teekenen. Wij begheerden van haer enige viciualien om ons te verheerschen/ maer t'selue wert ons gewegert/ door dien sepeden sy / dat sy wel wisten dat wij tot gheene anderen eynde daer en quamen/ als om de Spaignaeris hunne bondgenooten te bevechten. Ende niet tegenstaende veel ende vriendelijck bidden dat wij de den/soo en wonden sy daer wort toe vorstaen / ende alsoo den Admiraal ende den Raet niet goet en vonden middel van gewelt te ghebruycken/ soos zijn alle de Booten wederomme aen boord geroepen.

Ten 11. voor dach hebben wij ancker ghehicht/zeplende naer het Eplant Capul , daer wij op den middach by quamen werpende het ancker in sealte frequentie hadden / sy enige huyzen staende aen den cant van't water.

Hoo haest en waeren wij niet aen t' Lant oft de Indianen traficquerden ende handelden niet ons/ alhoewel sy wel wisten dat ons voorzienen was den Spaingaert alle vryantschap ende af-hyue aen te doen.

Sy brachten ons ten eersten hoenders/verklaerende diergelycke/merke hefste des anderē daerhs van gelycken te doen/ het welcke sy oock deden / maer alles met mangelinge van enige cleynre slupsteringhe.

Int selue continueerden wij tot op den negghenden/ en als doen lichten wij ancker/stellende onsen courc Hoort W. ten Hoorden/zeplende recht in de Strate de Magellanes/ en die deden alsoo ons beste/ met hulp van twee Indianen/ die welcke ons voor sner-bieden dienden/ dat wij in cooren tijt de haben ende Cape van Manilles creghen.

Nomber

Digitized by Google

Nombcr 17. die Straet Manilles.

ghelijckse van Ioris Spilberghen
beseylt is.

Gedipp'ende den tijc dat wþ doo; dese engte voeren/ gingen wþ alle dage aen't Land om Roet
ende andere vruchten te plucken / de welcke seer goet ende ghesont woer onse siecken waeren/
daeromme deden wþ oock groote provisie vande selbe.

De Inwoonders alhier waeren lieden van genoeghsame discretie / zynnde gecler met lange rocken/
gemaect op de maniere van een hempt. Sp dragen groot respekte aende geestelijcke persoonen / hec
welcke wþ merckten aen een van onse Hunnicken/den welcken soo haest sp hem sagen/sp de handen
quamen tussen/hun tegens den selven seer ope moedich ende nedrich vertoonende.

Hunne Drouwen en verschenen voor ons niet / maar verberchde haer inde Wollsché en anderlints.

Den 19. op den abont zijn wþ ten ancker gecomen/dicht by het groote Eplant Lucon genaemt /int
welcke de Stadt Manilles gelegen is.

Hier sagen wþ een hups/seer subtylich hoven op eenighe Woamen ghebaut / het welcke van verre
scheen eenich Edelmans of Heeren hups te wesen.

Denselben abont is den broeden Raet vergadert omme te raet-slaen watmen in dese gelegenheyt
dest soude mogen doen.

Den 26. met het crieeken banden dach/den Raete wederom vergadert geweest hebbende / zyn bier
Woots in goede equipagie afghesonden/van de ghelycghede van't hoorlz. hups te besichtighen/de
welcke weder commende verclaerd dat het een oude verfallen gebouw was / ende dat sp daer
onrent geen lependige creature gevonden en hadden.

Ons voornemen was eenich Spaingaere gevangene crijgen/omme doo; den selven te bernement
van 'tgene wþ in Capul verstaen hadden / te weten dat eine Spornische Armade als over langhe inde
Manilles nae onse compste verwacht hadde/waer van wþ tot noch toe geene gewisse tijdinge hadden
connen crijgen.

Ten

Tenselven dage voeren wp/zeplende lancer de wal henen / passerende eenen Berch van ongeloofelijcke hoochte/de welcke altijt was brandende/genaemt Albaca, vol van solfer ende diergelycke dingē zynde. Tot op den abont dat wp ten ancker quamen op 25. Maedewiſ/dicht bp eenē hoeck van't Lant/ daer de inwoonders een vier hadden gestoockt / omme de Nabuyzen van onſe comite te verwittigen.

Den 21. gingen wp weder t' zepl voorderende altijts inde Straet.

Int selve continueerden wp tot den 24. toe/gaende nacht ende dach met tamelijken voorspoet/ tot op den abont toe/ende alſdoen sagen wp den mont oft upt ganck vande Straet schijnende ſeer enge ende nauw te welen/ende om r'aendcomen handen nacht/wierpen wp aldaer t'ancker wt.

Den 25. zijn dyp Bootſ voor upt gesonden om de paſſagie dooz den mond te vinden/ de welcke ſeer haest tercken deden/waer op wp met de geheele Bloote volghden/ende met hulpe vande ſtroom qua-ven wp deur ende alſoo weder in volle Zee; ſonder eenichſtins den geheelen volgenden nacht zepl te ſricken.

Den 26. deden wp den geheelen dach ons best om de Haven vande Manilles te beſeplen / maer alsoo het ſtille ende den wind ons tegen was/ſoo en conden wp niet wt richten.

WP sagen aen Lant op verscheden plateren duypen ende andere lijchēt/ waer door wp wel dach-ten dat onſe comite overal geopenbaert was/waer van wp ons te meer verſeekerden / dooz dien ons in't paſſeren hande Straet/ende noch daer nae/altijt een cleyn ſchopcken ghevolcht hadde / ſeplende mit ſulcke ſnellichept aff ende aen/ dat het ons onmogelyc was t'selvē te achterhaelen / welck ſchupt-ken ons beſpiede ende de ridinge bracht aen allen canten.

Vanden 27. tot den achterewintichtien arbeiden wp altijts met gher en weder te laherē om de Ha-ven des Manilles te winnen/maer wp voordeerdens ſeer wepnich en wierpen ten leste t'ancker omtret een mپl vande Haven op 40. Maedewiſ/dicht bp eenē hoeck de welcke tot aende Haven ſtreckte.

Hier en bleven wp niet langer leggen als tot middernacht want alſdoen wiert bp den Admiraele ſchoot gedaen/toc recken van wederom zepl te maecken/ t'welck geschiede ende laheerden de gantſchen nacht/ ſonder petſ te voordeeren/van gelijcken den anderen dach maer en quamen evenwel niet binne/ende des abonts anckerden wp voordeea ingank vande Haven/voor het Eplant Maribera ge-naemt/hebbende twe ſeer hooch verhevene clippen/achter de welcke de Stadt van Manilles gelegeñt is.

Op

Op dit Eplant Maribela houtmen gemeynlijck des l' nachts wachte/ende aldaer houdten hui de piloten/verwachende de Schepen van Cyna, omme s'selue tot voorz de Stadte van Manilles te brengen/dooz dien dat den inganck op sommige plaetsen seer periculeus is / waer van wyp advectiecreghen dooz onsen Spaenschen Pploot.

Meert.

Den eersten dach van Heert morgens vroech hebben wyp twee seplen gesien/loopende van't eene Lant tot het andere/nae de welcke dyu wel genaunde Booten gesonden 3pm / met last omme hun best te doen om eenich gebangen te becomen/vpt den welcken wyp tijdinge mochten crijgen; maer de selue Booten verlozen arbeyt doende dooz den snellen voortgangck vande voorsz. Schepen/3pm tegens den avont wederom inde Vloot gecommen.

Den 2. naer dat den Admiraet alle stier lieden / Schippers ende andere Officiers by malcanderen hadde geroepen/ isser geresolueert geworden/dat so haelt wyp niet laberen eenich profijt souden connen doen/dat wyp ancker souden lichten/ende ons best doen om inde Haven te comen.

Den 3. smorgens hebben wyp ancker gelicht/ende naer dat wyp den geheelen dach ghelaberte hadde/waeren wyp des abondts noch weynich gevoordert / alsoo dat wyp wederom anckerden dicht by een cleyn Eplandeken strekende aen het vaste Lant.

Achter t' selue Eplant saghen wyp vier Champans nae de welcke terftont vier Booten ghelonden zynnde/dewelcke alsulcke neerstichept deden/dat sy niet de selue quavien ropen tot in onse Vloote toe/ende dat sonder enige resistensie/dooz dien de gene die inde voorsz. Champans waeren / merckende dat aencompste vande onse hadde den vlucht genomen/mede nemende alle den last vande dyre / naer het vierde zynnde het grootste was gheladen met rijs / olve / hoenderen / frupdt / ende anderen in tochte/t'welcke seer dienlijck was onder de Vloote voord de krancken / nae dien het ghebreck daeghelyc seer toenaem.

Des anderent daetys op den 4. zijralk da Cooplieden op des Admirael's Schip ghecomen / by de welcke de veroerde goederen niet gelijke pozie verdeelt wierden.

Ende aldaer wu hoven allen nooddich achteden eenich lehendich mensche te becomen / omme vghde selven seeckere tijdinge te hebben soo van het Lant als andere circonstancien, so zijn wederomme vier Booten nieveel gewapent volck aen t' Lant gesonden/de welcke aen't Landt eene Champan vort-

Oij

den

den alleen geladen met ealck/sonder eenich volck:maer van verre saeghen sy groote quantiteydt van menschen/de welcke en wilden met hun gheene spraecke houden/ende zijn alsoo op den avont wederom een boort ghecomen.

In ondergaen hande Sonne sagen wy onder t' Lant een Champan/ met op ghetoghen zeyle naer de welcke in alderhaest twee wel geequipeerde Booten ghelonden wierden/de welcke de selve inden nacht achterhaelt ende genomen hebben:maer alsoo den wint seer onstuypich was en dat de Champan maer geladen was met hout/nut zunde om te timmeren/hebbē sy de selve op anchor laten legge/meide voorzende ses Spynsen die sy ghebaanghen hadden; Waeromme den breeden Baet vergadert is omme d'selue t' ondervraegen van t' geene daer sy wetenschap af mochten hebben.

Nomber 18. is de Bay van Manilles.

Met het aen cleven van dien seer coreckt verlaert en aen
ghevvesen.

A. Is die Bay van Manilles	den om eenighe gevangliens te bekomen.
B. Is de Haven daer veel van haer Schepen laghen	H. Sijn eenighe van haer Schepen , die sy Ioncken noemmen.
C. Is die Stadt Manilles seer populus.	I. Sijn tvvce van onse Schepen de vvelcke 2. van haer
D. Is een Fort genaemt deCapitta.	Champans in onse Vloot brochten.
E. Is het Eylant Maribella.	K. Is een van onse Boots die een van den Indianen Cham-
F. Is onse Vloot bestaende in ses Schepen	pans doet seyl-stryckerende bringeaste megt in de Vloot,
G. Sijn onse Boots mer devvelcke vvy alle neersticheyt de-	

TER eerster in stancie ontdeckten sy ons dat onreit dese quartieren noch andere Champans waren geladen zijnde met alderleij lystdchte ende mede eenige conuictchappen/daeromme zijn alsoch twee Booten wtghelonden niet latt omme allenrechheydt aen te wenden inde de selue Campans te soeken.

Den 15. des middachs sagen wy wt de See recht na ons toe conq'ltive zeyle/naer de welcke gesondē

Manila

Nº 18

sonden wiert onsen Jager en 'tander Scheepken ('t welck w^p de Perel noemden) om de selve te nemē.

Dess' nachts hebben onse twee Booten aengerant ende genomen twee Champans dewelcke gevoert wierden dooz eenige Chynesen ende een Spaingaert/ last hebbende om de collecten te doen van de tributen die d' omleggende plaetsen jaerlijcx aende Stadt van Manilles gheven.

De selue Champans waeren ghelaeden met rys / hoenderen / andere virtualien ende eenige coops menschap.

Den 6. zpn de Jacht ende de Peerle wederom gecomen mede voerende dyp Champans / twee vande selue gheladen zpnde met herten hupden / couback / hoenderen ende andere coops menschappen van eleyn der importancie / vande welche eene gheneraele verdeplinghe geschiet is.

Woe die in dese Champans waren verlonden w^p particulierlck van 't ghene daer was van de Spaensche Armada toegervst inde Manilles; dat deselue onder 't commandement van Don Jan de Sylves gezeplijt was naer de Molucques / omme regens d'onse den oozloch te voeren / en dat met chien Galliesen van wonderbare groote / twee Jachten / vier Gallepen met twee dupsent Spaingaerts behalven de Indianen / Chynesen en Japanesen mede in grooten getale zpnde; Godt geue dat hun voorzien sonder effect ende tot niet mach gebracht werden.

Den 7. heeft onsen Admirael eene Champan met dyp Chynesen gesonden inde Stadt Manilles / met bryben aende voorneemste Raeden aldaer / presenterende eenige gebangens so van Spaingaerden / als Chynesen ende Japanesen te wisselen regens de ghevangenen die zp aldaer van ons Lant mochten hebben.

Den 8. is onse Jacht met eenige Booten naer 't Lant ghevaren / omme te haelen vier Champans / die by de onse te vooren verobert waren / maer waren aldaer aan ancker ghebleven dooz het onstuwtich weder.

Des anderen daechs zpnde den 9. is de Jacht met de Booten wederomme ghecomen / mede bryngende de voorzespde vier Champans / geladen zpnde met neuten ende andere vruchten / ende daer enboven met twee Ollen ende een Hert / 't welck zp met een roer gheschoten hadde.

Ten selven daghe is den grooten Raedt vergadert ende resolutie ghenamen / dat w^p des anderen daechs by aldien de Chynesen niet weder en quamien / zepi sonden maecken ende de oase inde Molucques te hulpe gaen.

¶ iii

Den

Februarij.

Den Admirael verstaen hebbende/dat Don Ian de Sylvos eerst op den vierden Februarij zynre reysre van hier aenghenomen hadde naer de Molucques, met suleke toerustinghe als hier vozen verhaelt is/ heeft/met voorgaende riype deliberatie banden gantschen Raet/inne siende dat den Moison hier eerst veranderde inde Maent van April voorghenomen geenen tijt te verliesen/het welcke ons andersint een halff jaer soude verachter hebben.

April.

Het is wel waer dat ontrent halff April de Joncken van Sina hier hunne passagie nemen / vande welche w^p grooten hupt ende proffyt hadde moghen haelen; maer het is bso; het gemeene besteg- raeftamer gebonden niet langer te vertoven/maer metten eersten onsen cours naer Ternata te stellen/ tot halp ende secours bande onse aldaer/volghens den inhout van onse commissie.

Tot het selve animeerden ons te meer de consideratie die w^p hadde dat onse Vloote noch in ses Schepen was bestaende/gequippeert met goede gesonde Soldaten/sonder dat ons personenck den onse amunitie. Ende het voornemen van Don Ian des Silvcs, ghelyck w^p verstaen hadde/was/omme hem van dese reysre met eene soo machtighe Vloote/tot toerustinghe vande welcke hy over de d^rpaer gheemploeyert hadde / meester te maecken vande gheheele Molucques ; het welcke ver- hoopte(met d' hulpe vanden Almoghenden)hem wel te beletten ende onse vrienden alle hulp ende hpi- stant te bewisen.

Den 10.alsoo w^p gheene tijdinghe vande Chinesen en creghen/hebben w^p ancker gelicht ende zijn t'zepl ghegaen/nemende onsen cours recht nae de Molucques.

Ten selven daghe zpn / dooz last banden Admirael los ghelatenende met hunne Champsans aens Landt ghesonden alle onse Chynesen ende gebangene Japanesen, ende behilden alleenlyck den voorz. Spaignaert ende een Indiaen/ de welcke w^p mede voerden naer de Molucques.

Den selven dach deden w^p weynich voordeel dooz de groote stilte/ ende tegen den abont anckerden w^p nae by t' Landt.

Den 11.ster vroech maeckten w^p weder zepl/doende mede den geheelen voor middach seer weynich voordeel/tot des naer middachs/dat dewint met sulcke opleyf ons voorsettende/dat w^p des abonts quamen by de vele Eplanden/ende aldaer von den w^p ons omringt met soo menichuldighe Eplan- den/

den dat wyp noch op d'eene noch op d'andere zyde gheen doorrganck en saghen.

Hieronime hebben wyp den Spaenschen Pploet geroepen/de welcke/de plaeuse kennende gaf raet dat wyp niet meer en souden voerderen/ omme den aencomenden nacht/ ende alsoo hebben wyp leggen laberen dan op d'eene ende dan op d'andere zyde.

Op den 12. des l'middachs zyn wyp met voorspoedigen wint/door hulpe van den doortz. Pploot geslept dooz alle de engten/tot inde rypme Zee toe.

Aleer wyp noch te degen inde Zee quamen saghen wyp nae het Lant toe eene cleynne baercke/mae de welcke ghelonden wierden dyp Booten met ghewapende mannen : Maer die vande baercke/ liende d'aencomste vande onse / settend/ naer t' Landt toe alles verlatende ende hun op de vlucht beghebende.

De onse brachten de baercks tot in onse Vloote/ alwaer de selve ontladen wiert van rijs/ eenighe fruyten/ende sommighe kittsen.

Den 13. ginghen wyp den gheheelen dach ende nacht S. S. Oost ende somtijts S. O. ten Sapden den met tamelijken goeden winc.

Den 14. lagen wyp stille recht voor het Eplant van Pancy, wt oorsaecke dat onsen Spaenschen stierman ons waerschouwde dat hier ontrent veele sanden waeren/ de welcke men by nachte/niet sonder perijckel soude connen passeren.

Den 15. vooren wyp den geheelen dach lancer het Lant met goeden voorspoet/tot op den avont/dat wyp weder eenighe zeulen streecken omme alle perijckel by nachte t' ontvlieden.

Den 16. hebben wyp wederomme alle zeulen bygheset/gaende met goeden voortgauck/onsen courc zynde ten S. Oosten.

Alsoo continueerden wyp tot den 18. toe l'morgens heel vroech/dat wyp ons bonden boor het Eplane Mendaao, ende alldoen zeulden wyp lancx henen het Lant/tot op den avont/alsoo eenighe verclaerden dat hier ontrent enige blinde clippen waeren/ende daeromme hebben wyp t' wederomme t' Seelwaert inne gheset.

Deg anderen daechs den 19. seulden wyp wederom naer het Landt toe/ maer om de stille deden wyp wepnich voordeel. Deg abondes wierpen/wyp t' ancker op 36. Vaedemen dieht by eenen arm van het Lant/ alwaer terstont van Lant by een van onse Schepen een schupcken quam/ans belovende dat sp des

Des nabolgenden daechs ons alderlepy ververschinge sauden aen boort brenghen/sonder dat het noo^t dich was dat pemant bande onse daeromme een Lant quam.

Den 20. hebben die van't Lant/balghens haue belofte ons met hunne Canopes ghebracht vele ververschinge/ende onder andere/hoenderen ende verschien visch/ d'welcke zy ons seer goet coop verrochten/ende sonder den wat die leert t'ousen voordeele waepben saudek zy ons noch gebracht hebben zene groote quantiteyt van berckens; maer het wiert goet ende meest raetsaem bevonden weder zeyl te moecken ende onse cepte te verholghen/het welcke wy deden met alsulcken voortganck/dat wy in corten tydt bekleiden de Capc de Cadera alwaer de Spaensche Schepen naer de Molacques gaende huyne provisie van waer wenen.

So haest wy daer gearribeert waren/wierden eenighe Booten uytghesonden/om naer sydinghe han Don Jan des Sylves te vernemen: maer d'inwoonten hielen haer als oft zy niet daer van en wisten; leggende alleenlyc/dat twee dagen geleden aldaer een Spaensc Schip met een Jach gheweest waren/seplende naer de Molacques/ende dat zy aldaer huyne provisie taghenomen hadden.

Van den 20. tot den 23. was het seer stille ende calm/also dat wy by na niets en voorverden/ als alleenlyc met de Kraom/de welcke verloopen zonde wierpen wy 't elckemael weder 't ancker uyt.

Tusschen de twee Eplanden van Mindenao ende Tagimo hadden wy harde ende teghen drphende stroome/het welcke ons in onsen voortganck te meer beletteede.

Den 23. hebben wy een capopl ghoregen/ also dat wy in corten tydt dooz de enge van dese Eplanden quamen.

Gedopende ons helet alhier zyn ons door de Canopen van Lant gebrachte vele hoenderen/ verskens/gepten/verschen visch/touback/alderlepy soorte van verschien visch ende andere lyfrochte/ voor de welcke onse adophieden eenich gelt/spruit/aet/messen corael/ende dierghelycke gaben/waer dooz de wieden huyne seer wil ghaadechden.

Deck es by een Minicarl toeghelaen dat elck een in sijn particulier pers mochte verhandelen/ als toubac/frupten ende dierghelycke want het eene plaetsie boven alle andere abondant ende vruchtebaer was/van de welcke te mado onderen hun groote uytenden van de orfe/ ende wapenden van de Spaingaerts wettieouden. Van 't selve hadden wy te maderder verscherhept/om dat hunnen Opper-Commandeur onsen Minicarl presentatie dede met ons te trekken met vryfrich Scheepkens op hun ma-

niete

nieren toegherust zynde/omme ons teghens den Spaingaert bystant te doen.

Sp verthoonden ons mede eenen openen brief gecepckent zynde by Laurens Beael/door dē welcken h̄p ons adverteerde dat dese inwoanders van Mindenao onse groote vriendē waerē/met versoeck dat w̄p hun wederomme alle beleefthept ende vrientschap van onse zyde souden behooonen.

Alsoo voorderen w̄p tot den 26. toe/altijdt gaende S. Oost ende somtijts Suyden aen/met goeden voorspoet.

Ten selven daghe naerden middach isser een rouw ende onstuympich weder opgheresen ende dat met ghestadighen reghen/c'welck des Admiraelz zepl in stucken sloech/beschaedighende mede de andere Schepen ende zeplen.

Den 27. den wint c' onsen voordeele hebbende/zyn w̄p het Eplant van Sanguijn ghepasseert/onsen eours houdende ten S. Oosten/nevens c'welcke hun noch veele andere Eplanden/so groote als clepne gheopenbaert hebben/alle de welcke specifelijcken te noemen hebben w̄p onnoodich gevonden/omme den menichfuldichept der selver.

Den 29. hebben w̄p besept het Eplant Ternata,in c'welcke ghelegen is de Stadt van Maley,zynde onder c'ghebiet vande onse.

Soo haest die vande Stadt onse complete ghewaer wierden/zyn onsen Admirael aen boort gecome den Cappiceyn Hamel ende Francops Lenimens Secretaris vande Gouverneur/ons alle willecom heetende/ende alsoo zyn w̄p tot inde Haeven ghecomen/het ancker werpende recht vooz de Stadt. Naer den middach is den Gouverneur selfs aen boort ghecomen/ende naer vele Caressen ende onthaelinghen/tusschen hem/ende onsen Admirael met andere Officieren/zyn sy c'samentlyck achter volgende d'ordre byde Bewinthebberen/aen Lant ghegaen.

Staet te noteren dat w̄p op den 29. int aencomen te Ternata een dach repse verlozen hadden/door dien w̄p in't zeplen nae de Stadt onsen eours vanden Oosten naerden Westen genomen hadden daer de gene die van't Westen naer t'Oosten zeplen eene dach repse profiterē/gelyc veele ander c'selue hier behoozen ondersocht hebben.

Nomer 19. is de Kaert vande Molucques,

Seer coreckt agheteyckent, met allen zyn Eylanden ende Sterckten, met een af beeldinghe vande Straet van Botton.

DIT kartjen van Botton hebbe ick geteckent/soo als ick dat verschepden repsen beseylt ende wel op gelet hebbe/ soo daor die Straet als bumpten om/ende binde het Eplant Botton ende al dese ander plaecken/in dese forme allinen siē mach/wat aengaet die Straet/heeft over al gront/ ghelyck met sijfer letters ghetekent staet/marr daer die 00000. staen is geen gront/ op hondert vademen/voor bumpten die Straet/ rontom het Eplant van Botton/is geen gront op hondert vademen/ ofte tmocht wesen seer na by't Lant in eenige cleyne Bankens aende Oost zynde/is een goede water plaets/daer ick twee mael water gehaelt hebbe/daer was geen gront/om te anckeren/ick hielt onder seplak eſi aen/tot dat het water aenboort was/het welck met gemack geschieden/maer in dit voorsz. kartjen hebbe ick niet anders ghetekent/als dat ick ghesien ende seecker afgepeylt hebbe/daerom zyn eenighe Landen / niet ten vollen wt ghetrocken / oock dicht hier by Westwaert omrent twee mylen lept een drochte van 4. tot 6. vademen steen gront/soo ick van Jan Krynen/ende andere verstaen hebbe/ die daer op gheweest zyn/ ende sagen den gront seer klaer/ aldus ghedaen door Jan Cornelisz. Hop.

April.

Den 3. van April is tot Maleya een Schip aenghecomen van China, geladen zynde met alderleij co- menschap/de welcke strac te lande ghebracht is.

Den 5. is by ons inde Haven ten ancker gecommen het Jacht den Arent genaemt/wt geweest heb- bende om provisie te doen/so van verckens/hoenderen/fruyten en andere nootwendicheden/voor de Schepen/alsoo voor de Stadt ende de omlegghende fortten.

Den 8. is van ons vertrocken Cornelis van Dyanen/ omme met onse Jacht naer Banda te trekken/ ende is gheconvoeert geworden dooz onsen Aeolus/de welcke den 16. weder inde Woote quam.

Chedupz

Geduyzende ons stil liggen is den Gouverneur voor de tweede reyse een boort gecomen / vertho-
nende zyne commissie ende den inhout van dien / by de welcke hem ghegeven was het absolut Gou-
vernemēt vande gheheele Molucques , Banda ende Amboina , nochtans sonder naedeel ende prejudicie
van onses Admiraels Commandement over zyne Vloote . T selve geschiet zynde / is alle ons Crijch-
volck in goede ghelyckheid ende dispositie aen Landt ghereden / waer vooren Godt moet gelooft
zyn / voor zyne soo heylsaeme ghelepinghe ende bystalde op soo eene langhdueriche ende pericul-
loose vopagie .

Mey.

Den eersten dach van Mey heeft den Admiraal binnen zyn boort te gast genoodicht alle de Cappi-
schen over de Soldaten / Luptenants / Vendrechs ende andere Officieren / als mede de Cooplieden /
Schippersende stuurlieden / hun alle aen doende de beste ciere die moghelicken was tot teccken van
gratuleert / de selue bedankende voorz hunne ghetrouwne diensten ghedaen tot inde Molucques toe .

Den 2. voor den dage zyn wyp met ses Schepen van Maleya vertrocken nae Macian , omme aldaer te
beleerten dat den vyant gheene naghelen nae de vremde Schepen en souden voeren .

Den wint was ons alsoo gedienstich dat wyp in coerten tijt te Macian quamen / alwaer wyp het ancker
wierpen recht voorz het fort Mauritius .

Den Admirael te Lande gaende heeft elle de omleggende plaeften ende forten besichticht / als van
Maurice is hy gherepst nae Tassor , van daer tot Tabelale ende tot Nahaca toe / ende is alsoo wederomme
tot Mauritius ghecomen .

Hier dient mede aengemerkt t' gene wyp den 12. Mey tot Tidor verstaen hadden doorz den Heere
Casselton Generael over de vier Enghelsche Schepen ; als dat den Commandeur Jan Dircsen Lam
inde Eplanden van Banda ghecomen was met twaellf Oorloch Schepen / veele Soldaten / ende Mat-
roosken / ende hoe dat hy den thierten April met ghewelt hadde inghenomen het Eplant Poleway , zyn-
de het rückste ende vruchtbaerste onder alle de andere / ende het welcke de meeste Poten ende
foelio gaf .

De slach·orden van dit exploit was gheweest als hier volgt .

D'abantgarde hadde den Luptenant Colonel Gysbert vā Spanē gebozen tot Vrerecht / geaccomm-
paigneert zynde met Capiteyn Henrik Steur vā Somerdick / Capiteyn Henrick Goldep / Capiteyn

Willem Jacobsz. van Ter-vere, zynde in alles twee hondert veertich mannen / behalven eenighe Iapanesen.

De bataille hadde Capiteyn Lambrecht Adamsz. geseyt Lanckhaer/ geboorze tot Aké/ gesecodeert met Pieter Backer van Antwerpen / Jan Dethoeven van Thiel ende Ibrant Cornelissen van Amsterdam Capiteynen met twee honderdt vijsich Soldaten.

De arriere Garde hadd' Capiteyn Henrick Beverlin vā Tergou / vergeselschapt met de Capiteynen Abraham Halling wt s' Graven Hage ende Henric van Herentals / met twee hondert ende der-
tich Soldaten/ behalvan een groot deel Matroosen ende Scheeps volck.

Daeren boven noch hadden twee Capiteynen up Zeeland het gelept ende Commandement over alle het ander Scheeps volck/ de welcke den last hadden van het geschut ende den aenhanck van dien te versorghen.

Den Sergeant Majoor van dese trouppen was Capiteyn Adriaen vander Dussen. En alle desel-
ve deden so wel hun debooy/ dat sy in coerten tijt het voorsz. Eplant overmeesterden/ waer door de in-
woonderē vande voorsz. omleggende Eplanden gedwongen waeren mette onse eene nieuwe alliancie
te maecken / tot groot voordeel ende proftijt vande Ost- Indische Compagnie/ Godt ghebe dat sy
daerinne langh meughen continueren.

Den 16. is den Gouverneur van Tidor ende Maleya ghetrocken.

Den 18. heeft den Admiraal/soo vande Galleyen die Spaignaerden als wt de gebanckenissen/ ge-
loot seven Nederlantsche ghevanghens/ de welcke al over vier jaeren daer ghehouden waeren ghe-
weest/ende dat in mangelinge van eenen Monnick/ een Spaenschen Pploot/ twee Spaignaerts/ die
wp inde Zuyt-Zee ghevangen hadden/ende noch een ander Spaignaert/ die wp mede wt de Manilles
ghevoert hadden.

Dese gebangenen riepen overlyde dooz blpschap/ wt oorsaecke vā hunne onverwachte verlossin-
ge: want sy gheene andere reckeninghe ghemaeckt hadden als om ellendelijck hunne dagen te eyn-
digen onder eene soo tyrannige slavernije ende gebanckenisse. Waer vooren sy voort al Godt Almach-
tich/ende daer naer onsen Admiraal ten hoochsten ghedanckt hebben.

Den aencomenden nacht is bp ons over ghecomen een ander gebangenen mede wt Nederlant ge-
naemt Pieter de Opvere/ met zyne vrouwe/ hebbende langhen tijt op de Spaensche Galleye geseten:
maer

maer om dat hy met eene Spaensche Vrouwe getrouwet was/ ende daerenboven een Goultmit ende goet Constenaeer so wiert hem so veel vryphepts ghegeven/dat hy ten lesten middel vont hem niet zijne Vrouwe over in onsen handen te begheven.

Den 25. alsoo wp met onse Schepen weder naer Maleya ghetrocken waeren / soo heeft onsen Admirael aldaer schrijvens ghecreghen vanden Gouverneur van Maleya , de welcke hem adverteerde datter een Spaensch Schip vande Manilles ghecomen was / t'welck op ancker lach voorz Gatimelacome, om welcke oorsaecke onse Vice-admiraal strax naer Maleya geslept is.

Den 27. is de Morghen sterre wederomme in onse Vloote ghecomen.

Ten selven daeghe nae middach isser een Boodt van Maleya ghecomen brenghende eenen brieck vanden Gouverneur aen onsen Admirael/de welcke ghelesen zynde / hebben wp ter selver stont onse seplenghehepscht nemende onse passagie recht voorby Tidor, alwaer die vā't fort seiven oft acht Canō schoten op ons deden/sonder nochtans eenich van onse Schepen te bestadighen.

Den 28. zpn wp met onse vier Schepen ghecomen inde Haven van het fort van Maria, alwaer wp het ancker inden grondt wierpen. Ter selver stondt daer naer dede onsen Admirael hem roepen naer de Stadt Maleya , ende is naer den middach weder in zpn Schip ghecomen / vergheselschapt zynde vanden Gouverneur en eenighe andere Officieren/de welcke hun t'samentlijck begavē hinnent t'voors. fort Maria.

Den 29. is onsen Admirael sieckelijck zynde/wederomme aen t'Boort ghecomen.

Den 30. is den Gouverneur veradverteert geworden door brieven comende van Macjan, dat de onse inde Zee ernige Schepen gesien hadden sonder te weten welcke oft van waer sy waeren/ daeromme is ons belast sepl te maecken/t'welcke wp met groter neerstichept deden/ alsoo dat wp in coeter tijc heeldiep inde Zee quamen/de selve over ende weder crupcende.

Junio.

Den eersten dach van Junio/zpn wp door expressen last weder wt de Zee ghecomen / wetpende onsen ancker inde Haven van Maleya.

Ten selven dage zpn van Amboina gecomen twaelf andere van onse Schepen/hunne alle voegende by onse Vloote/alsoo dat wp sebenthiene in ghetale waeren.

Eenige warē vā opinie datmē pēcs behoozdē t'attenterk met Assault oft anderslincs t'sp op Tidor, oft omghele-

mghelogene der Spaignaerden plaetsen/maer daer en is niets van t'selvē gheefectueert.
Iuny.

Den 19. Iuny is doo^r toestemminge ende accoort vanden geheelen Raet van Indien vercozen voor
Gouverneur ende Commandeur Generael Laurens Reael, ende wiert/met alle eerbiedinge ende cere-
monien in zynen staet ghelyst ende bevestight.

Nomber 20.zijn de Eylanden Macjan ende Bacjan,
Met alle haer verclaringe,aenghevvesen als volcht.

A. Is het Eylant Macjan vvaer van den Suydt hoeck is ge-
leghen op 8. Menuten by noorden die Linie aquinoctial.	F. Is een steenen huys op die poort.
B. Is die Bay van een ander Eylant genaemt Bacjan, t welc-
ke is gelegen tegen over dit voorsz. Eylant , vvel soo veel
by Suden die Linie, als het ander by Noorden leydt.	G. Is de Corpus Garde.
C. Is die Stat Bacjan hierby int groot aengevvesen.	H. Sijn die buyten vvercken oft vvalen met op gheleyden
steen ghemaeckt.
D. Is het fort Berneveld van steen gemetselt,	I. Sijn doorganghen oft poorten.
E. Is het Rijs huys ende poteles.	K. Is een vervallen Bolvverck van Galla Galla ghemaeckt.
	L. Is der Indianen Raet-huys.
	M. Is eenerschoonen soeken vwater put,

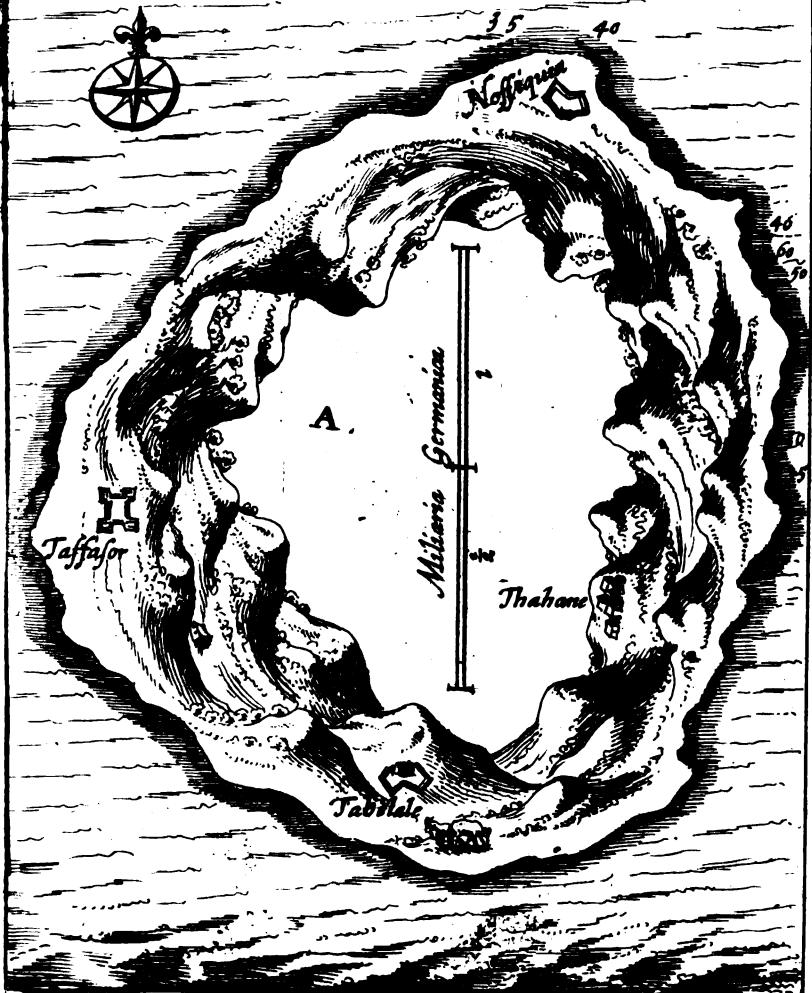
July.

DEN 18. vande Maendt July heeft onsen Admirael vanden gheheelen Raet ende den Gou-
verneur Ghenerael Grode ende commissie ghecreghen omme hem te verbaeghen naer Bantam
met de twee Schepen van Amsterdam ende Zeeland/ over de welcke hem het commandement
ende gebict wierde ghegeven/ omme in alles te disposeren/gelyck hy doo^r goeden raet bevinden sou-
de te behoozen.

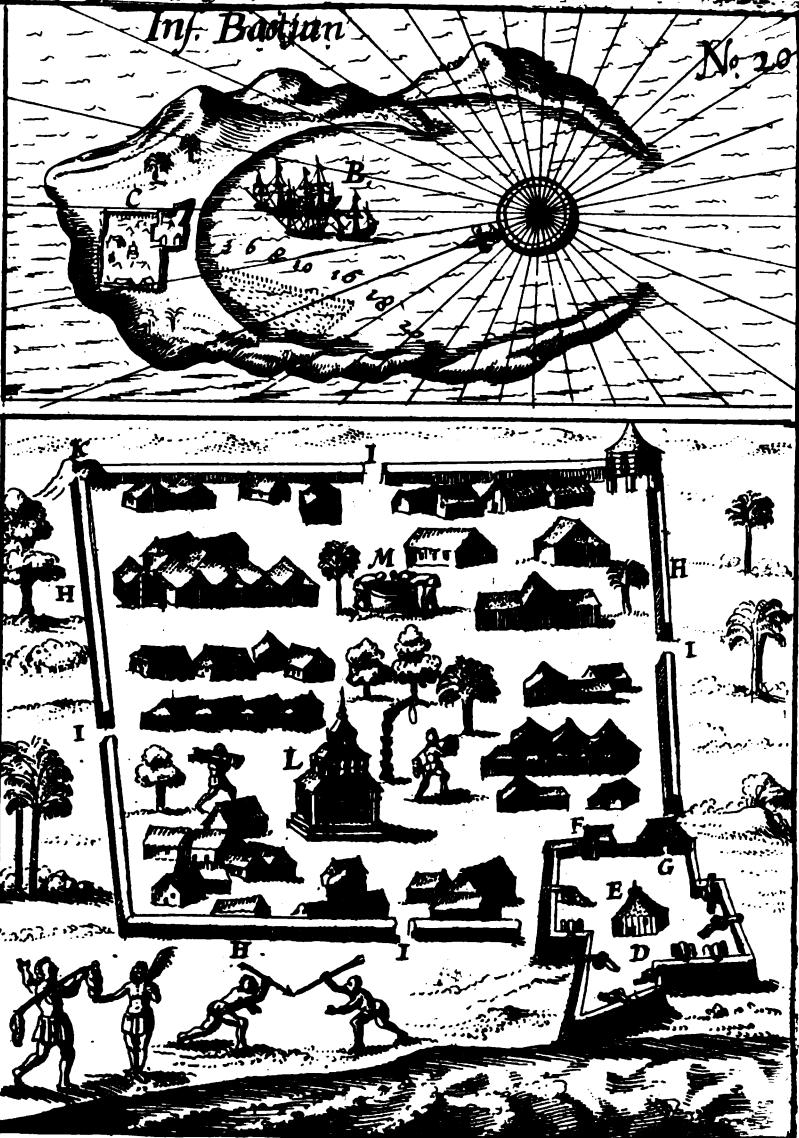
Den 15. zyn wy met de selve twee Schepen int Eplant Botton ghecomen.

Discours

Ins. Macjan.

Ins. Badjan

Discours vanden seer vermaerd Apoloni Schot
gheboren tot Middelburch in Zeelant.

Ander de prebinentien ende avantagien die het Coninckrijck van Portugael/ over alle anderē Coninckrijcken Potentaten/ende Republijcken heeft ghehad/ was een vande trefslijcste ende voornaemste / het besit van een soo famieulen ende profttabelen handel/ als spy doorz posseſſie van M. Molucques bekomen hebben/ soo in naghelen ende andere ſpecerijen/ die by naest de gheheele werelt wt hunne handen heeft moeten trecken/ tot leet wesen/ soo vande Venetianen / van welcken spy dien rijken handel hadden ghediverteert als van andere Coninckrijcken ende republijcken/ die het ſelbe hun (niet ſonder reden) hebben benypt ende geſocht conder cruppen.

De Spaingaerts ende Portugisen/ hebben int begin heftige oorloge om het besit vande Molucques malcanderen aenghedaen/ de Enghelsche onder Francois Draeck, hebben eenighe contrachten met den Coninck van Ternate gemaeckt/ om eenen handel alhier te bevestigen/ het welcke spy daer nae geslocht hebben tot twee verſchepde repſen onder het belepe vande Middeltons te continuere/ epnelyck is doorz onſe wptloopige Nederlandsche Nabigatie ſo verre gebracht/ dat de Portugisen/ vā die plaetsen die spy inde Molucques beſat en/daer van zpn ontbloot geworzen/ende de Castiliaenders door toe doen vā die van Tidor weder ingevoert/ ghevanghen nemende den Ternatanschen Coninck/ met een deel van de Principale Indianen/ de reſterende Ternatanen, waer onder noch eenighe overichept met haer onderdaenen voor de Spaingaerts om het vaste Lant/ en andere plaetsen geblucht zynde/ hebben doorz hulpe vanden Ad. Matelieff, ſich weder by den anderē geboecht ſo veel doendelijck was/ op het Eplant Ternate, ende spy aldaer een ſterckte makende genaemt Oranië/ int verbont met onſe natie tredēde/ als te ſien is by ſeecker contract gemaeckt zynde/ ende hebben van tijt tot tijt/ ſoo heel verricht/ dat wpt alſnu geen gheringhe partie van dese nagel rijke Eplanden zpn comen te beſitten/ als t' meeftendeel van Ternaten gheheel Mottir Macjan ende Bacjan, reſterende aende Spaingaerts gheheel Tidor/ de groote

Groote Stadt op Ternate, ende een deel plaezen op de vaste custe van Gilolo, van welcke onse ende des
vpants hedendaechschen stant ende gheleghenhept/ daer van ick voor mij genomen hebbe een wep-
nich te discoueren.

Op Ternata besitten wy dyp forten Maleya anders genaemt Oranien en is het gene t'welcke de
Heer Admiraal Matelief eerst heeft begrepen/ alwaer den Coninck van dit Lant ende den gantsche
Adel sich is onthoudende/ en liggende op het Oost-epnide van Ternate van t'fort Molucco anders ge-
naemt Hollandia/ liggende ongheveerlijck een halff myle Noordelyck Maleya, op een hoochte gheheel
in steen ende kalc gemest door ons aldaer gelept/ dooz vreele dat de Spaignaerts/ die aldaer mocht
commen nestelen/ ons de gantsche rede voor Maleya onvry souden maecken/ als mede het volck van die
plaezen/ dewelcke meest in Maleya woonden/ om haer weder op hunne oude woonstede te brenge/ ende
andere Commoditeiten die het selfde fort is mede brenge/ t'fort Tacome anders genaemt Wilem-
stadt / is gelegen aende Noort-West syde van Ternate, is gelept door den Vice-Admiraal Symon Ja-
sen Hoen/ niet tegestaende den vpant preueinerende die aldaer zyn ooge op geworpen hadde/ om het
selve ter eenigher tpt te overvallen/ maar alsoo ons volck met de Inwoonderen/ die voor desen op het
vaste lant van Gilolo gevlycht waren/ door het bouwen van dit fort weder by een zyn vergadert/ also
dat het selfde fort het gheheele Lant tusschen Malaya ende Tacome bevrijdt/ het is de plaeze alwaer de
meeste Nagelen wassen/ ende de selve in sulcker voegen/ met vreden moghen gheplukt worden/ ende
alsoo meest in onse handen comen.

t'Eplant Mothir, ligghende tusschen Tidor ende Macjan, is door den Inlantschen Ozlooch die tus-
schen Tidor ende Ternate was/ een deel tijcs woest ende onbewoont ghebleven/ op het welcke den Ad.
Wictere ten versoucke van de Ternatanen een forteresse/ aen het Noort-epnide/ t'onser versekherhept heeft
gelicht/ ende ghepeupuleert met een deel Natureele Inwoonders die op Gilolo gevlycht waren/ als
mede alle de Inwoonderen van Gane, liggende aen t'Zupt epnide vande vaste Cust van Gilolo ontrent
Bacjan, onderslagen van die van Ternate, alsoo sy verstaen hadden dat de Spaignaerts voorgghenomen
hadden het selfde fort metten meesten hoop vande Matrosen die op Tidor gevlycht waren te over-
vallen ende te besetten/ soo hebben de onse/ met hulp van de Inwoonders/ haer daer voor gewapent/
ende voor haer behoeden/ het ghetal der Inwoonders van dit Eplant zyn over die 2000. int ghetal.

Aengaende het Eplant Macian is veroveret by den Heer Admiraal van Caerden ende is versterkt
met

met dyp fortresen/als Tassor, liggende aen de West-ypde Nossagina, aen de Noort-ypde Tabelole, aen de Oost-ypde van 't selve Eplant/welcke dyp plaetsen wel gepeupuleert zyn/nekens noch andere cleene stedekens/die ronsom dit Eplant liggen/ic achte het ghetael der Inwoonderen van het selve Eplant wel te wesen tot negen duysent zielen/daer onder ghreeckent de Inwoonderen van een Eplant Cayoa, die op Tabelole woonen/en daer op veroveret zyn int Jaer 1609. overmits sy op hunne plaetsen in geen verlekerthept en waren/tis wel het nagel-rijcke ende vruchtbaerste Eplant vande gantsche Molucques/van vruchten macht hem selven ghenoech voeden/ende d'omliggende mede deelen/daer Tidor en Ternate seer behoeftige plaetsen/ende van anderen treckende zyn/dooy dien dese twee Matien moedich en superbe zyn/meer metten Crugh/als met Lant Bouwerpe hun geneeren/ruptende en roobende op maltanderk/also zy continue en gesworen vanden zyn/alsnu d'een en alsdan d'ander boven liggende/hebben bepde altpets getracht na groote Heerschapppen/pretenderende over alle resterende Eplanden die hier ontrent gelegen zyn te over-heeren/waer tegen die Macjannen/en Matiresen meer tot arbept genegen zyn/ende hunne Landen beter waer nemen.

Batiai is een Coninckrijc van sich seluen dependerende een groot woest Landt/ overvloedich van sangu/abondant van alle vruchten/is ryc/maer wepnich gepeupuleert/ende is een luy en onachtsaem volc/die hun nergens toe en begeven als tot wellust ende dertelhept/het welcke oorsake is dat zy van een machrich Coninckrijc tot den hedigen daechschen soberen staet zyn gecomen/dese humne onachtsaemhept/is oock oorsake datter veel Nagelen/dic op dit Eplant vallen vergaen en tot niet geraken/dese plaetsen zynde met de Spaignaerts en Portugisen/baan en bang in alliantie geweest/de welcke op Labona een fort hadde liggen/ordinaerlyk beset met 20 Spaignaerts/bp de welcke noch woonen ontrent 17 Portugisen ende 80 Laboneze hupselsinnen/al te samen Christenen/tis vanden Vice-Admirael Anno 1600.in November overovert ende het fort versterct/alwaer wp als nu een camelpc garnisoen hebben naer hepsch vande plaetsen.

Op het vaste-lant is ons alleenlyc overgebleven een plaets geheeten Gamme duorre, seer volckrijc/bp welcke Inwoonderen van Sabongo met alle zyne onderlatten sich verboecht heeft de Spaignaerden te verlaten/op welcker verloec de selve plaets/vanden onsen versterckt is/ende beset met 30 Soldaten oft meer naer dat den noot-verepscht.

Alle dese plaetsen zyn ghenoechsaem versien/so van Soldaten als andere nootwendighe amunitie

van oorloghe/ om de apparenre gewelden van onsen openbare hant te wederstaen/ ende dat so lange
wy in vrientshap connen blphen/ met deses Lants Inwoonderen/ twelcke te beduchtē staet dat wy
niet altijt en sullen continueren/ overmits als zy ons tot haere hulpe geroepē hebben/ groote beloftē
gedaen zyn/ dewelcke van weder syden niet en connen geefctueert worden/ overmits doēter tpt con-
tracten gemaeckt zyn meer tot onsen als haren voordeel/ te wetē daer is een Artijckel/ met welckē sy-
ons op dragen alle tollen/ so van ondersaten/ als alle vreemdelingē/ ten eynde dat daer mede soude ge-
rembourseert worden/ t' gene in dese Molucques so van fortificatie als anders tot haeren welstant/ vā
ons soude geemplooyert wesen/ nevens t'selbe ons noch vryhept van tollen toe geseyt zyn/ t' welcsom-
mige van den Adel alreede leggen/ daer niets af te weten/ ende soeken ds Inwoonders also op te roc-
kenen/ behalven de voorsz. extracten zyn ons andere groote beloftē gedaē/ die wy tot noch toe niet
en hebben connen volbrengē/ daer over wy ons/ niet al te wel en ghenoeghen/ dan d'erbarenhept
leert ons dat de Natiē die in naot zynde/ sich geerne onderworpen hebben der genen die sy meenden
dat hun soude connen helpen/ t' welck gedaen zynde/ wert veel tijts ghebracht vande helpers/ haer te
ontlasten/ doch d'eene met meerder beleefthept ende minder ondanchaerhept als d'andere Natiē ende
dat wt wylende haer religie ende politie/ die by hun in gebruik was/ mochte syden dat een pder Na-
tiē/ ofte mensch van naturen tot vryhept ghenegen was/ hen dat r over lichtelijc van een voor gedane
beloftē te ontlasten/ ende by exemplē te weten hoe een Natiē die lichtbeerdich met weynich voordeel
zyn lant eenige andere tot helpers aennemende is/ hoe d'selbe min te hertrouwen zyn/ want als sy in
vreden zyn so trachten sy om hare eerste vryhept weder te crijgen/ geen reden ofte goede daden aenslē-
de hoe schoon die ooc souden mogen wesen/ connen hun niet weder houden noch afwenden van haer
voornemen nevens dit/ so staet noch te considerere/ dat dese Ternatanen een moedige Natiē is/ nu wat
patientich/ maer van ons gewoon over andere te Heerschen met groote auctoritept ende gewelt/ so
dat sy niet ofte qualijck souden connen syden/ dat pemant over haer 't volle gebiet soude hebbē/ t' welc
wy ooc niet en pretenderen/ nochtans crpgen onse ende haere saeckē sulcke gemeenschap die by wylē
welverhepschen soude auctoritept haer laeten te gebruikē en wy onse haerder onder werpē wilde/
alleenlijck onse saecken bevestigen met verbonden ende contracten/ t' welc voor ons in dese landen geē
sekerhept mede en brengt/ overmits/ in dese Natiē geen sulcke overdenckinge/ lange heuchenis/ goet
voordeel van voorige ende toecomende saecken/ als wel by die van Europa is/ t' welc nochtans vā heelē/

In ons Vaderland ghemepnt wordt/daer wþ ter contrarie alle troulooshepdt/ ghelyck den aert ende
 'cmoorsche geloof mede brengt/t welck wel lydē mach/het contrarieren van eet ende beloften als huy
 sulcx maer voordelijck schijnt te wesen / (soo dat ick gheenen beteren raedt en wete om dit volck
 tot volcomen ghehoorlaemhept te brengen/ oft het most wesen door induceeren van eenige toecomende
 dinghen/die seer oogenschijnlyck waeren ende van groote successen / die haer een goet ende getrouwen
 leben hoort brengen ende haer in devotie houden/maer by die selve verhepscht een prompte daet ende
 in reden bestaende/ van weghen de autoritept der selve moetmen trachten so veel met deseſ Landts
 aert te vereenigen als mogelijck sal zyn/ de Goddelijcke ende onse natuerlijcke wetten dienen haer in
 als: De bevindinghe leert ons genoechsaem dat de Tarnatanen een weerelets-liechhebbende ende moedi-
 ge natie is seer tot den oorlogh ende roobenghenegehu/de principale onder haer mogen behoorlijcke
 autoritept/in reeden bestaende/wel lyden. Aengaende oprechtichepēt en waerachtichepēt/van sulcke
 deuchden weten sy meer te discoureren als te doen/selſs leggende dat haer Relige sulcx toelaet / inden
 oorlogh zyn sy de Europische maniere seer aennemende/alle haer doen is strekende tot swerelets eere
 ende pracht niet hovaerdie/niet in politijcke maer in oorloghs saecken / want sy sullen dicwils liever
 tot der doot toe bechten/dan cleyn hertichepēt in haer laten bespeuren/ want cleyn hertichepēt by haer
 seer veracht is; Voorzders van doen zyn zy licht geloovig ende seer genegeen tot nieuwichepēt/ vā welke-
 ken de voorzige Coningen wel veel Eplanden beseten hebben/ ofte vaste constummen/verscheden rep-
 sen zyn zp ooc van haere onderslagen verlaten geweest/ende in cleynhertichepēt gebracht/ende dat van
 wegen haerder typrannye/daer sy te vooren gerespecteert ende groot geachte waeren: Daer ghewoonck
 is van haere onderslagen groote tollen ende tribupten te trecke/naer gelieben des gecommiteerde des
 Conincx ofte des Conincx selfs/sonder eenen seckeren regel in sulcx te onderhoude/door 'twelck dic-
 wils groote exactien plachten te geschieden/door dien de Tarnataensche overichepēt niet in en sien des
 tijs gelegenichepēt/alsoo dat by wylen daer over ghemurmureert wert van eenighe Vassalen der Tar-
 natanen, die mede onder dese bescherming zyn/ghelyck daer zyn de Machianesche inwonderen op het
 vaste Land/met meer andexe/de welcke tot noch toe/soo heel haer moegelijken is gheweest / met alle
 lachte middelen 'tselvighē helet hebben doch soo niet als behoororden/ waer door de murmuratiē
 niet en cesseeren / ende ons wel oorsaecke gheven pet̄s goets te bedencken om dit volck inden
 toom te houden.

Het is volck van lichtbeerdigen aert/seer genegen tot veranderinge/ connen ooc lichtelijck so verre
gebracht werden dat zy den naem van haeren meester haten/ insonderheyt wanneer een ander haer
eenige aengename dingen presenteert/ twelc genoeghsaem bleeck ten eyden van Don Ian de Silva als
hy inde Molucques was/ende door zijn liberaelheit ende aensienlyckept(waer mede hy hem wel wist
aen te doen) het so verde gebracht hadde dat de Ternataensche overichept ende de meerste ghemeente
seer genegen waren ende gheresloveert met de Spaenjaerts/ t onser preziditie/ in vrede te treden. Ge-
lijck hier naer bzeeder vermaent sal worden.

Hede so moeten wy wel overdencken hoe een volck is/ twelc ghewoon is gheen ander meester te
hebben als haer selven/dat dese seer qualyc te regieren sijn/ oft het moet gheschieden door eenige ima-
ginatie: Voorzders/ t voeren banden oorlogh comt ons toe/ overmits 't bestieren der selve haer eygen
Natien niet toe vertrouwen/hebbent hierom den onsen opghedraghen/ want haer quade ordonantie
ende helept in oorloghs saecken heeft haer meer tot verderf ghestreckt als al 't gheweldt der Spaen-
giaerden ende haerder vyanden.

Moetwillighe ende geweldenaers siernien int gemeen ontstaen up die ghene die geregeert werden
van jonge/wulpsc ende qualick op-ghevoede Princen/ als blickt aen den jeghenwoordigen jonghen
Comint van Ternate/ den welcken noch(up twysende den aert van dit volck) van eygen-barige ende
onachtelijke raden geallieert wert/die op geen toecomende dingen en letten/ noch op geen vorige eu-
dencken/ lichtelijck alle weldaden vergecende 'twelc een oorsaek haerder cleyn-achtinge is.'

Aengaende die dy laetste Coningen dir over Ternate geregeert hebben/zyn inden oorlogh dap-
per en in hare regeringe streng geweest/ ten aensien van d'andere Indische Nati/ twelc veroorsaect
heeft dat dit volc tot groote vermaercheden ende Heerschappe geraeckt was/ ende alsoor inder daet
goede Soldaten waren/van welckers deucht ende eere veel te leggen waer/ maer alsnu door de quade
order die onder haer is/ zy degenereren ende affnemen; onder haer zyn oock geen goede voorgangers/
een pder vande principaelste is hy naest een Coning op haer selven/ niet lettende op hunnen ghemeen-
nen welstant/ want al ist datmen yet met den eenen accordeert/ den anderen salt lichtelijck om stooren
so dat sy so veel niet te vertrouwen en zyn als de Europische Nati: Het is lichtelijck af te merken wat
ons van een lichtbeerdiche/wulpsc/woeste/gierighe/tyrannige/mepaordighe Nati te verwachten
staet/laet ons op de Ternataensche Heeren / die ick eer soo hoogh hebbe hooren roemen van haer
deucht

beucht niet te vast vertrouwen / maer de saeck dient daer toe/dat wþ op ons epghen macht ende op gheen geveinsde vrientschap van Mooren gevestet en zyn. Waer toe ons een van dese twee middelen van noode zyn/ te weten die plaetsen die wþ alhier hebben met stercke Garnisoenen beset te houden/ 't welck soude beloopen tot over groote oncosten of anders/ onse epgen Matie/ die wþ mits ghenietende eenighe vrpicheden in handel ende wandel sonder achterdeel vande Compagnie / als die Borgers onder onse regeringe mochten ionnen te leven/ het welck diversche Soldaten/ en meest alle gehuyde alreede hebben versocht/ verbindende hun ende hunne naecomelingen soo aende Compagnie datmen hun altijts tot onsen dienste conde gebrycken/ waer op eenne particuliere politie ende ordre dient ghetraemt/ te lang om hier te verhaelen/ ende daer by populerende dese plaetsen met nieuwe Christenē die men op eenige hepdensche Landen/ als Ceram ende andere daer toe dienstich/ soekende de moorsche inwoonderen tegens hunne vþanden/ soo veel moghelycken is/ metter eut te sitten/ waer dooz wþ allenkens de Christenen ende het Christen gheloobe soudan connen in voeren/ het welcke d'reemighē middel soude zyn om onse saeckē alhier te bevestigen/ door dien daer niet en is dat de herten der menschen so seer is/ 'tsamen snoopende dan eenichept van religie/ het welcke op dese inwoondere de rechten middel soude zyn om het onderste boven te drenghen.

Dit is soo veel aengaet onsen staet ende vrientschap met de Molucksche inwoondere/ ende hoe wþ ons daer tegen hebben te draegen: volgt alsoo den staet ende gheleghenheit van onsen algemeenen vþant/ ende hoe wþ ons daer teghen hebben te verseeckeren.

Dit Eplant Ternate besitten de Spagnaerde/ de groote Stadt die sy den Ternatanē ontweldicht hebben/ als nu gheheten Neustra signora del rosario, is met zyn flanckerende Bolwerken gants met calck ende steen omrooken wel versien van gheschut ende ammunicie van oorloge/ die sy daer in op voorzaet wt de Manilles versorgen/ houden aldaer haer Magasin van oorloghs saecken/ tegenwoerdich beset met twee hondert Spagnaerde/ als Soldaten/ t' negentich Papaugos/ 't welck inwoonders wi de Philipinas zyn/ inden oorlogh wel geoekent/ nevens de Spaensche Soldaten dienst doende/ nevens welche aldaer noch resideeren dertich getroude Portugeesen/ met haer hulpgesinnen/ t'seventich ofte achtentich Chinezen/ die alderhande hanwercken doð/ met noch wel vþftich ofte t' selich Christenen wt dese Molukques niet wif ende kinderen.

Tusschen dese Stadt ende Malape hebben sy noch een fort/ geheeten Pedro ende S. Paulo liggende

op een hoochte is mede de flanckeringhen met calcken steen omtrocken wel versien van ammunitie van oorloghe/ onder ander met ses stukken gheschuts ende op Neustra signora del rosario voor sept wel dypendertich metaele stukken: dese plaets is ordinaerlijc beset met sesentwintich Spaingaerde/twintich Papaugos/met noch enighe andere wt de Manilles.

Op het Eplante Tidor, 'twelck sy gheheel besitten / hebben sy mede dixpe forten: Te weten / inde groote Stadt daer de Coningh resideert/een stercke / 'twelck op een hoochte gelegen is/gheten Taroula, stercker van geleghentheit als ander forten/is ordinaerlijc beset met so Spaingaerts 8 ofte 10 Papaugos/versien met 10 groote metaele stukken gheschuts.

Het tweede is het ou Portugische Casteel / dat Cornelis Bastiaensz. in nam/'twelck sy nu weder opgemaect hebben/ende beset met 13 Spaingaerts/nevens welcke haer de inwoonderen voegen/is versien met 2. stukken gheschuts.

De derde plaets is gheten Marico, licht int gesicht van Neustra signora voor sept/is een stedeken wel bewoont van Tidoresen, omtrocken van steene Mueren/ alwaer de Spaingaerts twee Bollewercken gemaect hebben/beset met 14 Castiliaenders, ende eenige Papaugos, versien met twee stukken geschuts/op dit Eplant zyn noch enige andere stedekens daer niet als Natureele inwoonders en woone, is dooz den Oorloch niet so volc rück:naer dat wy verstaen/ souden geen dupsent wapen dragende Tidoresen comen up maken/desen Coninck heeft noch andere onderdanen op het vaste lant/van waer hem de nootwendiche versor ginghen toe ghesonden worden/als rijs ende sagu.

Op het vaste Lant van Gilolo, hebben sy verschepden forteressen / eerstelijck Sabougo, 'twelcke Don Ian de Silva int Jaer 1611. den onsen afhandich ghemaect heeft/contrarieerde den gemaecten Treves/die hem van te hoozen aen geboden was/van ons te onderhouden/wt wijsende die Instrumente ende Brieven daer van zynde/die hier nevens gaen/aen welcke ic my referere.

Dese plaets hebben sy versterkt/met 4 Bollewercke / met een halve maet op de mont vande Rivier/ is beset met 60 Castiliaenders,, 50 gewapende Papaugos, de inwoonderen hebbende Spaingaerts hier verlaeten/comende hy den onsen op Gamconorie, als ich geseyt hebbe/dic fort is mede wel voorzien van gros gheschut ende amunitie van oorloghe.

Het tweede gheheten Gilolo heeft Don Ian de Silva , mede op dato verlept door practijken ende met toe doen vanden gebonden Coninck van Tarnate, den onsen afhandich gemaect alwaer de inwoonderen

veren onder eenen Coninck vanden selven plaetse soorterende / den selve Coninck die op Maleya is verlatende de Spaignaerts / by hem blijvende ontrent / ooste / hys gesinnen / dese plaetse hebbē sp versterkt ende beset / met 50 ofte 60 Spaignaerts / met noch eenige Manilles , is mede wel versien van geschut ende Ammunition van oorloghe / dese twee plaetsen leggen ontrent . Mplen van Maleya , aen de West-spde van Gilolo , de derde plaetse gheheten Aquilamo gheleghen op de West-spde van Gilolo te ghen over Macja , is een gehucht / ende omringt met huuren / gelegen op een cleen Rivier / bewoont met Matie van't Landt / ende bewaert met weynich Spaignaerts ende ontrent 40 Tidoresen , die den Coninck van Teydoor daer Jaerliker hout / alsoo van daer de lijktochten op Teydoor versocht worden / daer is een Bolwerck versien met twee stucken gheschuts .

Op de Caste van Moro , welcke is de Oost-spde van Gilolo , hebben sp drie forten / als Iolo I siau ende Iassougho , welcke plaetsen worden met ontrent 45 Spaignaerts en inwoonders beset / die meest al nieuwē Christenen zyn / van dese plaetse trecken de Spaingaerts groote quantitept van rijs ende sagu / ende andere vryres / tot versorghinge van die Spaingaerts die op Ternata ende Teydoor zyn / van Maleya tot Gilolo , is wel 60 mplen te zeulen / ende te Lande ontrent een dach gaens .

Sp houden ordinaerlijck in Zee een Galepe / ende een Fragat / daer nebns noch eenige roep-jachten / op dewelcke sp gebruucken slaben / ende andere gebangens nebns de Soldaten die sp daer op staen / in tijt van noode die vpt hare Garnisoenen ordinerende .

Van wapenen ende Ammunition van oorloghe / en andere tot de Chrijsch-noodige dingē / zyn sp ordinaerlijck wel versie geweest op voorraet / alle twelcke sp treckē wt de Manilles die hun wel gelegē zyn .

Van vryres zyn sp diuwils in eenē soberen staet / twelck diuwils veroorsaeckt heeft dat hun ontloopen hare dienaren / ende andere gemeen volck / ende by wyle wel eenige Spaense Soldaten / also alles seer dier ende qualijk by haer te criughen is / voor de ghemeenen man .

Aengaende den handel / is een pder by hun geoorloft / vpt het provisie vande nagelen treckt de Coninck de geheele helft / ter plaetse daer die vercocht worden / welcke handel hier meest gedreven wort / door Portugisen / die de nagelen verboeren / naer Malacke , ende andere plaetsen / geduerende den tpe van 6 Jaren herwaerts / is voor hun den handel niet veel hysonders geweest / ende den oorloch streckt tot groote kosten vanden Coninck die daer teghen gheen / ofte weynich geniet heeft ghehad / maer hopende naer groote dinghen .

Van

Dan wegen den Coninc van Spaengien so worden zyn saccken alhier geregiert door eenen Gouverneur/soorterende onder het Gouvernement vande Philipinus tegenwoordich hier in de Molucques regherende Don Ieronimo de Silva tot dien cynde vpt Spaengien ghecomen naer de gepubliseerde vrede in Europa/van daer vertrocken: vsoz zyn comste verstanden wp dat door hem de vredigen plaetse gheratificeert werden.

Desen Gouverneur is geassisteert met een Sergant Majoor/Cappiteynen/een Contacoor/een Padgader ende eenen Coninckr Coopman/ welcke den Gouverneur naer zyn believen in zynen Raedt roeft/pet sonders te resolveren hebbende/hebben zp noch vele andere Officieren/als Alcaldes, Baracheros Cap. del Campo, met veel Intretandos, ende Reformados, achtervolgende de costume ende ordonnantie die die de Spaaignaerts gewoon zyn in hate Guarnesoenen ende Legers t' onderhouden / den tegenwoerdigen Gouverneur is inde Europische Oorlooch wel ervaren/seer strenghe en hoochmoedich/regerende prachtich een hoveling/hem seer behelpende met praatpcke in alle zyn saken/ als hy niet den onsen discouerende was van vrede in Europa/wist hem seer vreemt te houden voor eenighe gedepenteerde door hem aer ons ghesonden/conden wel verstaen dat hy niet ordre van vrede te onderhouden oster niet te onderhouden/naer tyes ghelegenheit/ghelust is gheweest / van Spaengienschedende: als sult connen speuren vpt eenige antwoorde aer ons gesonden/bau welcke Copie hier nebns gaen. **D**ese Don Ieronimo de Silva is een persoon van Autoritheyt ende eerbarentheyt van aert ende conditie als geslecht is; heeft voor desen in treffeliche saken den Coninck van Spangien gedient / so inde Nederlanden/als Spaenghien/ban waer hy als nu tot deser plaetse gesonden is/met meerder autoriteyt als de vorzige Spaensche Gouverneurs dese plaetse gheregeert hebben/is den Dom banden Gouverneur Generael van Philipinas/soo dat ick oordeel wt zyn regieringe meerder vruchten tot wel stant vande gepretendeerde Monarchie vā Europa verwacht worden/wp hadden als nn hier eenige Portugiesen/comende van Malacke /ende andere plaetsen / die hun verlatende (soo sp legghen) op de ghemaeckte vrede/op Amboyna ende Banda gecomen waren/om proffijt te doek/ als coop-liedē, welcke sp op gehouden hebben/ter oorsaecke den vrede hier niet goratificeert en is/ waer over zp hun seer beklagen dolerende oven den Spaenschen Gouverneur/die sulcx niet veel en acht / sp leggen / en wp sien oock dat den gemaeckten Trefes bp der Portugisen onder houden wert/doch op d'een plaetse meer als op d'ander/welck al geschiet nae de gelegenheden/daer sp hun in vindt/ende naert t' gunt/wp daer sou-

de

de vermoegen somma tot een beslypt moeten w^p oordeelē vande Spaensche meeninge achte dat de sels
ve wel soude onderhouden en naer gecomen hebbē de vrede inde Molucos pmmers dat sp haer mee-
ninge so haest niet een souden laten blijken by aldiē hare schade inde Manilles so groot ware geweest
als hare gheluck in het veroveren vanden Admirael Wittert. Waer by tot haer gheluck noch gesuc-
cideert is/ten tweede t'nenmen vanden Admirael van Caerden/ als wanner haer kenbaer gew^rre is
onsen lobben staet inde Molucques dientijt/ vermits sp becomen hadden veel pampieren en rapportē/
daerinne den staet vande selve genoech discho^rse wijsē verhaelt werdt/ gebondē de Conſchap die Dō
Ian de Silva heeft gecreghen van ons Vaderlandt in het veroveren van Schepen/ so inde Manilles als
int Jacht/de goede hoope is niet cleen geweest/ als wel t' overdencken staet/ also t' haer becomen heeft
alle die secretien/inſtructien discoursen/misſyben/misgaders eenige ontwerpsels van aenſlaghen/ne-
vens andere abypsen/die elck bedencken cau in sulcke Schepen by diergelycke perſoonen te overwe-
genis geweest/soo dat niet te twijfelen en is oft hy heeft den Coninck van Spanghien alles berwi-
ticht op welcke w^p als nu tegenweringe te verwachten hebben/tot allen tijden soo wel in vrede als in
oorloch/want sp noopt so onsen staet hebben comen wezen/ derhalve onſe saecke leert wel een veran-
deringe/soo in regheringhe als andere verscheyde noodich was / waer op soo veel ghelet hebben ende
noch letten sal alſt mogelick sal wese. D. E. gelieuen daer mede op te letten/het staet mede te bedunc-
ken/dat de Coninck van Spangien/alsoo creſſelijcke bupt/als hy door het veroveren vanden Admirael
Wittert inde Manilles heeft vercregen/ excederende ettelijcke Oplionen gouts/het selve hem geen
geringe sublidien in zyne desolatie staet en heeft gegevē/mits dat het hem belwaerlijcker soude valle
als sulcke goederen in handen van zyne vanden te gheven/die sulckr wel mochte prefenteeren/ over-
mits sp het selbe metten goeden oorloch op zyne onderslagen hadde becomen/als nu de zyne met rechte
pretenderen te onthouden door dien hy selve zyne vandē onthaelt heeft/het welcke nochtans in cas
van Treves te considererē staet/dat hy eerst als voorzen gehoudē is te doē/also den Admirael Wittert/
geduerende den Crīch alhier in Indien deselue goederen becomen/ende in tijt van vrede de selve by de
Spaengiaerden weder werde ghrecupureert.

Den eenigen ende besten middel om onſe saecken wederomme in Indien te redresserē/ende ons ge-
heelijck Heester te maecken vande Molucques is nae mijn Advijſ/ datmen coeruite eene Vloote ende
Armada voorſien mit alle behoochliche amowriē en equipagien recht naer de Philippinas/omme aldaer
dert

den Spaingaert selfs aent te tasten en te overmeesteren alle de plaezen ende streeken die moghelyk souden zyn te gewinnen door 't welke men passagie ende taeganck soude hebben tot de rete.

Want daer en is niet dat haer meer soude verlaufen en discoutrageren als onsen offensiven Oorlooch en dat zy onse wapenen souden hooren clincke in plaezen daer zy het minste zyn verwachtide.

Het is evene peder genoegh bekent dat alhier inde Molucques de plaezen genoegh voorsien en beset zyn met seer ervarē Crpgs volc: dooz dien men de alderbequaemste haelt up de Maniles ende men inde plaezen laet onbequame en onversochte lypden omme mette Spaenische Esophieden de plaezen te verwaren. Dat meer is men moet niet twijfelen ofte onse oer-conse soude inde selue quartieren gheheel onbewacht zyn dooz dien onse wapenden hun lachen voortstaen / dat wphaar niet en souden derben aent asten ende ons wederomme begheven inde plaezen daer wy te voorens eens niet sulcken schadelpicke ende ongeluckige rencontre heiegent waren.

Indien dat desen aenstach ons eenichsling gheluchten / het soude strecken tot bevoorderinghe van alle onse saken: Want ten eersten so souden wp den voorneemsten handel hebben met de Synes, ende ten anderen/ also het een vruchtbaer en overvloedich landt is / so souden d' andere landen/ onder onse gehoorzaemhept zynde/ connen voorsien werden van hunnen noordzuyt ende provisie/ het zy van hyschochte ofte volc omme hunne landen te populeren. Alle 'twelcke soude dienen om onsen wapendt inde Molucques te verswackē en wpt te putten/ dewelcke andersins van haer al hun voetsel moeten halte.

Daer hebt ghy coele hyc de gelegenhept ende circumstantie vande Molucques/ en van het besit der Spaingaerden/ inde selue/ en het beste remedie omme de selue niet alleen met Oorlooch defensiehyc te wederstaen, maer oock omme deselue geheelick te beschadigen/ en epnelyc alle hunre macht tot niet te brennen.

Omme voort te comen de schade die eenige andere Europische Nation ons dooz tpt trachten aen te doen/ zyn de middelen genoechslamentlicke bekent den genen die daer dooz het meeste geintereesseert en benadeelt zyn. Daeromme en moet ons niets meer gerecomandert zyn/ als de bescherminghe ende behoudenis van een Coninckrijck/ waer naer alle de werelt is trachtede/ ende waer af dependeert de welvaert onses Vaderlands ende den grootsten voorspoed der inwoonders vant selue.

Augusti.

Oyden bissentwintichsten Augusti zyn wp tot Japatre gecomen/ alwaer wp provisie deden van rijs ende andere lijftochte.

September.

Den vptienden September quamten wþ in Jacatra, ende daer werden onse Schepen gecalstateret en gedoebeit omme te laden; waer mede doende zynde/ hadden wþ aleit noch achterdencken van de Armade van Don Iaa de Silva, door dien wþ wel wisten ende particulierlijk verstaen hadden / dat wþ van Malacca naer Jacatra ende Bantam moesten comen/met voornemen om ons te overmeesteren.

Den 30. der selver maent/cregen wþ sekere tþdinge dat Don Iaa de Silva in Malacca overleden wasc/ welcke wþ opinteerden ghelycte te zyn door vergift/ende dat zynne Bloote leir verswacht ende vermindert zynde so van volc als van victualien/zynne keir wederom naer de Maliles hadde genomen.

Wþ hebben hier vooren verhaelt hoe dat sþ tot toerusting van dese Bloote 4 geheele iare geconsueert hadde/sonder dat zþ met de selve pet wes int werck gestelt/ maar alleen hun volck/armuhiet en victualien verquist hebben/ende dat tot groote nadeel en verswackinge van hunne faken aldaer.

Gednprende de tijt dat wþ tot Jacatra stíllagen/zyn aldaer verschepden schepen vande Molucces Banda en andere quartieren aengecompen/geladen zynde met alderley spicerpen/ ten proffte vande Generale Compagnie. Ondertusschen zyn mede verschependelicke enige Schepen uit het Vaderland aldaer aengocomen/als 4 Schepen van extraordinaris groote/wel geequipert zynde met holdaten/ Matroos/lyftochte en groote quantiteyt van Spaensche Realen/noch een ander comende van Japan/inne hebbende gelucke ladinge van Realen/ ongemunt Silber/ ende daerenboven Coper/Giet ende alderhande goede probisie/zynde alle 'tselbe meest verobert ende gheconqueerte door het innemien van een Portugisch Schip naer Macara gaende.

Onder de voorsz Nederlandtsche Schepen was het Schip West-Vriesen van Hoorn/int welcke eerlich verraat gesticht hadde geweest door achten twintich personen/dewelcke voorgenomen haddeit 'tselbe Schip t' overweldigen ende hundheetter daer van te maken;maer 'tselbe verraat aenden dach gecomen zynde/is den Capteyn vande voorsz verrader tot Bantam gebierendeelt/een deel ghehangen/naer datmen hun de vingers afghesneden hadde/ ende de rest/ de minste schult hebbende/op de Gallopen ende in andere Gavernpen ghelyct worden.

October.

Den 20. is tot Jacatra aengecome het schip genaemt de Endracht van Hoorn/waerop commandeerde Jacques le Maire,zynde upc de Nederlanden vertrocken den 15. July/ende gecouren besupden Magellanes

K. ij

ende alsoomen bevont dat de selve gheen medestaender en was vande Generale Compagnie/ende dat sonder des selvers last dese reple aengewangen was so heeft den President Ian Pieterissen Coenen, t'selue Schip in scuestre genomen/ten proftijte vande Gheneraele Compagnie stellende het volck daer van op de andere onse Schepen.

Sy en hadden niet dit Schip/in eene soo langduerige reple niet ontdeckt/noch eenighe onbekende Nation noch eenige Landen van nieuwe traffique/noch perwes dat tot het gemeene beste soude conuen dienen; Alhoewel dat sy voor wierpen eene naerdere passagie/als de ordinarije gebonden te hebben; Nochtans sonder eenige apparentie/alsoo sy/op hunne reple tot in Ternata door ghebracht hadden/jupst vijftien maenden ende dy^r dagen/ende dat (nae hunne epgene bekentenis) noch niet voor spoedigen wint/ende noch maer niet een Schip/het welcke niet onderworpe is nae permanē te moetē verwach: en/geluck in eene gheheele Vloote ghelschiet. Dese pretendeurs vande nieuw-ghebonden passagie door de Zupt-Zee/waeren seer verwondert dat de Vloote vande Commandeur Spilbergen soo lange te vooren in Ternata hadden geweest/nae dat sy met soo swaere Schepen de Scrate van Magellanes hadde gepasseert/boven de verachteringe die sy noch gedaen hadde int versoecken van vele plaatzen ende landen/als in Peru,tot Acapul, inde Californes (de selve bezeplende in acht maendē/naer t'vertreck en daerenbovē noch inde Ladores,inde passagie vande Manilles,int verby baerē vā Cadera en Tagima,als wy hier vooren verhaelt hebbē / en finaliick int leveren van twee diversche bataliē/tot dat w^y ten epnde van negentien maenden in alles met de geheele Vloote vā les Schepen inde Molucces aengecommen zyn.

November.

Den 10. van November is op de Keede tot Bantam aengecomē/het Schip Nassau waerop Commandeerde Pieter vanden Brouck, commende upt de Roode-Zee / alwaer hy getrafficqueert hadde inde Stadt van Moca,ende hadde goede provisie/soo van Spaensche Realen als Turcksche Ducaten.

December.

Den 12. December is inde Haven van Bantam gecomē de Heere Commandeur Steven Docssens, met twe^e Schepen/te weten het Wapen van Amsterdam en het Schip genaemt Middelburgh, commende door de Scrate van Malacca van Lambie,sonder beeble ladinge in te hebben.

Den 14. vande selve maent heeft de Commandeur Spilbergen alle berepdinge aengewent omme met de twe^e voorsz. Schepen naer het Vaderland te zeulen/zynde het Schip vā Amsterdam van leue honderd, en dat vā Zeeland vā les hondert lasten/ Godt wil ons goede en voorspoedige reple verleeneu.

Corte Beschrijvinghe van het ghetal ende de gheleghentheydt
 vande Forten, Crijchs-lieden, grof-geselut met zynen toebehooren, zynde inde
 Indien ten dienste vande Generaele Compaignie, onder het gebiet vande
 Hoo:Moog:Heeren die Staeten Generael der vereenichde Neder-
 landen, ende van zyne Pr. Ex. Mauritis van Nauffau
 Pr. van Orangien &c. Inde Maent van Julio
 int laer 1616.

Erst inde Eplanden vande Molucques.

Op't Eplant van Ternata inde Stadt Maleya, waeren de naevolghende Capitepnien,
 Den Capitepn Frederick Hamel van s' Graven-Haghe in Hollant.
 Den Capitepn Willem Eetvelt, van de Stadt van Brussel.
 Den Capitepn Pieter Backer van Antwetpen.
 Den Capitepn Roelant Philipsen van s' Hertogenh bosche.

Den Capiten Goossen van Mammeren van Bergen-op zoom/ zynde elcke der selver Compaignien
 onrent de 100. mannen/maerkende t'saemen een goet ghetal Soldaten.

Daer en boven is dese Stadt wel ghebouwt ende versterckt met zyne Goudpnen/Bolwercken en
 flanckeringe/ende beset met goet Crijchs-holck/soo metaele als psere stucken/ende van alle t'gene dat
 tot versterkinge/ van eene Stadt soude mogen dienen.

Op dit ende de omgelegerie Eplanden zyn oot veele Forten ende Sterckten ten oorloghe wel voor-
 sien zynde/als Taloveque niet herte van Maleya gelegen/int welcke die vande Stadt de wacht houdē.

Het fort van Tacome est Zabou, int Eplant van Gilolo wordē bewaert by de Garnisoenē vā Ternata.

Op't Eplant van Tidor is een Fort Marieco genaemt/seer sterck ende wel be-holwerkt zynde / op
 t'welcke Willem vā Anssing het Commandement heeft/ en lept daerinne met zyne gehele Compagnie.

Int Eplant van Motser/ is een sterck Fort / rontomme met steenen gemetselt ende omringt met goede fortificatie/ waerinne Hendrick Maper van Mastricht in Garnisoen licht ende het ghebiedt heeft/ met eenen schooneu trouw volcr.

Over t' Eplant Macjan heeft het gebiet den Lieutenant Gouverneur Gysbrecht Vyanen van Drecht/ Commandende over dix sterckten / wel voorliet van ammonicien ende Crichs volck / als Tafalor/ Tabalole ende Hobaca/bp t'welcke de Haben gelegen is.

Int Eplant Batian Gouverneert Barthelomeus van Speelbergen geboore tot Antwerpen/zynde de Opper Coopman/ende heeft onder zyn gebiet het fort genaemt Barneveld/t'welck seer wel gebout en met steenen gemetselt is beset zynde met veel Soldaten / behalven enige partijen Spiesen.

Op't Eplant van Ambopina hebben op een Koper Casteel/ leggende binne zynde Slanckeringh en Bolwercken/int welcke Commandeert Henrick Heur van Somerdam met hondert ende viijftich goede Soldaten/beneffens noch eenige andere sterckten als Couabella/de redouble Hitton en het fort van Louw/t'welck bewaert ende beset wort bp de Carnatacanen/ en het Generael gebiet over 'gantsche Eplant heeft Adriaen Block Marssens met het Crichs volck onder zyn Gouvernement.

Op't Eplant Bande beslachten op de twee Forten hier volgende / bepde met steene gemetselt zynde; als int Eplant Hera het Fort van Hassau/t'welck beset is met hondert ende twintich Soldaten van onse Marie/ behalven een groot getal Indianen Chinesen ende diergelucke/ Het andere het fort Belgica/beset ende geprovideert zynde als t'voorige/ zynde alle bepde onder t'gebiet vanden Capiteyn Hendrick Beverling vande Hadt Ter Boude.

Int Eplant Polewan hebben op een Fort Revenge genaemt/t'welck deurgaent beset is met hondert sestich Soldaten/onder t'gebiet vā Vander Dusse en Jan Verhoeven vā Tiel bepde Capiteyn.

Bende Frontierien van Coimandel in Palataque is bp de onse opgericht een seer Magnificq Castell/ allen bewaert zynde met eenen Lieutenant ende hondert ende 20. Soldaten.

De twee steden Negapata en Malsepatan houden hun geheel ak onse syde/ ons gebende bype commercie ende traffique/dooz welcke de onse hun / t'haeren versoekte enige stukken geschuts ende ander noot-wendicheden vereeren; ende in alle dese plaezen heeft de principale directie van alle saecke/ Hans de Hale van Antwerpen/de welcke boven dien Raet van Indien is.

In't Eplant vā Java Major/ inde plaeze Jacatra/ eē dach respens vā Wancam gelegen/ is ek groot
vreet

heert ende tresselijcke hysinge gebouwt/ in welcke hun onthonden lypden van alderleij hant-wercken. Ende hier is mede de voorneemste Magazyn van Gylachs ammunitie/ wvres ende t' gene dient tot toerustinghe vande Schepen/ staende ebenwel onder t' gebiet ende dispositie van het Comptoir van Bantam: Ende dese plaece is soo wel voorsien met Crichs-volck/ grof-geschut ende d' appendentien van dien/ als eenigh andere plaece van importantie soude connen zyn.

De fragatten die wv ordinaerlijken alhier houden/zyn seer wel geequippeert en voorsien met geschut/Crichs-volck/ behalven vele slaven ende ghevangenen die daer op mede ghebruycke worden.

Hoeft daer is cortelijck de particulariteyt en gelegenheit vande Forten ende plaezen die wv in dit deel des werelds hebben. Alle welche plaezen zyn naer advenanc wel beset met Soldaten/ende soortgemaale/ Miere ende steene stucken/vande welche het getal int ghenerael hier volcht.

Crichs volck.	3000. Soldaten.
Metale stucken.	193.
Miere-stucken.	320.
Steen stucken en Metaelen Bassen.	360.

Van eenighe verlatene plaezen.

In't Eplant van Gilolo hebben wv een Forteresse gehad mit namen Gemmalanor, het welche ghedemoelleert ende verlaten is/ dooz dien wv van dese spde geenen inval te verwachten en hadden ende dat den vpant aldaer geene entreprise en coste te weghe brenghen.

Van gelijcken hebben wv int Eplant Bonon, tuschen de Molucques ende lava verlaeten een stercke met steenen gebouwt zynde/dooz dien wv de selbe onnoodich hielden.

Mede hebben wv gheabandonneret het Fort ghelegen inde Eplanden van Salor ende Timor, naer de welche onlanck gesonden zyn twee Schepen/ te weten den Areai ende de Sicre, omme een nieuwverbond mit den inwonderen te maecten.

Inde Stadt van Gresci, ghelegghen int Eplant lava plachten wv mede een comptoir te hebben/maer om redenen is t'selue te niet ghedaen.

Van

Van gelückien is verlaeten het comptoir inde Rijck-stadt van Aschien, dooz dien den Coninck segens de onse vercoort was: Doch hebben wþ op nieus wederom twee schepen derwaerts gesonden/ omme allen middel aen te wenden tot de restauratie van dien.

Onder alle de Barbarische Coningen en iſſer niet een die den onsen meer toegedaen is/ als den Coninck van Ioor, alhoewel hþ geen onderstant noch enige forteresse van ons is hebbende: Waer deur veroorsaeckt wort dat zyne vanden vele schade ende afbreuck doen in zyne Landen / het welcke helet sounde worden indien de onse aldaer eenige vþre plaetse tot hunne retracie hadden.

Op Eplant Selebes/ is door jonge ende ouerbaerne lypden verlaeten de plaetse Macassar , sonder in achte te nemen de grote handelinge die ons dese plaetse gaf/ van rijs , fagu/ twelck wþ ghebruycken in plaetse van broot/ en andere nootwendichedē; doch hebbē op nieus begonnē alliancie te maken.

Wþ hebben eenige schepen gesonden naer de West frontieren van Sumatra , inde plaetsen Ficos, Priaman ende Silbe omme aldaer den handel in te voeren van het gross Peper.

In een vande Eplanden vant voorſz. Sumatra inde stat Lambi , byde strate van Malacca hebben wþ eenen handel ende kapel van Peper/boden alle andere profitabel zÿnde / alwaer hem continuellijk onthoudt Andries Surij, als d'opperste der Cooplieden.

Int Coninckrijck van Borneo hebben wþ mede den vþpen handel van Diamantē en Lapis Bezoar, onder t' beleyt vanden Coopman Hendrick Vaeck,

Daock hebben wþ int vermaerde Coninckrijck van Iapon een costelijck ende magniffijck gebouw/ alwaer wþ den handel drijven onder de directie vanden Coopman Jacob Speck , als eerste auſtuar vande selve bouwinghe wesende.

Het is wil waer dat in het Hertochdom de Firando, leggende in het voorſz. Coninckrijc /den handel zeer sober en de cleyn plach te wesen; Maer tegenwoordich is den staet aldaer wederomme alsoo gedrÿ ſteert en te rechte gebracht dat alle houtwerken aldaer tot meerder perfecter en vermaerthept sijn gecomen/ als in Chiena ſelfs benefens vele viciuaillien ende liſtachten/ die wþ vandaer harlen.

In dit Hertochdom van Firando hebben voor deſe vergadert geweest vele Jesuiten/ dewelcke hadden dooz hunne gewoonelycke practucken niet alleen nae hun getrocken d'voorneemste rijkdomme ende schatten des Landes: maer hadden daerenbovē de herten ende humeurē vande principaelste aldaer alsoingenomen/ dat de Selve hun berouwden Chriſtenen te wesen/ op hunlieder maniere/ hebben alleen

ende d'wtwendige wetenschap om de Ave Maria te spreken en een cruce te maecken:maer den Her cooch ten lesten beter merckende den middel die ghebruncke wiert tot inslockinge van zynne goederen ende schatte heeft t'eenmaal dese Heilige Paters uyt syn Hertoghdom verjaecht naer dat hy een goet deel der selver eerst hadde doen om brengen/door t'welcke t'selue Lant/zedert dien tijt/ban de besmettinge bevrijt is gheweest. Ende boven dien syn de inwoonderen ghedwongen gheworden achter weghen te laten t'ghene sy van dese Christenen geleert hadden/ende hun weder tot hunne voorige wetten te begheven.

Op't Eplant van Iava Major is eenen Coninck diemen den grooten Macaran naemt/onder t'gebiet vanden welcken op veel logien ende alderleij commercien hebbē/ waer van de voornemste is in Apa-
ra, overvloedich zynde in alle lystochte/ als Rijs/ Ossen/ Schapen/ Bocken/ Boonen/ Erweten/ ghe-
droochde Visch ende diergelycke/ alle welcke ons exprestelijc dienende syn omme de Molucques, Banda ende andere plaelsen mede te provianderen.

Omme de vrientschap met den voorsz. Coninck oft grooten Macaran, te meerder te bevestighen/is alsnu derwaerts gesonden Frederick Druyf van Enchupse/ als Ambassadeur vande Generale Com-
paignie/hebbende met genomen veele gheschencken ende giften omme die den voorsz. Macaran te pre-
senteren.

Int voorsz. Eplant van Iava is ghelegen de seer vermaerde Stadt van Bantam, de welcke geregireert wert door den Pangoran, die den Coninck selve onder zynne subiectie hout.

In dese Stadt in de principael logie ende handelinge vande gheheele Indien / maer alles onder de directie ende discretie vanden selven Pangoran.

Inde Haben vande Stadt werden alle de Schepen gheladen ende oncladen/ kryghen hier mede hunne Ordre en Instructie/door den Heere Jan Pieterssen Coenen van Hoorn/als President Generael ende directeur van alle den handel/comptoiren ende t'gene daer aen cleeft/ ende in zynne handen moe-
ten ghestelt worden alle de boecken ende reeckeningen vande gheheele Indien/de welcke alhier in een
genrael boeck gestelt worden/also datmen t'allertijt hier can bekennen den staet ende de ahance van alle saeken.

Wat belangt den rijkdom en macht vande Molucques, Ternata, Macjan, Amboina, Tidorende vande Eplanden van Banda, van ghelycke de andere omstandichepden/ de zelve syn hier vooren beschreven

S

ghe-

Nieuwe Oost ende West

gewoorden door den vermaerden Capiteyn Apollonius Schot van Middelburgh, een man van goede redenen en erbarenthept van t'welcke hy door de geheele Indië genoechsame getuichnisse gegeve heeft en waer van de vruchten noch jaerlijc tot voordeel vande Generale Compagnie zyn voort commende.

Lijste vande Schepen de welcke in d'Indien op verscheyden plaetsen waeren in de maent van Julio 1616, tot den eynde des selven jaers.

Inde Molucques int Eilandt Ternata voor de Stadt Maleya.

De Schepen genaemt.

Naer Timor ende Solor.

De oude Sonne.

Den Arent.

Naer Aschien.

De oude Maene.

De Sterre.

Naer Valck ende de Jacht.

De nieuwe Sonne.

Naer de Frontieren van Cormandel ende Negapaten.

De nieuwe Maene.

Den Neptunus.

Vlissinghen.

Den gouden Leeuw van Rotterdam.

Den Engel van Delft.

Naer Iamby.

De Hope.

Barger Booth.

De Morgensterre van Rotterdam.

Ende de halve Maene.

Ende de Jacht/vaerende naer Amboina.

Naer t'Eylandt van Inganfa ende de Frontieren beosten van Sumatra

In lapatra.

De Gendzacht.

Is Hollandia, anders Brandaris ghenaempt/sich daer laedende omme daer mede nae de Molucques vaeren.

En het cleyn Hollandia, omme aldaer in te scheppen het volck dat hun up ten AEolus gesalveert hadde / het welcke / commende vande Frontieren van Cormandel, gelaeden sijnde met comenschap/ aldaer schipbreckinghe ghedaen hadden / hebbende seer weynich van zyne ladinghe gheberght.

Voor Bantam waeren omme naer Amboina ende Banda te vaeren.

Op de Keede van lacrata was.

De trouw.

Vrieslant van Enckhuyzen.

Het Schip Nassau/

Noch

Hoorn.

De Jacht van Iapon.

Naer Iapon seylde,

Den swarten Leeuw.

Noch tot Bantam

Nieuw Vrieslandt van Hoorn.

Het wapen van Amsterdam.

Ende Middelburgh van Zeelandt.

Vande Frontieren van Cormandel wachtmēn van dach tot dach het Schip Tergoes.

Vande doortz. Eplanden is dit jaer naer t' Vaderlant vertrockē den swarten Beer geladē met Indigo.
Mede zijn naer t' Vaderlant getrocken.

In October

De Jacht ghenaempt het Hert.

Het schip Amsterdam.

In December

Ende Nieuw Zeelandt.

Hier hadden wy tijdinghe dat vpt t' Vaderlandt gezopt waren om hier te comen.

d'Eendracht van Amsterdam ende den AEolus van Zeelandt.

In Banda houden wy.

Twee Fragatten.

In Iacarta ende Bantam hebben wy daerenboven eenige Barcquen en Chalouppen tot 37. toe / behalven vele cleyn Schupten en Booten alle geequipeert zunde met stuckē geschut haekē en andere amonitie en volc vā Gorloge de welcke bequaem zijn omme in alle reconcre hum te laten gebruucken.

Daer is int coerte den staet ende onse provisie inde Indien/wy sullen wederkeeren/ omme met coerte woorden onse vopagie ten epnde te brengen.

December.

Den twee-en-twintichsten van December is gestorbd Jacques le Maire, hebbende President geweest op het voorgenoemde Schip van Amsterdam door de passagie vande Zuyt zee waeromme onsen Admirael/ende alle de andere seer bedroeft waeren / door dien het een man was begaeft mit sonderlinge wetenschap ende exvarencie in stuck vande zeevaert.

Den 24. Januarij des Jaers 1617. zijn wy tegens den avont gecomen voort Eplant Mauritius; alwaer wy geancckert hebben/doende provisie van water ende andere verbergingen.

§ ij

Deu

Den 30. zyn wþ afgevaeren vande Baep genaemt de Reede van Molucques, zeplende van daer oock waert op.

Februarij.

Den eersten dach Februarij saghen ende passeerden wþ het Eplant gheheten Massarius.

Ende also wþ naer onse inepninghe naederhandt gheene landen meer en onidecken hebbende de hoochte van vijf-en-dertich graden en dat alle de stierliedē hun in haere gissinge verdwaelt vonden / doordien wþ op hondert ende twintich vaedem geenen gront en vonden; so hebben wþ op den elfden Meert onsen cours verandert naer den N. W. ten Noorden / om dat een peder een oordeelde dat de Cape de bonne Esperance beoolten moesten van ons leggen.

Den 30. vande selve Maendt / vier upzen naer de Sonnen opganck / hebben wþ het Landt van Sancta Helena int ghesicht gheregent / waer dooz een peder groote blijdschap maecte / danckende Godt voor zyne weldaet.

Wþ hebben hier vooren ghescept hoe dat wþ al over dyf maenden waeren afgedwaelt van ons ander schip van Zeeland / het welcke wþ alhier / dooz Godes gehengen / op de Reede van dit Landt vonden waer dooz noch meerder vreucht ende blijdschap veroorsaect wert. Ende alsoo hebben wþ in alder haest onse provisie van versch water ende andere ververschingen ingheschept.

April.

Den 7. April hebben wþ van St. Helena zepl ghemaect.

Den 14. vande selve maent saegen wþ des nachts / dooz de claehept vande Maene / het Eplant van Assension.

Den 23. saegen wþ twee schepe inde volle Zee / de welcke met ons / niet tegenstaende het reecken dat wþ hun deden / geene spraecke en wilden houden.

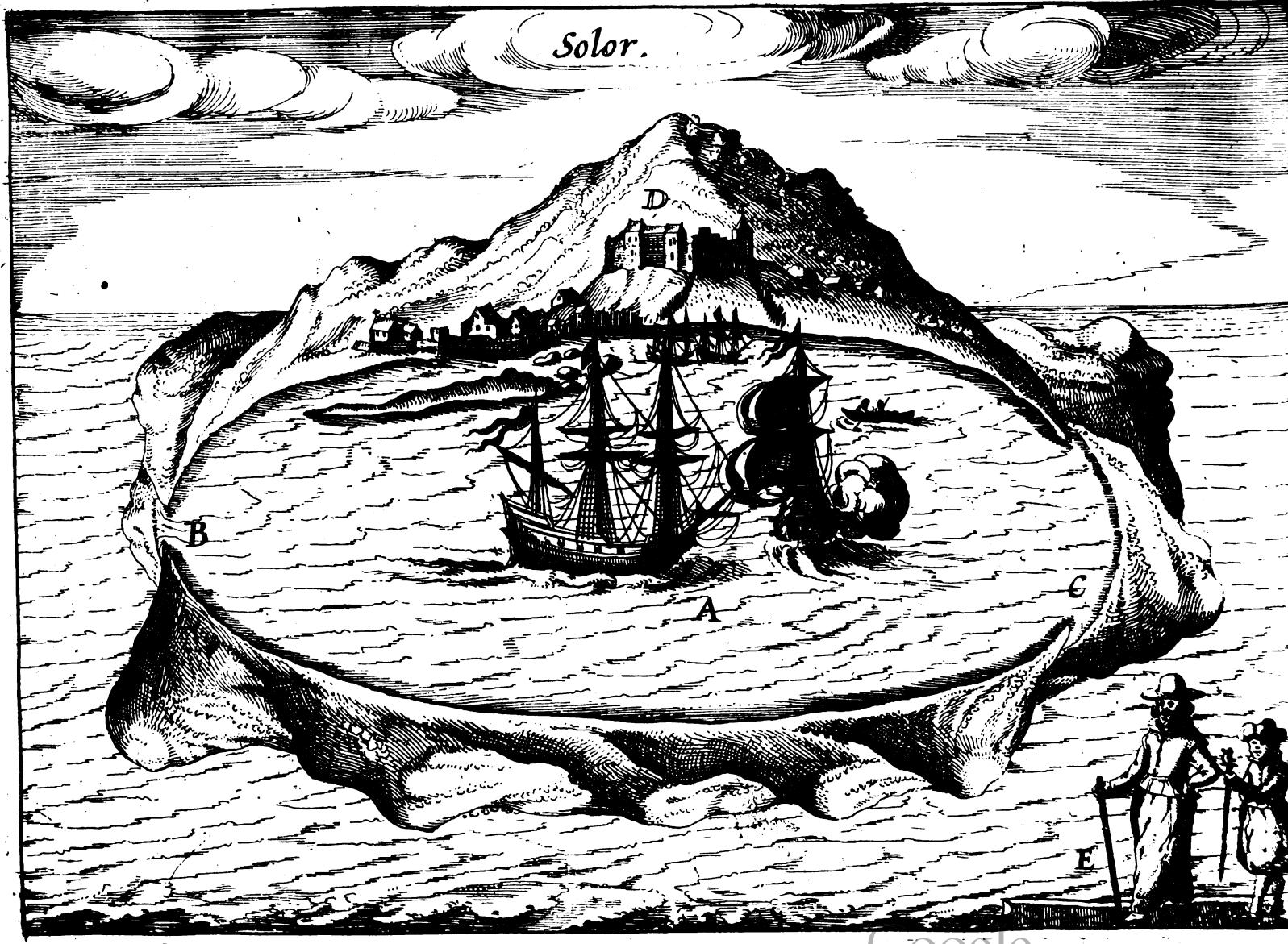
Den 24. passeerden wþ de linie Equinoctiael.

May.

Den 13. vande maent Mep / passeerden wþ de soute Eplanden van't Noorden.

Iulio.

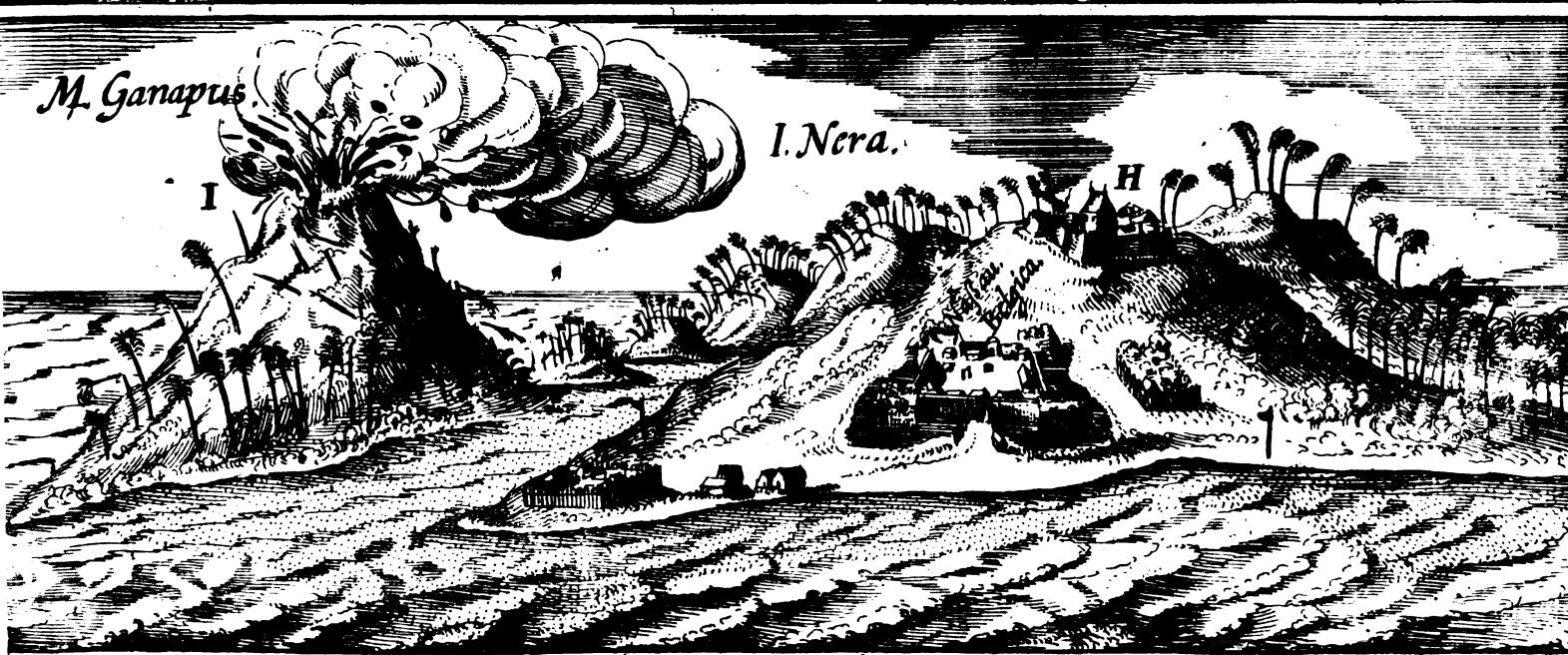
Den eersten dach van Iulio zyn wþ / dooz de genaede vande Almogenden / met dese twee rijckelijck gelaeden Schepen / gecomen inde Haeven onses Vaderlants / daer wþ soo lange nae verlangt hadden / inde

Amboyna.

M. Ganapus.

inde Provincie van Zeeland: Waer dooz wþ eensamentlijck Godt Almachtich danckten ende loofden
voor zyne gedaene genaede en verlossinge/op soe eene langdurende ende niet min periculere vopagie.

Nomber 21. is Solor Amboyna.

Ende het Eylant Nera met den bergh Canapus met syne verklaeringhe aengevvesen, gelijck hier
voor af te lesen is.

- A. Is die Bay van Solor, vertoont hem in sulcker voghen,
als ghy hier siet af ghebeelt.
- B. Is den inganck tusschen tvve berghen die een vat
hoogher als den ander is.
- C. Is den ander in oft uytganck met tvve ghelycke hooghe
berghen.
- D. Is het Fort leghende op eenen bergh, daer rants om
eenige huyzen staen daer de invvoonders haer in onder-
houden.
- E. Is haerluyder habituatie, oft manier van gaen, met een
knecht achtet haer.
- F. Is het Fort opt Eylant Amboyna met drie dorpen dicht
daer by gelegen.
- G. Ende E. Is die manier van kleydinghe op het Eylant
Amboyna, een seer moedighe Nacie, seerkloek int vech-
ten met swaert ende schildt.
- H. Is het Eylant Nera, vvaer op tvve Forten gheleghen,
vvaer van het eene Nassau, ende het ander Belgica ghehe-
ten is, onder aen het vwater hebben de onse een Reduyt,
daer binnen ende buyten beset men huyzen,
- I. Is den bergh Canapus, de vvelcke dickvvisc wyc barst
ende vverpt wyt onghelooftijcke steenen, solter, vlam en-
de roock, alsoo dat die dampen ende kracht rontsom het
gheheele Landt onvruchtbaer maeckt,

HIER epndicht het Joerneel van Ioris Spilberghen, wiens passagie wonderlijck ende seer ver-
maecklijck om lesen is / borders volght hier achter de Australische Navigationen, van Iacob le
Maire , om dese Reden (te weten) om dat in dit voorgaende Jornael oft nieuw Oost / ende
West-Indische Navigationen/int passeren van de Straet Magellanes/mentie ghemaectt wordt / van
eenen doorganck tot inde zupdt See/ende dat meer is/dat oock desen voorsz, le Maire met den voorsz.
Ioris Spilberghen hem scheep begheven heeft/om naer het Vaderlandt te comen / dan is op de Reys
in presentie van Ioris Spilberghen overleden/ende alsoo in den Heere gherust.

E Y N D E ,

S ill

Australis

Australische Navigatien.

ontdeckt door

I A C O B L E M A I R E,

inde Jaeren Anno 1615. 1616. 1617,

*Daer in vertoont is, in wat gheestalt sy, by zuyden de Straet Magellanes, eenen nieuen deurganck ghevonden
hebben, sterckende tot in die Suydt-Zee, met de verklaringe vande vreemde Natien, volcken,
Landen ende Aventueren, die sy ghesien ende haer wedervaeren zyn.*

Tot den Leser.

Also by seeckere Octroy der E. H. M. Staten Ghenerael der vereenichde Nederlanden (aende ghemeene Oost-Indische Compagnie vergunt) was verboden aen alle Coopluyden ende Inghe-setenen der voorsz. Nederlanden te vaeren beoosten de *Cabo de bona Esperance* oostwaert , ende door de Straet van *Magellanes* westwaert , 'tsy nae Indien oft eenighe andere bekende ofte onbekende Landen. Soo hebben *Isaack le Maire* een vermaert Amsterdams Coopman tot Egmont woonachtich, seer gheneghen te negotieren op vreemde ende verre gheleghen quartieren, ende *Willem Cornelisz. Schonewen van Hoorn* (een man inde Zeevaert wel ervaren ende seer beroemt) als die voor die tijt driemael de Oost-Indien in meet alle plaatzen, soo voor Schipper, Stuerman als Coopman hadde beseylt) en noch seer begeericht tot vreemde vaerten en besoeckingen van nieuwe onbekende Landen, dicwils met malcanderen gesproken en overleyt, ofmen niet door eenen anderen wech int voorsch. Octroy niet geroert noch verboden, soude mogen comen inde groote Zuyt-Zee , alwaer sy meynden te ontdecken groote ende rijcke Landen, daermen schepen rijckelijck soude connē laden, also de voorsch. *le Maire* seyde daer afte hebben eenige kennisse: ofte soo sulcx nae wensch niet en quame te succederen, datmen alsdan langs de voortsz. grote

groote Zuydt zee nae Oost-Indien soude zeylen , aldaer seeckerlyck met proffyt handelen. Hebben eyndelijck met malcanderen besloten een ondersoeck te doen in het zuyderste onbekende deel des Aerdrijckx , bezuyden de Straet *Magellani* een door-ganck te soeken tot de voorsz. Zuydt zee , vvaer toe hun docht gheen cleyne appa-rentie te vvesen , uyt verscheiden omstandicheden by anderen ontrent de voorsz. Straete van *Magellanes* ten ver-scheyden tyden ghevonden. En zyn om dese saecke int vverck te stellen over een ghecomen dat *Isaac le Maire* d'cene helft, ende *Willem Cornelisz.* Schouten d'ander helft vande penninghen tot sulcken voorghenomen reyse uyt goede vrienden ende liefhebbers souden furneren , ende de sorgh om de saecke voort te bevorderen , en op alles ordre te stellen, is by *Willem Cornelisz.* Schouten ghebleven , die heeft hier toe bevveeght tot principale mede-standers de E. Heeren, *Pieter Clementsz.* Brouvver,oudt-Burghemeester der Stadt Hoorn, *Ian Iansz.* Molenwerf Sche-pen, *Ian Clementsz.* Kies, Secretaris der selver Stede, ende *Cornelis Segerisz.* Borgher aldaer , die haer ooc als Bevvint-hebbers benefens de voorsz. *Willem Schouten*, *Isaac le Maire*, ende *Jacob le Maire*, Soone des voorsz. *Isaatz* , heb-ben laerten ghebruycken, die hebben daer toe in corten tydt vergaederdt soodanighen somme van penninghen als sy verstanden dat tot haer voorgenomen toerusting van noode vvas , sonder nochtans aen yemandt vande Mede-reeders eenighe openinge ofte kennisse vande voorghenomen reyse te doen , maer hielden dat selve onder haer voorsz. Bevvindt hebbieren verborghen. Om dan dese reyse uyt te voeren , hebben die voornoemde Bevvindt-hebberen tot Hoorn gheequipeert en uygherust een groot Schip met een lacht , het groot Schip gheenaemt de *Eendrache* , van ontrent 180. lasten , daer Schipper op vvas de voorsz. *Willem Cornelisz.* Schouten , ende voor opper-Coopman ende Commandeur van de Reyse de voorsz. *Jacob le Maire* , met zyn Broeder op hebbende 65 mannen, met 19. Gotelingen, 12 Steen-stucken , Musquetten ende ander ammunitie van oorlogh naer adven-tant, en tot gheryf van't voorsz. Schip een groote Zeyl-Sloep, een roey-Sloep, een Boodt, en een Schuyt , voordt van Anckers, Touvven, Zeylen en ander nootsaeckelijcke dinghen wel voorsien. Het lacht gheenaemt *Hoorn*, groot ontrent 55. lasten , daer Schipper op was *Ian Cornelisz.* Schouten , Coopman *Aris Claesz.* op hebbende 22. mannen 8 Gotelinghen , 4. Steenstucken , en ander gheweer naer advenant , voort van alles wat tot uytvoeringhe van so-danighe reyse van noode was wel voorsien. En also zy aen niemant haer voornemen te kennen gaven als voorsz. is, soo hebben zy alle het Scheepsvolck tot haeren dienst noodich , soo Bootgesellen als Officieren aenghenomen, met die conditie , datse souden vaeren over al daer het de Schipper ende de Coopman soude ghelyeven, daer over is onder de ghemeeene man seer verscheidelijck van dese reyse ende Schepen ghesprocken , die hebben ten lacsten de naem ghekreghen vande *Gouthaelders* , maer de voornoemde Bevvindt hebbers noemde haer verga-deringhe

deringhe de *Australische Compagnie*. De Schepen toegherust zynde, is alle het Scheepsvoelk den 16 May 1615. by de Heeren Schout ende Schepenen der Stadt Hoorn ghemonsterdt, den 25. is het Schip de *Eendracht van Hoorn* gheseyldt ende den 27. in Tessel ghecomen, het lacht is den 3. Iunij van *Hoorn* ghevocht, ende des anderen daeghs in't Tessel ghearriveert: Wat haer voorder ende op haer gantsche reyse wedervaren is, is int volghende waerachtelijck ghestelt, uyt der schriften ende mondelinghe vertellinghen, die 'tselve ghesien ende ervaren hebben, en die op de selve reyse van de minste, soo van aensien als bedieninghe niet en zyn ghevveest.

Vaert wel.

A V S T R A L I S C H E N A V I G A T I E N.

Ontdeckt door Iacob le Maire, inde Jaeren Anno 1615. 1616. 1617. Daer in vertoont is, in wat ghestalt sy, by de Straet Magellanes, eenen nietvven deurganck ghevonden hebben strekkende in die Suyt-Zee, met de verklaringhe vande vreemde Nationen, Volcken, Landen, ende Aventuren, die sy ghesien ende haer vvedervaren syn.

Iuny Anno 1615.

DEN 14. Junij teghen den abont 3pm op het Land-diep van't Tessel ultiptgheseplt. Den 15. smorghens hadde op Duynd-kercken in't ghescht / d'reben dien dagh dooz de Ebbe met mon weder tot inde Hoofden. Den 17. smorghens hebben op't dooz contrarie wind in Duynd geset/ daer ginc Schipper Willem Cornelisz. Schout aen lant nae Doeberen/ ende huerde een Enghelsche Constatel/die quam den 19. smorghens aen boort mette Maets die water haeldt. Den 19. smiddaechs gingen op van daer t'zepl/ tegen den abont ontemoten ons op de Singels een groote Bloote Hollantsche Sout-schepen.

Deu

Den 21. hadden wþ een storm uptoen zuid-westen/die noch den 22. aenhielt/ daeromme hielden wþ draghende ende liepen in Wicht/ daer socht de Schipper een Timmerman te huren/ maer konde gheen bekomen.

Iunius.

Den 25 npt Wicht ghesepst ende quamen den 27 teghen de middagh in Pleymupen/daer huerde de Schipper een Timmerman van Medenblick.

Den 28 smorghens vroegh zeplden wþ uwt Pleymupen met een oostnoordooosten Wind.

Den 29 walt schoon weder en quamē de Schipper ende Commis vant Jacht aenboort vant groot Schip/ende wert geresolueert datmen den vierden der toecomēde maent het rantspon soude updeelen. dat is: datmen op groote repsen de spijsse ende dranck aent Scheepsvolck by gewicht ende mate/ elck syn portie updeelt daer elck hem niet moet behelpen.

Iulius.

Den 4. wert volgende de resolutie het eerste rantsoen upgedeelt/ te weten voor elck man een kanne Biers daeghs/ vier pont broodt een half pont botter (behalven het smelten) ter weeck/ en vpf Kasen voor de gheheele repse.

Den 8. op de hoogte van 39. graden 25. minuten neffens de Baerels/ is den ouder - Timmerman vant Jacht ghestorven/ die en hadde gheen twee daghen sieck gheweest.

Den 9. ende 10. hadden die wint noordelijck ende noordooost gingen stijf voort/soo dat wþ den 11. Porto Santo ende Madera in ghesicht kregen/ liepen daer beoosten heen.

Den 12 smorghens saghen wþ Salvages, hieren dat aen bagboort van ontrent twee mplen.

Den 13 smorghens saghen wþ de Eplanden van Tenerifa ende groot Canarien, liepen ontrent smid- daechs daer tusschen beyden deur/met een spve noordnoordoooste Wind ende harden voortganck.

Iulius.

Tusschen den 14. ende 15. met de selve Wind ende voortganck/passeerden wþ den Tropicum Cancri.

Den 16 smorghens met een noordnoordooosten Wind hadden wþ seer hol water/de Boot die achter aent groot Schip sleepte verbulde met Water ende de couwen braken so dat wþ die verloren/hadden hem tot daer toe van Hoorn afgheslept sonder perijckel: smiddaeghs hadden wþ de hoochte van 20. graden 30 minuten.

Den

Den 17. ende 18. hadden wþ mop weder ende propere voortgauck / de wint upten noorden/noord-
noordwesten ende noordwesten / gingen zuiden ten westen ende zuiden aen / ende quamen den 19.
smiddaghs op de hoochte van 14 graden 45 minutens.

Den 20 des smorghens verbielen wþ binoorden de Cabo Verde/waren op acht vadem doet wþ het
lant eerst ghewaer werden / seplden langhs de wal / met den daegh lagh de Caep west ten zuiden van
ons/also dat wþ niet een noordnoordwesten wint daer niet boven mochten seplen / mochten daeromme
onder 't lant settēn op 32 vadem. Des nachts daer aen wapdet hart / met veel donder ende reghen.

Den 21 smorghens was de wint zuidzuidoost / ende op den dach variabel / so dat wþ t'zepl gingen/
settēn onsen cours t'zeewaert / eerst west ten noorden / na noordwest / doch voorderden maer oncent les
mplen weeghs dien gantschen dach.

Den 22. dreven wþ dien geheelen dach meest in stilie met de zeplen in / de Cabo Verde lach oost van
ons / tegen den avont sagen wþ een zepl zuidwaert van ons / dat liep noordwest aen.

Iulius.

Den 23. smorghens was de windt zuiden / so dat wijc niet boven de Caep mochten legghen / maer
moesten settēn om de stroom wille / teghen de middagh maeckten wþ weder sepl / met een westelijcke
wint gheraeckten boven de Caep / en quamen 'sabonts binnen het tweede Eplandt ten ancker / op de
behoozliche reede / op thien vadem lantgrond.

Den 24. regendet seer / en wþ maeckten ghereetschap om water te halen.

Den 25 quam den Alkayer (dat is soo veel als den Gouverneur) aenboort / daer wþ niet accordeerde,
den om acht staven psers / dat wþ niet vrede voor bepde schepen mochten water halen.

Den 26 waast regenachtich doncker weder / en saken een schip upter zee comen / dat sette twee mplen
van ons onder landt / was een Boot van Rotterdam / dat daer quam om aen de custe te handelen.

Den 28. ende 29 haelden wþ water / onse Jacht ginc t'zepl na de plaets daer de Rotterdamer man
lach / in een Wapghenoemt Refresco, om te besien of wþ daer oock mochten becomen eenighe Limoe-
nen maer quam labonts weder ende en hadde niet konnen bekomen.

Den 31 quam een frans schip upter zee by ons op de reede loopen. Wþ hadde den selfden dach een
Negro tscheep ghehouden die ons snachts een bequame plaets wees om te visschen / ende onse volck
met de Hegen aent hante Lant ghevaren spnde / vingen so veel visch van veelder lepsoorten / als bepde

Tij

t'scheep-

t'schoopsholek in twee daghen eten mochten.

Augustus.

Den 1. Augusti smorgens ginghen wp t' Zepl van Cabo Verde met het Rotterdammer Bootjen dat smiddaech's spn afschept van ons nam ende sette spn coures na de souce Eplanden. Wp hadden 't geheele etmael schoon weder en een mope voorgaende koelte vptenoorden en giagen zupwest aer.

Van den 2. tot den 18 hadden wp veel variabele winden.

Den 18 ende 19 continuirde de wind noch als vooren ende wp resoluerden onsen coures na Sierra Liona te settē om aldaer te ververschen / overmits onse volck de scheurbuick hart begosten te krygen / en alle dagen dooz harde contrarie wind moesten wp leggen twas oor te laet om speedigh dooz de knie te passeren oock hadden wp aen de Caep luttel ververschingh bekomen. Dit etmael hadden wp schoon weder met mope koelte des smiddaech's hebben wp de hoochte bekomen van 7 grad. 15. min.

Augustus.

Den 20 smiddaech's hadden wp de hoochte van 7 graed 25 minuten / met mope weder ende een wackere koelte vpten zypden / ginghen oost ende oost ten noorden aen / saghen veel Lantvoghelen en veranderingh van water / teghen den abont wierpen wp 30 vadem lantgront / en ghemoeten het lant wel onrent 40 mijlen eerder als wp gisten / settē snachts op 16 vadem / en waren aend de westkant van de Baixos van S. Anna.

Den 21 smorgens gingen wp met den dach t' zepl / ende saghen het hooge lant van Sierra Liona van ons noordtoost ten noorden onrent ses mijlen / sagen oock de Eplanden van Mabrabomba, die leggen aen de zypchoeck vant hooge lant van Sierra Liona benoorden de Baixos van S. Anna / Sierra Liona is heel hoogh lant so datter geen so hoogen lant is in de ghewesten tusschen de Cabo Verde ende de caste van Guinra / daer aen het oock seer kennelijck is. Wp deden dien dach ons bestie om na lant te komen / hadden meest in stroom liepen aende kant ende oock over de Baixos van S. Anna heen / op 10.9.8.7.5. vadem waters / als wp noortwaert zeplden so dieptent / oostwaert d'oochdent / so dat wp des abonts settē met hooch water op vierdehalf vadem weecke gront / maer snachts met laeg water en was niet dieper als vierdehalf vadem dan twas schoon klaer weder.

Den 22 smorghens met den dagheraet is de Schipper Willem Schouten aent Jacht ghebarren / en daer met voorheen gheslept / het groot Schip is ghevolght / gingen met een noortwesten wind noordnoordtoost gen / met een ebbe onder de boegh gheraecten so vande Baixos af tot op achthien vadem / en

en quamen by de Eplanden van Mabrabomba, die zijn seer hoogh ende leggen met huij dypen op een rije zuidzuidwest/ende noordnoordtoost een half myl vande zuidchoeck van Sierra Liona t' Zee-waert/daer kregen wij black water van vijf/vier badem/slechte modder gront/wij set tent ontrent een myl vant lant/voerē daer aen/maer bondent ondewoont van menschen/dā sagen meniche vā groote wilde dieren voetstappen / clant was woest/vol wildernissen/laeghe morassen en hooge gebergten.

Den 23 Smorghens is de opper Coopman Jacob le Maire aen't Jacht ghevaren/ende van daer met bepde de Boot's nae Landt/bonden een Riviere daer voorz laghen eenighe ruds'en ende klippen/so dat men niet geen Schepen daer in mocht/maer binnen synde wast diep ende wijt genoegh om met scheppen te laveren/zp en vernamen daer oock gheen volck/dan saghen dyp'e wilde Ossen/en meniche van Meerkatten/oock eenige Doghels die blaften als honden. Wij voeren mette vloet wel drie mijlen op/vonden hier en daer een wilde Palmijst/maer quamen lavonts weder aan boord/ende en hadde geen repcken van volck/noch van eenighe vruchten/die haer dienstelick mochten zijn)ghesien.

Augustus.

Den 24. syn bepde de Schuppen weder aen Lant ghevaren/om te soeken na Menschen of eenighe vruchten om te ververschen elck in een besondere Riviere. Aris Claesz Coopman van't Jacht/ met een van d' Assistenten in d' eene/ ende Claes Jansz Ban/ met onse onder-stuerman in een ander/elc wel vijf mylen te Landewaert in/ en quamen den 25 Smorghens weder aen boord. De Coopman van't Jacht hadde geweest in een soute Rivier/ en niet upgerechte/ dan bracht alleenlyk vijf ofte ses wilde Palmijten. Maer Claes Jansz Ban had geweest in een soete Rivier/ en daer een plaece ghebonden met acht ofte neghen Limoen-boomen/die sy ghelschut/ende daer af onrent 750. Limoenen afgekeegen hadde/die waren bynaest ryp/bequaem om te dupren/ wij hadde daer oock ghiesen veel Schilt-padden/met sommighe Crocodilen/maer gheen volck. Wij resolueerden te proeven of wij met bepde Schepen louden moghen comen in die soete Rivier/om ons aldaer van versch water ende Limoenen te versien/gingen onder zepl/maer bonden te magher water soo dat wijt mochten settien op ses badem/ het Jacht settent voor de Rivier by de laegher wal/dan hadde daer slechte water dooyt verschut van de Baixos van S. Anna. De Commis Jacob le Maire ende Aris Claesz Commis vant Jacht/ zpt met de Boot de Rivier in ghevaren/met heel regenich weder.

Den 16 wapdet sijf uren zuidzuidwesten/so dat wij niet konden uprechten met zeplen/ doch het
T iii Jach^s

Jacht liep na de zuidpdt hoeck vande Boot/die is ontrent s mylen wijt vande noordewal totte zuidewal.

Den 27 smorghens lichten wp ons Acker om nae't Jacht te seplen / en ontrent de middach quam de Boot vant Jacht met de Comis Jacob le Maire weder aen boort/ en brochten mede ontrent 1400. Limoenen die spinde voorsz Ribier hier en daer bekomen hadden/ ende gheen menschen vernomen. Des avonts quamen wp bp't Jacht settent daer op vierdehalf vadem steek - gront.

Augustus.

Den 28. is onse Stuurman met bepde de Boots nae de Riviere ghebaren daer wp voor laghen/en quamen tegen den avont weder/hadden geen Lantgebonden bequaem om op te gaen noch eenighe Menschen dan alleen een Buffel met een kalf/voort moras en boomien/die stonden int souce Water.

Den 29 alsoo wp bevonden dat wp niet en waren inde Riviere vā Sierra Liona/besloten wp heel vroegh van daer tsepl te gaen/ende loopen benoorden het hooge lant/ smiddaechs leplden wp bove de Eplanden van Mabrabomba, te weten daer bewesten heen en nae't hooge landt daer benoorden toe/ op 12 en 13 vadem daer bp langhs/ en quamen des avonts om den hoeck daer settent wijt op 15. vadem.

Den 30 smorghens lichten wp ons Acker en drevben met de stroom en een zuidelijke windt voort Doxp op de reede in Sierra Liona/settent daer op acht vadem sant-gront ontrent een Musquet schoot van lant/alwaer wp sagen acht ofte negen hupskens met stroo ghedeckt. De Swarten riepen ons in hare tale toe dat wpse aenboort souden halen alsoo sp daer gheen Canons en hebben / wp sonden ons Boot aen lant dat terstont wederom quam met vijf Swartē waer af een de Colc was. Dese begeerde datter volc in ostagie blijvē soude / want daer hadde coets te voren een Frans schip geweest/ dat twee Swarten mede ghenomen hadde. Aris Claesz die mede aen landt gevaren was bleef in ostagie / mede hebbende een weynich Coralen daer hy dien achtermiddach tegen ruplde wel 700 Limoenen bp naest heel ryp/ ende twee boschken Bananas / mede ten naesten bp ryp. De Colc sprac alderlep cael onder malcanderen. Onse bolck alsoo wp dat etmael schoon weder hadden/ deden noch dien selven dach een tocht om water dat daer seer licht valt te halen/ 'tkomt vant geberghe afloopen tot inde reede toe/ so dat wp de baetjens maer hielden onder de afwateringe ende brochtent voorts in de schupt/cwas seer goedt water.

Augustus.

Den 31, haelden wp onse Baten vol Water ende des morgens voeren Jacob le Maire/Aris Claesz/ Claes

Claes Jansz Van ende alle d' assistenten aen Lant/ en rupldendien dach by giffinghe wel 25 duplent Limoenen al voor wepnich Coralen ende slechte Neurenburgsche messen / men souder wel 100. duplent geruplt hebben hadmense begeert want daer stondender heele boschchen vol. Des abonts ruplden wpt oock een zood visch van de Negros.

September.

Den 1. September nae middach lichten wpt ons Ancker/ende d'reven voor stroom wederom af met schoon weder ende mope koelte/teghen den abont setteden wjt by de mont van de Zee voor een klepn Kibierken.

Den 2. des smorgens voer onse Jacht aen strant met hooch Water om schoon te maken want daer goede ghelegenchedt was t' Water valt daer seuen voeten op en neder: des abonts quam onse volck weder aen boort/ mede brengende een klepn wit beestken geheeten Antilop, dat sy inde boschachte gevonden hadden in een strop by de Negros gestelt. Sy brochten oock etelijcke Limoenen t'scheep / est teghen den abont voer t' Boot upt Visschen dat een mope zood mede brocht met een deel Palmitas / die sy in de Boschagie alghehouwen hadden.

Den 3 na de middagh quamt Jacht alschoon ghemaectt weder van strant/ oock voer onse Schipper upt visschen/ ende brocht des abonts een schoone zood visch aen voorde/ een fatsoen van Visschen ghelyck de Schoenmaekers syp messen. Het volck brochten oock elck voor haer hooft 150 Limoenen 'scheep.

September.

Den 4. smorgens vroegh wonden wpt onse Anchors/ende gingen onder zepl upt Sierra Liona met wepnigh koelte/maer settet het abonts weder deur contrarie wind op 14 badem goet Ancker gront.

Den 5 int eerste quartier lichten wpt wederom t' Ancker/est gingen onder zepl van den 5 tot den 18. Hadden wpt veel stilten met variable Winden diversche roepen ons Ancker laten vallen.

Den 18 smiddaechs ten 12 uret ginghen wpt onder zepl / ende onse Jacht verloo^r syn Tou met het Ancker int winden doent op en neer stont/ het waepde een harde koelte/ende t' Water gings redelijck hol.

Den 19 smorgens also wpt noch contrarie Wind hadden/ende weder gantsch zee moede waren dooz het dagelijc onweder ende regen/ bellossen wpt weder na Sierra Liona te loopen om te verberghen en te verwa-

verwaters/na middaeghs kregen wþ weder de goede windt upten noordwesten/daer over wþ weder onse cours veranderden zupden aen/om onse reple te verbauderen.

Den 20. hadden wþ noch de goede windt/gingen zupden aen/hadden s' middaghs de hoochte van acht graden 20. minuten.

Den 21. ende voort dese geheele maent upt hadden wþ variabele winden/veel stilten/ende alle daghen groote gheweldiche regen/hadden den 30. smiddachs de hoochte van 5. graden.

October,

Int beginsel van October hadden wþ variabele winden/somtijes stilten/ende regenden geweldich heele nachten ende daghen aen malkanderen.

Den 5. hadden wþ de hoochde van 4. graden 27. minuten. Onrent den middach was sulcke gedrupsch voor aende boeg van 'tschip/dat onse Schipper zynde achter inde galderp/meynde datter een man voor vant schip ofte hande boeghspriet int water viel/maer alsoo hy ter zijden daer nae upisach/sach hy dat de Zee heel root van bloet was/als offer een groote menichte bloet ulti gegot/ hadde geweest/daer in hy seer verwondert was/niet wetende wat het mochte bediede/maer bevondē daer nae dat een groote gehooznde visch ofte Zeemonster tegé 'tschip met zyn hoorn hadde gestotē met ee wonderbaarliche cracht/want doe wþ quamē in Porto Desire, en 'tschip aldaer op strand setten om schoone maecken/vonden wþ voor inde boech onrent seiven voeten onder water/een hoorn int schip liekē/van satsoen ende dicke seer gelijck het eynde van een gemeene Olifants tant/niet hol/maer vol/van heel vast/sterk en seer hart been/stac dooz drp hupden vā 'tschip heen/te weten dooz twee dicke planken van grenen/en een dicke plank vā eeken hout/noch een stuck in ee inhout/daert ten laetsten opghikeert was/met ons groot geluck/want soa t binne het schip tusschen de inhouten waer ulti ghecomen/t'soude mogelijck een grooter gat gemaeckt/ en 'tschip met ons allen in perijkel van vergaen gebracht hebben. Dessen hoorn stac onrent welen half voet diep int schip/ en een kleyne half voet daer vuppen/daer hy met groot ghewelde kordt afgebrooken was/daer over dat Monster soo geweldich hadde ghebloedt.

Van den 6. tot den 19. ende 20. hadden wþ tamelijcken voort-ganck ende sagē veel wal-vischken/des voorleden nachts passeerden wþ de Lpnie Aequinoctiael.

Den 25. hadden wþ de windt en cours als vooren. Tot dese tpt toe hadden wþ gebaeren/sonder dat pemant

remant in onse Schepen wist behalven alleen onse Schipper ende Bewinthebber Willem Cornelisz Schout ende den opper-Coopman Jacob le Maire waer dat w^p souden varen: doen wiert ons allen van haer voorgelesen het voornemen van onse repse/dat was dat w^p souden soeken door een anderē wech als dooz de Strate van Magellanes te comen inde Zupdzee/om aldaer te ontdeckē sekere nieuwe landen int zupden/daer sy meynden datmen groote rijkdommen soude connen halen/ ofte so dat niet nae wensche en quame te succideren/ datmen dan voort langs de groote Supdzee soude zeple nae de Oost-Indien. Ober dese verklaringe was onder het Scheepsvolck dien dach een groote vreucht/ als die nu wisten waer sy gelept wierden/hoopende ooc elck int zpne/van de goede repse pet wat te genieten/en daer van verbeteret te wesen. November.

Den 1. November hadden w^p de hoochte van 13. graden 30. minuten/ende passeerden w^p de Sonne/soo dat w^p die nu des middaeghs noortwaert van ons creghen.

Den 3. hadden w^p de hoochte van 19 graden 20. minuten/ w^p sagen sommighe swarte vogels/met twee ofte drie Jan van Genten/ en nae de middaech sagen w^p een van de Eplanden vā Martin Vaes/ geheeten Ascension, lach van ons zupdcoost ten oosten/ op de hoochte van 20. graden/ w^p bevonden aldaer wassende noordtoosteringe van 12. graden/ hadden de wint al uyt den noorden ende noortnoort-oosten/ gelijck de voorgaende dagen/ doende ons cours zupden aen. Dien dach kregē het scheepsvolck dubbelde rantsoen van wijn/ om dat w^p de perickelose droochten vande Abrolhos, ghepasseert waren.

De volgende dagen al totten 20. toe zeplden w^p meest zupdelijck ende zupdwelt.

November,

Den 20. hadden w^p de hoochte van 36. graden 57. minuten/ sagē veel quallen drijven/ en groote menichte van Seelupsen/ een gedierte de Lupsen seer gelijck/ vande groote als een klepne vliege.

De 22. wiert w^p den Raet gheordonneert pder man daechs te gheven een mutsken spaensche wijn/ met en mutsken olie ter weck/ want de fransche wijn ende boter waren op.

Den 23. sagen w^p veel Walvisschen en bleeck water/ hadden smiddaechs de hoochste van 40 gradē 56. minuten.

Den 24. sagen w^p noch veel groote Wisschen/ en veel steenkroos drieben/ hadden hol water uptoen westen/ en sagen seer veel ghevogelte.

Den 30. hadden w^p bleeck water/ als of w^p bplant hadden gheweest/ waren op de hoochte van 46. graden.

N

graden 15 minuten/laghen oock veel ghevoghelte. December.

Den 2. December op de hoochde van 47 graden 45 minuten laghen w^p veel steenkroos drijven.

Den 4. laghen w^p noch veel steenkroos bleek water ende veel ghevoghelte/hadden smiddaechs de hoochde van 47 graden 25 minuten/en 26 graden wassende noordtoosteringe der zepl. Haelde / teghen den avont wierpen w^p gront op 75 vadem lantgront.

Den 5. smorgens wierpen w^p gront op 65 vadem laghen veel ghevoghelte ende kroos / des middaechs hadden w^p hoochde van 46. graden 25. minuten/ des avonts hadden w^p gront op 45. graden ende laghen veel Walvisschen.

Den 6 smorgens met den dage hadden w^p diepte van 46 vadem ginghen met een noortwesten wind west zuptwest aen/hadden smiddaechs de hoochde van 47 graden 30 minuten/na de middach hadden w^p grondt op 42 vadem. Onrent te vier uren laghen w^p het landt twas niet seer hooch een slechte rust witachtich aen te sien / w^p vervielen naer wensch ende begheeren recht benoorden de Haben van Porto Desire en des avonts settent wijt op 10 vadem onrent anderhalf myle vande wal/ hadden een ebbe die om de zupt liep soo sterck als inde Hoofden of voor Blissinghen.

Den 7 smorgens licheen w^p ons Ancker ginghen onderzepl zupden aen tot onrent de middach/ doen quamen w^p door de haben van Porto Desire, leggende op de hoochde van 47 graden 40 minuten/ en liepen na het gat toe/daer comende hadden peil hooch Water soog dat de clippen daer Olivier van Noort afschrijft/ diemen int inseplen van dese haveu noortwaert van hem moet late al onder Water waren/maer aende zupthoeck lagen eenige clippen boven die w^p daer voor aen sagen/liepen daerom daer bezupden heen maer zeplden bezupden het rechte gat in een verkeerde inham in een facen settent daer met hooch Water op vijfchalf vadem/doent Water laegh was hadden w^p niet meer als 14 voet Waters soodat ter Schip d'Endracht met het achterschip vast op de gront sat en was al klippighe gront. W^p hadden de wind Westelijc up ter Land/ en slecht water tot onse geluc/want hadden w^p een oostelijcke Wind gehad mit eenige koelte w^p haddent schip gewisselijc quijt gheweest. W^p bonden daer op de klippen veel eperen en vinghen daer schoone mosselen en visch / onder andere Spieringen van selthien dupnien langh daer over w^p dese Inham noemden de Spierincrap. Onse Sloep voor aen de Pinguins Eplanden/ legghende oostzupdoost 2 mijlen van Porto Desire,die quam des avons late aen voort brachten 2 zee - Leeuwen en 150 Pinguins die w^p des anderen daeghs aten.

Den

Den 8. smorgens met den dageraet zeilden wþ met een landelijcke wþnt up de Spieringbaþ ende setten't recht voor den haven van Porto Desire, sonden onse sloep om int gat te diepen/die quam tegen de muddach weder/bont/ 12. 13. vadem waters int gat/recht nae de middach met pepl hooch water en een oostnoodzcooste wint/ginghen wþ weder onder zepl/het Jacht voor heen/recht het gat in. Doen wþ ontrent anderhalf myle de iuwiere ingesplit waren/creghen wþ inde wint/liecen ons ancker val- len op 20. vadem/de grond was daer van gladde steen/ want cregé een half ure daer na een harde wint up ten noordwesten/bepde de Schepen leggende elck voor twee anckers/dreven terstont tegen de zupt-wal aen/jae 25. anckers en soudese niet gehouden hebben/so dat wþ vastelijck meenden bep de Schepen daer verloren te hebben. Het groot schip sat met de kimmē op de klippē en schoode met het vallende water daer by neder altemet wat/dan bleef dicht:maer het Jacht beviel op de klippē/also,dat het wa-ter hem gheheel oncliep / en datmen met het laeghste water droogh-voets onder de kiel neffens de groote mast mocht doorloopē: de kiel stont meer als een vadem up het water/een dinck seer schrikke-lijck om te sien. En alsoo't up den noortnoortwesten sterck waerde/ wert het vande windt voor om-vallen opgehouden/dat bleek daer up/dat doen't begon te stillen/vielt teghen de wint vande wal af- sp't zpde/met de kimmē wel drie voet lager als de kiel/ daer wþ alle seer van verschrikken/meende het Jacht verloren ende quijt te zyn/maer de vloet comende ende stil blijvende rees het weder op daer wþ alle niet weynich in verblyf waren. Savonts met de stilte wonden wþ vande wal of/ende snachcs quamt Jacht oock by ons.

Den 9. smorghens gingen wþ weder onderzepl inwaert aen/ en quamen by s' Conincx Eplant/ van Olivier alsoo genaemt. Het Jacht geraekte daer achter/ende setten't/maer met d' Endracht konden wþ daer niet binnen comen doo; contrarie wint. Ons volck voerē aen't Eplant/dat was bykans ge- heel met eperen bedeckt/een man stil staende met zyn voeten aen een/stolt met zyn handen berepckē/s- nesten/elck met drie ofce vier eperen/van gedaente(maer wat grooter)als Kiebits-eperen/waren van swaerte stern meeuwen/wþ brochtender by dupsenden t'scheep en atense.

Den 10. voer onse Boot aende noortzpde vande Rivier om versch water te soekē/maer condē geen vinden/dolven kuplen sommige wel 14 voeten diep/maer vonden t'water al brack/soo wel op't hooge gheberchte als inde valeyen/ savonts quamense weder aenboort/brochten voghelen ende eperen met groote menichte.

Den 11. voer de Boot beneden inde Ribiere aende zuptzypde om water en menschen te soeckē/ maer en bonden niet dan brack water/sagen sommige strupsen ende beesten by nae als Harten/met seer lange halsen/en waren seer schuw van ons. Op't hoogste van't gheberchte vonden wþ eenige begraefsenissen/dat waren eenige hoopen steen:en alsoe wþ niet en wisten wat dat mochte beduiden/hebben wþ die van een geworpen/en daer onder gebonden gebeenten van menschē van 10.en 11 voeten lang. Hy leggen de verstorvene op't hoogste vande gebergten op d'aerde neder/en bedeckense met een deel steenen alleenlyk datse bewijst zyn van de beesten ende 't ghevogelte.

Nomber 22 is Porto Desire.

Met de verclaringhe sommigher aenvy singhen in dese volghende Caerte.

- A. Is de Spieringh-bay daer vvy door(misverstant in ghefeylzynde) een nacht laghen in seer groot peryckel vant Schip te verliesen.
- B. De plaeſte daer vvy met de Schepen aende vval dreven, en drooch bevielen, soo datmen onder het Iacht drooch voets mocht door loopen, seer yſſelick om sien.
- C. Het Vogels-Eylant, daer vvy veel ionge vogelen kregen.
- D. Het Leeuvven Eylandt.
- E. Het Konincks Eylandt, daer vvy met de schepen achter oft bauwen gheſet laghen.
- F. De plaeſte daer onſe Iacht Hoorn op die clippen stont, ende ten anderen verbranden.
- G. De piaets daer vvy nae langh en veel soeken versch vwater vonden, dat vvy met cleyne vaetkens tscheep moesten draghen.
- H. De begraefſenissen van seer groote menschen, daer van vvy de ghebeenten vonden thien ende elf voeten langh synde, de Hnſden daer van (onder open ghemaeckt synde) conden over onſe Hoofden heen gheset vverden als geluck Helmen.
- I. K. Zyn afbeeldinghe van de Zee-Leeuven ende Zee-Leeuvinnen, daer van vvy eenighe vinghen ende aten.
- L. Een foorte van beesten by na als Herten,maer hebbende halsen soo langh als haer gheheele lyven, syn seer ſnel loopende dieren, fulcke saghen vvy daghelycks veel op het Gheberchte.
- M. Struyffen die vvy hier oock veel saghen.
- N. Is een steenen mick, vande natuere aldaer vvonderlyck ghemaeckt, schynt van verre een Caep oſt vvarder te syn die met handen ghemaeckt is.

DEn 12.13.14. 15 en 16.3pm ons volck noch dagelpcks aen landt ghebaren om water te soeken/maer niet ghebonden/dan brochten veel vogelen/ ende menichete van visch t'scheep.
Den 17. brochten wþ ons schip binnen 't Conincx Eplant aen de wal met hooch water / om schoon te maken/bevielen heel drooch/so datmen daer drooghs baets mocht om gaen.

Den

Porto Desire

Den 18. is ons Jacht oock aende brant gheset onrent twee musquet schooten van onse schip / om schoon te maecken.

Den 19. also w^p doende waren om de schepen beyde schoon te maecken / en datmē ondert Jacht soude barnen / is de blam onversien sen seer haestich opgeslagē tot in't want / en terstant inde hoochte ge-weakst / so datter in een oogenblick geen kans was om te blussen / te meer also o't Jacht opt' t drooge sat welsovoeten van't water / en moestent also voor onse oogen geheel sien verbrandē sonder dat w^p eenighe weer daer voorz conden doen.

Den 20. met hooch water brochten w^p ons Schip v' Gendracht weder vā lant / en voerē aen't Jacht / en blussen den brant / maar t'was geheel tot aen't water afgebrandt. De volghende dagen hebben w^p watter van overgebleven was gesloopt / t' hout en het pslwerck dat w^p conden becomen met het geschut ende d' anckers ghebercht.

Den 25. bonden onse volck een goet-stuck te lande in eenighe kuplen daer versch water in stont / dan was wit ende heel dick / daer hebben w^p dagelijcx water gehaelt. De sommige van't volck droegent water in kleyn baetkens op haer schouderen / de andere gingent geweert met Musquetten om haer te beschermen. Andere haelden dagelijcx veel vogelen ende eperen / oock jonge Zeeleeuwen die w^p aten / ende redelijck van smaek waren. Dese Zeeleeuwen is een ghediert van de groote ghelyck een kleyn peert / hebbende hoofden als Leeuwen / met lanck ruyg hary om de halsē / maar de wiskens zyn slecht sonder har / en niet half so groot als de mannekens / men kost die niet doodē dan met een mosket inde borst ofte harssenen te schieren / want al haddense 100. slagen met hantspaekē ofte koevoerte dat haer t' bloet tot mondē ende neusgaten uptriep / soo liepense nochtans wech. Terw^plen w^p hier in dese Rivier lagen hadde w^p veel harde winden / ende somtys veel regen ende onweder.

Januarius.

Den 9. Januarij hebben w^p onse leste water t'scheep gehaelt / ende den 10. zyn w^p t'zepl gegaen om onse repse te verborderen / maar teghen de middach kregen w^p de wind uptoer Zee / so dat w^p t' weder settent by't Leeuwen Eplant / bingen dien dach veel visch ende voghelten.

Den 12 voer onse Sloep nae de Pinguins Eilandē / om Pinguins te halē / maar cost door quaet weder dien dach niet weder aen boort come / maar vernachte inde Spierinbap / quam sanderdaegs snoeghens vroegh aenboordt / gheladen met Pinguins / maar waren deur de groote menichtē bedorven / en w^p

Vijf

wij worpense ober baort. Des na middaechs den 13 zeplden wij uyt Porto Desire, maer alsoo 't stille
wieret settent wpt bumpten de haven daer na begont weder te koelen/wij lichteden onse ancker en zepl-
den t'zeewaert in.

Den 18 saghen wij smorgens Hebalds Eplanden zypd-oost van ons ontrent d'rpe mijlen/ die legge
bande straat verschepden/ naer 'tschriiven van Hebaldt de Weert oostnoordooost ende westzypdwest
ontreut so mijlen/wij hadden smiddaeghs de hoochte van 51 graden.

Den 20 saghen wij veel steenkroos drijven / bemerckten dat wij harde stroom hadden / die om de
zypdwest gunt/hadden smiddaeghs de hoochte van 53 graden/wij gisten ons 20 mijlen van lant be-
zypden de Strate van Magellanes.

Den 21 hadden wij smiddaeghs de hoochte van 53 graden.

Den 23 smorghens vroech kregen wij een zypdelijcke Wint dan tegen de middach werdet stil/daer
na liep de Wind Westelijck/smiddaeghs kregen wij gront op 50 vadem/ swarte santgront niet klepne
steenckens / doen kreghen wij een noordelijcken Windt met slecht Water en moy weder/het Water
was los bleck als of wij binnens Landts waren gheweest/ en seplden zypden ten Westen aen. On-
trent d'rpe uren naer den middach saghen wij Landt int Westen en zypdwester/ en openbaerde hem
cordis daer na oock int zypden/hadden sabonts een noordelijcken windt/ ginghen oostzuptoost aen/
om boven 'lant te blijven/ het koelde heel dicht int hol water/soo dat wij de marllepis inde marllen
hadden.

Den 24 smorghens vroech wierden wij het Lant aen stuerboort gewaer/ ende lach niet boven eene
grootte mil van ons/wij hadden gront op 40 vadem en een Westelijcke Wind / het lant strekte oost ten
zypden met hooch geberchte dat al wit van sneeu bedeckt lach. Op zeplden al by dat landt langhs/
ende ontrent de middach quamen wij dat ten epnden / en saghen een ander lant daer beoosten/ dat ooc
seer hooch ende hachelich aen te sien was. Dese Landen lagen na ons goetduncken ontrent acht mij-
len van malcanderen en scheen daer tusschen bepden door een goede passagie te wesen/ en vermoedent
te vaster om dat wij mercten datter een harde stroom om de zypdt tusschen dese bepde Landen in liep
hadden smiddaeghs de hoochte van 54 graden 40 minuten/ na de middach kregen wij een noordelijcke
wind. Wij liepen na dese openinghe toe maer tegen den avont werde het stil en dreven dien nacht met
harde stroom ende weynich wind heen. Wij saghen hier ontelbare menichce van Pinguins/ooc Wal-
visschen

bisschen by dypenden / soo dat w^p ghestadich daer op moesten passen met aerloeven ende dragende houden / om de Walbisschen te myden op dat w^p haer niet op t luf en seplden.

Den 25 sinorgens waren w^p dicht bpt oostelijsche lant / dat was seer hooch ende hackelich en street op de noordzijde oost zupdoost heen soo verre w^p zien konden / w^p gaven dat den name vant Statent-Lant / maer het lant daer bewesten ons noemden w^p Mauritius de Nassau. W^p vermoeden datmen aen bepde zijden goede reeden en sanctbapen soude vinden / want 'twas aen bepde zijden niet schoone sandstranden / ende moepe opgaende zantgronden / Visch / Pinguins en Zeerobben syn daer in grooten overvloet / oock ghevogelte en water genoegh / dan boomien en konden w^p niet sien. W^p hadden eenen noordelijken wint int gat / gingen zupdzupdwelt aen met harde voortganck / smiddaeghs hadden w^p de hoochte van 55 graden en 36 minuten en secten dan onse cours zupdwelt aen met dichte koele en regen / met stype voortganck. W^p saghen het landt bezijdten het gat vant westelijcke epnt vant lant Mauritius de Nassau af utrekenen westzudwest ende zupdwelt heen soo heer w^p beooghen konden / al heel hooch ende hackelick Landt. Des abonts liep de wint zuptwest / en w^p liepen doen dien nacht zupdwertaert over met holle dyningen uptoen zupdwesteren seer blau water / daer upto w^p oorzeeldēn ende voor seecker hielden dat w^p groot ende diep water te loefwaert hadden / niet twijfelende of dat en was de groote Zupt Zee daer over w^p seer verblyt waren : houdende dat w^p ons een wech ontdeckt was die tot dier tijdt toe den menschen onbekent was gheweest ghelyck w^p dat oock naederhant bevonden waerachtich te syn. W^p saghen hier uptoematten grote Jan van Genten ofte zee Meenwen / grooter van lije als Swanen / hare vleugelen uptoestreckt synde / waren elc meer als een vademanick. Dese Vogels door d'ongewoonheydt menschen te sien quamen w^p ons opt schip sieten ende lieten haer vant volck grijpen ende dootlaen.

Den 26. hadden w^p smiddaeghs de hoochte van 57. graden / met een vliegende storm uptoen westen ende zupdwesteren die tgheheele etmael duerde / met heel hol en blau water. W^p lieten zupdwertaert overstaen met een schoverzepl / saghen int noordwesteren noch hooch lant / snachts wenden w^p t noordwestwaert over al met een schover zepl.

Den 27 hadden w^p smiddaeghs de hoochte van 56 graden 51 minuten / was kout weder met hagelbrypen en reghen / hadden de wint west ende west zupdwelt / liepen eerst zupwaert / daer na noordwaert over met schoverzeplen.

Den

Den 28 hebben w^p smorgens onse Marisseplen daer weder bp gheset/hadden holle dpninghen upt den westen/hadden de wint eerst west daer na noordtoost/ liepen eerst zupden daer na west ende west ten zupden/daer na west ende west ten zupden aen/hadden stiddaechs de hooghe van 56.graden 48 minuten.

Nomber 23. is de Caert ofte Voyagie

Van Jacob le Maire , bevijft V E. in vvat manieren den voorsz Jacob le Maire , door een nieuvve Straet , de Suyt-Zee ghepasseert is , tot in Indien.

DEn 29.smorghens met den dach hadden w^p eenen zupdtoosten windt/deden onsen cours zupt-west aen.

Nae de vrookost saghen w^p voor upt t'wee Eplanden westzupdwest van ons / en ontrent de middach quamen w^p daer bp/maer en mochten die niet boven zeplen/soo dat w^p daer benoorden om liepen/dat waren dorre grauwe klippen/met noch eenige kleyne klippen die daer om lagen/leggende op de hooghe van 57 graden bezupden de Linie Equinoctiael. W^p gaben die den name van d'Eplanden van Barneveldt.

W^p zepliden al westnoordwest aen/teghen den avont saghen w^p weder lant int noordwesten ende noordnoordwesten van ons / dat was het landt bezupden de strate van Magellaen/ ende streckt al zupdwaert heenen/was al hooch geberchte met sneeu bedeckt/epndende met een scherpe hoeck / die w^p noemden de Caep van Hoorn/ en lept op de hooghe van 57 graden 48 minuten.

W^p hadden doen schoon weder kregen sabonts een noordelycke windt/en hadden holle dpninghen upt den westen / deden onsen cours al westelpick aen / en bevonden dat aldaer sterke stroom om de west ginck.

Den 30 hadden w^p noch holle dpninghen upt den westen met blau water en sterke stroom die al om de west ginck / 'twelc ons al vast vertrouwen gaf dat w^p een open wech hadden tot de Suytzee; smidachs hadden w^p de hooghe van 57.graden 34 minuten.

Den

Den 28^e
den westen/
ten zuiden/
minuten.

Van Iacc

D^{en 29^e}

west
middach qu
liepen/dat u
op de heogh
landen van
Op zepid
noordmoor
zuidewaert
Op noemdei
Op hadd
upt den west
west ginck.
Den 30 ha
de west ginck
dachs haddi

Den 31. Smorgens hadden wy de Wint upc de noordelijcker hant/gingen West aen / hadden smiddaegs de hoochte van 5. graden/na de middach liep de Wint te Westen/ende westzuidwest/ en varia-
bel/doen waren wy de Caep van Hoorne gepasseert ende en conden geen lant meer sien/maer hadden
holle dypingen upc den westen/ en seer blau Water/ t'welck ons doen noch meer ten bollen verseecker-
de dat op de rypme Zuyptzee voor unt hadden/sonder eenigh landt. Wy hadden hier variable win-
den/met veel reghen ende haghelbupen/soo dat wijt dickwils over en weder wenden.

Februarius.

Den 1. Februarij hadden wy kout weder/met een storm upc zuyptwesten soo dat wy met schover-
zeplen by laghen leggende noordwest ende westnoordwest aen. Ende hieldent van den eersten Ja-
nuarij tot den eersten Maerte al noordt want aen/ in dien tijt leden wy veel coude ende ongemack op de
hoochte als de kart upc wijst.

Martius.

Den 1. Maerte smorghens met den dach/sagen wy de Eplanden van Iuan Farnando , recht voorz upc
noortnoortoost van ons/hadden een zypden wint/met moye koelte en moy weder. Smiddaegs qua-
men wy daer by/hadden de hoochte van 33. graden en 48. minuten. Dese Eplanden syn twee in getal/
hepde heel hooch lant/het kleinstste is het westeliestste is een dor/bar Eplandt/ niet van kale berghen
en klippen/maer het grootst (dat is het oosteliestste) is oock vol hoogh geberchte maer vol gheboom-
te en seer vruchthaer/daer is menichte van Vee/ als Verkens ende Wocken/aende cultie onuptsprek-
liche menichte van goede visch/so dat de Spangiaerts daer somtijts comen visschen/ en in korten tijt
haer schepen vol banghen/die sy na Peru voeren.

Wy liepen aen de westzypde van dese Eplanden heenen/ t'welck een misslag voor ons was/moesten
daer beoosten om gheloopen hebben/ om op de reede te comen/die leyt by de oosthoeck van't grootste
Eplant/want alsoo wy van bewesten om/ende achter t' lant quamen/ geraectten wy onder t' lant inde
filte/deur dien het lant hooch ende steplis/so dat wy met het schip niet en conden by t' lant comen om
te anckeren sonden daerom onse boot nae t' lant om te diepe/die quam savonts weder aē boort/brocht
tijdinge dat sy dicht onder t' lant gront hadden geworpen op 40. ende 30. vadem sant gront/die alle-
schende op droogde tot op drie badem toe/wel bequaem om te anckeren/nessens een schoone groene ba-
tep/die vol groene boomien stont lieffelijck aen cesien/dasyn waren om de koythept des tijts niet aen
lant/ en dat sy hier en daer t' versch water in overvloet van t' hooge lant hadden sien comen afloopen/
saghen

saghen oock veel Bocken ende ander gedierte op't gheberchte/dat sy niet wel van verre costen beken-
nen: sy hadden oock in corce tijde eengoede menichte van schoone visch ghevanghen/soo haest en had-
dense de hoeck niet int water laten gaen/of terstondt wasser visch aen/soo datse ghestadich sonder op-
houden niet ghedaen hadden als visch op halen/waren meest Corcobado ende Steenbrasems/en had-
den oock menichte van Zeewolven ghelyen. Dese tijdinghe maecte het Scheeps-volck alle seer ver-
blijdt bysonder sommighe die het scheurbunck hadden/hoopende hier ten vollen te ververschen/ende
lufs ghesonicheydt te becomen. Des nachts werdet sil/soo dat wp doen mette stroom een stuck wech
ghedreven wierden.

Den². des morgens waren wp met het schip weder dicht onder't lant/maer en condē so nae niet co-
men/(hoe veel weere dat wp ooc deden)dat wp gront konden beworpen/wp sondē weder eenich volc
nae lant/sommige om te visschen/ en sommighe nae Dee te gaen soecken/sy condēn wel menichte sien
van schoone Verckens/Bocken ende ander gediert/maer om het kreupelbosch wille niet beloopē noch
besetten. Terwile dat sommige wat water haelden/hadden die inde Boot waren ontrent twee con-
nen visch gevangen al mette hoeck. Daermede moesten wp dat schoone Eplant verlaten/sonder meer
daer van te ghenieten.

Den³. des morgens waren wp wel ontrent vier mijlen beneden de Eplanden ghedreven/ niet te-
genstaende wp het gantsche etmael onse beste hadden gedaen om die te bezepelen / t'welck ons ten lae-
sten begonst te verdrietan/siende dat het onmoghelyck was die te becomen/daeromme is doen bp den
Raedt goet gebonden ende besloten dat wp d'Eplanden souden verlaten/ende onse cours volghen om
onse reysle te verborderen/also wp alle dagen een seer goede wint hadden/ende over't hooft liepen wa-
pen/tot seer groote leetwesen en verdrriet vande siecken/die daer mede alle hope van haer leven verlo-
ren/dan Godt versacht. Dese Eplanden leggen op de hooghde van 33. graden 40. minuten.

Dese resolutie ghenomen/letten wp onse cours noordwest ten westen/met een lustige koelte uptoen
zypden ende goede voortganck.

Den¹. Passeerden wp voor de tweede reysle den Tropicum Capricorni met een zuptoooste wint/en
noordenoordweste cours/van den¹². Heert tot den⁹. July hadden wp goede voortganck.

Den⁹. stierf Jan Cornelisz Schouten/Schipper op't Jacht geweest en broeder van onse Schipper
Willen Cornelisz Schouten/nae dat hp wel een maent aen een seer quade siecke hadde gheleghen.

Den

Den 10. smorghens nae dat het ghebedt ghedaen was/wierdt de doode hrypten boort gherset/ende na den vroeghkost sagen wyp't landt noortwest/ende noortwest ten noorden van ons ontrent drie mijlen/dat was een leech Eplant en niet groot. Wyp saghen hier oock een groote meniche van Heeuwen ende visch/ende settenden onsen cours nae't Eplandi toe / meenende aldaer eenighe verversinghe te krijgen/maer onse sloopen en konden niet aan lant comen overmits het hol water was/ maer eenige van onse maerts swommen aen lant sy bonden niets dat onse siecken ververschen mocht also syn wyp voort gegaē tot den 14. so saegen wyp een Eplant daer wyp alte mael seer in verblyt waere/voere daer nae toe/ settende onsen cours tegen den abont/wesende met onschip noch wel een myl van lant/ quannier een Canoe ons te ghemoet / met 4. Indianen/die gheheel en al naeckte en root van coeur waren / met seer swart ende langh hary. Sy bleven altijt een goedt stuck van't schip/roepende ons eerst toe/ende wijsende dat wyp aen lant souden komen/maer wyp kondē haer niet verstaen/noch sy ons/hoewel wyp haer in Spaensche/Malepsche/Javaensche ende onse Nederduytse sprake toeriepen. Des avondts met Sonnen ondergangh quamen wyp by 't landt/maer hadden geen gront/ noch oock veranderinge van water/hoewel wyp ons so dicht by 't lant begaben/ dat wyp'er wel met een mus ket opgeschoten souden hebben/waer over wyp het wederom t'zeewaert wenden/ende de Canoe gingh nae landt/daer hun een groote meniche van Indianen op de strandt waeren wachtende. Een wepnich tijs daer nae quammer weder een Canoe van lant na 't schip toe/maer en wilden ons/als de andere niet aenboort komen: Sy riepen wel/ende wyp mede/ maer konden walkanderē niet verstaen/ ende haer Canoe viel om dat wyp't slagen/maer sy haddense metter haest weder over endt/ende wareh met een gauwichept terft one weder daer in/sy wesen ons al voort nae landt toe/ ende wyp haer wederom na't schip/ doch sy wilden niet komen/ waer over wyp weder onsen cours ginghen/ ende 't Eplant verlieten/ zeplende zypden en zypdtzypdtwest aen/ om boven 't landt te zeplen. Dit Eplant is niet hreest/dan seer langh/ staende vol boomen/het welcke/soo ons dochte Palmitas ende Cocos boomen waren/lept op de hoochte van 15. graden 15. minuten/ende heeft een witte sandstrandt. Des snachts saghen wyp tot verscheden plaetsen bieren op 't lande.

Den 15. smorghens soo wyp snachts ontrent thien mijlen zuptzuptwest hadden geslept/ zeplden wyp smorghens dicht onder 't landt langhs/ daer saghen wyp oock veel naeckte menschen langs de strandt roepende ende krijtende(so't scheen)dat wyp aen lant souden komen/daer quam wederom een Canoe

van lant met drie Indianen na ons toe/die mede riepen/doch en wilden ons als voren/niet aen boort/maer roepden nae onse Sloep toe/daer sy dicht by quamens en ons volc bewees haer alle vrientchap/haer gevende eenige Coralen ende Messen / dan sy konden malkanderen niet verstaen. Een weynich tyts by de Sloep geweest hebbende schepdense daer van/ende quamens so nae ons boort/dat wijs een toutien toewierpen/het welck sy naemen dan wilden haer in't schip niet begheven; maer wel in onse Sloep die wederom van lant quam/sonder pet upgherecht te hebben. Immers nae dat sy lange aen ons boort geweest hadden/quaminer ten lesten een in de Gaelderrie/ die Spijkers van de vensterkens voor de Coopmans ende Schippers kope up trock/ en stackse wech/verboorch die in zyn hantz/waren seer begeerich nae yser/jae sy trocken en meendē ooc de bouts met handē up het schip te crecken. Wy wildender een in't schip houden/en daer teghens een van ons volck met hun in de Canoe aen lant seden/om vrientchap met haer te maekken/dan sy wilden niet. 'Twas seer diefachtich volc ginge heel naeckt/hadden alleen een doerkken vā mattē voss/haer schamelhept/haer hupt was getepckent met verscheyden figueren/als Slanghen / Draken ende diergelecke gedrocht/ en stont daer op heel blau/ als oft met Boskrypt daer op gebrant hadde gheweest. Wy schonckense eens wijn in de Canoe sitende/sy en wilden het schaelcjen niet weder geven. Wy sonden onse Sloep wederom af naer lant toe/ met acht Muskettiers/ endeses mannen met Sabels. Onsen Onderkoopman Claes Jansz. ende de Coopman van't Jacht Aris Claesz/voeren mede/om te besie wat daer op't Eplant was/en om vrientchap met haer te maken/dan soo ras als sy stranden/ende dat het volck deur de barningen aen landt quamen/quamender wel 30. Indianen up het bosch niet groote knodsen ende wilden de onsen haer geweer benemen/ende de Sloep op't droogh crecken/gelyck sy dan twee van onse volck up de Sloep namen/ende meendense in't bosch te brengen/maer de Muskettiers/ die haer musketten noch droogh waren/schoten drie musket schoten in den hoop/so dat ons volc sonder twijflemeenden datter eenige dootgeschoten ofte doodelicq gequerst waren. Sy hadden ooc lange stocken/met sekere lange getackte dingen voor aen't endt/het welcke/so ons docht swaerden van Swaert-willichen waren/ooc wierpense met slingers dan quetsten/Godt danck niemant van ons volc niet. Flushogen en hadden sy niet dat wy sagen. De onse sagen ooc eenige vrouwen/die de mans om den hals vielen ende kretē/dat wy niet en wilten wat het beduyde/dan meendendat het was om de selve te doeschepde. Dit Eplant gavē wy den naem/upc oozsaect dat wy daer gheen gront condē vindē om te anckeren) van't Eplant sonder gront/

gront/was aende bupten/kant eē smalle streeck lant/ vol Palmites boominē daā binnen int lant vol sout water. En alsoo wp sagen dat hier voor ons niet ten besten en was/besloten wp van daer te schepde/namen der halvē onse cours weder t'zeewaerts West aē met een oostelijcke wint. Wp hadde hier slecht Water / en geen dypninghen ghelyck de voorleden daghen upten zupden / daerom wp vermoeden dat zuytwaert meer lant moet wesen/ klept op de hoochte van 15. graden verschepden ontrent 100. mijlen van het honden Eplant.

Den 18. des morghens in den dageraet saghen wp wederom een Eplant/ dat noorden van ons lach/ zeplden daer nae toe daer bp comende bonden wp dat als de voorgaende sonder ancker gront/zynde van binnen mede al verdroncken lant/ doch aen de kant stont het vol geboomte/ maer geen Palmites noch Cocos boomen. Wp settent onse Sloep upt om te diepen/de welcke aen lant komende/ geen gront en hadde/warr over sy wederom aen boori quaeren/ sonder het wtigerecht/ofte enige menschen gesien te hebben. Daer nae sonden wijsse andermael wt/ om te besien of sy eenighe verversinghe ofte water aen lant soude binden/ ende weder komende/ seinden sy versch water gevonden te hebben niet veer van't strand/in een put ofte kuyl/het welck wel met galep baetjens aen strand was te brenghen/ maer seer qualijk t'scheep te krijgen/ want de Sloep door de barningen die daer waren/moest op de dregh blijven liggen/ende t'volck moesten malcanderen met een touw door t'water aen lant/ende dan weder aen boori trecken so dat het seer periculeus ende moepelijck was aen lant te komen/daerom wp ooc niet meer als vier vaten waters haelden. Wp bonden hier oock sulck krupt als wp op't Honden-Eplant gevonden hadden/dat de smaeck hadde van Cupnakars/daer van wp een sack vol t'scheep brochten/ als mede enige krabben/ ooc schulpen en hoozengs/ daer slacken in waren/seer goet van smaecke. Des avonts gingen wp wederom onsen cours west aen/ de wint was oostelijck/ ende hadde dit mael een tamelijcke koelte/met regemich weder en slecht water. Ten selven dage hadden wp de hoochte vā 14. graden 46. minuten. Dit Eplant heeft 15. mylen vant voorgaende/ en wp gaben't de naem van Waterlant/ om dat wp daer eenich water hadden becomen.

Wp gaben ons volc dien dach ses mitsgens water / en koockte een groote ketel warmoes van dat groene krupt als cupnakars/ dat wp van't Eplant Waterlant hadden gehaelt/ daer vā het volc merkelijke baet ende verquickinge creghen teghen het schenrbupck.

Cozds hier nae bonden wp een ander Eplant daer waeren/ veel wilde boomen/ ende 'twas van

binnen oock al vol sout water. Ons volck t'scheep komende waren gantsch met vliegen bedecket/ sa-
seer datmen niet van haer en mochte bekennen/ haer aengesicht/ handen/ Schuptē en al/ ja de riemen
soo verre die wt het water waren/ twas al met vliegen swart bedeckt/ een wonder om sien. Dese vlie-
ghen quamen met haer aan ons boort/ en vlogen ons alle gader soo dick om't lisen int aengesicht/ dat
wp niet wisten waer wp ons daer voor/ souden verbergē/ so dat wp qualijc condē eten ofte drincke/
alles wiert daer van verbult/ wp wreven ons aengesicht en handen/ maectken klappen/ sloeghender
soo veel wp konden/ dat deurde twee ofte drie daghen met seer groote quellinge/ doen kreghen wp een
dichte koelte/ daer dooz ende met ghestadich vervolghen wierden wp ten epnde van drie ofte vier da-
ghen weder quijdt/ gaben dit Eplandt den naem van't vlieghen Eplandt/ en settē onsen conys daer
af west aan.

Des middaeghs rechts nae den eten lagen wp een zepl/ het welck/ soo ons doch een Barcke was/
komende uyt den zuppen liep noorden aen tegen ons over. Wp hieldender terkont nae toe/ ende als
hp by ons quam/ schoten wp met ons boegstuck aen stuer boort vooz haer over/ om dat sp soudē strij-
ken/ daa sp wilden't niet doen/ waer over wp noch eens schoten/ maer en wilden noch niet strijcken:
Daerom setteden wp onse Sloep uyt met 10 Muskettiers om haer te kryghen/ dewelcke daer na toe
roepende/ schoten wp noch eens achter haer om/ doch alles sonder meeninghe om haer te raecken of te
beschadighen/ maer noch strijken sp niet/ dan sochten so veel zp konden ons te ontspleen ende wonnen
de loef van ons doch de Sloep die haer te kleck was roepde haer in/ ende doen de onse ontrent een
half Musquet schoot van haer waren schotense biermael met een Musquet/ als wp haer genaecten en
eer wp aen boort quamen sp sponghen sommighe mans van verbaetshedt bryten boort/ onder andere
waller een met een kleyn kint/ ende noch een die gequetst was hebbende dype gaten in den rugge doch
niet seer diep want het was een schamp schoot die haelden wp weder uyt het Water. Sp smeten ooc
veel goets bryten boort/ welcke ware Patjens/ en onder andere ooc dype hoenderen. De onse spon-
gen in dat Scheepken ende brochten ons aen boort sonder dat sp haer int minst te weer stelden/ gelijc
sp ooc gheen geweer en hadden. Aen ons boort wesende haelden wp 2 mannen die noch int Schipken
gebleven waren over/ welcke ons te voet vielen kussende onse voeten en handen. Het een was een heel
out grrys man/ tander een jongh ghelsel/ maer en kondense niet verstaen dan trachteerdense wel aen ons
boort. En terkont roepde de Sloep weder na 'tvoorz volck dat bryten boort ghesponghen was/ om
D.

de selve te bergen dan sp kregender maer twee die opeen van haer riemē dreyben/ ende wesen ons met de hant na de gront toe / willende seggen dat het ander volck al verdroncken was. D'een van dese 2. het welck de gequerste was die wy verbonden/ hadde geel langachtich hapz. In dit Scheepken waren wel acht Wijven met drie jonge kinderen die noch soghen ende oock eenighe die wel neghen ofte chien jaren ouw waren/ soo dat ons docht dat sy in alles wel 25 sterck hadden gheweest / waren geheel naeckte mannen ende vrouwen/hadden maer een weynich hangen voor haer schamelhept. Tegen den abont settent wy de mannen weder aen haer voort/die haere wyven seer wellekom waren ende van de selve ghesoent werden. Wy gabense Coralen(die sy om haer hals hingen) met sommige Messen/ende bewesene alle vrientschap ghelyck sy ons weder deden / ons gevende twee frape syne Matjens/ende twee Cocos noten/want sy'er niet veel en hadden dat was al haer eten en drincken/ja sy hadden twa-ter upt de Noten al ghedroncken soo dat zy geen drincken meer en hadden. Wy sagen ooc dat sy sout Water upt de Zee droncken ende gabent oock aen haer jonghe kinderen te drincken / het welck ons docht tegen natuer te strijden. Sy hadden sekere kleetjens/die sy voor haer schamelhept deden / ende heur mede bedeckten teghen de hette der Sonne van drollige coleur. T'was root bolt die haert smeer- den met Olie/ende de vrouwen hadden al kost hapz gelick de mans personen in Hollant/ en de mans hapz was lanc en geverwet/dat seer swart was. Haer scheepken was van fatsoen als in de figure hier neffens afgebeelt is seer wonderlyck aen te sien/ was van twee langhe ende fraepe Canoen/daer vry een goede spatie tusschen bepden was / op elcke Canoe ontrent int midden waren twee heel breedde plancken van frap root hout ghelept om twater te schutten/ en daer haddense voort plancken boven over ghelept van d'een Canoe op d'ander die wel vast op malcanderen ghewoelt waren/ ende soo wel voort als achter staerken de Canoes noch een groot stuck upt/ twelc boven heel dicht toegemaect was om twater te schutte. Voor op d'een Canoe aen stupzvoort stont een mast opt epnde met een mic/daer een besaen met de roede in lach. Het was van matten/ende hoe de windt quam zy waren meest altijt reedt om te zeplen/sonder dat sy Compassen ofte eenige Zee-instrumenten hadden/maer wel hoecken om mede te visschen/ daer af'tbovenste was van steen/het onderste van swart been/ofte Schil/paddē-schilt/sommige hoecken waren ooc van Peerlemoer. Haere touwen waerent frap/ende wel so dick als een kabel tou/gemaect van seer sulcke stoffe/als de vijckkorven in Spaenjen. Doen zy van ons zepl- den/settent zy haeren cours zypdt oost aen.

Den

Den 20. was de wint zypdzuptooft/ ende zypdtooft ten zypden/ de cours west en zypdwest/ ende des morgens nae de vroeg kost sagen wp aan backboort/seer hooch ende blauw landt/ leggende zypdwest ten zypden van ons ontrent acht mijlen/ daer wynaer toe liepen/ ende zeplden den gheheele dach meest met een moepe koelte/dan konden niet aenboort zeplen/ waer over wp des nachts of en aen hielzenden/ende des avonts sagen wp een zepl een groot stuck beneden 't lant/ ende korts daer naer loch een ander mede een groot stuck daer beneden/ 'twelck soo ons dochc/ Visschers waren/want zp dickwils gins en weer wenden/snachels bypden zp/ende quamen nae malcanderen toe.

Den 21. smorghens quamen wp met den daegh by een Eplant dat was heel hooch/en noch ontrent twee mijlen daer bezypden saghen wp noch een langh laegh Eplant/ wp zeplden in't dagen over een banck van 14. vadem diep/steenige gront/legghende ontrent twee mijlen van landt/soo haest wp daer over waren conden wp weder geen grondt bewerpen.

Een vande boorsz. zepltjens quam nae ons toe/ wp lieten een galep-vaeijen achter up t drijven/mee nende dat zp heur daer mede aenboort soude palmē maer zp konden't niet wel kruyge/ waer over dat ter een man bumpt boort sprong/die maeckte dat zp t kregen/maeckten't los/ende namen't nae haer/ ende deden weder een het couw twee Cocos notē/ende drie ofte vier vliegende visschen/roepende ons vast toe/maer wp konden'e niet verstaen/dan ons dochc het betekende dat wp het cou weder af boort souden trecken. Dit volck voert oock een Canoe/de welcke zp ter gelegender tyc kunnen upsetten/ en zpn seer kloecke Zeelupden. Hare Scheepkens waren van 't selve fatsoen als hier voor af vermaene is/zpn seer wel bezeplt/ en zeplen oot so hart datter luttelscheepen in Hollant zpn die 't verbeteren souden. Sp stueren achter aen met twee riemen/staende op elcke Canoe achter een man/ en loopen somtys met haer riemen oock wel voor als zp wenden willen/ ooc wenden het wel van selfs als zp de riemen maer up t water haelden ende lieten gaen/ ofte alleenich dooz de wint loopen. Wp setten onse Sloep up om te diepen/de welcke wederom komende/ leyde gront gehadt te hebben op 15.14 ende 12 vadem schulpgront/ontrent een Gotelingx schoot van 't lant so dat wp daer na toe liepen om te setten ende namen onse zeplen in. Die Wilden dit siende/wesen ons al na'e ander Eplant toe ende leyde ons oock voor/ maar wp setten het evenwel aen't epnde van 't Eplant op 25 vadem lantgront/ een groote Gotelings scheot van lant. Dit Eplant is een vande Eplanden van Molucken/ staet vol gheweeste mest al Cocos boomien/dacrom wp het noemden het Cocos Eplant. Het ander Eplant is veel langer

Maer

maer laeger/streckende oost ende west. Soo haest als wy gheset lagen/quamender drie Scheepjens/die gins en weder rondom ons boort zeilden. Daer quamden oock wel neghen ofte thien Canoes aen boord/soo van't lant als uyt de Scheepjens/onder andere warender twee die witte vrede baentjens lieten vliegen/het welcke wy van gelijcke deden. Haer Canoes/die elck drie ofte vier man op hadden/waren voor stomp en achter scherp/heel uyt een eenich root hout gemaeckt. Hier mede kondē sy seer uyt nemende snel scheppen/ende als sy by't schip waren/sprongen sy'er uyt/ende swommē ons voors aen boort hebbende de handen vol Cocos noten en Dbas wortelen/die sy tegen ons verruplden voor spijkers ende koralen/daer sy leer begheerich nae waren/gaven vier ofte vijf Cocos noten voor een spijker oft klepn snoertjen Koralen/so dat wy die dach wel 1:80. noten ruylden/jae sy quamden ons te kletsen so dick aen boort/dat wy schier niet en wetten waer wy ons wenden ofte keeren soude. Wy sonden onse Sloep om nae't ander Eplant te baren/en te sien of het daer niet beter soude wesen te liggen/want wy hier in de openbaer zee lagen/dan de Sloep maer van boort wessende/ende langs de wal varend/worde omsingel van twaelf ofte dertien Caues van't ander Eplant/daer noch veel ander coequanten/daer van't volc scheen als dol te wesen/hebbende sekere stockē van hart hout in de hant/geschick Assagaven/voor aen de punt scherp/en wat gebrant. Sy waren onse Sloep aen boort/ende in een den onse bolck die afhendich te maecken/maer sy genoortsaeckt haer te reddē ende te weren/schoten drijmael met een musket daer onder/daer sy eerst mede lachten ende geckē/meenende dat het kinder spel was/maer de derde reps werdter een in syn borst geschoten dat het achter uyt quam. Dit siende syn met gesellen/schepten strax daer nae toe om hem te helpen/ende vindende dat sy so geuerst was/hielten verstant allegader van de Sloep af/scheppende nae een van de leplijns/de welcke sy voerlepen ende wilden hebben dat sy ons overzeplen souden/soo ons docht maer sy wilden niet/want haer Canoes hadden aen ons boordt gheweest/daer wy haer wel ghecrackteert ende vrientschap bewesen hadden.

Den 24. dico smorghens na de vroeg-kost quamender weder veel Canoes aen boort/met Cocos noten/Bananas/Dbas wortelen/ende sommighe klepne Verckens/eenige oock met doppen vol versch water/ende wy ruylden dien dach wel 1:200. Cocos noten/wy waren 35. eters sterck/ende elck kreeg 12 noten. Elck wilde voor ander aen't schip wesen/spronghen bumpten haer Canos die niet aen't Schip konden comen/ende doken onder de ander Canos deur/omaen't Schip te geraecken en haer goedt te verkoo-

verkoopen/hadden Obas wortelen/ende bollen cocos Noten in haer mondien / clommen by't Schip so veel op dat men se niet steken moest afweeren. Als sy haer cooptmanschap hadden ghedaen/ sprongen van't Schip af en swommen weder na haer Canoes toe. Sy waren secr verwondert vande groote en stercke van't schip/eenige clommen achter by't roer neder/tot onder't schip/kloptra met een stree daer onder aen/ om te proeven hoe sterck het was. Daer quam een Canoe van't ander Eplant/die ons een swart wilt jong Vercken brocht/dat de Coning sone om aen ons te scheucken/wy wilde den brenger weder wat vereeren/maer hy begeerde niet/wijsende dat hem de koning verbode hadde pets te nemē. Des nae namiddachs quam de Koning selve met een groote Zepl-pau/van facse als hier vooren gespi is/gelyck een Islede/ende wel 35 Canoes die hem gheledden. Dese Koninck ofte Overste werde van zyn volck Larou ghenoemt/wy ontfingen hem mit Trommelen ende Trompetten/daer sy seer in verwondert waren/als't geene sy nopt gesien noch gehoort en hadden. Sy bewesen ons veel eere en de vientschap so't uiterlyck scheen/met het hoofd te brygen de brysten op hoofd te slaf en meer andere vreemde ceremonien. Doen hy een weynich van ons was/begost de Koninck lypde te roepen en te tieren/als of hy op zyn manier een ghebedt gedaen hadde/ en alle het ander volck van gelycke/sonder dat wy wisten wat sulcx beduyde dan vermoeden dat het de willekom was. Stracr daer nae sone ons de koning een Matjen mit drie van zyn dienaers die wy wederom gaben een onde bijl/een weynich coralen/wat oude Spynkers/ende een stuck Lpwaets/dat hy seer geerne ontfing/leggende t'selue driemaal op zyn hoofd/ende nepgende 'thooft daa nederwaerts/tot ee' ceekē vā reverentie en dancbaerheit ofte cerbiedicheyt. 'Tvolck die int schip quamen vielen op haer knien en kusten onse voete/ en waren uitermaten seer verwondert van ons Schip. Desen koning konde men up de andere Indianen niet onderkennen/want hy ginck mede heel naecte/daa daer nae dat sy hem gehoorzaemden/ende dat hy goet gebiet hadde over zyn volc. Wy wesen dat de Larou soude overcomen in ons schip. Hijn Sone quam aen ons boord/ en wy tracteerden hem wel/maer hy selve en dorste ofte wilde niet komē/ van sy wesen altemael dat wy by't ginste Eplant met ons Schip sondē komen/daer was genoeg van alles te krijgen. Wy ryplden onder ander drie Hanghels van haer/die van riet waren/gelyck in Holland doch een weynich dicker/met hoecken van Peerlemoer daer toe. Des koninghs sone voer weder aen lanc/ende de canoe die hem gheleerde hadde aen backboordt een groot hout/daer mede sy recht gehouden wert. Op dit hout lach haer Hanghel alijdt reet om te bisschen.

Den

Den 23. Smoerghens quamender wel + 5. Canoes by ons hoocht om niet ons te handelen/ met een Ar-
made van wel 23 zepl Scheepjens van fatsoen als Yssleden / die hadden in d' een deur d' ander Wel + 5
man ende kleynne Canoen vier en vpf/sonder dat wp wisten wat sp in den sin hadde. De Canoes han-
delden noch al met ons/ ruplende Cocos nooten voor Spijckers/ ende hielden haer noch/ al of sp groote
vrienden met ons gheweest hadde/ maer wp hebben't naemaels wel anders bevonden. Sp wesen
noch al dat wp nae het ander Eplandt souden vaten. Doen wp de vroekost hadden ghegeeren/ lich-
ten wp ons ancker en maecken zepl om nae dat ander Eplandt te zeplen. De Coningh ofte Overste
die daeghs te vozen by ons schip geweest hadde/ quam oock met een zepl Scheepjen by ons/ en sp rie-
pen altesamen seer lupde. Op souden hem gheerne aenboort ghehadt hebben/ dan sp en wilde niet/
waer deur wp niet wel gemoet en waren/breesende voor eenich quaet/te meer/om dat alle de Scheep-
jens ende Canoes haer dicht ronclom ons Schip hielden/ende dat de Coningh upt zpn Scheepken in
een Canoe ging sitten/ende zpn Hoon in een ander/waer nae sp terkort floegen op een Trommeltje
dat in spn Scheepjen gebleven was/ende doen begost al't volleer lupde te roepen/ het welck so ons
doch te seggen was/dat sp al t'samen souden aenvalien/om ons het Schip afhandich te maecken/ge-
lick dan het Scheepjen van de Coningh uptghetreden was/ons aen boord lepde/ komende met loo-
stercken haert aen/als of het ons hadde willen overseplen/maer het stiet teghen ons Schip aen/ dat de
twee stevens van de Canoen/die daer onder voor upt laghen/ aen stucken spronghen 't volck daer op
zynde (daer onder oock eenighe vrouwen waren) spronghen in water en swommen windriwaert op/
d' andere begosten dapper te werpen met steenen/megende ons daer mede vervaert te marck. Haet
wp schoten met musketten ende drie Gortinghen/(met musket hogels en oude spiijckers geladen)daer
onder/ dat al't volck wt het Scheepjen dat aen ons boort lach in't water spronghen. Wp maecken
reeckeninge dat sommige het t'hups baren gaantsch vergaten/ en meer ander dapper geuerst wae-
ren/ en alsoo namen sp de wijk sp verklonden haer gaantsch niet van't schieten:maer doen sp lagen hoe
dattet renige van de hare met hei schieten verging/ hielden sp haer alle heel verre bumpten schoots van
ons schip. Wp hebben onse reple voort gevoerdert/gingen west ende west ten zypde aen. Wp hielden't
daer voor/ dat de Coning daer mael zpn gaantsche macht by een gehacht hadde/ want daer waren wel
1000. menschen ofte meer/wp noemden dit Eplant 't Verraders Eplandt/ om dat het meestdeel van't
volck die ons lochten te verraden/van dat Eplant ghescreuen waren.

Den 24 sinorgens sagen wy weder een ander Eplant recht voorz myt onrent seben mijlen van ons/ wy verdiughden een sloep om te gaen sien offer gront was / maer vonden geen gront als dicht onder Landt/dit de Wilden ghewaer werdende / quamen terstont met haer veerthien Canoes waer up te telincke over boort spronghen/ meenende de Sloep te overvallen ofte om te halen / het welck de onse liende schoten met Musquettendaer onder (want daer ses Musquettiers in de Sloep waren/ en dan der waren wel versien van Sabels ende Piucken) so dat sper twee in haer Canoes doot schoten/ welcker een daterlyck van selfs bumpten boort viel / dander bleef noch sitten ende veeghde het bloet met syn hant van syn borst doch seech oock bumpten boort. Die van de Canoes waren hier door so seer bevreest dat sy haer haestelijck weder wech maeckten. Wy sagen ooc veel volcks aen strand die dapper kretsen en schreenden. Nu also dat daer gheen bequame ancker gront was/ setten wy onse Sloep weder in en ginghen onsen cours zuptwest aen/ onder sepl synde/ vond den Raet goet noordwaert aen te seplen/ syn niet onder Nova Guinea te leegh te seplen/ als gheschieden.

Nomber 24 is Cocos ende Verraders Eylandt.

Met syne verclaringhe aengheyvesen , als volgh:

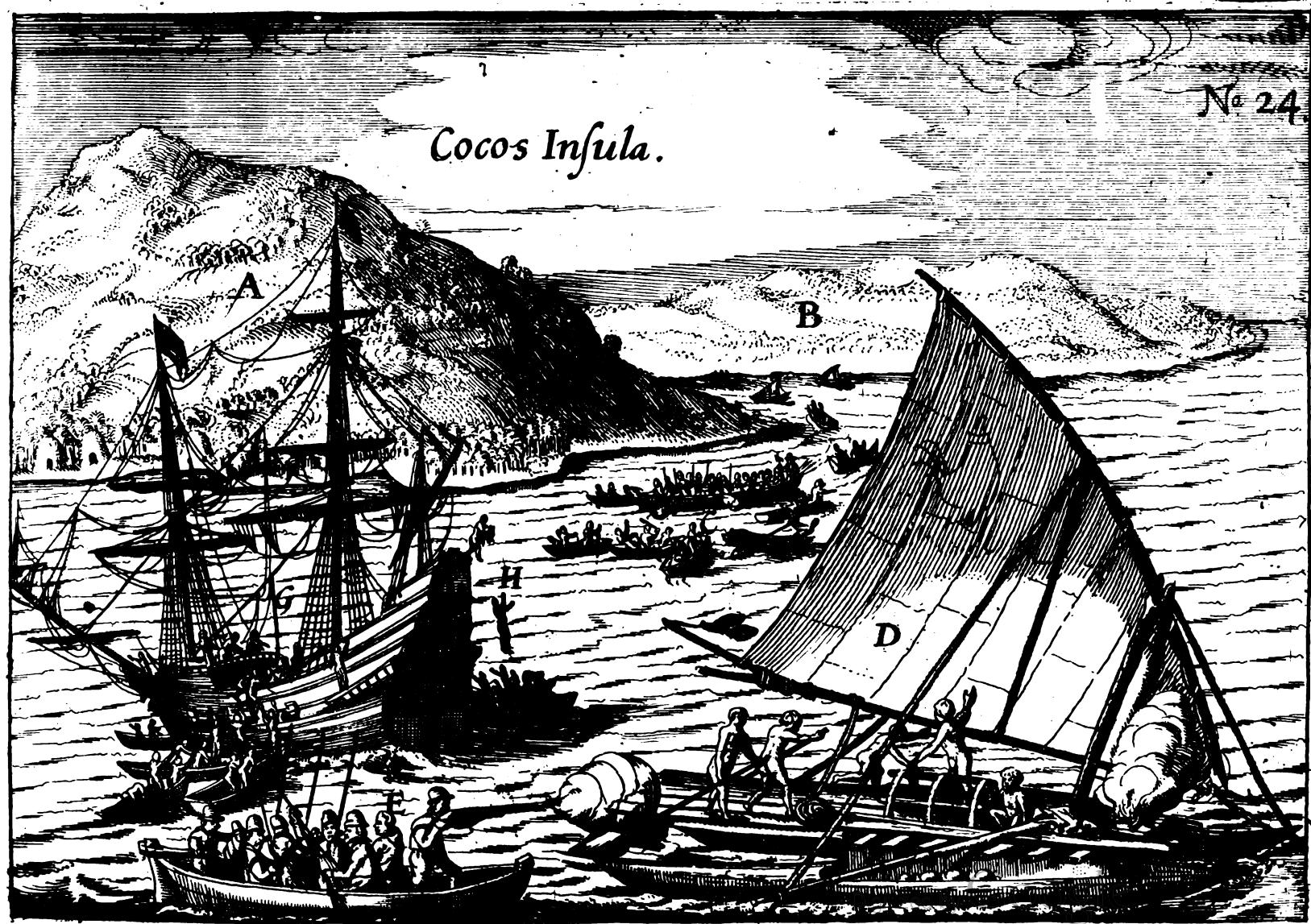
- A. Is Cocos Eylant, alsoo ghenaemt ter oorstecken datter veel Cocos vlast.
- B. Is het verraders Eylant, alsoo ghenaemt door dien datse meest van dit Eylant quamen die ons sochten te verraden.
- C. Is een schare mutsinghe teghen de Wilden, daer eenighe doort bleven.
- D. Is een van der Wilden scheepen daer mede sy seer vvel

- E. waren om te gaen.
- F. Is onse sloep, die den Wilden het schip af nemen.
- G. Is ons schip , daer de Wilden met menichee rontsom svermden om haer Waer aen ons te ruylen.
- H. In sulcker voeghen spronghen die Wilden van bovena neder in de Zee , naer dat sy het een oft ander ghestolen hadden.

Den 28 was de wint zupden/de cours Noorden des na middaeghs sagen wy twee Eplant noordwest ten oosten van ons onrent acht mijlen/ die onrent een Gocelinxschoot van malcanderescheenen te

No 24

Cocos Insula.

ze leggen/waer over wyp deen noordtoost aengingen/om boven 't lande te zeplien met mop weder/maer flappe koelte.

Den 29. was de windt noordenoordtoost/deden ons best om nae't landt te laveeren.

Den 30. was de windt oostelick/somtijds met een wepnich koelte/ende doen wyp noch ontrent een mijl van landt waeren/quamen der welz. Canos by ons boort/die wyp wel alle crecken van vrient-schap bewesen/maer een van haer met een houten Assagap (vooren.scherp) inde handt/d'rep'chden een van onse Maets te schieten/etn kretien ooc luppe als aer d' ander Eplandē/het welcke wyp achten dat ee secken was om ons aer te vallen/waer over wyp tweemael met een Gotelingschooten/ende rccelijcke repse met musquettē/so datter twee gequetst wierde/ waer deur d' andere terftont wech scheptē/werpende in't vluchten brypten boort een hemt dat zp van de Galderp gestolen hadde. Daer na verftoutē haer wederom eenige van de selue Canoes by ons boort te comen/ende wyp wat dichter by lant comēde/deur dien wyp geen gront hadde/settē onse Sloep up't drietachtusquettiers om te diepē/maer zp bonden geen gront/ende doen zp weder nae't Schip wilden/ quamen haer ses ofte leuen Canoes aen-boort/die inde Sloep wilden treden/ende de Matroosen haer geweer benemen/ waer over zp genoot-saecke waren met Musquetten daer onder te schieten/so datter ses doot bleven/ende veele moesten ge-quest wesen/want zp roepden naer een Canoe toe/daer al't volc up't was behalven een doot man/ die met zpn beenen noch daer in lach/ende van hent brypten boort wiert gesmetē/de Canoe brochten ons volck aer boort/daer een knadts in ghebonden wiert met een langhe stock ghelyk een halve Pijck. Sp quamen inder nacht weder tscheep/en hadden geen anckergrondt ghevonden/daer over hielden wyp dien nacht of en aer dicht by't landt.

Mey.

Den eersten Mey deden ons beste om het lant te brespelen/ende daer by comende/sonden onse Sloep nae de wal/om te diepen/de welcke gront bout op so/vadem schelp gront onterent een Gotelingschoot van lant/daer wyp met ons Schip naer toe seplden ende recht tegen een versche Rivier die van de bergen quam loopen daer quamen weder veel Canoes by ons boort en brachte van als. Haere hupskens sonden rondom lanck de strandt / die waren ghemaecte van bladen van boommen mit ronde / boven scherpachrich toegaende voort afwateren/ontrent van 25. voeten ouganghs/en thien twaelf voeten hooch/met een gade daermen al buckende molt in gaen / daer in ensachmen niet dan een wepnich ver-

N iii

Drooghe

drooghe krypdt/ als hop/ om op te slapen/ met een hengelsoede ooste twee / en in de sommitte een houtse knode se dat was al den hupstaede/ soo wel vande groote (jae van den Overste ofte Coninck selve/ als van de n klepnen.

Den 2. ruplden w^p wederom veel Cocos ende Obas wortelen die ons hande Canoes aenboort ghebracht wierden: daer vergaderde dien dach een seer groote meniche^e v^a mensche op de strand / die zo^ct scheen van verschepden quartieren van't Eplandt waren ghecomen/ seer verwondere zynde van ons Schip te sien.

Den 3. ginghen Aris Claesz. ende Reynier Symonsz. Snoeck Altkent met onse Capht wachter Cornelis Schouts. aen lande/ als Otagiers/ om met de Inwoonders vrienctschap te maecten waer teghens w^p weder les van haer Oversten in't Schip hadde/ de welche w^p alle vrienctschap bewesent/ haer ghebende eten/ drincken ende oock eenighe vereeringhe/ ghelyk zyn ons volck mede onthaeldens/ haer Cocos ende Obas t'eten gewende/ ende water te drincken. De Coning bewees den oulen groote reverentie/ haer scheackende vier kleyne Verrckens/ ende onse maets haelden dien dach welvijf voote waters al met vrienctschap/ want alslie eenige Wilden by ons boot quamen/ quam de Coning ter stondt selfs in persoon ende jaeghdele wech/ of bestelden t' dooz eerighe van zyn Dienaers/ want hy seer goet commandement over zyn volck hadde. Want also ons een Habel was ontrownen/ en w^p sulc^r te kennen gaven aen een van des Coninc Adel/ gaf die aen andercklast die Habel weder ter hant te schickē/ in seer corten tijdt wierdt die de Habel hadde ghesomen ghesocht / en hoewel hy al een goet stuck weeghs wech was/ achterhaelt ende te voorzichijn ghebracht. De Habel werde voor onse voeten nebergerhelept/ ende hy met stocken gheflaghen/ en zy wesen ons niet vingeren/ strijckende op haer keel/ zoo^ct de Herico (dat is de Coninck) wist/ choost zonde afghesneden worden/ ende nae die tijt en vernamen w^p oock niet dat ons per ontkosten werde noch aen lanc/ noch in't Schip/ noch wergens/ ja dorcken niet een visch nemmen die w^p vingen. Dit volc was seer verbaert van't schieten/ want als w^p maer een musquet los schoten/ liepen zy al bevernde ende trillende wech/ ende w^p maectense noch meer beweest als w^p haer wesen dat w^p viet die groote stukken ooc schieten honden/ iwek de Coning begeerde dat w^p eens sondē doe/ maer doen't geschiede waren zy altemael so seer verwondert ende verbaest/ dat sy alle gader bepde de Coninghen liggende onder de Balay/ niet teghestaende alle waerschouwinghen ende versecchertheit diuen haer bewees van groeten schick niet waren te honden/ maer te bollschē/ maect

waert in vloeden / en lichten anse Commiesen alleen sitten: Nae een wijle quamens weder ende kosten
qualick bedaren.

Den 4. ginghen Aris Claesz. Claes Jansz. en Daniel le Maire weder aen landt om Verckens te
ruplen / dan zp wildender gheen verruplen. De Koningh nae dat hy zpn ghebedt ghedaen hadde
s'welck hy ghewendt was te doen als wpaen landt quamen / bewees ons alle vriendelschap/ en wpa
hem mede.

Den 5. voerden de Cooplinden Jacob le Maire ende Aris Claesz. aen landt / maer konden gheen
Verckens van d' Inwoonders bekomen / deur dien zp die selve te wel van doen hebben / als wep-
nich anders t'eten hebbende dan Vbas wortelen cocos Noten/wepnich Verckens/ en so wat Bana-
nas. Ons volck waren daer seer wellecom / ende hen werdt groote reverentie bewesen / want zp al
over Matjens moesten gaen / ende de Koningh met den onder Koningh schonken hun bepde haer
croonen/die zp van haer hooft namen ende settender Jacob le Maire ende Aris Claesz. elcker een op't
hooft/ waer teghens le Maire haer oock eenighe gheschencken gaf van kleyne waerdye/ daer sp seer
mede verblint warden. De voorsz. Kroonen waren ghemaecke van langhe sinalle witte veren/die bo-
ven ende onder aen't epnde verciert waren met kleyne roode ende groene veertjens/alsoo zp daer veel
Perrequicos hebben/als oock enige Duppen/die zp in grooter weerde houden / want alle die van des
Koninkx Raet hadde elc Dupp by haer/sittende op een stoeckken. Dese Duppen zpn bove wi tot de
wiecken toe/ende dan voorz swart/doch de hupck onder is van roodachtige veren. Wp hebben dien
dach al water gehaelt/ en veel cocos en Vbes wortelen geruplt.

Den 6. ende 7. hebben wpaest al ons water t'scheep gehaelt/de Schipper Willé Kornelisz Schou-
ten selve met Aris Claesz. zyn met de Trompetters aen lant gebaeren/alsoo de Koningh die gheerne
hoerde blasen)ende kreghen met groote moepte twee Vercken. De Koning van't ander Eplant quam
ten selve daghe desen koningh beloecken/ende sp schonken malcanderen/nae de groote reverentie en
wonderlycke ceremonien / worteltjens ende andere dinghen/maeckende epndelyck seer groote mis-
baer / wt oorsaek soo ons dochte dat de Koning van't ander Eplant ons Schip wilde sien te nemē/
ende ons volck te houden/ ewelc dese Koning niet en wilde consenterk/ wresende dat hem eenige scha-
de mochte gheschieden.

Den Onder-Koningh oft Koninx Soon quam ons eens aen boord/die wel getrakteert wiere/ en
hem

hem van alles seet verwonderde: des avonts dancken ons dolck met die Wilken / die daer leert in ver
hleit waren/ haer verwonderende dat w^p ons sooo gemeensaem ende goederhande tegen haer becoona-
den. W^p wierden daer soos vry ende ghemeen als of w^p chups hadden gheweest.

Nomber 25. is 't Hoornse Eylandt.

Met de verklaringhe van sommighe aentreyckeninghen in dese volgende Figuyr aengevvesen.

- A. Zyn de tvvee Coninghen malcanderen ontmoetende,
ende met veel seltsame Ceremonien vervvillekomende.
- B. De tvvee Coninghen sittende op matjens onder de Belay.
- C. Onse Trompetters en Trommel-slagher voor de Conin-
ghen speelende, daer sy groot vermaeck in hadden.
- D. Boeren vant Lant knauvende sekere groen kruyt, by haer
ghenoemt Kava, daer sy gheknaut synde, vwater op gieten,
en alsoo voor haer een dranck daer af maken, die by haer
luyder groot gheacht is.
- E. Is het fatsoen van haere huysen, synde rondt en boven
scherp, met bladeren van boomten ghedeckt.
- F. De afbeeldinghe des Konincks, hebbende een grote
vlecht hayrs hanghende aende slincker syde van syn hoofd,
tot over syn heupen, met een knoop ofte tvvee opgebondē.

DE smorghens spn onse Coopman Jacob le Maire/ Aris Claes Coopman gheweest van't
Jacht/met Claes Jansz Van Onder-Coopman en een van onse Stupzuppen een lant geba-
ren/ gingen te Landewaert in en clommen op't geberchte/ om te besien wat vruchten dat daer
wiessen/en de gelegetheyt vant aertrijsck/en soo spint opgaen vant gheberchte warea quam v^p haer
den ouden Koninck niet syn broeder om haer te vergeselschappen. Sp en lagen niet van wildernissen
ende palepen die dooz den grooten reghen heel kael waren/sp vonden oock eenighe roode verwe daer
haer

G.G. Zyn van des Koninckx Adel ofte Raet, hebbende hun
hayr in tvvee(ofte sommighe meer) vlechten hayrs opgh-
bonden, eenighe ander haddent cierlijck gefriseert als H.
ander recht over eynde ghelyck Vercken borstelen , meer
als een vierendeel van een elle langh , als I.

K. Een Vrouvve van dat Eylandt, hebbende thayr kort af-
geschorren.

L. Sijn Cocos-boomen daer de Cocos-noten een vassen.

M. De Eendracht-bay , daer vvy met onse Schip lagen aen
vier anckers.

N. Het Rivierken daer vvy neffens laghen ende onse vwater
haelden.

O. De Belay des Koninck daer hy dagelijcks onder zat in
de schaduwve.

haer Dronken haer om't hoofd ende wangen mede bestrycken. Doen zplupden merckten dat de onse het moedige gaen van de wech verdroot hebben zp bewijs ghedaen om weder nae 't Schip te gaen/ en brachten haer op een goede wech by een deel Cocos boom die vol neuten hingen/ daer deden zp ons volc neder sitten/ en de onder Coning dede een bandeken aan zpn voeten ofte beenen/ en klom met een groote behendichept en rassichept by een hooge steple boom op/ en haelde in een oogenblic daer af¹⁰. Cocos noten/ en heeft die met een besonder greep met een houtjen so heel licht elijk geopent. Zp deden ons bewijs dat zp al met oozloochden tegen't volc van 't ander Eplant/ en toonden ons veel holen en speloncken in't geberchte/ooc boschen en rupechten aan de wegen/ daer upz p malcanderen verrasten en overvielen/ tegens de middach quam ons volc weder t'scheep/ met haer brengende den jongen Koninck met zpn broeder/ die doen met ons aten: So wp over tafel saten wesen wp haer dat wp over 2. dagen wilden vertrekken/ waer over de jonge Koninc so verblpt was/ dat hp van de tafel datelpc op-sprong/ inde Galery ginck roepende dat wp over twee dagen wilden vertrekken. Hp waren seer voop ons bevreest. Doen de maeltpt gedaen was quam de opper-Coninc aen boort/ was na haer wpse een statelic aensienelic persoon/ een man van lestich jaren out/ met hem brengende leshien personen van zpn Raet ofte Adel. Wp hebben hem wel ontfangen na behooren. Als hp op 't schip quam viel hp weder op zpn aensicht/doende zpn ghebedt; daer na brachten wp hem beneden/ daer heeft hp anderniael zpn ghebedt gedaen als vooren/ hp was uptermaten seer verwonderdt van 't ghene hp sach/ghelpck wp oock van zpn manieren. Hyn volc kusten onse voeten/namen onse voeten met haer handen ende lepden die op haer hoofden en halsen. De Coninc besach voort het geheele Schip boven ende beneden achter ende vooren; hp was verwondert van 't groote gheschut/ want twee daghen te vooren hadde hp 't hoozen gelupt geben tot zpnder eere. Doen nu de Coninc 'tschip na spn wensch en begeeren had besien/ was hp begeerich na lant te varen/ en scheerde met groote eerbiedinghe van boort. Onse Commis-sen geleiden hem weder aen lant tot onder zpn Belay/ daer hy ordinaerlijck sat/ des abonts ginghen wp by den Coninck/ daer bonden wp een deel; ~~den Coninck~~ den Coning een speelde op hol hout ghelyck een pomp/ dat eenich ghelupt gat/ daer op dockt ~~den Coninck~~ aerdich ende vermaechelijck dansten/ met een goede gracie/ op de maet van dat spelen/ soo dat onse volck verwonderdt waren sulcks by dat Wilde volck te sien/ een stuck inde nacht quamen zp weder aen boordt met de visch.

Z

Den

Den 10 smorgens zont ons den Coninck tot een presentie twee kleynne Verckens. Dien selven dach quam de Coninck van't ander Eplant dese Coninck besoecken/braacht met hem 16 Verckens en wel 300 mannen/ die waren om haer middel behangen met sekere groene krypden daer zp haer dranc al maken. Als die Coninc schier by den anderen quam/ begost hys van beere met selsame ceremonien en reverentie hem te bryngen en te neppen/vallende met het aengesicht op de aerde/al biddende/ met veel geroep ende getier/ en met seer grooten pver soot voor ons scheen. Den anderen Coninck ginck hem te gemoet ende van gelucken met veel gebaer en vremde ghesken bewees hys hem veel reverentie ends eere; na veel doens zpse ten laersten opgestaan ende met maleanderen gaen litten onder des Coninck Welap/brochten menichte van volc hy een/wel ontrent 900 persdonen. Als zp waren gaen litten/hebden zp weder haer gebedt gedaen na haer gewoonte/met de hoofden nederhanghende ende bryggende totter aerden/de handen in maleander staende/twelc alles voor ons een wonder om sien was.

Nae de middach also onse Commis Aris Claesz. voor middaegs al aen lant was gebaren/so wierden Jacob le Maire ende Claes Jansz. Van mede onthouden/die trocken aen landt / namen met haer vier Trompetters met een Trommelflager/ en quamen hy bepde de Coninge: Hy bliesen op de Trompetten te gelijc/ende tronimelden voor bepde de Koningen die by maleanderen saten/ daer zp een sonderling vermaaken in hadde. Daer nae quamen een deel Woeren van't kleynste Eplant by de Koningen/ en brachten met haer een deel groene krypden/die zp Kava noemden/sulcke als die 300. mannen hier vozen verhaelt om het hys droegen/ en begonnen alle gelijckelijck die krypden met haer monden kauwen/als die wel kleyn gekauw waren/namen zp die up haere monden/en lepden dat altesamen hy een in een grooten houten back/ en got daer water op/ roerden't en kneden't door maleanderen/ en gaben't de Koningen om daer van te drincken/die daer van broncken/met haren Adel. Hy presenteerd ooc aen onse volc/maer die hadde genooch en wel haer bekomste aen het gesicht. Hy brochten oock menichte van Dhes wortelen die zp ghebraden hadde/met 16 Verckens / die waren slechts het inghe want up gehaelt voor al vloer en ongewaden enige heete steenen daer in gestecken en van bryten het hys aen't vpc wat afghesengt/ die waren op haer wylse wel ghebraden/en so aten zp die heel smakelijck. Dit volc bewees hare Oberhepden groote eere en respect / want alle spulle die zp voor den Koninc(die zp op haer tale Herico noemden) brachten/lepden zp op haer hoofd/gingen dan so op haer knien litten en settien't so voor den Konink neder. Van dese voorz. Verckens kreghen wp van elcke Koninck

Koninck een/die ons daer mede vereerden. Hy leydē die selfs eerst op haer hoofd/ en knielende leyden
zij die met groote eerbiedichept voor onse volcx voeten/gabē ons noch elf klepne lebendige Verckens/
en eenige middelmatighe. Op beschoncken haer daer teghens met drie copere Beckentghens vier
messelen/twaelf oude Spickers ende eenighe Coralen daer mede zij wel versien waren.

Den 12. des smorghens quamen bepde de Koninchen van twee Eplanden aen ons boot/met haer
gevolg van Edeldom nae haer manier. De voornaemste ofte Obersten onder haer hadden allegader
groene bladeren van Cocos boomen om haer halsen/twelck vrede teekens ware. Op onckingē haer
(geluck sy ons hadden gedaen) met groote reverencie/ en leyden haer inde kajupt/en over al in en op't
Schip/ als zy nu alles wel hadden doorskien/hebben zy ons vereert met ses Verckens. Bepde de Konin-
gen selue leyden die eerst ee vooren op haer hoofden/ en da basz onse voete/met groote eerbiedichept/
nepghende mette hoofden totter aerden/ terwilen lieten op die Verckens/wech branghen/ en leyden
haer weder inde kajupt/ daer op haer weder vereerden met twee hondekens Coralen en elcke Ko-
ninck twee Messelen en ses Spickers/ daer mede namen zy vriendelick van ons haer afschept/ ende
voeren nae landt: Onse Coopman Jacob le Maire gheleypde tot aen landt toe/ die schoncken noch
drie Verckens dien hy t'scheep bracht/ en op maecten gereetschap om t'zepl te gaen/ tot groot con-
tentement van de Inwoonders van dat Eplant/ overmits zy so lange op daer geweest waren/ alrept
vreesden dat op haer souden dootslaen/ en haer lant innemen. Het volck van dat Eplant was een
kloeck volck/groot van statuere/ want de ghemeene mannen onder haer waeren niet kleynder als de
grootste onder de onse/maer de grootste onder haer staerken verre uyt hoven de onse/ waeren stercke
mannen en seer wel ghemackt van lyc en ledyn/konden suel loopen/meesterlyc swemmen en dupcken/
waren van coleur heel bruyne/geel/ waren gheestich en seer verschepden in't vercieren van heur hantz/
sommige hadden gekrokt/ andere schoon gefrisceert hantz/sommige anderen wast aen 4.5. ofte 6. blechten
opgebonden/ en eenige (dat een wonder om sien was) stond het hantz recht over eynt/meer als een bie-
rendeel lang gelijk oft Verckens-hoekelen hadden gevaste.

Den Koninck had een langhe blecht aan de llinche zyde van zijn haest/die hingh hy zyn zyde neder
tot over zyn heupen/ met een knoop ofte twee op ghebonden. Hy Adel hadde twee sulcke blech-
ten/ aen elcke zyde van't hoofdeen/ ginghen alle ghelyck gheheel naeckt/ Mannen ende Vrou-
wen/alleenlyc voor de schamelheypdt een wepnich/ en soberlyc gedeckt. De Vrouwen waren seer

ongesien so van aengesicht als lichaem/kleyn van persoon/het hantz kost aghesneen gelyck de mans
in Hollant hadden lange hangende borsten die de sommige als leeren sacken tot op de bryck toe hin-
gen/waren seer onkups/letten haer gebruycken in alle mans teghenwoordicheydt/ selfs dicht by den
Coninck/alleen onder een matcken. Wij en conden niet bewercken dat dit volck eenige Gode ofse Go-
den eerden/ofse eenige Godsdienstichept pleechden/noch kleyn noch groot/maer leefden so geloos ge-
lyck de vogels int wout. Wij wisten van koopen noch verkoopen/dan by vlaghen schoncken zy onz
wat/ en wij haer weder. Wij en zaepen noch en maepen/noch doen geenderhande werck/de aerde geeft
daer van selfs al 'tgene zy tot onderhout haers levens van noode hebben/ als Cocos/ Ubes/ Banna-
nas en diergeleycke vruchten. Wij gaven in't schepden van daer dese Eplandē de name vande Hoorn-
se Eplanden/na onse vaderlycke stadt Hoorn en de Bay daer wij gelegen hadden de Eendrachts bay
nae onse Schip. Wij waren het meestendeel vande dach besich om up die Bay te comen/ en onse an-
kers te lichten; onse eene tou was door de scherpe gront stukken ghevldt / so dat wij dat ancker qupt
waren/brochten een werp-aucker up/ dat kabeltouw hechte om een klip/ en brack int winden/ daer-
over verloren wij oock dat ancker.

Dese Bay leyt aen de zypdizpde van 't Eplant in een bocht/ aen de eene zypde leydte een rif dat met
laeg water droogh valt/aen d'ander zypde 't valste lant/maer ooc aen de wal wyl. Wij lagen hier aen 4.
touwen en 4. anckers/ op thien badem zantgront/ onrent een musket-schoot van 't Kibierken daer 't
versche water quam ailloopen. Mochten wel met het Schip gelegen hebben aen 't Kibierken sonder
perpckel. Daer wij lagen en mochten wij niet swaepen/door dient daer heel nau is. Wij geraeckten na
de middach onder zepliepen eerst wel zypdizpde aen.

Den 14. Julij hadden wij smiddachs de hoochte van 13 graden 15 minutens/de wint oost/engingen
noorden aen/vanden 14. tot den 30 hadden wij goeden voortgang tot dat wij op den eerste Julij 3 kleyn-
ne Eplandekens lagen/van daer dadelyck 2 Canops quamen en bewesen ons dat haren Coninck op
die ander Eplanden woondē/daer wij naer toe zeplidē maer om de onbequaemhept zijn voorby geba-
ren; dit volc waren de andere Natiën in alles seer gelijck/behalven dat zy bogen ende ppelen/tot haer
wapen voerden/den 4 gingent wij onsen koers noort ten westē aen tot dat wij den 25 Julij onder Nova
Guinea quamen/ aldaer wij een Eplant het groene Eplant hietē/en het ander S. Jans Eplant/om dat
wij het selve op S. Jans dash gevonden hadden; onrent smiddaeghs quamen wij by het vaste lant
en

en zeplden al langhs de wal met een oostzuidtooste windot dan conden gheen ancker gronde vinden/ wp sonden onse Sloep upt om te diepen/die voer langhs de wal binnen't Schip deur/ maer alsoo die wat nae bp't lant quam/quamender twee ofte drie Prawwen ofte Canoes niet seer swart vork bp haer heel naecke/hadden niet voor haer schamelhept/die seer fel met slingers nae ons volck wierpen/maer so haest d'onse onder haer begosten te schieten/namense strackx de vlucht De Sloep quam weder aen boort sonder grout gebonden te hebben/ende sepde dat dit volck heeleen ander spraek hadden als de voorgaenden. Wp zeplden al by de cust langhs die was hooch ende groen/seer lustich om aen stien/saighen veel lant als oft ghebont landt had gheweest. Savonts quamen wp om den hoeck in een Bay/daer wp't settent op 45. badem onbequaem ende oneffen grondt. Den selven avondt quaemender twee Prawwen bpt schip/en spraken ons aen/maer wp en konden haer niet verstaen. De gantschen nacht hielden zp wacht teghen ons met vieren al de cust langhs. Wp lagen onrent een Gotelingh schoot vande wal neffens ee afloopende Rivier/snachts wakt mop silfaneschijn weder/het luchtgéupt de lant so quamen sommige prawwen dicht onder de galerij van't schip/daer wp haer sommigekoraeljens toe wierpe en bewesen haer alle vrientschap/wesen haer dat zp ons Cocos Verckens Ollen ofte Bocken souden brengen so zp die hadden/dan zp hielen den meesten nacht om't schip met roepen ende tieren op haer wijsse; het waren wilde swarten/onbeschokte menschen. Dit lant lach na onse gissinge na dat wp gezeplit hadden van de custe van Peru onrent 1840 mylen.

Den 26 quamen smorghens acht Prawwen om ons Schip/daer onder een was met elf persoonen/d'ander hadden 4.5.6.oft 7 man in. Sy voeren vast om ons Schip/en waren op haer wijsse wel voor siē van wapenen/se weten met Allagapen/steenen/knodielen/houten swaerden en slingers; wp bewesen haer alle vrientschap/gaven haer koralen ende andere smulsteringhe/en wesen haer dat zp aen lande souden varen ende halen ons Verckens/Hoenderen/Kocos en ander frukt/van 'gene dat zp hadden/maer wp mercten dat zp vry wat anders inden sin hadden en begonnen met alleman seer fel te worpen/so met slingers als Allagapen/ en meenden ons te vermeesteren/ maer wp op onse hoede zijnde schoten met musquetten en grove stucken onder den hoop/datter wel chiē ofte twaelf doot bleven/ en verlieten de groote Praw met noch drie andere/sprongen bryten boort ondervommen na lant toe/wp settent onse roep Sloep upt/daer sommige van ons volck mede onder 't swimmende vole voeren ende sloegender noch enige doot/brochien oock drie ghehangens aen boort die seer ghequeret waren met

vier Prawwen/die wierden een stucken ghehouwen tot branchout voor de kock. De ghequetle werden verbonden/en een van die storf.

Des middaeghs roepde onse Sloep met de twee gevangenen nae lant al lancx de wal heenen/ende de ghevangens riepen vast/dat sy Verckens/Bananas ende Cocos noten brengen souden/waer over een Canoe een boort quam/die een kleyn Vercken brocht/met een boske Bananas. Wy settten den eenen man op 10. Verckens rantsoen/den anderen die seer gewont was/lieten wp aen lant loopen/deur dien wp gheen moet hadden dat hy leuen soude. Dit volck hadde hare neusen aen hepde zyden met gatē deurboort/daer in droegen sy twee ringen/aen elck zyde een/een ding seer vreemt te sien. Wy sagen hier noch een Eplant noordelyk van het groote Eplant verscheden.

Den 27. haelden wy onse ledighe baten vol waters/ende kregen dien dach een Vercken/ende sagen hier sekere gheheel roode voghelen.

Den 30. smorgens/alsoo wp in stilte dreyen/quamen der veel Canoes met Swarten hy ons boort/die in't aankomen haer Asagapen op haer hooft stucken braken/tot een teecke van vrede/dan dese brochten ons niet met allen/maer wilden alle ding hebben. Het scheen beter ende beleefder volck te wesen als de voorgaende/want sy deckten hare schamelhept wat met blaetjens/ ende hadden een fraper slach van Canoes voor en achter met een weynich beeldewere. Sim seer hoobaerdich op haer baerden/die sy met kalck bestrijcken/ghelick mede haer hooft hapt. Op de drie ofte vier Eplanden daer dese Canoes of quamen/stonden veel Cocos boomen. Sy en brachten ons niet met allen / hoe seer wp haer wesen dat wp eten van doen hadden/bleven tot sabonts toe hy ons/doen voerense weder nae lant toe.

Iulius.

Den eersten Julij smorgens/alsoo wp snachet met stilte en voor stroom ontrent twee mijlen hadden ghedreyen/soo laghen wp tusschen een Eplandt van twee mylen lanck/ende 'twante lant van Guinea in/nae de voekst quamen van't Eplandt wel 25. Prawwen/met veel volck wel gemonteert/was het selfde volck die daeghs te voeren de Asagapen op't hooft gebroocken/en ons vrientschap getoont hadden/maer was gheweest om ons te abuseren alst doen bleec/ en so wp in stilte dreyen/meenden sy ons het schip afhandich te maken. Twee anckers hinghen voor de boech neer/maer een weynich opghaelt daer singhen sy op settien/op elck ancker een man / met een Pingay ofte riem inde handt/daer sy haer Canoes ofte Prawwen mede voort scheppen / ende meenden alsoo't schip nae landt tescheppen/ d'andere

D'andere hengelben vact om't schip/en wyp waren wel op onse hoede. Ten laesten begonnen zy van hy dapper met Wagapen ende slinghers te werpen so dat zy een van onse volc quetsten/dat d'eerste was van onse repes: doen zy nu te degen gaende waren/ende meenden dat zy 't spel al gewonnen hadden / schoten wyp met onse boven schut ende met musketten daer onder datter wel twaelf oft derchien doot ende veel ghequetst wierden. Als sy int vluchten waren/roepden ons volck met de Sloep die wel gemontereert was/na haer toe/ende kregen een Canoe daer drie mannen in ware/waer van sy den eenen die doot was over boort smeten d'ander twee namen de vlucht int water/maer als d'een van onse volc doot geschooten was/gaf d'ander hem strax gebangen/welcke was een jonghman van achttien Jaren die wyp Wopses noemden/nae onse gequetste man. Dit volck at broot dat sy maeckten van wortelen van boommen. Wyp zeplden des abonts niet een mope koelte weder al lanc de wal westnooitwest ende noortwest ten westen aen.

Ten 2 hadden wyp de hoogte van 3. graden 12 minuten/sagen den selven dach aen bagboordt uyt laegh lant oock een groote bergh en voor uyt een laegh Eplant/ginghen al west noortwest aen soetgens voort met slecht water en oostnoorttooste wint.

Ten 3 sagen wyp wederom hoogh lant/west van ons ontrent 14. mylen van't andere Eplandt verscheden/ op de hoogte van 2 graden 40 minuten.

Ten 4. also wyp doende waren om de voorsz vier Eplanden te passeren/sagen wyp wyp wel 22 ofte 23 andere/so groote als kleyne/hooge als lage Eplanden/die wyp aen stuyzboot lieten liggen/ upgenomen twee ofte drie aen bagboot. Sy lagen al dicht by malcanderen/sommige een myloft ander half/sommige maer een Gotelinx-schoot verscheden/op de hoogte van 2 graden 25 en 30 minuten weynich min ofte meer. Wyp meenden sabonts reede te binden/maer moesten snachis by houden / om dat ons de nacht overviel. Des abonts sagen wyp aen een van dese Eplande een zepl dat na ons toe quam/dan deur dien ons de nacht toeliep quam het ons niet aen boort/ende smorgens moesten wyp het doo^r contrarie wint verlaten/niet tegenstaende dat wyp'er al dicht by geweest hadden.

Ten 5 en 6 hadden wyp somtys harde wint en somtys stilte met regen/blirem en donder/sagen des doormiddachs een seer hoogen bergh zuidwest van ons leggen daer wyp na toe liepen/onse Schipper vermoede half of het Banda wel wesen mochte/ om de groote ghelyckheit die't hadde niet den bergh van Goemenapi in Banda / en seer nae de ghelycke hoogte / maer watnaerder komme nds warden noch

noch wel drie ofte vier sodanighe bergen siende/die aen de noortzijde van den eersten laghen wel ses
ooste seven mylen verschepden/daer aen hy terftont merckte datet so niet en was. Achter den berg sa-
gen wy mede oost en west seer veel lants/dat so lang was datmen aen bepde zyden gheen eynt daet af
konde sien/ten deele hooch/ten deele wederom laech/streckende oostzijde oost/ waer up t wy vermoed-
den dat het Nova Guinea was/ende deur dien ons de nacht beliep hielden wy by.

Den 7. sinorgens wenden wy t voor daech weder na den hooghen bergh toe/en was een brandent
Eplant/ghevende op t hooghste blammen ende roock van hem/ daer over wy t den naime gaben van
Vulcanus; Dit Eplant was wel bewoont en vol Cocos boomen. De Inwoonders quamen met eenige
Praeuwen by ons Schip/maer waren seer bevreesd/ zypriepen ons vast toe/maer wy en konden haer
niet verlaet noch ooc onse Swart Mopses. Hy waren ooc gantsch naeckt/alleen haer schamelheit
gedeckt/hadden sonmige korte en sommige lanck hapt. Wy konden hier gheen gront werpen/so dat
wy niet ten ancker kosten komen/sagen ten noorden ende noortwesten noch meer Eplanden van ons
leggen/en liepen noortwest ten westen na een blacken hoeck die wy voor wyt sagen/daer wy savonts
by quamen/doe namen wy onse zeulen in/en lieten snachts dyphen. Wy hadden hier verschepden co-
leuren van water/als groen/wit en geel/twelc wy vermoeden afwateren up Rivieren te wesen/ Want
het was veel soeter als t zee-water. Hier d'reben oock veel boomen/bladeren ende tachen/daer somtys
vogelen ende krabben op saten.

Den 8. quamen wy ten ancker op 70 badem/ ontrent een Gotelingschoot van lant. Daer quamen
ons eenige Canoes aenboort/met een drollich facsoen van volc/dat mede al Papoos waren/ hebbende
korte hapt/ende dat gekrult/ende droegen ringen door hare neusen en ooren/met sekere veergens op t
hoofd oft op de armen/en verckens tanden om haer halsen en op de borst/cot een cieraet. Hy aten ooc
Betelc/ende waren alle verschepden gebreken onderhavich/d'een wasscheel/d'ander hadde dicke bee-
nen/de derde dicke armen ende so voort/waer up wel te vermoeden staet dat dit een ongesondt lande
moest wesen/te meer/om dat haer hupskens op staeken stonden / ontrent acht ofte neghen voet van
der aerd.

Den 9. sinorgens so wy aen t ancker lagen roepde onse Sloep om te sien na een bequame plaets om
met het Schip te legghen/ende wederkeerende leyde een bequame Bay ghebonden te hebben/ daer
wy na toe liepen/ende settet t op 26. badem goede saltgront/ gemengt met klep onder malcanderen.

Hier

Hier ontrent stonden twee Dorpiens/daer ons veel Canoes van een boort quamen / die een wepnich Cocos noten brochten/dan sp warender seer kostelyck mede/willende voor vier Noten een baem Lip-waert hebben/daer sy seer begeerich nae ware. Haddē ooc eenige Verckes/die sy mede in groter weer-de hielen/en hoe seer wp haer wesen dat sy ons wat souden brengen/en dat wp't van noode hadden/sy en wildent niet doen.

Dien dach is tot rantsoen voor het Scheeps volck uitgedeelt voor pder man vijs pont broot/en anderhalf mutsgen olie ter weeck/anderhalf mutsgen spaensche wijn des daegs/met ee pimpelke Bran-de wijn. Alle onse pottagie/als erweten boone/gort ooc alle onse vleesch/speck en visch was altemael op/en wp wisten niet waer wp waren.

Den^{10.} quamender wederom wel^{20.} Canoes aan boort/met mannen/brouwen en kinderen/ ware alle heelnaeckt/alleen haer schamelhept bedeckt/maer en brochten niet mede dat weerdigh was.

Den^{11.} Smorgens ginghen wp weder onder zepl/gingen noortwest ten westen/ende westnoordwest/aen al langs de cust/houdende het lant altijts in't ghesicht/drie/twee/jae oock anderhalf ofce een myl alleen daer van blijvende/ende voeren smiddaegs voorby een hooge hoeck. Dit lant van Nova Guinea streckt meest al noordwest ten westen/somtijds een wepnich westelijcker/somtijds weder wat meer noordelijker.

Den^{12.13.} ende^{14.} seylden wp de selve cust langhs.

Den^{15.} was de wint en cours langs het lant als vozen/met goet weder/ na de middach quamē wp by twee lage bewoonde Eplanden/die ontrent een halfmyl van't lant aflaghen/ende vol Cocos boom-stonden. Wy liepen daer nae toe/ende vonden daer goede anckergront/op 40.30.25.20. tot ses ende vijs badem toe/ende settent op 13. badem steeckgront. De Schipper roepde met de schupdt ende slcep/wesende wel gemonteert/na lant toe/meenende een deel Cocos noten te halē die met groote menichec op die Eplanden stonden; Maer doen sy aen't lant quamē/lage de Swartē in't bosch te neffens daer wp waren/zynde eerstich op haer hoede/ en schoten seer fel met flitsen/datter van d'onse wel selfhien swaerlick ghequetst wierden/zynde d'een dwars deur den arm/d'ander deur 't been/de derde deur de neck ofce handen ende anders gheschoten.

Waer tegen de onse weder onder den hoop schoten met Mus ketē en steenkruiken/dā moesten deur het geweldich schieten der Indianen in't eynt noch de wijck nemen. WP haddē hier de hoochte van 1 grad 56. minuten.

A a

Den

Den 16. smorgens zeilden wp met onsschip tusschen die twee Eplanden in/ en setten't op neghen vadem/daer't seer goet leggen was; nae de middach voeren onse Sloep ende Boot naet kleynste Eplant/om Cocos ee halen/staken twee ofte drie hutten vande Swarten aen brant/daer over de Swarten die op't ander Eplant waren geweldich tierden ende riepen. maer sp en dorsten ons niet by comen want wp schooten met sommige grove stukken langs de strandt ende Boswaert in/ dat de kogels niet groot geraes door het bosch vloghen/ daer door de Swarten bloden/ende niet eens meer dorsten upckcken. Teghen den avond quam ons volck wever aen boort/ en brachten soo veel Cocos Noten dat yder man op't schip drie Cocos tot zpn deel kreegh. Savondis quam een man aen boort en versocht vrede met ons/met hem brengende een hoer/ die een van onse Macroosen inde voorgaende scheruutsinghe buppen boort hadde laten vallen. **Die volck gaen heel naeckt**, oock met haer schamelheidt bloot.

Den 17. quamender smorgens twee ofte drie Canoes met Swarten bp ons boort/sneten de Cocos noten boven stroom mit water/en wesen dat wp die sondē halen waermede zp onse vrientschap sochtē. Wp wesen haer dat zp aen boort souden comen. Int leste wierden zp wat stouter/quamen bp't Schip ende brochten ons so veel Noten ende Bananas als wp begeerden/die wp al inde gaelderp met toutjens upc hare Canoes losten/gebende daer voor oude Sappkers/verroeste Messen ende Caralen. Sp brochten ons oock een weynich groene Gember ende gheele worteltjens/diemen gebruikt in plaets van Saffraen. Verripledien oock aen ons van haer ppelen ende bogen/ so dat wp van haer ten laetsten groote vrientschap ghenoooten.

Den 18. rydden wp noch al Bananas en Cocos noten/met wat Cassavy en Papede, diemen in Ost-Indien oock wel vindt. Wp sagen hier eerige Porrepsen die so ons docht bande Spaenjaerden gecomen moesten wesen. Oock en was dit volck niet seer nieusgierich nae de schepen gelyck de voorgaende wel geweest hadden/want zp wisten te leggen van schieten met grove stukken/ ende gaben het Eplant daer zp op woonden den naem van Moa, 'twelc was het oosteliche/cander daer teghen over gelegen noemden zp Insou, ende het upterste dat een hoochachtich Eplant was/ liggende wel vpf ofte segmplen van Nova Guinea, dat noemden zp Arimoa.

Den 19. voeren ons volck aen't grootste Eplant om te visschen. De Swarten bewesen haer grote vrientschap/halpen haer de Segen op trekken/ en gaben haer so veel Cocos noten als sp begheerden.

Wp

Wij sagen veel Prauwen nae ons toe comen upten oosten/van andere Eplanden oostelijcker gelegen
(daer onser eenige waren vry groot) daeromme wij onse visschers aen boordt riepen. Dese Swarten
wesen ons dat wij in die vreemde Prauwen soudē schieten/maer ons volc beduyden haer /dat wij dat
souden doen/so sp ons eerst aen sochten. Hy quamen vredelijck aen ons boort en brochten ons so veel
Cocos noten ende Bananas als wij begeerden/so dat pder ma so noten kreech ende twee bolch Ba-
nanas. Dit volck ghebruyckten Cassavi voor haer broodt/dan't en is hy dat van West-Indien niet te
gelycken/sp backen't oock aen ronde koecken.

Den 20. gingen wij des morg'hens i' zepl nae dat wij al broeg heel eedbaer ware hadden gherupldt.
Hy wesen ons wij souden noch leggen blijven/sp wilden ons noch meer halen.

Den 21. en 22. zeplden wij noch langhs het lant.

Den 23. hadden wij goet weder ende moe koelte ende een weynich van lant wesenide/volgden ons
wel ses groote Canoes (hoewel wij gheen volck aen landt en hadden vernomen) brengende gedrooch-
de visch/die wij voor Steenbraessen aenslage/met Cocos noten/Bananas/Taback/ende seker klepne
fruytgens als Pruymen. Oock quamender eenighe Swarten van een ander Eplandt die ons eenige
lijftocht brochten/die hadden ooc een monster vā Chinesche Porcelepn/want wij'er twee schotelkens
af ruplden/ so dat wij vermoeden dat hier wel Christen schepen geweest hadden/wat hy oock niet su
ni'usgierich waren nae't schip. 'Twas een ander slach van volck als de voorgaende / gheelder van
verwe/ende grooter van posture/hadden sommige langh hary/sommige kort/ende gebruycopcten ooc
slitsen en boghen. Waren seer begeerich naekoraeltjens ende pserwerck/ende hadden groene blauwe
ende wi te glasen ringen doo/ haer ooren steeckende/die wij vermoeden datse vande Spanjaerts ges-
kreghen hadden.

Den 24. hadden wij de hoochte van een halve graed/ met weynich koelte / gingen noordwest/ooc
west en zuidwest aen/wij een groot schoon Eplant langs dat seer groen en pleasant was om aē te siē
dat gaben wij de naem van Willem Schouten Eplant/nae onse Schipper/en de westhoeck de C. van
goede hoop.

Den 25. sagen wij aen bagboort upt veellant zuidzuidwest van ons / 'tsommige heel hooch/ende
't sommige heel laegh.

Den 26. sagen wij weder wel die Eplande/de cult strecke noch al noordwest en noordwest te westē.
Aa ij Den

Den 27. hadden w^p de hoochte van 22. minuten bezupden de linie saghen noch veel landt.

Den 28. en 29. hadden w^p variabel weder/ en snachts tusschen bepde hadden w^p een aertbevinge/ so dat ons volck deur verbaesthept alle gader up de kopen quamen/ t'scheen somtijts of onse schip stiet/ wierpen dickenwils' cloot/ maer bonden gheen gront.

Den 30. zeplden w^p in een groote bocht/ so dat w^p rondtom int lant beset scheenen/ veden ons best om erghens openinge te vinden/ maer bonden niet/ gingen daerom weder noortwaert aen. W^p hadden dien dach so schickelijken grooten donder ende blrem/ dat ons schip schudde en beefde/ en schee somtijts geheel in lichten brant testaen/ daer af w^p alle niet wepnich verschrikkt en verbaest waren/ daer nae quam so grooten regen dat w^p nopt diergelyck ons leven hadden ghesien.

Den 1. behonden w^p dat w^p in een sac gezepld waren/ sagen het lant al aen malcanderen vast/ gingen daerom noorden aen/ en passeerden dien abont de Linie Equinoctiael voor de tweede reple/ en des abonts/ alsoo dicht by landt waren/ sett en w^p het op 12. vadem streeck grondt/ ontrent een Gotelings schoot van een Eplant/ dat dicht by valste kust lach/ dan w^p vernamen hier gheen volck/ noch eenich ghewach.

Augusti.

Den eersten Augusti lichten w^p ons Ancker met groote moepte/ want het onder ee klip stont/ ende w^p wondent de halve handt af. Onse hoochte was 15. minuten benoorden de linie. Sabonts quamen w^p dooz de harde stroom dicht by t lant/ settent dooz de stilte/ w^p lichten t ancker en gingē onsen vorighen cours/ den 3. des smiddachs' bonden w^p een banck/ so verre in zee dat w^p t lant pas sien konnen/ wesende op ettelijke plaelen 40. op andere 20. 15. ende 12. vadem sandtgront diep. W^p settent op 12. vadem. Ten selven daghe namen w^p de hoochte van bissenveertich minuten benoorden de linie/ ooc sagē w^p eenige Walvisschen ende Schilt paddē. En w^p gisten dooz de hoochte dat w^p hier t lant van Nova Guinea ten epnde waren/ hebbende 280. mijlen langs de custe van dien gezeplt. W^p sagen te selven dage noch twee Eplanden westelijck van ons.

Den 4. sagen w^p welseven oft acht Eplanden so ons docht/ waer oher w^p des nachts by hielden om niet op t lant te verballen.

Den 5. liepen w^p naer t landt dat w^p daergs te vooren voor Eplande n aengesien hadden/ maer daer by komende bonden geen gront/ waer over w^p onse Sloep upsteten cm te diepen/ en bonden ancker- gront op 45. vadem/ dicht by t lant/ sagen w^p drie prauwe lant af kmē en voerē nae onse Sloep toe daer

daer by komende staken een vreetvaentgen op/ ende d'onse weder daer tegen en quamen weder aen boort. De Prawwen volgden haer/en quamen oock aen boort. Hy brachten ons niet anders dan een monster van Indische boontjens ende ertjens/mitsgaders wat Rijs/Taback/ende twee Paradijs-vo-
gelen/daer wyp'er een van ruplden wesende wit en gheel. Dit volck konden wyp redelijck wel verstaen/
want zp spraecken sommige woordēn Ternataens/ende een Wasser die goet Maleys sprack/ welcke
tael onse Coopman van't Jacht Aris Claesz. seer wel konde. Daer warender die oock eenighe woo-
den Spaensch spraken/ende onder anderen hadde zp ooc een spaensche Vilt. Haer dracht waren see-
kere frape kleetjens om haer middelen/ende eenige hadden zpde broecken aen vā verscheden coleur/
eenige ooc Tulbanden op't hoofd/die zp sepden dat Turck oft Moors waren. Aen de vingeren droe-
gense som silveren ende goude ringen/ende hadde altemael peck swart hary. Hy ruplden haer waren
met ons voorkozaelkens en ware voor ons schuw en bevreest. Wyp waegden haer hoe haer lant hiet-
te/maer zp en wildent ons niet legge/waer upt ten deel/ende oock upt ander omstandicheden/wyp vast
oordeelden en geloofde dat wyp ware op't oosteynde van Gilolo, aen de middelste tack van't lant/want
Gilolo hem met drie tacken oostwaert uitstreckt) en dat zp waren lieven van Tidoz/ vrienden van
de Spaenjaerden/ghelyck wyp' oock bevonden alsoo te zpn. Naer dat dese Indianen ons noch di-
verse ververschinghe ghebracht hadden/lichten wyp ons ancker ende zpn voor de derde mael die linie
Aequinoctiael gepasseert. Vandē 6. tot den 18. deden wyp alle moepte om den noortoost hoek van Gilolo
te beseulen. Den 18. onrent de middaech quamen ons twee Prawwen met een vredest vaentjen aen
boort/van een Dorp ghenaemt Soppy, dat waren Ternatanen/so dat wyp met haer wel conden spreec-
ken/eenige waren oock van Gammacanor, en vertelden ons datter ee' Jacht van Amsterdam genaemt
de Pauw/wel drie maenden gheleghen hadde / ladende zpn schip vol Rijs / ende datter onrent een
maent oft twee te vozen ooc een Engelsch schip hadde geweest. Doen waren wyp seer verblyt dat wyp al-
soo door Gods ghenade te recht getomen waren/ende wyp bevonden noch 85. gesonde mannen op ons
schip/des ander daegs gingen wyp ten ancker voor Soppy, daer wyp wat ruplden ende mangelden/daer
quam een Correcor van Ternaten/die sepde ons datter wel 20. Hollandtsche schepen in Zee daer in
die Molucquen crupsten/ende datter 8.schepen naer de Maniljes geslept ware wyp bleven hier tot des
September. Den 5. so wyp aende cust van Gilolo ten ancker lagen/vooren onse volck npt visschen/en so
zp aende Seghen stonden en trocken quamender vier Ternatanen npt het bosch springhen/ elck met

Na iii

een

ernsweert ende schilt inde huyſt om onſe volc doot te ſlaen/ dan de Barbier riep by groot geluck Oran Holland, waer over zy terftont ophielden ſprengende water op haer hoofde en ſepden/ dat zy meynde dat onſe volck Caſtilianen waren. Ons volc brochten haer aenboort/ sy ſepden datſe waren gecomen van Gammacanor, daer wy nae haer ſeggen noch ontrent vijf ofte ſes mylen af waren.

Den 6. ende 7. hadde[n] wy noch al veel ſilte ende wendent dickyſls.

Den 8. onſe Opperkoopman met de Koopman van't Jacht voerē met ee welgemonteerde Sloep nae Gammacanor, me[n]ende daer wat verberſchinghe te bekomen. De cuit ſtreckt hem van Soppy af tot aen Gammacanor zupdtwelt ende noordcoast met veel bochten ende bapen.

Den 9. ende 10. bleven wy door contrarie windt noch al legghen, ghelyck mede den 11. quam onle Sloep weder ſonder in Gammacanor gheweest te hebben/ alsoo 'tſelbe te verre was/ en zy'er niet op verſien en waren/ dan hadde[n] in een Dorp gheweest dat Loloda hiet gheleghen oncent thien mijlen van onſe ſchip/ daer zy alle[?] wat Bananas bekomende. Die Inwoonders hadde[n] haer geſept dat de Duyſchen met de Ternatanen een Eplandt inghenomen hadde[n], genoemt Siauw, leggende op de paſſagie nae de Manillas, ende datter derthien ſchepen in Ternate laghen. September.

Den 12. zpn onſe Schipper ende Aris Claesz met haer 8. wel gemonteerde manne nae Ternate gezepl; daer wy nae giffinghe noch wel 25 mijlen af waren/ ende wy zpn met 'tſchip door ſilte blyven legghen.

Den 14. ginge[n] wy ſmiddaegs met een tamelijcke koelte t'zepl doch t'wert weder ſil/ ſo dat wy die etmael maer oncent derdehalf miil wonnen.

Den 15. waerdens somtius[?] wat/ ſoo dat wy dit etmael vier mylen gebordert hadde[n].

Den 16. quamen wy hy Gammacanor/ enſagen Ternate ende Tidor dicht by malcanderen liggen.

Den 17. deden wy ons best om Ternate te bezeplen/ ende des morgens inden dageraet ſagen wy ee zepl te loefwaert van onſe/ dat ooc nae Ternate wilde/ dat was de Morgenſterre van Rotterdam/ daer van quam onſe Sloep die daer drie nachten in geweest hadde[n] 'tſelbe gebonden hebbende in de bocht van Sabou. Den Admiraal Verhaghen walleſt op/ ende twaen van de ſchepen vanden Admiraal Spilberghen/ vpt wiens volck wy verſtonden dat den ſelven Speilbergen deur de Straet Magella[n]e geſpaſteert was/ ende meer ander omſtandicheuden gelijck in het voorſchreven te leſen is/ des selve avondes quamen wy ten ancker voor Halepa in Ternate/ onſe Coopman ende ſchipper gingen aen lande

Iant ende waeren wel onthaelt banden selven Generael Gerhart Kepnij als ooc den Admiral Steeve Verhagen ende den Gouverneur van Amboen Jaspar Jansz. Hiltgaders de gantsche Raet vā Indien.

Den 18. voeren onse koopman ende Schipper aen lant en vercochten onse bepde Sloepen met vier kleynne Gotelinghen van't Jacht / ende een deel loots als oock twee groote touwen neghen ankers/ ende andere snupsteringhe daer voor zp in alles ontfinghen 1360. Realen van achten.

Den 19. 20. 21. 22. 23. zpn wyp op de voorz. plaets blijven leggen.

Den 24. hebben elfmannen en vier Jongers verslocht aen onsen Coopman ende Schipper ontlaage te zpn van haer dienst / om de Compagny te dienen als geschieden.

Den 26. hebben wyp ons asschept ghenomen van den Generael Laurens Keael / geleypde onse Schipper ende Coopman met vliegende vendel tot aen boort ende zpn t' zepl gegaeu met ons twee Schepen/ waer van't een was de voorz. Morghensterre / de welcke nae Motu wilde maer wyp nae Bantam. Wyp hebben den Coopman van de Sterre / met een van de knechtes van den Generael mede nae Bantam ghenomen door dien de Generael 't selve op ons verslocht.

Den 27. passeerde wyp verby Tidor / ende 'tschip de Morghensterre nam zpn asschept van ons gaende nae Motir. Den 28. passeerden wyp Motir ende Makian, en den 29. Cajou ende Bækian, en passeerden dien dach voor de vierdaael de Linie Equinoctiael.

Octobet.

Den 1. October zpliden wyp voorz by Loga Combella en Manipa in Zeira, en den derden voorz by Burro.

Den 2. passeerden wyp Botton en Cabesle cabinco, en den 7 Cabona.

Den 8. passeerden wyp de engde van Burgarones, tusschen de zupthoer van Celebes en Desoloso Venr.

Den 13. tegen den abondt kreghen wyp het Eplandt Madura int ghelycht / ende den 15. smorgengheng saghen wyp Java en zpldeu dien dach verby Cuban.

Den 16. quamen wyp des middaechs voor Japara daer wyp t' op de reede setten / ende vonden daer t schip Hollandia van Amsterdam / twelc daer lach om Rijs te laden / ende in Ternate te brengen. Tot Japara is alle eetbare waren en lystocht overvloedich ende goeden koop. Wyp kochte hier veel Rijgs / Arack / vleesch ende visch en ander virtualie / daer mede wyp meenden t' hups te zeplen.

Den 23. ginghen wyp van daer te zpli ende quamen den 28 by Jacatra / daer wyp t' setten huyren de Eplanden daer vonden wyp drie Hollantsche schepen / te weten het schip Hoorn / den Arent en de Trott met 3. Engelsche schepen. Dien volgende nacht slokken van ons volc / dat was het eerste van alle die

nie

met het groote schip de *Eendracht* uytghevaren waren: behalven die waſter noch twee gestorben / te weten Jan Cornelisz Schouten inde Zuytzee by't Honden Eplant/ en een ontrent de cule vā Portu-gael/ so datter tot die tijt toe van beyde scheepen niet meer als drie mannen waren gestorben / en hadde noch 34 lewendiche persoonen redelijck ghesont.

Den 3¹. quam noch voor Jacatra het schip *Bantā*/daer op was de President tot Bantam/ban weghen d' Oost-Indische Compagnie/ Jan Pietersz Koenen van Hoorn.

November.

Den 1. November ontboot de President Jan Pietersz Koenē onse Schipper en Cooplupde by hem aen lant/daer komende(in presentie van zynen Raet by hem vergaderd) verklaerde hy haer upten na-me en van weghen de Bewinthebbers vande Oost-Indische Compagnie/ dat sy haer schip ende goet alles mochten afstaen/ende in zyn handen overleveren/alsoo oock geschieden / terkort werden by den President gecommitteert twee Schippers/ ende vande Coopmanschap twee Opper-cooplupden/die dat alles by Inventaris door onse Schipper ende Opper-coopman wert overgelevert. Dit geschiede op maendach den 1. November nae onse reeckeninghe/maer op een dingsdach/ en den tweeden nae de reckininghe van onse Lantlupden aldaer. D'oorzaeck van sulck verschil inde tijt was dese: Also wyp van ons lant westwaert waren gheseylt/ en eens met de Sonne het aertrück hadden omghevaren/ so hadden wyp een nacht ofte Sonnen onderganck minder gehad als sy/ en splupde die upten westen tegent oosten waren gecomen/ hadden daer deur een dach ofte Sonne onderganck meerder gehad als wyp/ t'welck een etmael verscheel maeckte: also bleef ons schip alhier ende onse Coop-man en Jacob le Maire met Willem Cornelisz Schouten met noch 10. ander mats/zyn met den Admirael Joris Spilbergen naer het Vaderlant gekeert en de rest zyn de Heeren Bewinthebberē in India blijben diene. Voorders hoe wyp te hups geraecten sult D. E. lesen int leste van Dr. Spilbergens Journael. Hier mede blijft den Heer beholen.

F I N I S.

